Avertisment

Această lucrare nu se referă la diagnostice medicale, descrierile făcute se referă strict la personalitatea politică a protagoniștilor, la acțiunile și comportamentele pe care aceștia le au în spațiul public, pe scena puterii, acolo unde s-au cocoțat.

Nu s-au făcut nici unui personaj consultații sau testări private ci, doar în virtutea dreptului de alegător și cetățean, am fost mai atenți decât alții atunci când cei care sunt prezentați în această carte au evoluat public. Dacă eroii noștri aparțin în număr mai mare Puterii actuale, acest lucru este rezultatul vizibilității și ponderii mai mari a acesteia în arena publică. Acest lucru este de la sine înțeles și în mod normal nu ar trebui să mai fie explicat.

N-am crezut niciodată că politica este un sanatoriu pentru cei suferinzi de sindromul puterii patologice și nici un laborator al celor puternici în care omul obișnuit să fie un cobai social căruia să i se condiționeze reflexele.

Am fi dorit din tot sufletul să putem nota că această lucrare este o ficțiune și că orice asemănare cu realitatea este doar rodul întâmplării. Nu a fost să fie așa, atâta timp cât politicienii confundă realitatea cu ficțiunea și mai mult, încearcă să ne convingă și pe noi, cei care i-am ales.

Un vot cumpătat, bazat pe realitatea fiecăruia dintre noi și nu pe baloanele de săpun pe care ni le oferă, este unica noastră șansă. O șansă pentru fiecare, ca o viitoare ediție a psihopoliticii, să fie doar o lucrare istorică.

ISBN: 973-86031-7-X

Florin Tudose
Ion Barbu

PSIHOPOLITICA RECIDIVA

Fals tratat de psihopatologie socială

PSYCHE
2004

Viitorul nu este numai ceea ce se poate întâmpla sau numai ceea ce are cele mai multe șanse să se producă. El este de asemenea ceea ce vom voi să fie.

Gaston Berger

MULȚUMIRI

în primul rând, editurii Infomedica și directorului acesteia, domnul Sorin Paveliu inițiatorul proiectului Psihopolitica, care s-a materializat în prima ediție a cărții.

Mulțumiri domnului Nicolae Cristache, director de revistă la mijlocul ultimului deceniu, care a găzduit și uneori a îndrumat, multe din capitolele cărți.

Mulțumiri tuturor ziariștilor care au înțeles spiritul Psihopoliticii și ne-au stimulat să facem precizări sau noi portrete atunci când situația o impunea, și din nefericire situația a impus-o mereu. Printre aceștia reputații: Elena Alexa, Ion Longin-Popescu, Val Vâlcu.

Mulțumiri și mai tinerilor jurnaliști: Dorelian Bellu, Ovidiu Brăzdau, Gina Gheoca, Cristian Niculescu, care au preluat cu entuziasm maniera patografică în încercarea de a descoperi cine sunt cei care dețin frânele puterii și ne conduc.

Mulțumesc de asemenea celor mulți - cunoscuți sau simpli cititori - care ne-au făcut sugestii și critici privitoare la cartea din 1996, ajutându-ne să îmbogățim actuala ediție.

FLORIN TUDOSE
ION BARBU

PSIHOPOLITICA RECIDIVA

FALS TRATAT
DE
PSIHOPATOLOGIE
SOCIALĂ

Editura PSYCHE
2004

Lucrarea apare cu sprijinul revistei

PSIHOLOGIA AZI
E-mail: info@psihologia.ro
Web: www.psihologia.ro

Copyright © 2004, Editura PSYCHE, Bucureşti

Materialele publicate în această lucrare pot fi reproduse doar
cu acordul scris al editurii.

Editura PSYCHE
Tel: 313.12.60, Fax: 313.12.79
Adresa pentru corespondenţă: CP. 42-12, Bucureşti
E-mail: psyche@psihologia.ro
Web: www.psyche.psihologia.ro

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
TUDOSE, FLORIN
Psihopolitica recidiva : fals **tratat de psihopatologie socială** /
Florin Tudose, Ion Barbu. - Bucureşti: Psyche, 2004
Bibliogr.
ISBN 973-86031-7-X

I. Barbu, Ion
94(498)" 1989/..."
159.9:32.01

Cuprins

Argument 1 7
în loc de argument 2 9
Complexul puterii 13
Revoluție» eșecuri și destine 15
Perversul psihosocial 35
Narcisiacii 45
Megalomanii 49
Paranoiacii 55
Mobiluri și alibiuri 63
Adaptarea 69
Despre o psihopatologie politică de creștere în tranziție 75
Ura 85
Despre râs 91
Complexații 95
Abandonații 101
Timizii 105
Bizarii 111
Anonimii și sindromul Procopius din Caesarea 115
Mitomanii 125
Grosolanii 129
Senzitivii 135
Bovaricii 141
Vanitoșii 147
Histrionicii 153
Sindromul Cicciolina 159
Om bogat 163
Politică și vânătoare 171
Coplagiatorii 177
Baronita 181
Minciuni și mincinoși 187
Delirul de mass-media 199
Despre manipulare 203
Lucrare practică 207
Diagnostic: putere patologică 209
Bibliografie selectivă 211

Argument 1

Istoria psihopoliticii a început cu cel puțin 15 ani în urmă când, unii pacienți, prefacându-se că glumesc, întrebau în șoaptă: "El ce boală are?"

Același lucru îl întrebau și prietenii în seri târzii, după ce scoteau telefoanele din priză și se mai uitau o dată pe vizor. "El, Ceaușescu, ce boală are?" Nu știam ce să le răspund, nu știam cum să le răspund și cum să-i fac să înțeleagă. Mai spuneau: "Faceți-i ceva!" Adică, voi psihiatrii, salvați-ne și asumați-vi-1 pe monstrul ăsta pe care nu-1 mai putem suporta. îmi dădeam atunci foarte bine seama de poziția grea pe care psihiatrul o are în societate, stârnind teama că va psihiatriza relația cu aproapele său, stârnind dorința celorlalți de a pătrunde și în cotloanele mai întunecate ale cunoscuților lor.

Știam deja, de la celebrul Henry Ey, că psihiatrul nu este nici polițist, nici arbitru, nici militant politic, ci pur și simplu un medic. Un medic care folosește cu mult mai bine decât alții puterea vindecătoare a cuvântului. Un doctor de vorbe și simboluri, cum îmi spunea un pacient-poet trecut prea repede în neființă.

Lui Ceaușescu, psihiatrul Ion Vianu, într-o analiză repetată adesea la Europa Liberă, i-a stabilit diagnosticul de finețe. Neșansa dictatorului a fost că nimeni, înainte de a-1 trimite în fața plutonului de execuție, nu a cerut obișnuitul, în astfel de situații, examen psihiatric. In schimb, *vae victis,* i s-a controlat cu grijă tensiunea.

După revoluție, de data asta în mod deschis - e democrație, nu-i așa - lumea a început să mă întrebe "ce se întâmplă oare cu ceilalți și cu noi toți", fiecare vrând să-și confirme ideea că celălalt a cam luat-o razna. Câteva publicații mai îndrăznețe mi-au oferit chiar spațiu pentru a pune diagnostice unuia sau altuia dintre personajele pe care redactorii le considerau bolnave. Am refuzat evident, sporindu-le confuzia și suspiciunile față de psihiatrie, adică "Voi sunteți ca ăia".

I-am înțeles mai ales după ce, în februarie '90, am fost chemat la procuratura militară de un ofițer, maior sau locotenent-colonel, Gutuie, care m-a întrebat politicos dacă am fost sau nu terorist, la dânșii aflându-se o sesizare în acest sens. Te-ro-rist!

I-am înțeles după ce, în luna aprilie a aceluiași an, ca urmare a publicării unui articol despre manipulare (ce poate fi citit și în această carte), tatăl șefului Frontului Salvării Naționale dintr-un sector bucureștean, oficiant sanitar în policlinica în care lucram, a venit și m-a luat de guler: "îți bați joc de noi? Ce crezi, că nu ne-am recunoscut în articolul acela? Doctore, bagă-ți mințile-n cap!" Vremuri tulburi.

I-am înțeles în octombrie '92 când, după alegeri, unul din șefii mei ne-a chemat și ne-a spus: "Dacă nu ne-ați lichidat la timp, acum o să faceți ce spunem

noi sau o să vă lichidăm." Și apoi ne-a arătat o hârtie pe care cinci cifre adunate dădeau 53%. Și atunci am dorit să scriu cartea.

Mi-am dorit să scriu cartea și pentru că mi-am amintit cuvintele marelui medic Paracelsus, care spunea că omul care nu înțelege nimic nu are nici o valoare și nu poate să facă nimic. Eu însumi am văzut că mulți oameni, prea mulți oameni, nu pot înțelege nimic, pentru că le lipsește o minimă cunoaștere la care, dintr-un motiv sau altul, nu au avut acces. Așa cum în medicină nu vezi decât ceea ce știi că există, și în viața socială fenomenele inedite scapă percepției imediate, cu deosebirea că aici participarea sufletească este mult mai intensă, legând ochii rațiunii.

Indivizii umani sunt diferiți între ei și au ca numitor comun doar omul din om, cum spunea un teolog. Diversitatea în nesfârșita constelație a normalului poate îmbrăca și forme neașteptate, în care tușele cele mai îngroșate pot provoca surprinderea celorlalți.

Am scris această carte al cărei subiect nu este medicina, și cu atât mai puțin psihiatria, ci se referă doar la dezechilibrele sufletului omenesc, la ruperile armoniei și la exagerarea afectelor. Toate acestea fac mult mai rău celorlalți decât bolile cuprinse în Tratate și îngrijite în sanatorii și în spitale.

"Prostia nu doare" spune românul și nici dizarmonia, adăugăm noi. Tipologia și caracterologia sunt domenii fascinante ale cunoașterii, iar cei care le-au abordat, fie că se numeau Teofrast sau La Bruyere, Lombroso, Freud sau Jung, au reușit descrieri a căror autenticitate este confirmată de "potrivirea" cu o persoană sau alta peste spațiu și timp.

Aflat pe prima scenă a societății, personajul politic, chintesență a lui *zoon politikon* care este individul uman, devine exemplar adesea în sensul literal al cuvântului. Ne-am permis în demersul nostru de cuvinte să umplem căsuțele libere ale tabelului nostru mendeleevian cu elementele alchimiei sociale, care ne-au fost la îndemână și ne-au surprins cu păstrarea constantă a unor trăsături sufletești și moduri de acțiune.

Credem că eliminăm pe această cale confuzia dintre bolnav și neechilibrat, făcându-le un bine amândurora și mai ales sperând că facem un bine tuturor separând dizarmonia de armonie, pentru ca simfonia vieții cotidiene să aibă cât mai puține note stridente sau false. Nici psihiatrul, nici psihopatologul nu pot schimba în mod direct viața fiecăruia, dar pot să influențeze modul în care fiecare alege pe cei cărora le încredințează o parte din soarta sa, fie că aceștia sunt viitorii membri ai familiei sale, conducătorii comunității sale restrânse (satul sau orașul) sau chiar cei ce vor decide, pentru un timp, soarta națiunii.

"Ad votum" înseamnă după dorință, iar la votare trebuie ca dorința să lase deschisă, pentru binele tuturor, și fereastra rațiunii.

în loc de argument 2*

Psihologia Azi: în 1996 ați publicat lucrarea "Psihopolitica", în care ați prezentat câteva profile de personalitate politică nu tocmai plăcute pentru unii lideri politici. Este și acum singura de acest gen. Cum s-a născut această carte?

Florin Tudose: Din frustrarea personală, din faptul că Revoluția, această mișcare de schimbare socială care a început în '89, a eșuat, din păcate. Am crezut în ea 7 ani, atâta cât ar fi avut nevoie copilul numit "democrație" ca să ajungă la prima treaptă de maturitate. Nu s-a întâmplat. A fost și continuă să fie o bătălie oarbă între forțe sociale animate de mărunte interese personale, care perpetuează modelul nefericit al conducătorului comunist. Iată, au trecut 15 ani, ar trebui să ne aflăm pe o a doua treaptă a maturității și democrația este tot neîmplinită, este tot o caricatură, doar o schiță.

- Ați mai publicat în câteva cotidiene profile de personalitate politică ale unor lideri politici. Din ce motiv?

- Am arătat că oamenii care au anumite dizarmonii de personalitate sau sunt personalități accentuate într-un sens negativ, accentuate de beția, delirul sau de complexul puterii, sunt în poziții de decizie. Am crezut că dacă publicul va înțelege acest lucru va fi mai prudent în alegerile pe care le face și va înțelege că măcar o parte dintre aceste persoane nu au ce căuta pe scena politică. Evident că nu este un demers ce ține de profesiunea mea, psihiatria, dar cred că orice caracterologie aparține psihiatriei sociale. Iar descrierea tipologiei sociale are efect benefic asupra publicului. Mi-am asumat chiar și riscul foarte mare de a ilustra cartea cu personaje publice, care se încadrau în tipologiile descrise.

- Ce efecte a produs cartea?

- Nici unul... Am făcut acest lucru în virtutea dreptului meu de cetățean de a spune adevărul despre ceea ce văd. Nu m-am atins de intimitatea acestor personaje, nu este obiectul discursului meu. M-am legat doar de ceea ce se vede pe scena publică, pentru că politicianul se expune, pe scenă, privirilor tuturor, inclusiv privirii profesioniștilor. Spre deosebire de alți colegi, nu cred că lumea trebuie psihiatrizată, nu cred că trebuie găsit patologicul cu orice preț, oriunde și nu cred că tot ceea ce se vede poate fi și tratat. Cartea se adresa electoratului, pentru că el trebuie să afle cât mai multe despre candidați. Dar trăim într-o țară unde în timpul campaniilor electorale se interzice apariția în mass-media a celor care vor candida, ca și cum electoratul trebuie să știe cât mai puțin despre cei

„O incursiune în psihopatologia vieții politice" - interviu de Gina Gheoca, publicat în PSIHOLOGIA AZI nr. 4/2004)

care-i vor conduce. Electoratul este îndemnat să voteze orbește, așa cum s-a întâmplat în 1992.

- Cum sunt viața și personalitățile politice în 2004?

- Nu s-a produs acea maturizare pe care, poate într-un mod utopic, am așteptat-o.

- Când spuneți "maturizare" la ce vă referiți?

- La identitate și la asumare. Omul se maturizează atunci când este capabil să se identifice și să-și asume aceasta apartenență. Clasa politică din România nu s-a identificat cu o doctrină, cu un program căruia să-i fie fidel. Cei mai mari bogătași sunt în partidele de sorginte socialistă. Acestea sunt pline de baroni, latifundiari, bancheri care nu au nici un fel de respect față de egalitatea șanselor. La dreapta, discursul este populist, stângist, se arată amenințător cu degetul spre avere, proprietate și nu există identificare. La capitolul asumare nimeni nu-și asumă nici deciziile, nici responsabilitățile, nici greșelile. Tot timpul discursul politic este în oglindă. "Ceilalți" nu au făcut..., "ceilalți" ne-au lăsat o grea moștenire, în timpul "celorlalți" s-a întâmplat... Toți fug în așa-numita răspundere colectivă.

- Adică avem încă mentalitatea de oaste?

- Nu, din păcate mentalitatea noastră este una de mercenariat. Ne ducem la cel care ne plătește mai bine. Politicienii migrează de la un partid la altul. Este un parlamentar care a schimbat vreo trei partide, a trecut de la extrema dreapta la extrema stângă. Iată un exemplu de identitate inexistentă. Aceste "insecte masificate" nu pot căpăta identitate.

- Ca psihopatolog, cum explicați această stare de fapt?

- în România personalitatea politică, nu includ aici personalitatea privată, se identifică cu personalitatea de tip "borderline". Politicienii români au **o** personalitate nestructurată, infantilă, prăbușită, cu foarte multe goluri. Aceste clișee le găsim reproduse atât la nivelul partidelor, al Parlamentului, al Guvernului, cât și la nivelul individual, al liderilor. Sigur, aici intervin și alte dimensiuni: inconștientul colectiv, prejudecățile și altele.

- Acest tip de personalitate manifestat în viața politică se regăsește și în viața personală?

- Cei care se manifestă în această direcție și în viața personală sunt împinși mai repede la margine. Dar există această dublă personalitate, care se manifestă diferit în viața personală și în cea politică.

- Sunt oamenii politici "bolnavi" și acasă și în viața politică? Puteți da câteva exemple?

- Nu pot da nume, pentru că voi avea prea multe procese pe cap. Pot fi însă identificați. Căutați-i pe cei care au schimbat 3-4 neveste, care la vârsta senectuții sunt proaspeți însurăței, își distrug familiile, pe cei care aleargă descheiați la

pantaloni prin ministere, pe femeile politiciene a căror viață personală e un dezastru.

- Ce alte tipologii de personalitate există în viața politică românească?

- Toată gama de personalități accentuate. Dar dacă ar fi să facem o tipologie științifică, sigur că fiecare s-ar încadra într-un alt tip de personalitate, nu neapărat cele amintite, în funcție de trăsăturile fiecăruia.

- Cum ajungeți la acest "diagnostic"?

- Scena politică este suportul principal. Acest "diagnostic" îl fac doar personajului expus pe scena politică. Plec de la imaginea pe care el nu o creează, ci doar se joacă pe el însuși și o livrează în permanență.

- Ca patologie, care este trăsătura definitorie a tipului de personalitate dublă?

- Disprețul profund față de ceilalți, narcisism exagerat, agresivitate. Aceste aspecte îl fac să-și părăsească familia și să se afișeze cu o divă locală sau națională, să meargă cu mașini de 300.000 euro pe străzi, stropindu-i pe amărâții de alegători, să suprime presa de opoziție, să ocupe toate canalele de informație și să-și exacerbeze la nesfârșit personalitatea gonfiată, să țină în poziție de drepți până și preoții, să disprețuiască orice idee, inițiativă sau adevăr al celuilalt. Nu există decât ei, "eu sunt statul", nu există altă părere. Acest clișeu este ceaușist.

- Pot politicienii "dinozaurizați" să devină politicieni europenizați?

- Ar fi putut, în cei 15 ani care au trecut. Unii au încercat, dar au eșuat. Caracteristicile politicienilor de calibru european: discreția, echilibrul, toleranța, capacitatea de asumare nu se regăsesc în clasa politică românească.

- Dacă partidele politice s-ar prezenta la cabinetul dumneavoastră, ce le-ați recomanda?

- Să meargă la un "doctor" politolog și nu la un psihiatru.

- Și liderilor politici?

- Demisia... Peștele se strică de la cap. "Ați eșuat în mod lamentabil, nu aveți dreptul să continuați". Ca psihiatru, aș fi în situația penibilă de a le spune: "Domnilor, dumneavoastră nu sunteți în stare să percepeți realitatea". I-aș sfătui să nu mai facă politică 8 ani de zile și să trăiască în viața reală.

- în opinia dumneavoastră, care este situația politică a României?

- Sunt partide care nu au suferit nici o restructurare. Spre exemplu, partidul de guvernământ parca e o aripă a fostului PCR și pare să-i respecte regulile, forma de organizare. Culmea, chiar personalitățile care conduc sunt din fostul partid comunist sau vârfurile uteciste. Este inadmisibil după 15 ani de așa-zisă democrație. Aceste partide nu pot avea altă soartă decât cea avută de PNȚCD. De aceea sunt incapabile să conducă România. Pot fi acuzate că se bate pasul pe loc, că n-au responsabilitate istorică, socială, că n-au responsabilitate... pur și simplu. Nu-și respectă alegătorii.

- Poziția dumneavoastră este...

- Poziția mea este a unui om care înțelege dinamica proceselor sociale și care crede că orice înțepenire sau stagnare nu are ca efect decât traumatizarea societății în ansamblul ei, creșterea agresivității colective și creșterea anomiei.

- Care este perspectiva politică?

- Tinerii sunt cei care au nevoie de sprijin. Cred că în toate partidele românești, cu excepția celor extremiste, există tineri care vor putea, prin personalitatea și realizările lor, să ducă la capăt construcția începută de Europa din care vom face, cu siguranță, și noi parte. Am întâlnit tineri deosebiți atât la PNL, cât și la PSD, PD, PRM. Din păcate, sunt extraordinar de presați pentru a deveni *yesmen-i,* oameni care să execute ceea ce le dictează dinozaurii politici.

- Dar au modele la standarde europene, măcar din trecut?

- I-aș numi pe Mihail Kogălniceanu, I.C. Brătianu, Nicolae Titulescu. O personalitate aparte este regele Carol I. Aceștia sunt ceea ce am numi noi acum "personalități europene echilibrate".

- Ce îi sfătuiți pe tinerii politicieni?

- Oricărui tânăr de 20-22 ani îi recomand să se implice în politică, pentru formarea propriei personalități. Pentru că nu putem să ne negăm această trăsătură fundamentală: suntem niște animale politice. Pe tinerii care sunt deja în politică îi sfătuiesc să meargă înainte după capul lor, după instinctul lor politic și după doctrina reală căreia i s-au alăturat, nu după modelele existente deja în partid. Trebuie cu orice preț să încerce sâ-și combată arivismul. Dacă în momentul când devin politicieni se transformă și în arivești, atunci bătălia este pierdută.

Complexul puterii

Complexul puterii este forma cea mai elevată (și cea mai periculoasă prin agresivitatea ce o degajează) pe care o îmbracă complexul de inferioritate descris magistral de Adler. Aceasta este încercarea de compensare a handicapului emoțional, fizic, intelectual sau chiar a handicapului de integrare socială de care individul suferă.

Un teolog contemporan afirma pertinent că nu există nici un alt lucru care să-l facă pe om să se simtă superior celorlalți ca puterea de a-i manipula pe alții ca pe niște soldați de plumb. într-o semiologie a complexului puterii, manipularea celorlalți ar putea fi unul din primele semne care să conducă spre acest grav diagnostic psihosocial. Dezvăluit de psihanaliști printre multele suferințe ale zonei celei mai ascunse ale sufletului uman, complexul puterii este alcătuit din totalitatea reprezentărilor și aspirațiilor care tind să plaseze Eul propriu deasupra (dar și în afara) oricăror influențe care emană din exterior, subordonând realitatea obiectivă și subiectivă unei scheme funcționale prestabilite, alienând individul.

"Puterea alienează" este doar formula sintetică în care distorsiunea condiției umane este exprimată.

Diagnosticul este aparent dificil de stabilit în primele faze de manifestare și nu pare să fie la îndemâna individului obișnuit. Ulterior bâlbâiții agramați-oratori, analfabeții-academicieni, zugravii-decoratori-pictori (și întotdeauna arhitecți ai unei lumi noi), tătucii-sanguinari sau mămicuțele castratoare devin un diagnostic la îndemâna oricui: bolnavi de putere. Un diagnostic mai ales la îndemâna celor care au admis să cedeze presiunilor pe care suferindul de boala puterii le-a făcut asupra lor.

Sistemul operațional prin care complexul puterii se încearcă compensat cuprinde: autoritarismul, încăpățânarea, demonstrativitatea, pedanteria, extinzându-se de la cercul cel mai apropiat, ca o undă de șoc, către persoane tot mai îndepărtate relațional.

Operativitatea sa și mai ales agresivitatea sa, îl fac pe individul bolnav să aibă o eficiență de neînchipuit (oare există cineva care să o poată uita pe cea românească?) asupra comunității.

Unul după altul, indivizii folosiți sunt întărâtați împotriva celorlalți apoi îndepărtați ca nefolositori. Ei nu pot fi păstrați pentru că pot fi oricând martori ai unor slăbiciuni trecute. Trebuie găsiți mereu oameni noi, declarați capabili, chiar excepționali, doar pentru că cel bolnav de putere trebuie să-și satisfacă orgoliul de a fi egalul zeilor. El trebuie să rămână întotdeauna un cap deasupra tuturor.

Compensarea devine supracompensare (chiar hipercompensare) fiind cu atât mai gravă și mai violentă cu cât complexul de inferioritate al puterii este mai grav, mai profund. Violatorul nu este un hiperpotent, ci doar un impotent care își

fantasmează în violență, potența, care are nevoie de ajutorul grupului pentru a-și realiza aspirația de sexualitate. Analog, suferindul de complexul puterii nu este un puternic, nu este un Hercule politic, ci mult mai des un distrofic veleitar.

Comunitatea nu trebuie să-1 sprijine pe pigmeu în aspirația sa de a apărea un gigant. Soclul puterii patologice are la temelie, întotdeauna, indiferența noastră față de complexul altora.

Totul începe cu o listă pe care, individul atins de microbul puterii se trece măcar ultimul, fie și autopropunându-se.

Este lista suferinței noastre viitoare.

Revoluție, eșecuri și destine

Viața este o luptă continuă, care începe cu prima gură de aer inspirată de nou venitul pe lume prunc și sfârșește cu ultima geană de lumină zărită în pragul definitivei treceri spre moarte, in această luptă, realității individului i se oferă surse interioare și exterioare de suferință sau satisfacție, a căror sumă finală vor face din el un câștigător sau un învins.

Din exterior acționează obstacole care ne împiedică în găsirea locului în lume, dificultăți dintre cele mai diverse, de la bolile care ne amenință integritatea, la ceilalți indivizi, concurenți activi cu care ne dispută bunurile și fericirea.

Realitatea internă antrenează în luptă necesitatea de a face față multiplelor aspirații și nevoilor izvorâte din profunzimile inconștientului care își cer satisfacerea, în ciuda interdicțiilor exterioare.

în aceste două realități - exterioară și interioară - Eul fiecăruia dintre noi își desfășoară dificila partitură existențială, întotdeauna unică și irepetabilă.

Jocul imprevizibil al acestor forțe a făcut ca în ecuația personalității să fie invocat și destinul, ca forță inflexibilă și determinantă a existențelor.

Destinul, legat de ceea ce se numește gândirea magică a individului, a fost întotdeauna un pol de maximă atracție pentru spiritul uman, dar și un loc comun în care au eșuat numeroase viziuni și ipoteze.

Fr. Paulhan spunea că omul este o ființă instabilă și neliniștită, dar neliniștea și instabilitatea sunt împărțite inegal între oameni. De aici chiar ideea că destinul ar putea fi rezultatul neliniștii, al alternanței dintre afirmarea plenară și sentimentul dezechilibrului interior... Destinul exprimă și faptul că individul este supus determinismului legilor naturale, dar are și capacitatea de a le depăși prin anulări și revolte care depășesc normele obișnuite. Individul rămâne totdeauna contradictoriu și zbuciumat, încercând să-și rezolve antinomiile care rezultă din structura profundă a individualității. Destinul este orientarea generală a ființei, iar sensul său este conținut în structura individualității, care, la rândul ei unică, conduce la unicitatea destinului individual.

Evenimentele biografice survin aparent întâmplător, dar în realitate par să fie determinate de scheme constante de viață, care determină fapte repetitive sau analoge, dând impresia de unitate și coerență. Astfel, un individ impulsiv și necontrolat, având o sexualitate puternică, va contracta o serie de legături și căsătorii care vor evolua previzibil într-un mod nefericit, creând un destin dominat de eșec. în schemele așa-zisului "stil de viață" se exprimă simultan date ereditare, instinctuale și afective, ca și rezultatul marilor experiențe sufletești anterioare. Rolul important în itinerariul biografic al bagajului genetic și ereditar

este subliniat de Ed. Jaloux: "Fiecare dintre noi își aduce virtual, odată cu nașterea, întreaga substanță a destinului".

A. Adler oferă o interpretare a influenţei pe care zestrea biologică și genetică o are în destinul individului, care va pune întregul univers individual sub semnul complexului de inferioritate. Pornind de la situația din prima copilărie, în care copiii tratați cu vitregie de natură adoptă atitudini diferite față de viață și oameni, în comparație cu cei considerați normali, el subliniază dispariția sentimentului de comuniune socială, modelul egoist al grijii exclusive față de sine și lipsa de preocupare față de interesele altora. La acești copii se dezvoltă așa-numita aspirație la putere, care îi va conduce spre dobândirea superiorității într-un anumit mediu social, printr-un mod de acțiune particular, compensatoriu al sentimentului de inferioritate pe care îl resimt. Ei își sporesc în mod inconștient eforturile în realizarea scopurilor propuse; crezându-se dezavantajați și desconsiderați, încearcă să-și valorifice la maxim restul calităților.

Nicolae Titulescu a fost "micul om mare" care, depășind complexul staturii mărunte, va deveni steaua cea mai strălucitoare în pleiada diplomaților români, un exemplu pentru întreaga diplomație europeană, președinte al Ligii Națiunilor, precursoarea Organizației Națiunilor Unite. în discursul ținut la Universitatea Cambridge, el afirma: "Soarta este scuza celor slabi și opera celor tari".

Dacă sentimentul de inferioritate este deosebit de apăsător, apare pericolul ca, din cauza fricii de a rămâne handicapat pentru întreaga viață, copilul să nu mai fie mulțumit cu o simplă compensare, ci să treacă dincolo de aceasta, prin așa numita supracompensare.

în aceste condiții, aspirația la putere și superioritate se va exacerba, atingând patologicul. Un astfel de individ poate să meargă timp îndelungat pe căi aparent normale, iar trăsătura sa marcantă de caracter, ambiția, să se manifeste în așa fel încât să nu-1 ducă decât foarte târziu la un conflict deschis cu ceilalți. Acești indivizi vor fi dominați de infatuare și aroganță, de dorinţa de a învinge cu orice preț, satisfacția maximă fiind obținută nu prin urcarea unor noi trepte ierarhice, ci mai ales prin doborârea altora. Acești indivizi sunt lipsiți de bucurii autentice, sunt contra tuturor și îi simt pe ceilalți împotrivă.

Adler susține că deficiența biologică sau psihologică devine motor al întregii orientări ulterioare, direcționând linia vieții și, prin aceasta, însuși destinul individului.

Complexul de inferioritate este un fel de "înger, îngerașul meu", care îi transformă pe cei mici în "mari", pe cei slabi în "tari", pe deficienți în conducători.

"Complexatul" este asemenea țestoasei lui La Fontaine, care câștigă cursa de alergare cu iepurele. "Normalii" se miră adesea de succesele deficienților, căutând motivații și explicații exterioare pentru a înțelege propriul eșec.

Aspirația la putere este rezultatul unui complex de inferioritate regăsit în atitudini și acțiuni, complex al cărui conținut nu-1 putem decât intui. Ambiția îl împinge către manifestări care frizează patologicul, la schimbări comportamentale care abia mai lasă natura individului să transpară. Din infatuare vrea să joace întotdeauna primul rol. "In timpuri frământate, când poporul clocotește, apar deodată astfel de firi care se situează în prim-plan", "ies la suprafață aproape de la sine", spune Adler. Deși ceea ce îl definește este inteligența remarcabilă, aceasta nu e suficientă pentru a conduce la o personalitate echilibrată. Atitudinal, împărtășește un set de valori ceaușist. Ar fi putut fi un politician "european", dar este mult prea apăsat de modelele dinainte de '89. Nu a fost capabil să-și formeze o echipă, este ca un antrenor care conduce o echipă selecționată de antrenorul anterior. De remarcat este faptul că a știut să se plaseze în poziția de outsider. Este singurul care a rezistat în această poziție, spre deosebire de Roman, Boda, Enache, Severin și alții. Trăsăturile de personalitate vizibile sunt: incapacitatea de a se privi critic, lipsa de autoanaliză și autoironie, aruncarea discursului și disputei în derizoriu. Politicianul Năstase nu a reușit încă să se desprindă de imaginea tătucului politic, nu a depășit complexul Oedip.

Lucrurile devin mult mai complicate atunci când "complexul de inferioritate" este "invizibil", legat de sfera sexuală sau de acceptarea (de fapt neacceptarea) rolului și identității sexuale.

"Femeile bărbătoase" își modifică destinul, intrând în competiție directă cu bărbații, ambițioase și energice, preferând meserii eminamente "masculine", făcând opoziție față de relațiile erotice și căsătorie sau căutând să fie "vioara întâi" în relația cu partenerii pe care îi domină. Ele vor proceda tiranic, făcând torul după bunul lor plac, aplicând mereu pedepse, cu mare tărăboi și exercitând o puternică presiune asupra copiilor, care vor căuta să scape de acest tratament. Rezultatul nu va fi educație, ci doar dresură fără valoare. Scandalul și agitația vor produce efecte negative asupra copiilor, iar băieții vor fi marcați pentru totdeauna de *groaza* de a avea de-a face cu femeile. Bărbații scăpați de sub dominația unei astfel de mame nu vor mai putea acorda nici o încredere femeilor și vor prefera celibatul sau chiar alte relații. Un predispus spre un destin de eșec, în opinia lui Adler, este și copilul unic. Lipsit de independență, acesta va aștepta continuu pe cineva care să îl sprijine și să îl îndrume. Răsfățat și răzgâiat, așteaptă "netezirea drumului" de către altcineva, nu este nici obișnuit, nici dispus să se lupte cu dificultățile. Ia, de obicei, atitudini greșite datorită supraevaluării, consecință psihologică a atenției deosebite pe care i-o acordă părinții, îngrijorarea pentru sănătatea copilului, îi va produce acestuia o atitudine ostilă față de lumea exterioară, pe care o consideră plină de pericole.

Soluția evidentă este echilibrul emoțional și educațional cu care trebuie abordate de către părinți problemele copilului și păstrarea unor limite decente în demersul educațional care se face la nivelul nucleului familial.

Educatorul și părintele trebuie să se gândească la viitorul copilului, la ascensiunea și la cariera sa, în ceea ce I. Biberi numește "ecuația destinului", care este rezolvată în mod empiric, în mod curent în viața socială. Romanele sunt în acest sens "culegeri" de ecuații de destin fictive, în care autorii dau rezolvări ale destinelor eroilor. Astfel, în lista "mari matematicieni ai destinelor" pot fi enumerați Balzac, Dostoievski, Tolstoi, Faulkner, Dickens, Rebreanu, Preda, care "simulează" evoluții ale ecuațiilor de destin la fel de autentice ca și acelea aparținând realității. Trei destine de creator sunt ilustrative pentru ciudatele ecuații de destin.

Vincent Van Gogh a avut o viață pe care destinul a așezat-o sub semnul celui mai cumplit eșec. Deși cu credință deplină în arta sa, "omul cu urechea tăiată" nu a reușit în timpul vieții să vândă o singură pânză. Astăzi tablourile sale sunt capete de afiș ale oricărei licitații de artă. Forța lăuntrică a operei sale nu este contestată de nimeni. Destinul artistic a fost unul de glorie, cel personal - unul de complet eșec. Marylin Monroe a fost superstarul și simbolul Americii tinere și frumoase a deceniului șapte. Nu a putut supraviețui prea strălucitoarei stele a norocului său. Extraordinara sa glorie s-a transformat într-un eșec personal și într-un destin încă greu de evaluat.

Când a candidat ca preşedinte a reuşit contraperformanţa extraordinară de a fi lanterna roşie a grupului de competitori cu şansă. Motivul psihologic este de fapt inconsistenţa personajului şi oportunismul inimaginabil de care dă dovadă. Nu a ştiut să speculeze dorinţa de schimbare a "trandafirilor" din '96, pe care un discurs radical i-ar fi scos din inerţia tradiţională. Apoi - lucru cu totul neobişnuit pentru un diplomat - nu a reuşit să facă nici o alianţă serioasă, nici la dreapta, nici la stânga. Aceasta vorbeşte despre rigiditatea sau puţinătatea ideilor pe care este în stare să le concretizeze. Pornit în campanie ca un Iliescu realist, hotărât, cinstit, gata să rupă cu uscăturile din partid, a ajuns de unde a plecat: un personaj ţâfnos, impunând în permanenţă propriul punct de vedere, acceptând alianţe conjuncturale cu personaje dubioase, dornice de imunitate parlamentară. înţelege cu greu faptul că nu există întotdeauna motive de râs, iar uneori sunt multe zâmbete strâmbe pentru o persoană care se complace deseori în rolul de marionetă, fără să-şi facă prea mult probleme despre păpuşarul care ţine firele. Reuşeşte să fie ţap ispăşitor, chiar şi atunci când nu este cazul. Un post de senator, indiferent de cel care ţi-1 oteră, poate fi o miză pentru care să te faci de râs.

Marin Preda a scris întotdeauna de-a dreptul obsedant despre problema destinului și devenirii. Lui destinul i-a acordat noroc și faimă, primul pentru viață, faima dincolo de ea. Nu a mai putut continua în lupta cu "viața ca o pradă", exact în momentul când reușise să fie "cel mai iubit dintre pământeni".

Desigur, nu poate fi negat faptul că destinul se hotărăște adesea în copilărie, la maturitate realizându-se tendințele sufletești generale.

Herodot spunea chiar: "sensibilitatea omului îi hotărăște destinul".

Linia biografică a individului este stabilită de întrepătrunderea om-ambianță, de armonia (sau dizarmonia) configurațiilor interne cu ceea ce în termeni foarte largi se numește mediu.

Importanța sentimentelor trăite în cursul copilăriei, subliniată și de Hesnard, este cu atât mai relevantă, cu cât în detaliile biografice ale misticilor și reformatorilor sociali pot fi găsite întotdeauna împrejurări hotărâtoare ale vieții infantile către orientarea ce va fi pusă în operă la vârsta adultă.

în sfârșit, multe din încercările de determinare a ceea ce este numit destin au subliniat importanța situațiilor tip, a laitmotivelor existențiale, care pot fi relativ ușor depistate în traiectoria vitală a fiecăruia, care se repetă cu mici variații. De altfel, înțelepciunea populară a sintetizat aceste observații în formule ca: "o nenorocire nu vine niciodată singură", "banul la ban trage", "la omul sărac nici boii nu trag", "fă-mă mamă cu noroc și aruncă-mă în foc", dar și puterea individului de a-și controla soarta: "ce-și face omul cu mâna lui e bun făcut".

Andre Gide scria că trebuie să fim convinși că întâmplările sunt apropiate caracterelor; "nimic din ceea ce ni se întâmplă nu este destinat unui alt om". El subliniază astfel rolul de catalizator pe care energia și structura caracterială a individului o au asupra evenimentelor exterioare. într-un mod similar, ele acționează și asupra sănătății și bolii. Astfel, bolnavii obsesionali, anxioșii, meticuloșii evoluează mult mai rău, chiar atunci când au afecțiuni benigne, decât persoanele optimiste și echilibrate, care, în fața unei afecțiuni grave, reușesc prin starea sufletească să imprime o evoluție favorabilă. Este un lucru îndeobște cunoscut că toți soldații armatelor învingătoare se vindecă mai repede și mai ușor decât cei ai armatelor învinse, bineînțeles, atunci când sunt tratați în condiții similare.

Ion Biberi, în cartea sa dedicată sorții, afirma că între "caracter" și biografie, între om și întâmplare, între individualitate și destin există o condiționare strânsă. Mai mult, omul creează evenimentele dându-le sigiliul propriului său climat interior. în numeroase cazuri se poate surprinde dependența dintre constantele psihologice ale omului și succesiunea în serii ale evenimentelor exterioare trăite de acesta, chiar provocate, așa cum am arătat, de individul însuși. Faptele exterioare nu au valoare în sine și nu determină destinul nimănui, ci doar rezonanța pe care acestea o au asupra individului e importantă. Milioane de oameni au văzut merele căzând, dar numai Newton s-a gândit că acest lucru este

Face parte din categoria persoanelor "special construite" să-și salveze capacitatea de acțiune. Cu o remarcabilă îndemânare își transferă rapid culpabilitatea și se orientează în găsirea țapilor ispășitori. A depășit cu greu perioada "terorii" când, conform modelului comunist, oricine putea fi făcut vinovat de orice. Acest personaj politic ne-a oferit atâtea clișee încât, în acest moment, nu i se poate face un portret psihologic fără a ieși o caricatură. Trăsătura definitorie pe care am observat-o cu toții este că se agață de putere, complexul puterii este pregnant. Vârsta și un fel de automulțumire supraevaluată dau senzația că nu mai poate spune nimic nou. Punctele lui tari au fost experiența, ocolirea răspunsurilor clare, inteligența vicleană și paternalismul, iar marile slăbiciuni incapacitatea de a face separații utile, narcisismul tardiv și agresiv. I se poate reproșa că nu știe să iasă maiestuos din scenă, e ca și cum un mare artist, la bis, ar reinterpreta tot concertul. Problema este că Iliescu reia concertul din anii '50 și mereu de la frumosul refren „Dacă ați ști și voi ce oraș frumos / Și ce seri sunt la Moscova..."

datorat unei forțe pe care a numit-o gravitațională. Mai mult, martorii simultani ai aceluiași eveniment îl resimt diferit și-și modifică traiectoria existențială conform propriei lor rezonanțe afective.

în timpul unor crize sociale majore (revoluții, războaie civile, lupte religioase), în care societățile își modifică substanțial structurile și ordinea socială, abandonând anumite tradiții până atunci mai mult sau mai puțin sacre, credințe religioase și ierarhii, o parte dintre indivizi vor fi deposedați de autoritatea, titlurile și sarcinile lor. Aceste procese provoacă frământări interne în societate, încleștări și izbucniri de agresivitate, modificând în mod neașteptat comportamentul unora dintre membrii săi. Purtătorii de cuvânt ai schimbării, ai noilor tendințe, cei care impun noile tradiții sau religii, au un destin special, sarcina lor extrem de dificilă fiind marcată adesea de multiple eșecuri personale.

Tradiția trecutului, acționând în inconștient, se opune dezvoltării individului și colectivității. Astfel, tradiția acționează ca SupraEu, iar Eul indivizilor se găsește sub presiunea unui sentiment de culpabilitate mai mult sau mai puțin latent, capabil să-i paralizeze orice inițiativă individuală sau colectivă. Individul va fi deci obligat să cheltuiască o energie considerabilă pentru a se putea apăra împotriva rușinii pe care activitatea sa i-o provoacă, împotriva sentimentelor de culpabilitate. Uneori, el încearcă să se apere sau se consideră deculpabilizat făcând penitență. în alte cazuri, el caută să împingă povara responsabilității către un "țap ispășitor", o persoană care devine echivalentul mielului ritual sacrificat de religie. Victime umane pot plăti pentru sentimentul de culpabilitate al unora, pe care aceștia încearcă să-l neutralizeze prin sacrificiul celorlalți. Este un mecanism de apărare paranoic al Eului împotriva sentimentului conștient de culpabilitate. Acest mecanism implică pentru individ necesitatea de a crea și de a persecuta victime.

Urmând forța vinovăției sale, el va juca deci, mai mult sau mai puțin, rolul de persecutor și de opresor. Acest mecanism îi permite Eului să dirijeze asupra victimelor întreaga angoasă pe care vinovăția i-o inspiră: pentru a scăpa de teroarea interioară, individul își terorizează anturajul. în felul acesta, el va reuși să facă față, fără tulburări psihice grave, gradului anormal de vinovăție care îl stăpânește. Atunci când revoluțiile ascut în masă sentimentul de vinovăție, determinat de lupta "Eului colectiv" împotriva tradiției, numai indivizii în mod special construiți pentru a face față culpabilității și a-și salva capacitatea de acțiune pot să se detașeze ca șefi. De asemenea, ei sunt cei la care colectivitatea face atunci apel - spune R. Laforgue. Mulțimile vor alege drept șefi sau drept mântuitori acei oameni capabili să le neutralizeze culpabilitatea colectivă prin propriile lor suferințe, sau chiar paranoici, reputați ca duri și energici, capabili să neutralizeze culpabilitatea colectivă sacrificând victime.

Confuz și senzitiv, rigid și fanatic, oscilând în susul și în josul evenimentelor din Decembrie 1989, Mazilu se va înscrie în bogata galerie a personajelor "bizare" apărute pe prima scenă după dispariția lui Ceaușescu, ba chiar foarte sus în vecinătatea puterii absolute. Adaptându-se, într-un mod specific, marilor dizarmonici, ba uniformelor înstelate ale Securității de la Băneasa, ba luptei pentru drepturile celor pe care el și "colegii" îi persecutaseră, el va rămâne în memoria colectivă ca personajul -moluscă al unei zile de iarnă în care, în fața mulțimii întărâtate, oferea capul oricui pentru a rămâne "sus". Nu uitați, și caracatița este tot o nevertebrată.

Ion Antonescu a fost fără îndoială o personalitate de excepție, turnată de destin în bronzul dăinuirii eterne, și-a creat inconștient, încă din timpul vieții, legenda. Și-a opus propriul destin și sacrificiu, destinului pe care istoria l-a hărăzit unui neam mioritic. Un eșec? O victorie? Baltasar Garcian spune: "Toți oamenii excepționali atârnă de vremuri". El a confirmat-o pe deplin.

In epoci revoluționare, din sânul colectivității se ivesc indivizi care, pe de o parte caută să-și liniștească culpabilitatea prin propriile lor eșecuri și, pe de altă parte permit colectivității să facă victime pentru a se salva. Ei se sacrifică, considerând că eșecul personal ar putea deveni o victorie în lupta împotriva răului și tenebrelor. Eșecul individual poate servi unei renașteri colective și să conducă prin aceasta, în ochii generațiilor următoare, către semnificarea sacrificiului ca un act sublim și divin.

în perioade de echilibru social, șefii ierarhiilor sociale se aleg dintre elitele unui regim bine stabilit. Numărul de indivizi dorind să reușească este foarte mare, ei caută să facă parte din elita administrativă și socială, pentru a beneficia de privilegiile acesteia, iar pentru aceasta ei își cultivă o modalitate particulară de a gândi și de a se comporta, de a acționa și de a vedea lucrurile - modalitate care se numește conformistă sau convențională. Ceea ce-i va caracteriza este faptul că nu se vor îndepărta deloc de la ceea ce oficial este admis, tolerat, învățat. Ei au capacitatea de a se subordona unei ordini stabilite, pe care o vor apăra ca și cum ea ar fi sacră, fie pentru că aceasta le provoacă o plăcere, fie pentru că, bineînțeles, celor mai mulți interesul le comandă.

In perioadele de reacție contra tradiției sau a unei ordini stabilite, mentalitatea conformistă devine sursă de eșec pentru întreaga categorie sus-menționată, în măsura în care reacția ia caracterul unei revoluții, cu atât mai mult cu cât o nouă ordine socială se instaurează și, în mod invers, anumiți indivizi, pe care mentalitatea îi făcea să eșueze în perioade de echilibru, pot, în perioadele revoluționare, să ajungă la reușită asigurând victoria noilor tendințe pe care ei le reprezintă și care anterior erau sortite eșecului de către colectivitate.

în timpul perioadelor revoluționare, oricare ar fi cauzele care ar determina această stare, se ajunge în mod general la o agresivitate și la o ură mereu în creștere, inițial latentă, și apoi din ce în ce mai manifestă a indivizilor și a colectivităților împotriva ordinii anterioare.

Procesul revoluționar va implica întotdeauna o respingere progresivă de către conducătorii și de masele unui popor, a tradițiilor și simbolurilor reprezentate și apărate de către un regim anterior. Noua ordine se impune paralel cu respingerea, dar întotdeauna printr-o perioadă de lupte și tatonări, și numai în măsura când ea răspunde unei nevoi reale. Deci procesul este profund afectiv și răspunde în primul rând unor necesități inconștiente colective, iar perioadele de tranziție, mai mult sau mai puțin lungi, tulbură profund viața colectivității. Nivelul maxim al acestei dezordini se află în momentul în care reprezentanții vechiului regim sunt

Revoluția este o "situație totală" căreia fiecare îi face față în mod mai mult sau mai puțin oportun, fiecare își acordează scara de valori și propriul temperament la ceea ce începe să se întâmple și încearcă să imagineze dimensiuni ale viitorului. în perioada în care locul judecății și rațiunii erau luate de pasiuni, presiuni, portavoce și marșuri, un individ ca Dumitru Dincă se simțea ca peștele în apă chiar dacă era un simplu cameleon.
A fost posibil ca lideri de opinie să fie cei care nu aveau nici una. Zice românul „în țara orbilor, chiorul e împărat."

în cea mai mare parte discreditați și deposedați de puterea lor, iar cei ai noului regim nu se arată capabili să le ia locul pentru a-și exercita funcțiile. Noile regimuri au întotdeauna nevoie de șefi pentru a se impune, dar, din păcate, nu toți cei care vor sunt revoluționari. Orice nou șef va fi considerat trădător de către cei ce reprezintă ideile regimului tradițional și el se va confrunta atât cu conformismul elitelor, ca și cu cel al maselor care se obișnuiesc cu un regim, oricât de ostil le-ar fi, creând o forță de inerție enormă.

Obligat de necesitate să intre în opoziție cu tradițiile, considerate și susținute de propagandă ca sacre, orice șef revoluționar va trăi un sentiment de culpabilitate și de îndoială, ca și masa de persoane care îl va urma. O altă problemă este că există mult mai puțini indivizi obișnuiți să trăiască în afara cadrelor convenționale ale unui regim, chiar în opoziție cu acestea, decât cei care sunt gata să le accepte, chiar atunci când le sunt defavorabile. în plus, deseori necesitatea de a sacrifica tradiția, o implică pe aceea de a sacrifica indivizii care o reprezintă, oricare ar fi valoarea lor individuală, iar acest lucru cere din partea "capilor" revoluționari o combativitate excepțională și o agresivitate specială pentru a îndeplini această sarcină. Iată de ce temperamentul și personalitatea unui șef revoluționar se îndepărtează considerabil față de ceea ce se numește normă. Dacă la începutul revoluțiilor doar unii se întreabă despre lideri și calitățile lor, după perioada de tranziție, tot mai mulți încep să vadă anormalul.

Problema eșecului, fără să fie absolut specifică psihiatriei, a preocupat în mod deosebit numeroși specialiști, dar și publicul larg tentat s-o discute alături de cea a destinului individual. Privit din această perspectivă, omul nu este decât o marionetă, ale cărei fire nevăzute sunt trase de mâini invizibile. Numai că descoperirea forțelor care ne dirijează, sau natura lor, pare să fie o întreprindere pe cât de dificilă, pe atât de iluzorie. Totdeauna a fost mai ușor să ignori destinul decât să-1 cunoști. O cale favorabilă fiind aceea a acceptării și reconcilierii tuturor posibilităților și decepțiilor pe care acesta le oferă. Eșecul pare o configurație nefavorabilă de evenimente negative sau ostile individului, ce se opun dorinței lui de acțiune și echilibru, fără ca acesta să le poată influența cursul. Toate acestea îl conduc într-o zonă unde capacitatea de acțiune devine tot mai limitată, pentru un interval de timp sau permanent, obligându-1 pe individ să-și modifice nivelul de aspirație și chiar personalitatea în totalitatea sa.

De notat că, în majoritatea cazurilor, nu există mecanisme de apărare ale Eului individual care să-i permită depășirea eșecului.

Astfel, Napoleon I, omul cel mai important al Revoluției franceze, a reușit să construiască pe ruinele monarhiei o ordine nouă nu numai în Franța, ci și în Europa. Destinul și personalitatea sa excepționale l-au condus spre culmi de nimeni atinse, dar și spre sfârșitul tragic de după Waterloo. Sentimentul frustrării permanente a reușit să fie mai puternic decât inteligența sa deosebită și să-1 împingă către eșec.

După R. Laforgue, sindromul de eșec se traduce printr-o limitare totală sau parțială, permanentă sau accidentală a activității sau dezvoltării sociale a individului. El este cu atât mai grav, cu cât manifestările se produc în copilărie sau când individul nu ajunge să se integreze într-o activitate colectivă.

în cazurile cele mai tipice sunt implicați indivizi a căror dezvoltare pare să fie normală până la un moment dat. Urmare a schimbării bruște a circumstanțelor, individul va "derapa", găsindu-se permanent în imposibilitatea de a-și corecta situația prin voință și rațiune.

în mod surprinzător, Freud a observat că există persoane care eșuează cu succes sau, mai bine zis, după succes, atunci când apar modificări majore în existența lor materială sau profesională. Ele par să fie dotate cu un adevărat mecanism de autodistrugere, de autoanulare a propriilor realizări.

Studiul sindromului de eșec trebuie privit atât din optica individului afectat, cât și din cea a societății căreia îi aparține. Pentru că, paradoxal, ceea ce apare ca un eșec strict individual poate fi perceput ca o izbândă din punct de vedere social. Din proprie experiență știm că nefericirea unora provoacă, uneori, fericirea altora. Această discrepanță dintre percepția individuală și cea socială este deosebit de clară în cazul unor personalități literare sau artistice. De exemplu, Baudelaire se droga, fiind incapabil să-și gestioneze averea. Permanent se plângea de o insurmontabilă inhibiție față de muncă, considerându-se adesea un imbecil. Numai că, transpus în opera sa literară, acest eșec reprezenta un succes pe plan social.

Chiar istoria individuală a lui Iisus Christos, luată *stricto sensu,* ar putea fi considerată un mare eșec. El reprezintă unul dintre numeroșii profeți evrei care trăiește fără cămin, fără soție și fără copii; își ridică împotrivă întreaga opinie publică și, în contradicție cu autoritățile, ajunge să fie crucificat drept criminal între alți doi criminali. El însuși se consideră o victimă a destinului, atunci când pe cruce rostește celebrele cuvinte: "Doamne, Dumnezeul meu, pentru ce m-ai părăsit?". Și totuși această viață și acest destin vor deveni exemplul viu al perfecțiunii pentru sute de milioane de creștini. Dacă la vremea aceea traiectoria sa existențială a fost percepută ca un eșec, ulterior ea a fost divinizată. Cea mai mare victorie pe care un om a reușit s-o obțină vreodată în istoria lumii: prin sacrificiul propriu - salvarea tuturor. Restul nu are nici o importanță. Sau are?

Un lucru asemănător se va întâmpla cu Ioana D'Arc acuzată de vrăjitorie și arsă pe rug în piața publică, după un proces cu care însuși regele a fost de acord, deși păstorița îi salvase viața și regatul. 50 de ani mai târziu, ea va deveni eroina și simbolul Franței. Biserica - care o trimisese în fața călăului - o recunoaște ca sfântă.

Aceste ultime două exemple trebuie privite ca o dovadă că succesul sau eșecul personal au și un determinism istoric indiscutabil.

"Mi-ar plăcea să las o urmă pe fața timpului", spunea Andre Gide. Oamenii care transformă un destin ostil într-unui asumat, reușesc chiar în "eșecul" lor enorm față de individul mediu, dar cu destin anonim, să-și câștige dreptul la recunoștință și admirație perpetue. Este și cazul lui Comeliu Coposu la care credința în valorile morale, educația ireproșabilă și în deplin acord cu structura sa intelectuală și afectivă au fost reperele care l-au ajutat să rămână neclintit în fața unui destin potrivnic. Destinul personal, un tragic eșec declanșat de demonicele forțe care au rezultat din aplicarea unei ideologii în care omul nu mai exista decât ca mulțime. A urcat pentru noi Golgota, pentru a-și împlini adevăratul destin în istorie. Victoria dușmanilor săi - un tragic eșec personal și istoric pentru ei.

Alții, reprezentanții "omului mediu", își angrenează și își irosesc posibilitățile într-o luptă inutilă și întotdeauna inegală cu forțe pe care le supraevaluează, luând calea eșecului.

Neliniștea este cea care domină simptomatologia sindromului de eșec, dar unii indivizi pot reacționa în secvența succes-sindrom de eșec, chiar prin impulsuri criminale sau antisociale.

Sindromul de eșec se manifestă doar atunci când circumstanțele exterioare modifică în bine sau în rău situația individului. Schimbarea nu trebuie să fie neapărat radicală, ci doar importantă, să pună individul într-o nouă configurație de putere. Succesul normal (și dorit) într-o afacere, o moștenire, reușită în dragoste, chiar avansarea în carieră pe motivul vârstei pot fi elementele declanșării unei crize.

Desigur, investigarea celor atinși de sindromul de eșec nu putea să scape psihanalizei, iar legătura sexualității cu "binomul" eșec-succes este deja un loc comun în cultura occidentală, ca și în psihologia fiecărui individ.

Deși, aparent este un lucru la îndemâna oricui, asumarea destinului biologic, identității sexuale și corporalității este un proces delicat și de lungă durată, ale cărui succese și eșecuri vor juca în planul mai larg al personalității un rol major în succesul sau insuccesul individual și în apariția sindromului de eșec.

în ceea ce privește sexul masculin, inhibarea, combaterea agresivității și inițiativei la copil de către o mamă cu complexe nerezolvate va avea efecte pe termen lung ca: apariția culpabilității, scăderea virilității psihice și organice (ejaculare precoce, erecție incompletă), efeminarea. Bărbatul efeminat are ca tendință torturarea femeilor, nu printr-o brutalitate evidentă, ci prin numeroase mijloace subtile care au rolul de a-i diminua culpabilitatea. Acești indivizi își disimulează continuu sentimentele, încât ajung să se considere chiar contrariul a ceea ce sunt. Intrarea lor în eșec este mult mai facilă, deoarece perspectiva globală este deformată și nesigură, iar lipsa satisfacției afective ca sursă de energie psihică este importantă.

în ceea ce privește sexul feminin, teama de asumare a feminității este generată fie de dorința inconștientă a mamei de a păstra într-o relație infantilă, asexuată, propria fiică, fie prezența unui tată efeminat, care acționează în sensul homosexualității sale latente, adică într-un mod asemănător și sinergie cu mama fiicei.

Fata masculinizată va căuta să lupte împotriva tuturor atributelor sale corporale: ea va căuta să fie cât mai slabă (femeia "șnur" sau "scândură"), să se orienteze spre sporturi în care "mușchii" și "forța" sunt în prim-plan, să își aleagă profesiuni net "masculine", să fie intolerantă. Aceste femei își vor înnăbuși tendințele seductive și nevoia de pasivitate, vor considera sexualitatea o povară și vor evita legăturile cu bărbații "normali", preferându-i pe cei efeminați. Sunt mult mai predispuse la sentimentul de eșec pentru că forța cu care trebuie să susțină "o cauză străină", lipsa de energie și de satisfacție a surselor afective, negarea maternității și perceperea patologică a "organizării" feminine a corpului le vor mina în permanență terenul.

Ana Pauker - Fiica unui *"haham"* (un fel de "măcelar" ritual) care se rupe, în modul cel mai brutal, de tradiția familială, îndreptându-se spre idealurile laice ale comunismului. Fiind incapabilă să-și asume importanța rolului social, are puternice sentimente de vinovăție pe care le echilibrează după modelul persecutor. Făcând victimă după victimă, ea va apărea un personaj în afara oricărei prejudecăți. Nu întâmplător, masa de indivizi o va cota drept sumbră și odioasă. Sângele sacrificiului simbolic, pe care tatăl îl practica, va provoca fiori de groază atunci când va fi omenesc. Este o lecție cu fantasmele ce devin realitate, care nu trebuie ignorată. "Ana, Luca, Gheorghiu Dej / Dă cu barda în burgheji" va deveni "Iliescu dacă vrei / Te scăpăm de derbedei". Așa, ca-n 14-15 iunie 1990.

Această patologie, pe care psihanaliza o numește oedipiană, ne obligă să ne reamintim că întreaga poveste a regelui teban este una despre eșec și destin. Oedip, omul care dezlegase enigma sfinxului, ajuns regele Tebei, va sfârși orb, apăsat de păcatul incestului și paricidului, orfan și văduv, prin sinuciderea mamei sale Iocasta.

Patologia "oedipiană", situată între teama de tatăl simbolic, dorința de a-l suprima, acțiunea inconștientului matern împotriva propriului **copil,** pune probleme deosebite într-o ecuație care înseamnă totodată destin și eșec sau succes.

în opinia psihanaliștilor, visul ar putea fi o cale de descifrare a conflictelor și a tendințelor inconștiente ale individului, dând posibilitatea unei inventarieri a posibilităților latente ale unui psihism care, evident, în anumite cazuri, ar putea condiționa sindromul de eșec. în vis, aceste tendințe apar cu mult înainte ca ele să se materializeze și să devină perceptibile pentru individ. Forțele și tendințele, care în vis îmbracă forme efemere și puțin consistente, traduc microcosmosul

reprezentat de individ, cu toate posibilitățile sale latente, același și în desfășurarea reală în acțiune a vieții.

Oedip, "copilul norocului", predestinat să devină rege, își depășește destinul uman, provocând, prin ursită, tragedii colective. Ciuma devastează Teba și doar sacrificiul individului o poate opri. Lumea contemporană este plină de "oedipi". Aceștia nu vor să sacrifice nimic pentru a opri dezastrul ce se abate asupra propriilor popoare. Destinul nu poartă adesea, ascuns în el, și germenele nebuniei.

în ceea ce privește destinul individual, Ion Biberi se situează pe o poziție deosebită față de fatalism, afirmând că destinul este o încoronare și o expresie directă a personalității biologice și spirituale, iar evenimentele exterioare nu sunt independente față de structura lăuntrică. Destinul este văzut ca o configurare de fapte de viață, organizate prin liniile de forță ale dinamismului lăuntric. Forțele de organizare ale individualității, cele generice și cele constitutive, călăuzesc în mod hotărâtor destinul.

în opinia acestui autor, destinul uman nu este un tipar definitiv constituit, ci un proces în devenire care se reformează mereu, până la dispariția fizică a individului. Atât timp cât omul trăiește, destinul are o parte de necunoscut care devine mai previzibilă, mai ales în partea a doua a vieții individului. Acest lucru face ca destinul real al individului să nu poată fi evaluat în mod paradoxal decât în momentul în care nu mai devine, adică la dispariția sa fizică.

Destinul individului traduce în planul vieții sociale antinomiile vitale, adică contradicțiile pe care personalitatea le întrunește în unitatea sa dinamică.
S-a putut observa, de asemenea, că o serie de accidente sau pierderi materiale suferite de același individ nu pot fi considerate ca simple întâmplări ci, mai degrabă, ca rezultatul unor strategii adaptive și al unor adaptări emoționale. S-a dezvoltat chiar o știință, victimologia, care afirmă existența unei stimulări către o reacție criminală, îndreptată spre victimă, și care a estimat că există câteva categorii de victime potențiale: cei care doresc, mai mult sau mai puțin conștient, rănirea, din dorința inconștientă de pedeapsă, cei care încearcă să câștige din orice, cei care provoacă sau chiar instigă la crimă. Studii sistematice au arătat că o treime din subiecți și-au precipitat victimizarea. Aceasta a condus la introducerea noțiunii de victimă activă, adică persoane care își provoacă victimizarea într-un mod sau altul, acestea fiind diferite de victimele pasive, care nu joacă nici un rol în a deveni victime. în ceea ce privește accidentele, mai ales cele rutiere și cele de muncă, a fost descris un anumit tip de personalitate, mult mai predispus către acestea: imatur afectiv emoțional, cu coeficient crescut de agresivitate, cu nivel de inteligență mai scăzut și cu deficit de adaptabilitate socio-familială. Legătura dintre starea de sănătate și trăsăturile de personalitate este biunivocă, adică, o anumită stare somatică influențează așa cum am arătat anterior starea psihologică, determină rapiditatea reacțiilor de adaptare somatică, sănătatea corporală, evoluția bolilor și leziunilor.

Un exemplu de asumare a responsabilității, o personalitate pentru care eșecul individual va fi transformat, odată cu trecerea timpului, într-un act de curaj sublim. Aparenta slăbiciune a transformat-o într-o forță pe care un aparat de represiune deosebit de eficient nu a putut să o contracareze. Tot Timpul îi va răspunde distinsei doamne profesoare și la întrebarea profetică: "Cine este acest Iliescu?" Ironia sorții, odată cu trecerea timpului, lumea se întreabă și cine a mai fost și această Doina Cornea. Și e mare păcat.

în acest fel, destinul biologic şi cel psihologic sunt puternic intricate, determinându-se reciproc şi influenţându-se în stabilirea traiectoriei existenţiale a individului.

într-o celebră carte de aforisme - „Oracolul manual al înţelepciunii în viaţă" - apărută în 1674, Baltasar Gracian îndeamnă la cercetarea norocului înaintea oricărei întreprinderi. "E mare artă aceea de a-ţi călăuzi norocul, aici aşteptându-1, căci şi din aşteptarea lui se obţine mult, aici folosindu-1 la vreme, deoarece el are un flux şi un reflux, oferind multe prilejuri, cu toate că nimeni nu-i cunoaşte mersul, atât de neregulaţi îi sunt paşii". Tot autorul spaniol afirmă metaforic atitudinea pe care individul trebuie să o adopte faţă de şansa sa: "Cine a surprins că norocul îi este favorabil, să păşească îndrăzneţ înainte-i. Fortuna iubeşte pasionat pe îndrăzneţi şi femeia frumoasă, cu deosebire pe cei tineri. Cine n-are noroc, să nu mai întreprindă nimic; să rămână deoparte, pentru ca la o stea nenorocită care îi stă deasupra capului să nu mai adauge încă una".

înlănţuirea de succese ale unui individ îl conduce spre multiplicarea încrezătoare a reuşitelor care, dacă este dublată de energie şi o stare afectivă de optimism, va apărea întotdeauna unui observator exterior ca o şansă greu explicabilă oferită de destin. Totuşi, analiza arată că explicaţia este facilă. Acest individ îşi uneşte energia cu un simţ al prevederii deosebit şi cu o corectă alegere a colaboratorilor şi a asociaţilor, cărora le insuflă încredere şi optimism. Reuşitele materiale ale acestui individ sunt rezultatul însuşirilor sale. în mod invers, eşecul în afaceri al unui om puţin încrezător în propriile forţe, care va şovăi şi se va comporta nesigur, va fi rezultatul lipsei de simţ psihologic şi al unei deficitare investiţii energetice şi nu al unei fatalităţi exterioare care îl conduce implacabil spre eşec. Un individ descurajat, chiar atunci când întreprinde o acţiune calculată, nu o investeşte cu destulă tenacitate şi nu îşi va contamina colaboratorii cu elanul necesar reuşitei. Este vorba de un mecanism inconştient, care acţionează cu forţă destructivă împotriva construcţiei logice, într-un mod similar, seriile de evenimente negative par să fie chemate de tendinţa de lamentare a individului, lucru de altfel sintetizat şi în sintagma "a-ţi trage singur răul" şi de teama existentă în tradiţiile populare faţă de evocarea unor situaţii negative care ar putea fi generatoare de nenorociri.

Relaţia destin-eşec a fost interpretată din cele mai vechi timpuri şi sub incidenţa posibilului ei raport cu dimensiunile macroscopice ale mediului, cu determinările ei cosmice. Aparenta infinitate de posibilităţi evolutive ale individului a fost pusă în posibilă legătură cu configuraţia stelară a bolţii cereşti, în cartea sa asupra destinului, R. Allendy afirma chiar că naşterea individului se face întotdeauna sub aceeaşi conjuncţie stelară, ca aceea a unei rude apropiate. Despre influenţele astrologice asupra destinelor individuale s-au scris, desigur, şi se vor scrie sute şi mii de tomuri, dar în opinia noastră nu au decât semnificaţia sublinierii perspectivei destinului individual în context cosmic: omul trăieşte în

O personalitate politică de gumă ca reclamele vestitelor cauciucuri Micheline despre care nimeni nu își mai amintește cum revoluția l-a adus sus, foarte sus. Probabil un specialist și un profesor de calitate, dar un politician de mâna a noua, aproape anonim, care a rămas și probabil va rămâne mereu pe undeva la vârful puterii. Numeroasele accidente și incidente în procesul de privatizare pe care le-a avut nu au părut să îl impresioneze pe tenacele "reformator" de la Palatul Victoria. El pare mai degrabă personajul unui tratat de victimologie. Și reforma făcută de el la fel. Aforismul lui Baltasar Garcian în varianta dâmboviteană ar putea suna: "Cine n-are noroc, să nu mai întreprindă nimic, ca să nu mai adauge la steaua nenorocită care le stă pe umăr, încă una deasupra capului".

cosmos, iar evenimentele acestuia, în desfășurarea lor aleatorie, îi pot intersecta sau întrerupe brusc curba vieții, dar numai întâmplător.

Individul își desfășoară existența în unitatea lumii la care propria unitate este parte. Doar realitatea transindividuală a relației sociale poate modifica, anihila sau devia linia destinului generat de forțele lăuntrice ale individului în freamătul și în mișcarea uneori browniană a mulțimilor. Individul își poate diminua sau chiar pierde simțul răspunderii individuale "gândind și simțind unitar cu mulțimea dezlănțuită", se lasă absorbit de vârtejul social, se topește în sistemul unui destin colectiv. Dacă astrele sau conjuncția planetară sunt legate cu astfel de "clipe astrale" ale populațiilor umane sau nu, poate că știința mileniilor viitoare va răspunde.

Chiar dacă sub presiunea evenimentelor colective individul acționează pentru scurtă durată, ca și cum personalitatea sa s-ar dilua și s-ar întrepătrunde cu cea a unor mari colectivități sau grupuri, totuși linia destinului nu se modifică decât dacă, așa cum arătam, între eveniment și disponibilitate, între mediu și inferioritatea individului se realizează un posibil acord. Coeficientul lăuntric va rămâne întotdeauna mai important decât datele externe, iar crizele de conștiință vor fi întotdeauna rodul evoluțiilor interioare, afirmarea lor luând evenimentele exterioare doar ca pretext de afirmare explicită.

Homer, bătrânul orb care, mergând din oraș în oraș, recita versurile ce aveau să reprezinte cele mai importante capodopere a Greciei Antice: Iliada și Odiseea, inegalabile viziuni asupra lumii, va evoca destinul și și-1 va supune. Depășindu-și infirmitatea, omul va deveni stăpânul destinului său, transfigurându-se în "problema homerică". De douăzeci și cinci de veacuri, normalii acceptă cu greu că un nevăzător va putea să vadă tot ceea ce ei au ignorat.

Problema destinului și a eșecului sau succesului este și una de relație simbolică cu lumea, de încărcătură afectivă a comunicării. Astfel, individul își investește cuvintele și, odată cu ele, reperele existenței sale cu încărcătura extrem de diferită pe care o consideră necesară sau suficientă în demersul pe care îl face către propria împlinire. Astfel, credința, îndoiala, dragostea, fericirea înseamnă tot atâtea lucruri pentru fiecare dintre cei al căror destin se desfășoară sub semnul lor major. Se poate spune, fără teamă de a greși, că omul își împlinește în logos destinul.

Puterea individului de a înfăptui un act, dincolo de limitele corporalității individuale, este adesea o împlinire de destin, valoarea umană însemnând anularea constrângerii, libertate și, nu rareori, sacrificiu.

Perversul psihosocial

Din nenumăratele aspecte pe care o întreprindere de sorginte psihanalitică și sociologică le dezvăluie în analiza omului politic vom prezenta cazul general al perversului social ajuns om politic - o patologie cu implicații psihosociale importante deoarece antrenează și pe alții în propria lor patologie, creează chiar o patologie de grup difuză. Dar această patologie rămâne adere* nedenunțată, iar intervenția terapeutică rămâne un deziderat fantasmatic pe care evident nici un specialist nu este chemat să îl facă.

Tabloul clinic al personalității de care ne vom ocupa, cea a perversului psihosocial este, după Andre Sirota, dominat de o serie de caracteristici pe care le vom enunța în viziunea autorului. Predilecția pentru confuzie, opacitatea gândirii și eschivarea, având drept consecință respingerea regulilor și a organizării sociale. Predilecția pentru transgresiune, pentru provocarea incidentelor și perturbări manifeste iruptive și intruzive - această caracteristică este însoțită de respingerea predecesorilor și a oricărui cadru comun de referință. Atracția pentru negativ, descalificarea instanțelor colective. Căutarea unei poziții exclusive sau centrale generată de incapacitatea de a recunoaște poziția altcuiva. Tendința de reificare, de folosire continuă a persoanei a treia ca persoană de referință, de transformare a ființei umane într-o categorie abstractă. Incapacitatea de a-și reprima fascinația de a stăpâni Obiectul.

Perversul psihosocial se consideră într-un perpetuu război, mereu în prima linie, singur împotriva tuturor (omonimia cu o lucrare publicată în 1999 este absolut întâmplătoare autorul culegerii de editoriale alegându-și inconștient un titlu atât de semnificativ pentru propria-i structură de personalitate).

Interlocutorul este considerat un dușman anonim și imprevizibil pentru care nu există decât soluția distrugerii, iar momentul în care această acțiune trebuie să aibă loc este imediat sau măcar atunci când vigilența celuilalt scade. Perversul psihosocial este totdeauna în stare de război, uimind și luând prin surprindere pe cei care consideră confruntarea doar un lucru accidental. A. Nicolau subliniază nevoia de a umili a perverșilor psihosociali prin aruncarea în derizoriu a oricărui lucru sau principiu și prin folosirea limbii de lemn și a logicii univoce. Tipică este ostilitatea față de contradictoriu și preferința pentru liniște, arată distinsul profesor ieșean, iar noi ne amintim de elanul cu care am votat un președinte pentru liniștea noastră. Democrația și ideologia ei sunt mereu pe buzele perversului psihosocial, dar aceasta provine din confuzia ideologiei cu idealul, pentru că de fapt Celălalt este o non-persoană, iar părerea lui este importantă dacă este identică cu cea a perversului.

Profesor de marxism de meserie și troțkist de vocație, neavând încredere nici în propria umbră și-a vărsat veninul paranoiei ca o ploaie acidă peste mugurii posibilei schimbări a României. Format la Moscova, și-a împărțit tinerețea revoluționară și formarea autentic comunistă cu Ion din Oltenița, doi orfani de tată la pieptul maicii Rusii. A fost veritabilul germen patogen al contramanifestațiilor și autorul fantomelor legionare îmbrăcate în cămăși verzi și brune care apăreau în mințile înfierbântate ale anului '90. Problema era că delirul vizionar al lui NSD anima brațele înarmate cu bâte, lanțuri și furtunuri ale celor care munceau, dar nu gândeau, care zdrobeau la propriu capetele celor bănuiți că gândeau altfel. Se verifica încă o dată faptul că ideea delirantă este mai puternică decât orice idee normală. Personajul s-a pierdut în neantul istoriei, dar ce folos, după prea multe distrugeri făcute în conștiințele concetățenilor.

Scena socială democratică este văzută de perversul psihosocial ca un câmp de luptă în care se află față în față cu dușmanul (Celălalt nu poate fi decât dușmanul). El va trage întotdeauna, primul căutând să folosească elementul surpriză, caută să creeze conflict oriunde exista pace până la intervenția sa și atribuie apoi răspunderea loviturilor pe care el însuși le dă victimei.

Perversul social nu agreează regulile și convențiile, structurile sociale sau drepturile care dau coerență și recunoaștere rolurilor persoanelor, precum și locurilor pe care acestea le ocupă în ierarhia grupurilor. Dar tocmai acest acord conștient, structural și ierarhic este cel care dă coerența activității grupurilor, le dă eficiență în îndeplinirea unor scopuri sau idealuri comune, face ca decizia să aibă ecou.

înscrierea în triada narcisism, megalomanie, paranoia, a tipului de personalitate la care ne referim este destul de evidentă și se poate face chiar ipoteza că există un mecanism comun al celor trei tulburări de personalitate la care ne-am referit care se reflectă în comportamentul psihosocial sub forma perversiunii.

Fără reguli sau prin negarea oricăror reguli pe care grupul le generează acesta devine neproductiv sau contraproductiv. Perversul social neagă regulile în primul rând pentru că ele se aplică în aceeași măsură și altora, iar în al doilea rând pentru că și el trebuie să se supună acestora. Lui îi place vagul și confuzia pentru ca la o adică să poată eluda anumite reguli care nu sunt foarte precis formulate sau să poată să introducă, să spunem, reguli sau legi de care să beneficieze numai el. Este președintele, prim-ministrul, parlamentarul sau primarul gata oricând să voteze sau să aprobe o lege specială care să ia în derâdere, în răspăr sau să ignore suita de legi valabile pentru ceilalți, ba în plus să-și poată impune voința de putere dacă e posibil în fața Constituției. Evident că aceste psihologice și universale comportamente ale perverșilor nu pot să nu ne trimită cu gândul la celebrele imunități parlamentare, la mandatele prezidențiale fără sfârșit, la candidatura perpetuă și fără noimă pentru posturi de parlamentari ai celor care ar trebui să fie nu doar incompatibili, ci și imparțiali din demnitățile pe care le dețin. Mai trebuie spus că de la început democrația în România a plecat pe un drum pervers, orwellian, atunci când Frontul a devenit jucător și arbitru în disputa politică, în trista zi de 29 ianuarie 1990. CPUN-ul s-a născut cu o malformație enormă în care una din jumătăți era mult mai egală decât cealaltă. Exact ca în fabula lui Orwell, perverșii sociali, numiți acolo cu subtilitate "porcii", învinseseră toți dușmanii politici, adică pe noi, pe ceilalți. Problema perversității psihosociale nu este doar autolegitimarea, ci și autoreproducerea și donarea istorică a specimenelor atinse de această maladie. Orice grup instituțional care formulează, clarifică, se consultă stabilind linii de departajare între diferite opțiuni este perceput ca amenințător, îi provoacă furie și îl face să se simtă agresat.

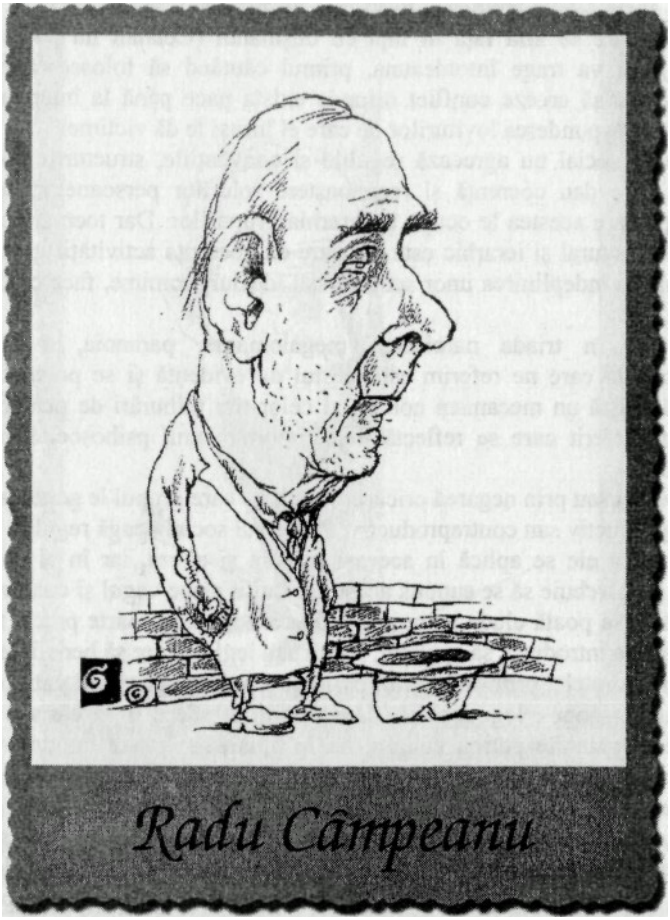

Omul-partid. Câmpeanu, victimă a propriului orgoliu, și-a creat propria poveste despre valoarea de politician și a reușit să facă praf partidul și opoziția la alegerile din '92. Vine o vreme când nimeni nu-și mai crede poveștile, chiar dacă ele sunt liberale. La pensie e un loc nimerit pentru mitomani.
Atunci când insistă la prezidențiale nici spitalul de psihiatrie nu este un refugiu inadecvat. Un om care a dorit atât de mult să fie simbol, încât până la urmă nu a știut pe cine simbolizează.

Este gata să dezmintă întotdeauna orice formulare verbală pe care a făcut-o și să corecteze orice reformulare a spuselor sale cu un singur scop: să întrețină confuzia celorlalți.

Orice analiză care încearcă să elucideze disfuncțiile sale, orice specialist care încearcă să-i arate unde greșește sunt negate, atacate direct sau indirect, ripostează că este supus unui regim inchizitorial, că munca grupului este o înscenare a unui proces intentat lui sau că de fapt se referă la aspecte neesențiale. Atunci când este nevoie să-și aducă aportul într-o construcție colectivă povestește ceva atât de neobișnuit sau de personal încât de regulă lasă grupul perplex și dezorientat, afirmând în plus că ceilalți nu pot înțelege, sunt incapabili de a se ridica la nivelul logicii sale superioare. Declară deseori brusc inutilitatea regulilor elaborate în comun sau nu cu scopul evident de a bloca orice demers și de a împiedica progresul. Chiar dacă grupul se pune de acord ulterior asupra unui demers sau asupra unui mod de funcționare, el părăsește sala de reuniune eschivându-se de la discuția privind propriile sale opinii chiar declară cu emfază că este de acord cu grupul deși până atunci s-a opus constant. Această intervenție ridicolă și dezarmantă are scopul de fapt de a ascunde sau măcar de a întreține dubii în legătură cu adevăratele convingeri ale perversului social. Am urmărit stupefiat discursul unui lider politic care povestea cu nonșalanță bucuria pe care o are atunci când își lasă BMW-urile ultimul răcnet, blindate, făcute la comandă specială și dotate cu girofaruri cu care a umilit trei ani de zile pe amărâții cu prea puțini bani, pentru a se urca măcar în tramvai și a merge, nu-i așa, cu pantofii pe uliță pentru a strânge câteva mâini ale unor non-persoane care-i vor da votul. Bucuria perversului social de a lăsa la o parte girofarul, costumele Armâni, gorilele de la SPP, pentru câteva minute închipuindu-se (cumplit coșmar) simplu cetățean.

Aparent, perversul social își va găsi cu dificultate suporteri și persoane care să vadă în el un model de urmat sau un lider. Această impresie nu este însă o certitudine, dar iată că un experiment cu implicații sociologice nebănuite făcut de Erich von Holst, citat de Konrad Lorenz, cu un peștișor numit crăiete aduce și o altă perspectivă. Acest mic pește poate trăi și fără creierul mare, alimentându-se, văzând și acționând fără prea multe probleme. Creierul mare al peștelui are rolul de a da coeziune comportamentului social al acestuia, adică de a acționa ca și ceilalți indivizi care alcătuiesc roiul de pești, de a nu părăsi roiul chiar dacă este tentat uneori să o facă. în roi peștii acționează după reguli statistice (un fel de democrație) îndreptându-se în direcția în care cei mai mulți peștișori o fac la un moment dat. Cu cât sunt mai mulți peștii care se îndreaptă într-o anumită direcție, întregul roi este atras ca de un magnet într-acolo. Revenind la peștele nostru, fără creierul mare nu se poate supune acestei reguli, ci acționează conform propriilor interese (stimuli) de moment.

Personaj tipic în peisajul politic autohton, călăul travestit în victimă, nesimțitul politic agresiv în opoziție chiar în propriul partid pe care îl pune în situația jenantă de a-și proteja "priboiul"* (scuzați licența poetică licențioasă) ca fotbaliștii din zid cu ambele mâini în față. Penetrantul om politic cu epoleți și petlițele albastre este sfătos ca un bunic tânăr. Povestește cum își îndruma nepoțeii neastâmpărați de la Europa Liberă cu ciomâgelu', mangeacuțu' și umbreluța (de import, bulgărească, evident) ca și pe jucăușii de la Brașov în '87 când se apropiaseră prea mult de căsuța albă a lui Nenea Partidu'. Ce mare lucru: na, na, na la tălpițe de la Bunicu'. Sigur, nu poți să le ții minte pe toate. Să uite și ei, și suntem chit. Acum, ca toți bunicii, dacă nu mai putem trage în altceva sunt buni și urși, cerbi, capre negre... în pădure când cineva întreabă: "Bunicule, dar de ce ai dosarele așa de mari?" "Ca să nu poți scăpa nicicând de mine.... Ia vezi-ți de ținta ta, dragă fată... Hai trage bă mămăligă, o dată!"

* *PRIBOI: Unealtă de oțel în formă de bară, cu unul dintre capete conic, care servește la perforarea sau la lărgirea găurilor în table sau în plăci metalice (DEX).*

De aici începe similitudinea cu unele mișcări politice: în mod paradoxal peștele fără creier devine liderul grupului și toți peștișorii îl urmează; el nu mai are ezitări și nu mai urmărește în nici un fel ce fac ceilalți membri ai grupului. Considerăm experimentul un memento important care poate constitui oricând o direcție de reflecție privind orientarea etologică a grupului.

Când un grup este împiedicat să-și atingă scopul de bază, când se împotmolește și se instalează sentimentul de neputință, de lipsă de înțelegere sau de oprimare, paralizia lui pare de nedepășit. în aceste situații există indivizi care pentru a se apăra de rezonanțele inconștiente pe care le percep în urma propriilor enunțuri emise din perceperea unor amenințări sau pericole ei folosesc fără ezitare într-un registru nihilist de expresie disconfortul, lacunele și sentimentele de vinovăție ale celorlalți sau ale întregului grup în așa fel încât să împiedice orice cooperare între ceilalți. în fapt, ceea ce își propun este anularea sau distrugerea oricărei grupalități sociale cărora lor, din motive interne, le este interzisă. Exagerează raționalizările și raționamentele conducând la rezultate îndepărtate sau imposibil de contabilizat, autorizându-se în acest fel ca reprezentanți ai obiectivității pe care ar practica-o dezinteresat și definitiv. Incertitudinea democrației, cuvânt la care de altfel se referă necontenit, îi sperie în aceeași măsură ca și imprevizibilul agățându-se prin toate mijloacele de orice funcție de putere care le permite să-i nege sau să-i înece în derizoriu pe ceilalți. Andre Sirota (1998) afirmă că acești indivizi au trecut prin experiențe precoce de umilire socială, iar pentru ei ceilalți nu există ca persoane, ci ca inamici exteriori, în fiecare individ putându-se disimula un dușman.

Temele preferate în care perversul social se autorizează ca un expert sunt întotdeauna subiectele de interes general și superior: Statul, Noul, Știința, Valorile, Protecția Socială, Democrația, Devotamentul sugerând aprioric că ceilalți nu ar fi destul de preocupați sau oricum nu în aceeași măsură de aceste interese superioare și că propria lui persoană este singura în măsură să devină apărătoarea acestor interese. Aceste interese ar fi transcendente și va ironiza afectivitatea, umanismul, capacitatea individului de a se insera în rețeaua socială sau curtoazia pe care le consideră inutile, o pierdere de timp subordonată unor interese inferioare. De altfel, universurile de care interesele psihopatului pervers social sunt străine se numesc intimitate, trecut, axiologie, plăcere împărtășită. Perversul psihosocial este incapabil de mutualitate și deci de empatie și simpatie, singura sursă de plăcere fiind anihilarea celuilalt. Stoler arată că perversul social transformă orice element în ingrediente necesare scenariilor de ostilitate provocând permanent ostilitate și culpabilitate pentru că este dotat în locul unei mașini de gândit cu un fel de mașină de interpretat care întotdeauna evaluează și apoi condamnă.

Figură emblematică a dezastrului, a reușit prin secrețiile veninoase ale unui complicat inconștient, despre care evident s-ar putea scrie cărți de psihanaliză, să fie motorul marii distrugeri a PNȚCD. închipuindu-se nici mai mult nici mai puțin decât psihiatru cu stagii pe la ușile ministerelor, secretarul general al guvernului a legitimat toate lichelele ce aveau să vină pe cel mai "gras" post din guvernul României. Un burete de ură care a incitat taberele din partid una împotriva alteia până la distrugerea finală pe care a privit-o probabil cu secretă bucurie. Este tipul de individ incapabil de iubire și creație, invidios până la demență pe cei care reușesc. *A propos,* ce s-o fi ales de cel care făcea pe politicianul înnăscut?

Perversul social transformă instantaneu iubirea în ură, dar intensitatea sentimentului poate fi adesea atrăgătoare pentru ceilalți care să îl urmeze într-un scenariu social, religios sau etnic care să aibă ura drept motor social. Nu este vorba de simple considerații teoretice, oricine putând constata că personalități ca Hitler, Stalin sau sângerosul khmer roșu Pol Both au existat, au polarizat interesul a milioane de indivizi și au antrenat scenarii în care dorința lor inconștientă de răzbunare a antrenat chiar distrugerea fizică a milioane de ființe umane.

Perversul social se va delimita continuu atât de adversarii cu care este în opoziție politică, cât și de propriul partid în momentul în care membrii acestuia îi vor contesta în vreun fel poziția de conducere sau dacă îi vor cere să aibă o atitudine creativă, să participe în vreun fel la o restructurare de idei a politicii partidului. Va pleca trântind ușile, denunțând în gura mare lipsa de înțelegere a foștilor tovarăși pentru Ideile Superioare în care era cel mai avizat și căutându-și repede locaș într-un partid mai mic care să îi confere o funcție foarte importantă, dacă se poate președinția partidului sau își va crea propria sa aripă sau partid în care fidelii orbiți de strălucirea discursului său redundant să îl urmeze fără a pune întrebări. Privită dintr-o astfel de perspectivă scena politică are o cu totul altă perspectivă, separațiunile continue ale unor independenți "oameni-partid" fiind simptomatice pentru diagnosticul de perversiune socială.

Prezentarea noastră se referă doar la unul din tipurile de patologie a personalității care își găsește loc pe scena politică, fiind doar un fragment din radiografia pe care încercăm să o realizăm asupra mișcărilor nevăzute ale inconștientului colectiv, marcat anterior de traumele majore ale unei lumi oprite din dezvoltarea naturală și redusă la o organizare entomologică (E. Pamfil).

Voi încheia cu cuvintele lui Gustave le Bon: "fiecare individ posedă în afara mentalității sale obișnuite aproximativ constantă atunci când mediul nu se schimbă, diferite trăsături de caracter posibile pe care evenimentele le fac să iasă la iveală."

De îndată ce mediul s-a modificat simțitor, aceste stări de echilibru sunt distruse și elementele disociate formează prin reasamblare o personalitate nouă, care se manifestă prin idei, sentimente și comportamente extrem de diferite de cele observate mai înainte la același individ.

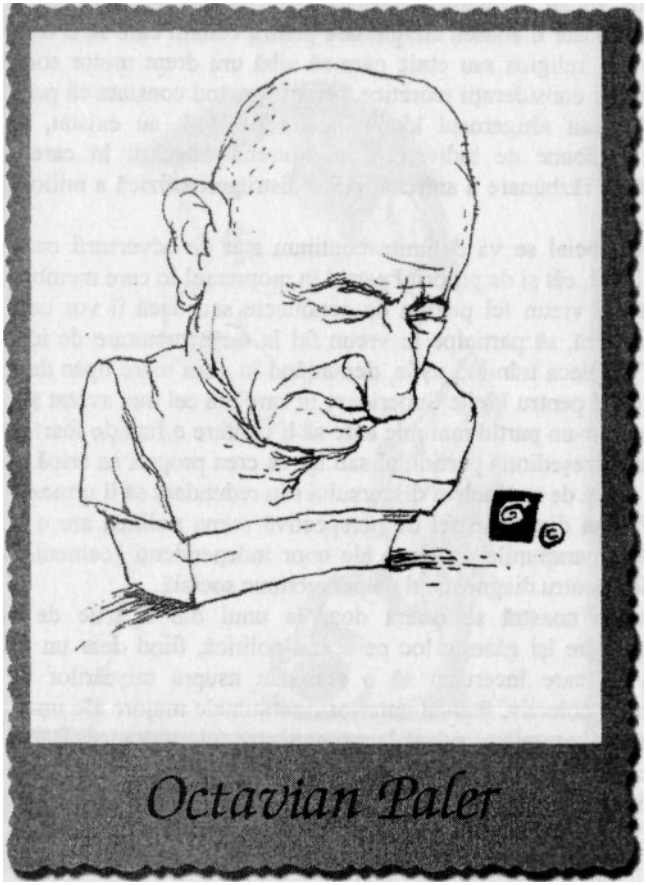

Un Narcis rece și izolat care disprețuiește și devalorizează pe cei de la care nu mai speră nimic. Nimic nu poate abate narcisiacul de la credința că problemele sale sunt unice și pot fi înțelese numai de anumiți oameni. Oricine alege o cale este considerat a fi pe un drum greșit, dar narcisiacul nu este dispus să indice el vreuna, ci doar să facă analiza sarcastică a greșelii celorlalți.
într-un fel el vrea să spună Calea sunt eu, un eu care devine pur și simplu obiect de cult. Este gata oricând să-și facă bagajele pentru a se retrage în turnul de fildeș. Din păcate Narcis își face întotdeauna valiza pentru a pleca spre Paranoia.

Narcisiacii

Narcis este, fără îndoială, unul dintre cele mai cunoscute personaje ale mitologiei grecești, povestea sa uluitoare și paradoxală fiind o subtilă parabolă asupra slăbiciunilor omenești. "Narcis era nespus de frumos, dar rece și trufaș. El nu iubea pe nimeni decât pe sine și își închipuia că numai el e vrednic de iubire" (N. A. Kun). El se va îndrăgosti de propria imagine reflectată în apa unui râu, iar pasiunea mistuitoare pentru aceasta îl va face să-și dorească separarea de propriul corp. înlănțuirea în imposibila iubire de sine însuși, își va afla un tragic sfârșit în fața oglinzii fatale. Sensurile profunde ale legendei antice l-au făcut pe Otto Kerneberg să caute cu asiduitate și să reușească descrierea unui tip de personalitate care va fi acceptat și folosit de întreaga comunitate psihiatrică mondială.

Elementul principal al acestei tulburări este un model comportamental dominat de idei de grandoare, de fantasme megalomanice, susceptibilitate anormală în evaluarea de către ceilalți și lipsa de empatie care începe de timpuriu, iar în perioada adultă este prezent într-un șir continuu de situații dintre cele mai diferite.

In relațiile cu ceilalți, acești indivizi prezintă un grad neobișnuit de autoreferire la propria persoană, o mare nevoie de a fi iubiți și admirați. Există o ciudată contradicție aparentă între hipertrofierea imaginii de sine, pentru care își aduc ei înșiși argumente, și nevoia de laude, care este resimțită cvasipermanent.

Viața lor afectivă este superficială și au puțină înțelegere pentru sentimentele celorlalți. Rămân incapabili de a se bucura de reușitele și fericirea celorlalți; drama narcisiacului este tragica incapacitate de a simți împreună cu altul.

îi invidiază pe ceilalți chiar și pentru faptul că aceștia obțin satisfacții normale de la viață. Lipsa lor de profunzime afectivă îi pune în imposibilitatea de a înțelege emoțiile complexe ale celorlalți. Relația cu celălalt este generată de faptul că narcisiacul are nevoie de admirație și laude, dar de fapt, la un nivel mai profund, este total incapabil de a depinde real de cineva, din cauza profundului dispreț și a neîncrederii pe care o are față de altul.

Sub o aparență plăcută și atrăgătoare, majoritatea autorilor spun că la narcisiac se resimte răceala, duritatea și lipsa de scrupule.

Narcisiacul folosește relația cu celălalt ca pe o pură relație de exploatare în care el își stoarce partenerii ca pe lămâi și apoi aruncă cu nonșalanță resturile. în același timp se teme că ceilalți ar putea să-1 atace, să îl exploateze și să îl constrângă. Consideră izolarea o bună soluție față de orice solicitări, deoarece ea îl ferește de posibile sentimente de vinovăție.

Narcisul dintre cei trei trandafiri care și-a găsit o satisfacție continuă în postura ministerială în care se află. Paradoxal, posedă o incapacitate funciară de a simți sentimentele celor mulți și mărunți cărora, care va să zică, le asigură protecția socială. După propria declarație ar putea trăi decent el și familia sa, din cei două sau trei milioane de lei pe care românul amărât îi primește pe lună. Pe lună domnule ministru nu pe zi cum credeți (sau cheltuiți) dumneavoastră! Apropo, ar trebui cineva să facă calculul sumei amețitoare pe care cu toții am plătit-o pentru a admira figura ineficientă a domnului DMP ca ministru, parlamentar și cine mai știe câte alte funcții gras plătite. Autoadmirându-se domnul Narcis nu catadicsește să și facă ceva.

Narcisiacul este un neparticipativ care se îndepărtează intuitiv de anumite aspecte ale realității sociale în care competiția l-ar putea devaloriza, în acest fel considerându-se protejat de eșec. Fiind incapabil de a face discriminări subtile asupra realității celorlalți, el se adaptează într-un mod "parazitar", care îi permite satisfacerea ambițiilor de grandoare și obținerea de admirație.

Prezintă perioade tipice de investiție în activități sau relații care ar antrena triumful, admirația sau satisfacerea imediată a nevoilor lui, alternând cu perioadele de abandon al sarcinilor, relațiilor, activităților care nu pot furniza surse suficiente de susținere a sentimentelor lui de grandoare. își construiește "idolii" din persoane de la care scontează că va primi laude și aprecieri și tinde să-i disprețuiască și să-i devalorizeze pe cei de la care nu mai speră nimic (adesea anteriorii "idoli").

Ignoră sentimentele adevărate de tristețe și doliu, iar incapacitatea de a avea reacții depresive pare să fie o trăsătură fundamentală. Pierderea unei persoane care îl aprecia este urmată, din partea narcisiacului, doar de o aparentă depresie, subiectul fiind mai ales furios, cu dorința de revanșă sau de a pedepsi pe cei care i-au luat sursa de plăcere. Unii dintre narcisiaci prezintă oscilații foarte mari și continue între sentimentele de insecuritate și de inferioritate, în alternanță cu sentimente de grandoare și fantasme de omnipotență. Ascund cu grijă sentimentele de inferioritate și fac eforturi mari pentru a străluci și a obține frumusețe, putere, bogăție. Mulți dintre ei par să fie "genii precoce", care se aprind mai ales la adolescență și surprind apoi prin banalitatea evoluțiilor lor ulterioare. Cei foarte inteligenți, folosindu-și inventivitatea, își domină defectul de personalitate. Pot fi regăsiți ca directori ai unor mari întreprinderi și instituții, membri ai unor așezăminte culturale sau academice, artiști cu cariere deosebite. Orice analiză atentă însă va pune în evidență faptul că aspectul strălucitor este doar superficial. In relația cu ceilalți, ei se poartă ca și cum ar considera că au dreptul să-i controleze, fără nici un sentiment de culpabilitate. Asupra persoanelor cu structură narcisiacă bătrânețea are un efect devastator. Eugen Ionescu, în piesele sale "Scaunele" și "Regele moare", a pus admirabil în evidență acest fapt. Bătrânii nu pot accepta că o nouă generație posedă un număr mare de satisfacții care vin din frumusețe, putere, bogăție și mai ales, creativitate. Ei par să nu mai înțeleagă ceea ce simt cei tineri, se simt invalidați și nu le rămâne decât soluția de a se izola. Narcisiacul stabilește "prietenii" numai cu acele persoane de pe urma cărora crede că poate profita și se declară plictisit de cei care nu sunt în prim-plan și nu mai constituie pentru ei surse de alimentare a respectului propriu. Din această cauză nu leagă niciodată prietenii trainice. Polarizați spre propria imagine, reacționează disproporționat la critică și practică un adevăr exhibiționism prin care să își pună în valoare talentele și realizările.

Totuși, cel mai mare defect al narcisiacului pare să rămână incapacitatea de a iubi, "iar unde iubire nu e, nimic nu e".

Premiantu' partidului cu trandafiri este o narcisă care-și oglindește chipul în celebra formulă a apei suprasaturate de hidrogen. A avut întâi coroniță cu un trandafir și s-a falit de mama focului că o poartă, apoi și-a mai pus doi trandafiri afirmându-se ca adevărat slujitor al noului partid, dar pentru putere credem că și-ar pune și busuioc în păr sau scaieți pe coadă, orice numai ca să fie în vârful puterii. Se consideră campion al gesturilor pozitive și de aceea este prea des asurzit de propriul monolog. Monologul subliniază mereu supercalitățile domnului izolat, dar agățat ca un ciuline pe blană de oaie de pulpana darnică a puterii. La o adică e gata să scoată o listă prin care să-și pună eventualii adversari la pământ. Nu binele general îl interesează pe domnul *bonhomme*. Tolstoi scria în jurnalul său că "mai greu și totodată mai necesar decât orice e să te dezbeți de îngrozitoarea beție de tine însuți". Se poate încerca cu puțină apă.

Megalomanii

Există subiecţi a căror stare permanentă este caracterizată de convingerea fermă asupra unor calităţi privitoare la propria persoană şi care îi fac, cel puţin în opinia lor, deosebit de importanţi în faţa anturajului. Eul acestor persoane este hipertrofiat, în continuă expansiune. Conştiinţa de sine exagerată face ca individul să se simtă supradotat, omnipotent, superior. Convingerea superiorităţii este însoţită de o stare de exaltare şi mulţumire, de satisfacţie care generează şi amplifică ideile de grandoare.

Demersul acestor persoane este impetuos şi rareori ele ţin cont de reacţia ascultătorilor, de replica ce li se dă, chiar de opiniile favorabile. Vorbesc fără încetare şi fără drept de replică, pentru că în acest mod consideră că strălucesc mai mult, că sunt adevărate stele într-un grup sau altul. Chiar dacă schimbă tema, discursul nu are decât scopul de a uimi auditoriul. Tăcerea şi reflexia sunt considerate de megalomani un fel de prostie, o mare slăbiciune a aspirantului.

Indiferent care este tema discuţiei, subiectul încearcă să se pună în valoare. Astfel, un personaj dintr-o piesă bulevardieră ajunge să spună: "Nu că mă laud, dar este deosebit de cald!" - ca şi cum ar putea exista vreo legătură între starea vremii şi sentimentele personajului. O analiză mai profundă a replicii de mai sus se poate completa şi cu semnificaţia ei inconştientă: "Este teribil de cald, dar uite că eu suport acest lucru cu vitejie şi nu mă laud". O altă trăsătură a discursului megalomanului este lipsa lui de profunzime şi folosirea paradoxului ca mijloc perfect de demonstraţie sau, mai bine zis, de substituire a acesteia. în orice problemă, megalomanii adoptă poziţii extreme, exagerând orice teorie nouă pe care adesea pretind că au anticipat-o sau au folosit-o fără a face caz de aceasta. Alteori, o neagă într-un mod radical, pentru că propria lor strategie ar fi fost net superioară în rezolvarea unei probleme sau a alteia. Se pare că provocarea uimirii este singurul scop, iar indignarea persoanelor cu bun simţ îl umple de bucurie. El ar răspunde întotdeauna cu impertinenţă obiecţiilor, considerând că, oricum, dacă a atras atenţia, a câştigat partida cu "pigmenii".

Atunci când se ocupă cu ştiinţa, megalomanul nu aprofundează nimic. Ceea ce nu-1 împiedică să întrerupă totuşi discursul persoanelor care conferenţiază, aducând drept argument infailibilitatea sa. Cu un ton doct şi o morgă bine studiată, el reuşeşte să atragă de partea sa auditoriul ignorant şi să prezinte ca fiind originale doctrine, care de fapt, aparţin altora. Perorează cu siguranţă, iar dacă este întrerupt, cu un aer dispreţuitor, care nu admite contrazicerea, îşi continuă expunerea.

Fire artistică, Miron Cozma nu s-a putut abține în a-și găsi similitudini cu Eminescu. Ca și poetul național: a plantat flori în Piața Universității în '90, a renovat clădirea guvernului în '91, a rectificat bugetul în '92, a ieșit campion național la labtenis în '93, a mers pe banii sindicatelor miniere la Olimpiadă în '94, a rupt cu mașina unul din cei doi plopi cu soț din Petrila în '95, a devastat barul Vegas în '96 și a tras o bătaie soră cu moartea poliției române la Costești în '98 de unde și versurile scrise pentru Marilena Nițu (un fel de Veronica Micle care publică în Playboy) „Marileno unde ești/Să îți scriu de la Costești/Cum cu bravii mei ortaci/Bag poliția în draci". Un alt "poet" nemuritor, Nero, care a înfrumusețat cetatea eternă a Romei dându-i foc, râvnea la postul de senator doar pentru calul său. "Luceafărul de huilă" își dorea un post de senator pentru sine. Se schimbă vremurile și poeții, iar dacă fostul lui lăudător prezidențial își va încheia mandatul fără să îl grațieze, peste un cincinal poate lumea va încerca să îl ierte pe derbedeul cu grade.

Auditorii, indignați în sinea lor de prostiile debitate cu autoritate, nu au altă șansă decât să părăsească fără replică sala, fiind taxați ca incapabili și retrograzi de către vorbitorul cu aer olimpian.

Megalomanii sunt gata să facă pariuri și să înceapă competiții absurde cu cei recunoscuți ca mult mai puternici sau mai talentați decât ei. Când este angajată propria persoană, rezultatul usturător este interpretat în fel și chip, ca o trucare a condițiilor sau ca o "cumpărare a juriului". Istoria contemporană consemnează însă și "pariuri" în care victimele sunt cei aflați în subordinea megalomanului. Și aș cita aici cunoscuta indicație de a depăși, în cel puțin 5% din cazuri, produsele industriale occidentale, la care ne îndemna adesea "cârpaciul Ceaușescu".

Există și megalomani blazați. De fapt, numai blazați nu sunt, deoarece poza de dezinteresați e luată doar pentru ca lumea să poată observa cât de interesați sunt ei. Megalomanul blazat e apropiat de snobul obișnuit. Iată ce scrie G. Călinescu despre Mateiu Caragiale: "Avea snobismul nobiliar, își alcătuia un blazon și vâna ordine străine, el care nu era în nici un chip aristocrat (...) Visa lucruri mari, simțea ostilități și se vedea înlăturat de la *une belle carriere normale* (...)".

Megalomanul caută doar excepționalul, indiferent că acesta este gloria sau abjecția. El va viza să recurgă la orice mijloc pentru a capta publicul: admirația sau gloria, scârba și disprețul total. Pentru că, iată există și megalomanie a minusului, a nonprestigiului social.

Organizarea caracterială a megalomanilor a fost inspirat numită, de un autor german, ca fiind "o structură lipsită de structură". Megalomanul prezintă o fluiditate a afectelor, o inconstanță a modalităților de reacție, care îi pot permite să se pună în evidență în orice ipostază socială, fără să pătrundă însă nimic în mod serios, iar actele sale au efectul focului de paie sau al gloanțelor oarbe: impresionează pe moment, dar nu au o eficacitate reală.

Megalomanul nu poate lua distanță față de evenimentele cotidiene și față de dorințele sale care apar în permanență cu duiumul. El nu știe și nu poate să facă o ierarhizare vitală și să selecteze propriile sale sentimente și acțiuni. în cazul în care megalomanul e inteligent sau talentat, el va fi întotdeauna interesat doar de cum spune și nu de ceea ce spune. De exemplu, poetul megaloman va ține să-și recite singur versurile, regizorul dorește să interpreteze "ca nimeni altul" rolurile principale în propriile filme (uneori, la concurență cu scenariști la fel de megalomani). De asemenea, actorii țin să regizeze piesele în care joacă etc.

Megalomanul este doar o fațadă bine lustruită. In spatele ei se ascunde puțin adevăr sau lipsa de conținut. Nu rămâne absolut nimic după dispariția fizică a savantului, artistul sau politicianului megaloman. Relația megalomanului cu lumea nu are sens istoric, deoarece relația sa socială nu se desfășoară în contemporaneitatea faptelor, ci în fantezia formelor care niciodată nu au conținut istoric.

Forma nu are devenire.

A fost cel care i-a oferit apa vie împușcatului de la Scomicești pe care în congresele partidului la care lua cuvântul cu foc, îl considera sursa inspirației sale transcendentale. A devenit apoi un republican înfocat și adept al politicii iliesciene, fiind atras mereu de apa de ploaie. Candidează la prezidențialele din '92 și înmuindu-și criticile față de omul de la Cotroceni ajunge pe o poziție modestă, într-o lungă listă de vicepreședinți ai unui partid amalgamat, dar de guvernământ. La putere, deci. in ultima vreme se pare că domnul academician s-a ocupat mai mult de apa moartă. Oricum a fost tras pe linia care nu mai duce nicăieri.

Megalomanul rămâne surd la vocea conștiinței, iar absența conștiinței morale e frecventă. De aceea, dintre aceștia se recrutează escrocii internaționali, șarlatanii și mitomanii.

Megalomanii rămân de o goliciune interioară înspăimântătoare, marcați de o incapacitate funciară de relaționare socială și autentică.

în psihiatrie există circumstanțe numeroase în care ideile megalomanice, de grandoare, întregesc tabloul clinic al unor boli deosebit de grave. Aceste idei delirante se pot referi la superioritatea intelectuală, bogăție, descendență familială, capacități personale deosebite sau profetice. Frecvent, ideile delirante de grandoare apar asociate cu cele de persecuție, rezultând un binom în care cel urmărit și persecutat găsește o adevărată ușurare: "Sunt cineva pentru că sunt persecutat".

Un mare psihiatru francez spunea că pentru megaloman persecuția devine aproape un omagiu, o recunoaștere. El nu ezită să-și revendice dreptatea organelor autorizate. Identifică presupuși persecutori și denigratori la orice nivel. Arhivele spitalelor de bolnavi psihici, bibliotecile medicilor psihiatri, dar și colecțiile unor ziare și reviste confirmă aceste aserțiuni.

O națiune a putut constata pe propria-i piele și a plătit cu un sfert de veac de mizerabilă existență visurile de grandomanie ale unui paranoiac ca la carte. Cartea de psihiatrie, bineînțeles.
Un anturaj de criminali troglodiți și efectele distrugătoare ale vârstei au făcut ca vigurosul "stejar din Scomicești" să devină coșmarul unui popor și punctul de referință psihiatrică a milioane de români, care au asimilat cu nebunia comportamentul șefului statului. Din păcate în politica românească Ceaușescu s-a clonat în proporții astronomice, iar epigonii săi sufocă orice nou model politic.

Paranoiacii

Cu un simț clinic rafinat, un mare psihiatru francez, Henri Baruk, nota, cu aproape cincizeci de ani în urmă: "pe lângă bolnavii suferinzi de delir de interpretare care este deosebit de evident, datorită absurdității interpretărilor, există alții la care nu se poate descoperi un delir absolut evident, însă a căror falsitate de raționament și a actelor din ce în ce mai insuportabile pe care le comit relevă, de asemenea, o natură patologică. Aceasta obligă, pentru unii dintre ei, a se lua măsuri în scopul de a se proteja societatea împotriva acțiunilor rău dăunătoare. Totuși, aceste măsuri sunt în general tardive, deoarece nu se intervine decât după ce această categorie de bolnavi a produs o serie de perturbații grave, ajungând până la catastrofă."

La numai cinci ani după ce psihiatrul francez își publica studiul, în România ajunge la putere un individ a cărui personalitate se dovedea, din nenorocire pentru poporul român, un adevărat cadru-test pentru ceea ce psihiatri și psihologi numesc personalitate paranoiacă. Vorbele lui Baruk aveau să fie profetice, iar catastrofa spre care ne-a împins cu o siguranță extraordinară "cârmaciul națiunii" (vorba lansată de alt bolnav lăsat prea mult liber) și-a materializat conținutul în tenebroșii ani '80.

în liniile cele mai generale, personalitatea paranoiacă se definește prin orgoliul excesiv, concretizat printr-o continuă autoestimare, neîncredere în ceilalți (pe principiul *„JL'Enfer c'est l'autre",* conform lui J. P. Sartre), psihorigiditate, interpretativitate și reducerea modulației afective, adică a capacității de a "rezona" la "vibrațiile" celorlalți.

Foarte precoce în viața adultă, chiar din adolescență sau de la pubertate, acești indivizi încep să interpreteze acțiunile celorlalți ca fiind amenințătoare pentru propria persoană, îngrozitoare sau nedrepte în mod deliberat. Ei se așteaptă să fie exploatați și înșelați, în orice plan, de ceilalți.

Ajungând până la o gravă incapacitate de a înțelege polimorfismul corelațiilor și condiționărilor realității și al conjuncturilor, deoarece subordonează realitatea principiilor lor rigide și imuabile. Persevereazа în ideile și convingerile proprii, tendința care se împletește în mod nefericit cu lipsa dinamismului adaptativ. Ansamblul problemelor nu va mai fi perceput și soluțiile propuse vor fi punctuale și tot mai inadecvate. Evenimentele vor fi "deformate plastic" conform dorințelor egocentrice ale subiectului, întâmplările vor deveni într-un mod contravenind oricărei logici, cu excepția celei proprii paranoiacului, argumente pentru susținerea opiniilor sale. Compromisul va fi considerat alternativa imposibilă.

Atunci când se confruntă cu o situație nouă, ei caută cu intensitate si rigurozitate, confirmarea propriilor așteptări, fără să ia în considerație contextul. Acest mod de explorare îl duce invariabil la concluzia că au găsit ceea ce așteptau să găsească.

Orgoliul excesiv este reflectat în severa judecată a calităților și personalității celorlalți, față de care au întotdeauna o atitudine de dispreț total. Se consideră luptători împotriva nedreptăților, inexactităților și minciunilor, dar consideră că dreptatea este întotdeauna de partea lor, mascându-și *autofdia* cu falsa modestie și prefăcătorie. Deși sunt critici cu ceilalți, au o adevărată fobie față de orice critică ce se referă la persoana lor. Au tendința de a trece la contraatac, din momentul din care doar bănuiesc existența unei amenințări. Nu acceptă structural ideea de autocritică și, tot instinctiv, exagerează întotdeauna dificultățile, făcând "din țânțar armăsar".

Regula după care se conduc paranoiacii este: "din realitate trebuie culese doar acele date care convin propriei persoane, iar părerile celorlalți interesează doar în măsura în care calchiază propriile păreri și pot fi încorporate în acestea".

Neîncrederea în oameni îi menține într-o continuă atitudine de "suspiciune vigilentă". Ascund informațiile de orice fel, deoarece consideră că pot fi folosite împotriva lor. Văd intenții rele sau amenințări ascunse în cele mai sigure remarci sau evenimente, de exemplu, un vecin își plimbă câinele pe un anumit traseu doar pentru a-1 agasa pe el.

Loialitatea celorlalți este pusă tot timpul la îndoială și verificată prin mijloace uneori rocambolești. Se așteaptă întotdeauna la înșelătorii și farse și sunt de o intransigență tiranică cu subalternii și familia. Cu cât sunt mai bine plasați pe scară socială, cu atât teroarea pe care o stăpânesc este mai imposibilă.

Sunt profund interesați de putere și titluri, și le atribuie pe cele care lipsesc și duc o adevărată luptă pentru a demonstra că astfel nu se corectează decât o nedreptate care li s-a făcut. Astfel, lumea paranoiacilor este plină de "inventatori", profesori universitari, președinți, membri fondatori, sau "pionieri într-un domeniu neexplorat".

"Culmile nebănuite" îi atrag ca un magnet. Sunt vexați cu ușurință și trec rapid la contraatac, dar cei care le-au lezat interesele sau și-au manifestat "lipsa de respect" se pot aștepta la răzbunare. Ranchiuna caracterizează personalitatea paranoiacă; acesta duce o muncă de Sisif pentru a demasca "hoarda dușmanilor denigratori".

Afectivitatea lor este redusă, iar simțul umorului este absent sau foarte puțin dezvoltat. De asemenea, gustul pentru artă, seninătatea, relaxarea și tandrețea pot să nu fie deloc reprezentative sau prea puțin prezente în tabloul psihologic al acestor indivizi. Ceilalți resimt această situație ca "răceală afectivă" și inemotivitate.

Somnul rațiunii naște monștri, iar asocierea paranoiacilor în așa-numitul "mariaj asortativ" creează supermonștri. Academiciana cu cinci clase primare selecționa creierele și elitele unei societăți traumatizate de aplauze, ovații și urale. Suspicioasă, uscată sufletește până la rigiditate, a fost piaza rea a românilor, întinând simbolurile feminității și maternității cu imagini insuportabile. Nu o dată a cerut "gărzilor" să mute cozile în spatele magazinelor, deoarece spectacolul "viermilor" de pe bulevarde o indispunea.

Chiar paranoiacii se consideră, cu mândrie, niște "duri", serioși și "obiectivi" care nu cad pradă sentimentelor. Intimitatea este evitată, iar cu cei extrem de rari, cu care se simt în siguranță dezvoltă un sistem de comunicare dominat de secretivitate și extremă prudență.

Viața paranoiacilor este săracă și meschină, pentru că acești indivizi nu acordă importanță plenitudinii vieții, nu se bucură de existență, îi disprețuiesc pe ceilalți pe care îi consideră slabi, suferinzi, handicapați, incapabili de a se stăpâni.

Legat de o personalitate paranoiacă, psihanaliza a pus în evidență ca mecanisme de apărare ale eu-lui negația, adică facultatea de a nega o parte a realității, și anume cea care nu este în concordanță cu dorințele sale, și proiecția, adică atribuirea altcuiva a propriilor sentimente. Cele în care nu se recunoaște și cărora li se datorează interpretările.

O astfel de structură caracterizată marchează profund întreaga biografie, manifestându-se încă din copilărie.

Paranoiacii sunt elevi indisciplinați, ei se orientează mai mult spre materii care nu sunt în programă, pe care caută să le învețe ca autodidacți. Nu leagă prietenii durabile, datorită caracterului lor suspicios și, dacă au eșecuri la examene, se consideră persecutați, victime ale unor comisii părtinitoare. Intră în conflict cu șefii, vecinii, cu administrația și cu colegii, iar atunci când ajung la pensie se consideră victimele unui sistem ticălos de asigurări, "victime ale societății" pentru care și-au sacrificat întreaga tinerețe și viață. Față de soți, dezvoltă o gelozie morbidă, iar acasă se comportă ca niște adevărați tirani domestici.

Spirite "uscate", lipsite de imaginație și de ardere interioară, paranoiacii se simt atrași de poziții oficiale importante, titluri academice, medalii și uniforme care să înlocuiască prin strălucire, lipsa de "radiație" interioară. Odată ocupată o poziție, întreaga energie a paranoiacului se canalizează în apărarea ei, pentru a demonstra că aceasta este justificată de extraordinarele sale calități. Este într-o alertă continuă de a găsi noi și noi surse de justificare și, în nici un caz, nu-i trece prin cap că un anume post sau statut s-ar putea obține prin acțiune sau creație. Paranoiacul este un nonimaginativ. în funcție de conducere, paranoiacii sunt asemenea unor șoferi eleganți, foarte mândri de funcția lor, dar care habar nu au nici de direcția în care trebuie să meargă, nici de mecanica automobilului pe care îl pilotează.

Se hipervalorizează la cote care nu o dată frizează ridicolul. Astfel, unul din frații Goncourt (Edmond), auzind un savant care aprecia existența viitoare a Terrei la câteva milioane de ani, a afirmat, evident iritat: "Bine, și doar pentru atât am muncit o viață întreagă, Eu și fratele meu?"

Susceptibil și bănuitor, paranoiacul a surprins dintotdeauna prin neîncrederea sa funciară.

Este gata să denunțe și să acuze pe oricine. Ostilitatea sa o atribuie celorlalți, iar rigiditatea spiritului îl plasează în zona tipică personalității paranoiace. O dată ocupată o poziție oficială întreaga energie a paranoiacului se canalizează în apărarea acesteia. Alerta continuă în care se află cadristul de vocație și suspiciozitatea sa funciară îl fac o redută greu de atins de către eventualii uzurpatori. Cu dosare bine ticluite a reușit să îndepărteze sau să reducă la tăcere toți rivalii din partid și să se cocoțe în vârful de neatins de președinte executiv al partidului. Pentru că i-a întocmit dosar de cadre, probabil, și lui Dumnezeu, încearcă să-l îmbuneze pe acesta ctitorind o biserică în comuna natală. Ce minune mai mare decât aceea că un comunist ctitorește o biserică? Și Nietzsche care credea că Dumnezeu a murit…

Marele "caracterolog" al antichității, Teofrast, îl descria pe neîncrezător astfel: "neîncrederea este cu siguranță convingerea greșită că toți ne înșeală. Neîncrezător este omul care după ce și-a trimis sclavul după cumpărături trimite pe altul să verifice, pe urma lui, cât a plătit (...). După ce s-a suit în pat își întreabă nevasta dacă a încuiat lădița, dacă a pecetluit dulapul, dacă a tras zăvorul din ogradă. Chiar dacă femeia îl asigură că a încuiat peste tot, omul neîncrezător părăsește așternutul și, așa dezbrăcat și desculț, aprinde lampa, colindă și cercetează fiecare locșor cu grijă. Cu toate acestea abia-l prinde somnul. Cere ca dobânda să i se plătească cu martori, pentru ca datornicii să nu poată tăgădui condițiile."

Paranoiacii zilelor noastre își asigură, după posibilități, pază de către secretare fioroase, bodyguarzi sau servicii de pază și protecție care să le apere persoana și funcția pe care le resimt ca adevărate redute în fața asaltului permanent al celorlalți, "uzurpatorii".

Iubesc câinii de pază, sistemele de supraveghere și siguranță, pe care le resimt ca adevărate "excrescențe" ale propriei personalități, unitare cu aceasta.

Fiindcă nu își înțelege decât propriile interese, paranoiacul dărâmă și anihilează valorile de grup. Nu primește nimic de la ceilalți pe plan afectiv și, în consecință, nu înțelege să ofere nimic, se consideră degrevat de orice obligație.

Infirm al convențiilor de ordine și solidaritate socială - afirmă E. Pamfil - el se ciocnește permanent, într-o mișcare browniană, cu cei în mijlocul cărora trăiește.

Autorul citat exemplifică aserțiunea cu "Principele" lui Machiavelli care, pentru a-și realiza scopul, găsește justificare pentru orice mijloace.

Fanaticii se încadrează, parțial, în categoria paranoiacilor. Fanaticul este activ și stenic. Există așa numiți "fanatici de luptă" care, prin descărcările lor vijelioase și elaborări rapide creează mari dificultăți. Derutează, uneori, justiția și autoritățile, dar, de obicei, și nu fără eforturi, acest lucru se corectează. Indivizi lipsiți de empatie și umor, fanaticii sacrifică întotdeauna dreptul individului în fața necesităților colective.

Pentru paranoiacul cverulent (certăreț, predispus la a intra în conflict cu ceilalți), pus mereu pe ceartă și reclamații, lumea este teatrul ideal al unui imens scandal. își satisface orgoliul și megalomania considerându-se "luptător și cavaler al unei justiții imanente" (E. Khan), se autoadulează și depreciază lumea. La baza acestei devalorizări stă principiul că oricare dintre semeni trebuie să aibă vreo vină și vreun defect și că, oricum, fiecare este creditat cu o parte din vina colectivă, de la care el și numai el, alesul, se sustrage.

Atacând societatea rigid, cu prejudecăți, violent și rece, paranoiacul se convinge rapid de tot ceea ce voia să se convingă. El privește lumea printr-o lunetă la capătul căreia se afla o imagine trucată de propriile concepții și de afectivitatea sa rigidă.

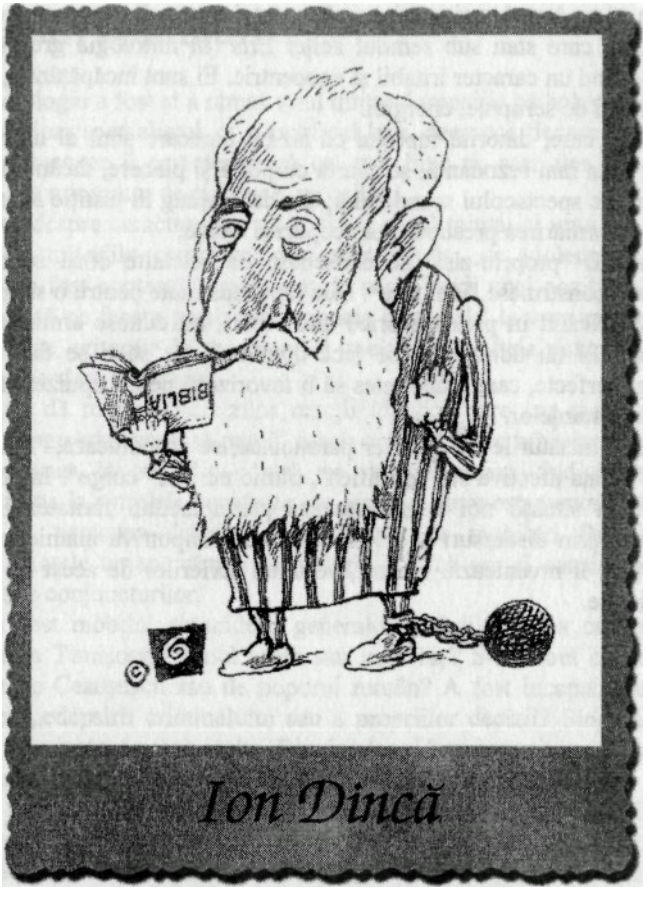

Celebrul "Ion T. Leagă", este un caz particular de paranoiac (prin contagiune), singurul de altfel care a dezvoltat un fel de criză de conștiință. Atât cât l-a dus mintea, într-o situație limită, a descoperit (prea târziu) Biblia și faptul că ar fi putut să fie un cetățean onest. în anturajul direct al Ceaușeștilor a suferit un veritabil proces de contaminare care, mult timp, l-a ținut în "troica" fricii, în care, în fapt, a fost o jalnică marionetă. Fără Ceaușești este un pensionar onorabil care cârtește la una mică împotriva regimului, fără nostalgii și fără mari regrete.
Un fost contaminat de paranoia.

Unii autori au descris trei subtipuri ale acestei categorii de paranoiaci:

- arţăgoşii, care stau sub semnul zeiţei Eris (în mitologia greacă, zeitatea discordiei) având un caracter iritabil şi egocentric. Ei sunt încăpăţânaţi, încrezuţi, cârcotaşi, lipsiţi de scrupule, energici.

- euforicii, care, datorită faptului că au un oarecare simţ al umorului şi **o** afectivitate ceva mai rezonantă, se ceartă cu poftă şi plăcere, făcând din aceasta un sport. Iubesc spectacolul scandalului, dar dacă ajung în justiţie sunt destul de superficiali în urmărirea presupuselor scopuri şi cauze.

- cverulenţii "propriu-zişi" se deosebesc de celelalte două subtipuri prin viteza cu care construiesc "idei fixe". Duc lupte susţinute pentru o singură cauză, neglijând şi călcând în picioare orice alte valori, nu cunosc armistiţiul şi nici compromisul. Ei nu doresc "să se facă dreptate", ci "să li se facă dreptate". Visează legi perfecte, care bineînţeles să îi favorizeze pe ei. Epuizează justiţia şi sunt oroarea instanţelor.

Cu vârsta, trăsăturile de caracter paranoiace, se accentuează, "obişnuinţele" se "osifică", viaţa afectivă se "solidifică", nimic nu mai "curge". Imposibilitatea de adaptare la situaţii noi îi accentuează paranoiacului fixitatea ideilor. Se exteriorizează prin discursuri şi scrieri acuzatorii împotriva inamicilor pe care, dacă nu îi are, îi inventează. Uneori, volumul scrierilor de acest fel depăşeşte orice imaginaţie.

Mobiluri și alibiuri

Caracterologia a fost și a rămas unul dintre domeniile psihologiei care a atras și atrage nu doar specialistul, ci și publicul larg, deoarece fiecare dorește să știe despre sine ceea ce îl caracterizează cel mai bine și, mai ales, încearcă să îi definească, cu minimum de mijloace, pe ceilalți.

S-a spus despre caracter cum că ar fi scheletul mintal al unui om. Discuțiile privitoare la criteriile caracterologici sunt extrem de violente. O serie de argumente au fost contestate vehement de susținătorii unei poziții sau ai alteia, dar noi, fără să ne facem partizanii vreuneia dintre ele, le vom prezenta pe cele mai interesante, criteriul de acceptare al uneia sau al alteia putând fi, la rândul lui, o nouă abordare tipologică.

Instinctul dă tuturor indivizilor reacții identice care par supuse fatalității. Dacă el împinge erbivorele să pască, carnivorele să atace erbivorele într-un mod aproape automat, la om, din contră, se remarcă reacții individuale care se îndepărtează de la simplele constante ale ecuației comportamentale. Același act, îndeplinit de persoane diferite, este motivat de mobiluri fără legătură și asemănare. Actele umane rămân neinteligibile dacă vor fi considerate în afara intențiilor și a conjuncturilor.

Care a fost mobilul sinuciderii generalului Vasile Milea care comandase măcelul de la Timișoara? Unul eroic sau unul laș? S-a temut că va fi tras la răspundere de Ceaușescu sau de poporul român? A fost incapabil să-și asume răspunderea pedepsirii criminalului sau a propriilor decizii? Singura ieșire din dilemă rămâne ipoteza asasinatului. Bineînțeles și întrebarea, cine făcut-o?

Doar analiza mobilurilor ne dă semnificația comportamentelor și permite aprecierea justeței lor. Intre furtul nefericitului personaj al lui Victor Hugo, Jean Valjean, care sustrăgea o pâine pentru a supraviețui, și mașinația enormă pusă la cale de Ioan Stoica, sub numele de "Caritas", pentru a-și însuși miliarde, este o diferență notabilă deși actul analizat este același - furtul. Cei doi indivizi nu seamănă deloc.

Primul este un nefericit, un neîndemânatic și un violent, incapabil să se descurce printre dificultățile timpului său. Cel de-al doilea, un escroc dotat cu finețe psihologică s-a acomodat perfect unei situații de excepție, profitând de credulitatea milioanelor de naivi, pentru a-și asigura o avere enormă. Mai mult, un partid și-a pus în joc sigla și ideologia pentru a-l face credibil pe cel care înmulțea banii cu opt. Prețul este încă necunoscut: probabil geamantane cu banii inocenților.

Un personaj fără identitate care este în stare să facă orice, să se comporte ca o marionetă a oricărui șef sau șefuleț pentru că nu are decât un singur mobil: puterea personală. Ministrul este senin ca un fototapet cu cer de vară și lasă Ministerul de pripas antrenându-se în campanii electorale jalnice pentru postul de primar al unui oraș în care se consideră și se poartă ca un simplu vizitator. Când pierde, păpușarii din spatele transparentului „catindat" cu ochi albaștri îi oferă băiatului nici mai mult nici mai puțin decât postul de prim-ministru al unui ipotetic guvern. Alianța cu foștii rivali i se pare mai firească lui Geoană, un încurcă-lume cu *look* occidental, cel mai normal gest. Este la fel de normal ca faptul că, proaspăt membru al guvernului României, și-a dat copilul să studieze la școala americană, nu cu copiii sărmanilor alegători - la un liceu public. Copilul lui Geoană trebuia să fie coleg cu copilul lui Năstase - nu-i așa? - copii de patrioți. Patrioții unei Patrii ca un ciolan gras de ros. Poate, uitat prea mult la Washington, ca ambasador, a început să se creadă american. Americanii au foarte mult bun simț când e vorba de țara lor și de sentimentele naționale, iar cine nu respectă acest lucru nu are ce căuta în politică. Aceasta este deosebirea. Prima dintre deosebiri.

Imaginea de sine joacă un rol dominant în modul în care mobilurile acționează. Astfel, în timp ce modestul trebuie să lupte fără încetare pentru a se apăra de dragostea de sine, lăudărosul i se va abandona fără nici o reținere. Alibiul existențial este un lubrifiant care facilitează persoanei inserarea armonică și concordantă cu ineditul fiecărei situații la care viața o obligă să facă față.

Fiecare individ, când este pus de împrejurări în dificultatea de a acționa sau i se solicită schimbarea (chiar nesemnificativă) a statutului socio-familial sau profesional, încearcă să ofere un alibi existențial - un mode!, o imagine despre sine pe care o dorește cât mai aproape de cea considerată de el ca fiind cea optimă, cea mai "avantajoasă" ca "soluție existențială" salvatoare. Formule convenționale, scuze, tăceri, motivații de complezență, (a căror credibilitate rămâne însă perfect posibilă), gesturi substitutive, abordarea unei mimici sau ținute vestimentare presupuse a aduce succesul, sunt numai câteva exemple ale modului prin care individul, în viața cotidiană, îți "retușează" imaginea proprie. Eșecul sau reușita acesteia depind, în mare măsură, de numeroșii parametri ai personalității sale (nivel de inteligență, cultură, caracter, experiență anterioară), conferind alibiului existențial caracterul de finalitate.

Referitor la personalitățile dizarmonice, de tip isteric, s-ar putea spune că ele recurg la alibiul existențial în forma sa cea mai "vizibilă", căpătând nu rareori caractere caricaturale, grotești. Acești subiecți caută "în altă parte" refugiul din situațiile care îi dezavantajează, în special afectiv, nefiind în stare să elaboreze un răspuns adecvat. Alibiul existențial își găsește cel mai bine expresia la personalitatea (constituția) mitomanică, al cărei discurs este, de obicei, ușor de recunoscut. După cum afirmă Neyraut, mitomanul nu urmărește decât valorificarea propriei persoane, prin inexistența cu care indică sensul actelor sale, prin frecvența cu care își evidențiază semnificația propriului rol în fiecare eveniment evocat, fie el cât de banal. Deși în toate aceste relatări contradicțiile sunt iminente și ușor sesizabile, mitomanul (care beneficiază de cele mai multe ori de un bun nivel de inteligență) reușește să le "acopere". Aceste stratageme pot consta fie din construcții imaginative luxuriante, fie din pauze, ezitări, chiar omisiunea putând fi o minciună, un alibi. Desigur, credibilitatea afirmațiilor mitomanului devine uneori greu de pus la îndoială, când conjunctura relevă (întâmplător) un adevăr autentic și numai finețea observației auditorului poate întrezări, în eșafodajul atât de sclipitor al fabulației romanești, fisurile acestei construcții, ale cărei cărămizi nu se dovedesc a fi decât fragile cărți de joc.

Un celebru dramaturg spunea că oamenii sunt ca prăpăstiile: dacă te uiți în adâncul lor amețești. Venerabilul întâi Stătător al Bisericii ascunde sub odăjdii mobiluri cât se poate de lumești nereușind nici o clipă, nici înainte, nici după '89 să sacrifice ceva din pohtele de putere a înalt preasfinției sale. In loc să pună cruce comunismului, înalții prelați români în frunte cu Teoctist au pus cruce comuniștilor și se dau garanți pentru credința și pioșenia acestora. Vai de crucea lor liber cugetătoare. Nici o catedrală nouă nu va fi un alibi pentru acceptarea dărâmării celor mai modeste bisericuțe și nici o slujbă sau rugăciune nu va face iertat mesajul de susținere pe care zisul Teoctist îl trimitea pentru represiunea organizată de Ceaușescu la Timișoara. Credem totuși că alibiurile nu valorează nimic în fața lui Dumnezeu.

Adaptarea

Trăsătura fundamentală și definitorie a materiei vii, adaptarea, caracterizează și dă specificitate și personalității umane. Ea reprezintă capacitatea de adecvare a organismelor la cerințele mediului și este, așa cum a arătat Darwin, în celebra sa teorie asupra evoluției speciilor, un criteriu de selecție și supraviețuire.

Indivizii, biologic dotați cu calitățile corespunzătoare unei situații cu care se confruntă, supraviețuiesc, ceilalți pier sau trebuie să își găsească alte zone de supraviețuire, mereu mai restrânse.

în acest sens, problema dispariției dinozaurilor suscită mereu interesul și pare să fie un exemplu adecvat pentru ilustrarea acestei afirmații: deși "stăpâneau" întreaga planetă, au dispărut ca specie tară urmă, într-un interval extrem de scurt, deoarece nu au putut face față unor schimbări de mediu relativ minore pentru celelalte ființe vii.

Pentru indivizii umani, adaptarea reprezintă însumarea unui ansamblu de reacții prin care aceștia își modifică structura psihologică și comportamentul, pentru a putea răspunde armonios condițiilor de mediu determinate sau unor experiențe noi. Spre deosebire de toate celelalte specii, adaptarea umană este un proces biunivoc, în care individul are posibilitatea de a transforma și adecva la rândul său mediul fizic, social și psihologic. Astfel, adaptarea devine un proces dinamic și creator. Antroposfera, în complexitatea ei, solicită plenar individul în a-și pune în funcție mecanisme de reglare și integrale rapidă, de adecvare la situații noi, ca și posibilitățile acestuia de refacere a resurselor energetice și psihologice, în momentele în care nivelul solicitărilor scade.

Fără a fi definită cu o precizie absolută, adaptarea socială este capacitatea individului de a realiza raporturi pozitive cu ceilalți, de a se integra rapid și fără dificultăți în micro și macro-colectivitățile în care trăiește. Ea se desfășoară în directă legătură cu perioadele existenței, având nuanțări date de vârstă și de trecerea prin medii tot mai complexe: familial, școlar, profesional. Pentru ca acest proces să se realizeze, fiecare individ își modelează succesiv obiceiurile, atitudinile, valorile și chiar interesele și motivațiile, renunțând la o parte din cele pe care le avea, pentru a le acumula pe cele noi, pentru acceptarea și respectarea de grupul în care dorește să se integreze.

Acest lucru nu se poate face nici brusc, nici fără resurse intelectuale și afective și bineînțeles de competență. Termenul de efort adaptativ capătă, în acest mod, un conținut precis, iar cel de stres psihosocial vine să îl completeze pentru a-l explica.

încercarea de a face față problemelor pe care mediul social le pune în fața persoanei, chiar dacă acestea par de neînvins, este net superioară atitudinii de retragere din fața acestora.

în timp ce confruntarea duce, cel puțin la un câștig de abilități pentru situații ulterioare, mai simple sau asemănătoare, retragerea și evitarea creează sentimente de inferioritate, senzația de ineficientă, de diminuare a imaginii de sine și autostimei.

în urmă cu două secole Benjamin Franklin scria "După piedici şi înfrângeri, oamenii se dezvoltă cu mai multă modestie și înţelepciune".

Adaptarea sănătoasă nu este acceptarea resemnată a unei realități (uneori ostile), pe principiul "să luăm lucrurile așa cum sunt" sau cu atât mai puțin reprezintă tactica lui "văzând și făcând". Ea înseamnă mijloace în cadrul mediului uman. Când adaptarea se realizează, individul se mișcă spre un nou nivel de funcționalitate, caracterizat de competiție selectivă și posibilități de transcendere.

Adaptarea cu oroarea a făcut un personaj ca Petru Groza, un avocat altfel onorabil, să devină detestata "coadă de topor" a bolșevizării neamului românesc, altfel un popor mândru și liber. Românii, deși "mioritici", nu au considerat niciodată, în 2000 de ani, trădarea de sine ca formă acceptabilă de supraviețuire.

Până la comuniști, spre cinstea noastră de națiune, lista colaboraționiștilor a fost extrem de scurtă.

Termenul de adaptare a fost preluat şi de psihiatrie și în acest context, a fost dezvoltată o adevărată patologie a adaptării într-o legătură aproape firească cu ceea ce astăzi este patologia stresului, adevărata obsesie a secolului.

Domeniul de studiu pe care demersul psihiatric și l-a propus sunt diversele căi pe care individul, cu întregul său echipament biologic și genetic, cu echilibrul și dificultățile sale interioare, cu experiența din trecut la viața pe care este chemat să o trăiască. Adaptarea este un efort cognitiv care conduce la stăpânirea și tolerarea unor perturbări emoționale sau, și mai mult, la prevenirea acestora.

Psihiatrii americani, în pragmatismul lor deosebit de accentuat, au afirmat chiar că boala mintală este o adaptare inadecvată, greșită sau insuficientă la confruntarea cu realitatea.

Chiar și un psihiatru afirmă că boala este generată de regresia la un nivel inadecvat solicitării: "în afara jocului". Mai mult, adaptarea socială este legată direct și organic de particularitățile psihice ale individului, suferind influențe importante și negative când acestea sunt transformate de boală. Fără ca adaptarea să poată fi concepută ca un criteriu de reușită socială, ea este totuși un factor catalizator al efortului de stabilitate și continuitate spre integrarea în valorile grupului. Pentru cei cu personalitate dizarmonică, un psihiatru german a găsit o formulă care este deja celebră prin expresivitatea ei: "dizarmonicul este cel care face să sufere pe ceilalți, societatea".

Românii au un extraordinar personaj pe nume "Hopa Mitică" care se ridică din orice situație. Nu asemănarea fizică, de altfel notabilă, cu celebra jucărie a domnului economist - colonel - șef corp control - ambasador - prefect - consul - dansator din buric, ne-a făcut să-i găsim locul și gelatinoasa sa omniprezență în toate guvernele la marele ospăț al puterii. Un zero al puterii care primește cu prioritate halca cea grasă. O coloană vertebrală gelatinoasă ca a unui sturion aparținând unui rechin moral care a sfâșiat tot timpul hămesit orice principiu sau regulă.

Această imagine sintagmă semnifică, în esență, imobilitatea dizarmonicului de a se adapta la exigențele sociale. Interesant este faptul că la fel de periculoși sunt hiperadaptații, cei care se integrează cu ușurință cameleonică în orice situație, dezvăluind o personalitate amorfă, în care lipsa de inițiativă și creativitate, lipsa spontaneității și incapacitatea de a avea opinii, îi fac pe acești indivizi o veritabilă povară, un balast care blochează progresul real al grupului, indiferent de menirea lui.

A fost descrisă chiar personalitatea dependentă, ale cărei trăsături ar fi:

- admiterea în mod pasiv a opiniei că doar ceilalți își pot asuma responsabilitatea în principalele probleme de viață, datorită incapacității de a acționa independent;
- subordonarea propriilor interese celor ale persoanelor de care sunt dependente, în acest fel probabilitatea de a fi pus în situația de a se autocoordona și ajuta diminuând evident;
- lipsa de încredere în sine (se cred neajutorați și incapabili);
- număr restrâns de relații sociale și lipsă de profunzime a acestora.

Este ușor de observat că un sistem socio-politic infantilizat creează o frecvență mult mai mare a personalităților de acest tip. Experiența noastră națională recentă a demonstrat exigența "condiției vegetale" la cote din populație greu de imaginat și mai ales de acceptat acum.

Un cercetător american a reușit să cuantifice șase trăsături caracteriale ale comportamentelor de adaptare: acțiunea directă și confruntarea, evadarea și evitarea, fatalismul, căutarea ajutorului interpersonal și asistenței, menținerea și întărirea controlului personal, atitudinea optimistă. Din păcate prea adesea românii folosesc calea fatalismului și autosacrificiul prea bine ilustrate de Miorița și Meșterul Manole, baladele fundamentale ale comportamentului național.

în perioadele istorice agitate, când locul judecății și rațiunii este luat de fanatism și pasiuni, s-au putut nota destul de dese cazuri de dizarmonici din cele mai diverse tipuri - paranoici, isterici, impulsivi - care au jucat un rol politic limitat, aparenta lor adaptare socială la o condiție excepțională fiind doar dovada dezorganizării structurilor sociale care se suprapun astfel cu marea lor dezorganizare de personalitate. Și alte boli psihice dintre cele mai diverse provoacă mari dificultăți adaptative sau fac pur și simplu imposibilă adaptarea.

Nevrozele trădează o slabă capacitate de adaptare, în special o rezistență scăzută la frustrare și rigoare ca și cum nevroticul ar dori să găsească lumea ca deja adecvată dorințelor sale, oferindu-i soluții pentru oricare dintre problemele personale. Trăind într-o lume paralelă, profund deformată, cei cu psihoze grave - schizofrenie sau boli afective - au mari dificultăți în a se adapta, deoarece doar fragmente ale realului sunt percepute în mod corect.

Disident de revistă Rebus în care încrucișează epigramele cu tractoriști leneși și țesătoare nepricepute cu cele cu frizeri lacomi și chelneri necinstiți, mereu veselul liberal nu a reușit să convingă pe toată lumea că nu și-a semnat mai mult sau mai puțin anagramat rapoartele către Securitate. Unii zic că demult trebuia să o (se) întoarcă (ca) la Ploiești.
Puterea / L-a atras ca mierea / Și a tot stat / Prea adaptat /
Ba în guvern / Ba în Senat / Un mare om politic? /
Nu, un supra-adaptat / într-un final ratat.

Redefinind sănătatea drept "o stare completă de bine din punct de vedere mintal și social și nu neapărat absența bolii", societatea contemporană a repus în drepturile lui conceptul de adaptare.

în sfârşit, redevenind la problema dispariției dinozaurilor, implacabilă, adaptarea va oferi același destin și rinocerilor.

Desigur, celor politici.

Despre o psihopatologie politică de creștere în tranziție

Gustave Le Bon spunea că revoluțiile sunt atât de greu de explicat încât ar trebui să ne mărginim doar la constatarea lor. Acest lucru, deși ar putea fi perfect adevărat, rămâne nemulțumitor pentru cel care se află ca observator sau ca participant la un fenomen rar, ba chiar unic în istoria sa individuală și poate în cea a comunității umane. Pentru că dincolo de succesiunea unor fapte și idei ruperea structurilor sociale și răsturnarea bruscă a sistemelor de valori produce reverberație psihologică și este însoțită de o producție fantasmatică și simbolică. Revoluția nu este și nu poate fi un timp al raționalității și ordinii, ci mai degrabă unul al afectivității și al proiecțiilor. Cu altă ocazie ne-am referit la impactul pe care dezechilibrul unor indivizi îl creează asupra colectivităților, precum și la faptul că nevroza puterii are caracter contagios.

Ne-am propus să încercăm o explicație asupra impactului pe care dezechilibrul colectivității îl are asupra individului ca zoon politikon. Am considerat, și credem acest lucru, că în fața unei noi ordini socio-culturale și economice individul începe o nouă dezvoltare ca persoană politică, repetând ciclurile percepției simbolice la fel cum a făcut-o în dezvoltarea personalității sale. In lucrarea de față, ne-am propus să încercăm o explicație asupra impactului pe care dezechilibrul colectivității îl are asupra individului ca zoon politikon. Am considerat, și credem acest lucru, că în fața unei noi ordini socio-culturale și economice individul începe o nouă dezvoltare ca persoană politică, repetând ciclurile percepției simbolice la fel cum a făcut-o în dezvoltarea personalității sale. Deoarece momentul "nașterii" To a fost același pentru întregul grup social, există o întreagă patologie grupală, o patologie socială care se va manifesta în ceea ce privește înțelegerea politicului, precum și în comportamentul politic.

La 7 ani de la momentul To ne-a surprins posibila similitudine cu stadiile evoluției Eu-lui, așa cum au fost ele descrise de psihanaliza freudiană. în plus, o anumită concordanță în ceea ce privește intervalul de timp în care aceste stadii se desfășoară ne-au făcut să rememorăm o serie de evenimente petrecute în acest timp și să le căutăm posibila semnificație de simptom. Stadiile dezvoltării sau stadiile libidinale sunt caracterizate în psihanaliză de predominarea unui anumit mod de relaționare cu obiectul.

Stadiul oral este primul stadiu al evoluției libidinale în care plăcerea este legată predominant de excitarea cavității bucale și a buzelor în timpul hrănirii. Relația de iubire este marcată de semnificațiile a mânca - a fi mâncat.

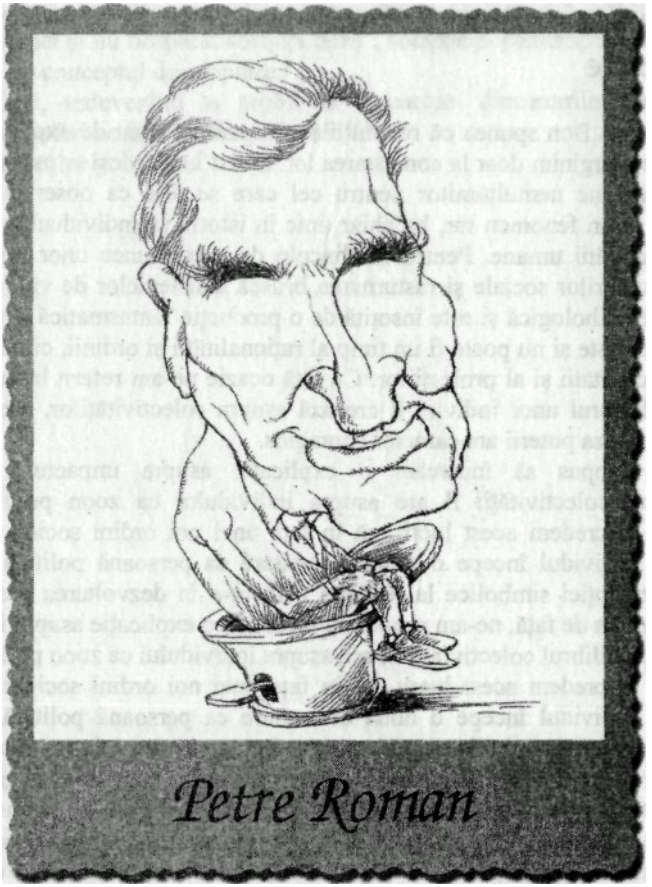

Se simte în funcții publice ca peștele în apă. Bun comunicator, Roman este, în ultima perioadă, într-o criză de mesaj din cauza aceleiași automulțumiri supraevaluate prezente și la Iliescu. Se joacă prea mult în rolul mezinului care își reclamă frații mai mari "că una, că alta". A avut mari propuneri în vremurile când a avut mare putere, dar nu a realizat până la urmă mare lucru din ele. Model de personalitate de vitrină, chiar foarte elegant, nu a convins niciodată electoratul că este și autentic. Electoratul uită cu greu, iar mai adesea nu uită unele ieșiri extreme, șovăieli și bâlbâieli și mai ales trădările de sine. Ca personaj politic are puncte tari: inteligența, educația, prezența de spirit, "fățoșenia", iar ca puncte slabe: inconsecvența, incapacitatea de a-și asuma eșecurile, fățărnicia cu pulover roșu.

Sindromul oral se caracterizează prin slăbiciunea Eu-lui care stabilește relații de dependență cu obiectele. Există o tendință marcată de a poseda exclusiv și de a distruge obiectele fără a ține cont de exigențele acestora considerându-le prin excelență lucruri. Experiențele însoțite cu plăcere sunt legate de zona erogenă orală (gura), iar plăcerea este obținută prin supt. Trăsăturile marcante ale caracterului oral sunt: aviditatea, dorința de satisfacție imediată, intoleranța la frustrări minore, dorința neîncetată de afecțiune, pasivitate.

Stadiul sadic-oral împarte stadiul oral în perioada de sugere și perioada de încorporare prin mușcătură. Relația cu obiectul devine narcisiacă, realitatea fiind total încorporată. în clasificarea freudiană, faza orală ține de la naștere până la un an. Stadiul oral este unul canibalic.

Analizând anul 1990, an marcat de o dependență enormă a maselor de indivizi de structurile de autoritate (Frontul Salvării Naționale), ca și de pasivitatea și consumul social excesiv (rezerva valutară care depășea un miliard de dolari a fost practic epuizată într-un an) regăsim până la identitate caracteristicile oralității. Intoleranța generală la frustrare (care va rămâne o fixație importantă și-n etapele ulterioare) a caracterizat de asemenea această perioadă.

Marile manifestații de la începutul anului 1990, ca și fenomenul "Piața Universității" au fost marcate de o oralitate confuză, iar mineriada din iunie '90 reprezintă în opinia noastră intrarea în stadiul sadic-oral în care agresivitatea difuză și devoratoare, având drept scop distrugerea obiectului și-a găsit o tristă ilustrare. Merită a fi subliniat că greva foamei capătă în contextul anului '90 și o altă semnificație, aceea de refuz oral, care însă prin repetare excesivă și pentru motive minore își pierde mult din impactul simbolic.

Scorurile electorale ale alegerilor de la 20 mai, ca și frenezia participării la vot, vot care de fapt nu exprima nici un fel de opțiune (Frontul Salvării Naționale și partidele satelite având peste 80% din voturi), semnificau lipsa completă de identitate și incapacitatea detașării de obiect a electoratului.

Stadiul anal corespunde vârstei de 12 - 36 de luni, perioadă în care apare o tendință marcată de la conduită pasivă la una activă. Este un stadiu ambivalent al relației cu obiectul împărțită între o fază de expulzare cu semnificație sadică și o fază de retenție cu semnificație de control sadic posesiv asupra obiectului. Depășirea fără fixații a acestui stadiu pune bazele independenței și autonomiei fără sentimentul îndoielii de sine și al rușinii. Freud fixează lupta nevrotică pentru putere și posesiune, precum și ostilitatea care însoțește aceste fenomene, ca pe niște produse ale stadiului anal sadic.

Orbit complet de strălucirea propriei personalităţi, a condus fără ezitare Guvernul din "greşeală în greşeală spre victoria finală", după principiul pe care l-a deprins în epoca de planificator. Crede că poate acoperi cu vorbe incompetenţa şi că se poate servi de "băşcălie" ca substitut al logicii. O stupiditate: preţul cartofilor a crescut datorită editorialelor duşmănoase din presă. Ca şi vanitosul Diogene se simte atras de butoi, dar nu din raţiuni locative. Ilustrează, din nefericire, conjugarea miraculoasă a principiului lui Peter ("fiecare caută să ajungă la treapta socială pe care este perfect incompetent") cu aprecierea populară a calităţilor intelectuale ale fudulului. Tot românul zice "parcă nu era destul". Oricum a devenit celebru cu expresia "părerea mea", pe care nu o ia nimeni în consideraţie. întrebarea este dacă părerea domnului fost premier şi actualmente şef de senat nu face nici cât o ceapă degerată, de ce să fi dat celebrul Sorin Ovidiu Vântu opt miliarde pe o prostie. Probabil a plătit cu totul şi cu totul altceva - părerea mea.

După Karen Horney, țelurile și funcțiile acestei lupte ar putea fi schematizate astfel:

Țeluri	**Reasigurare împotriva**	**Ostilitatea apare sub forma**
putere	neputinței	tendinței de a domina
prestigiu	umilinței	tendinței de a umili
posesiune	sărăciei	tendinței de a deposeda

Sindromul anal este caracterizat de tendința accentuată la ordine, meticulozitate, agresivitate.

Perioada anilor 1991-1992 este marcată de apariția a numeroase organizații și partide mult mai clar constituite decât cele din perioada anterioară de delimitări doctrinare și ideologice, precum și de elaborarea primelor legi și a Constituției de către un parlament ales. Indivizii vor găsi noi surse de satisfacție prin aderarea la grupări politice mult mai clar delimitate. De asemenea respectarea legalității va fi mult mai intens invocată în confruntările dintre diferitele grupuri sociale. Chiar manifestările de agresivitate socială extremă (vezi Mineriada din septembrie '91) sunt mult mai canalizate spre obiective foarte precise și sunt cenzurate rapid și sever de instituțiile starului. în finalul acestei perioade, la alegerile din 1992 tendința de vot va arăta începutul unei autonomizări în cadrul electoratului, precum și stabilirea unei relații mai complexe cu obiectul. Astfel, ponderea fostelor formațiuni care au alcătuit Frontul Salvării Naționale și a aliaților săi a depășit cu puțin 50%, apropiind raportul opoziție-putere de unul posibil într-o țară cu sistem democratic. Lipsa de alternanță însă arăta o aderență totală față de obiect, imposibilitatea desprinderii necesare.

Stadiul falie, succesiv fazelor orale și sadic-anale se întinde de la 3 la 5 ani și este caracterizată prin interesul ambelor sexe pentru falus ca zonă centrală de atenție. In această perioadă se edifică complexul oedipal și teama de castrare. Fără un efort de imaginație prea mare, falusul poate fi identificat în cazul nostru cu puterea politică (Jones consideră asocierea falus-putere deosebit de strânsă), care în această perioadă este percepută ca obiect de interes, atât de cei care dețin pârghiile statului, cât și de cei aflați în opoziție. în această perioadă apariția a ceea ce va purta numele de Convenția Democratică va arăta că electoratul polarizat înțelege care este sensul confruntării electorale - posesia puterii. Până în acel moment, partidele istorice și formațiunile ce alcătuiau opoziția se comportau în limitele unei organizări falice feminine dominată de invidia penisului, având un net complex de castrare, comportându-se ca și cum mesajul electoral ar fi fost indescifrabil, nu doar pentru electorat, ci și pentru cei care se doreau aleși. Balansul spre o poziție oedipală masculină se va dovedi benefic.

Mimoză sindicalistă, procuror netenninat, primar de București, câștigător în alegeri fără contracandidat și prim ministru plângăcios. Omul pe care nu l-a durut niciodată capul va intra cu siguranță în istoria politică drept mâna care pierde întotdeauna. A plecat ca prim ministru al speranței păstrandu-și locul la primărie, arătând clar că este doar un arivist de duzină. Depășit de multele probleme, dar și de propriile limite, ca și de faptul că s-a așezat la masa unui local scump crezându-se la cantina sindicală, a fost aproape îmbrâncit la ieșire ca orice golan tupeist. A lăsat dezastrul stagnării în urma lui și a fost ilustrația perfectă a celor 15.000 de specialiști imaginari care urmau să salveze românii de comunism. Considerându-se, ca mai toți politicienii români, prea bun pentru un popor de neînțelegători și răi, ne-a bătut obrazul încă o dată anunțându-ne a nu știu câta oară că se retrage definitiv. Cred că îi place cum sună la ureche tovalul.

Evidenta angoasă de castrare pe care partidul la putere a manifestat-o în tot timpul guvernării '92-'96, ca și comportamentul "nevrotic" pe care liderii săi l-au avut în campania electorală din 1996 ilustrează acest lucru. De dificultățile de depășire simbolică a complexului oedipal credem că au fost legate în mare parte insuccesul electoral al partidului de guvernământ din primii 6 ani de după revoluție. Cu atât mai mult cu cât un Oedip fantasmatic a funcționat și funcționează încă în acest partid, iar un paricid (politic) real a avut loc în 1989 pentru mulți din conducătorii acestui partid, cu semnificație suplimentară pentru liderul acestuia - persoană apropiată de fostul dictator.

Nici fosta opoziție nu s-a aflat din punct de vedere oedipal într-o situație fericită, dar complexul a fost mai ușor de depășit datorită dispariției naturale "a tatălui" - seniorul Corneliu Coposu. De altfel, soluția aleasă la succesiune a fost una de limită și compromis, existând o substituție simbolică, care nu are nimic de a face cu eficiența sau vigoarea politică, cu consecințe imprevizibile pe termen lung.

Rezultatul alegerilor din 1996 arată că cel puțin electoratul a reușit să facă pasul spre maturizarea normală depășind condiția de dependență de obiect și a trecut la încercarea unor alternative, ceea ce presupune o mișcare detensionată afectivă. Bineînțeles că o serie de personalități, partide sau idei păstrează trăsăturile sindromului falie (fixație în acest stadiu), narcisism, exhibiționism, dorința accentuată de a părea puternic, ca și frecventa tendință masturbatorie care dacă este admisă în această perioadă (3-5 ani) ulterior are semnificație patogenă. In această categorie se înscriu în principal partidele naționaliste, precum și unele mișcări elitiste. După cum se știe această perioadă în interpretarea freudiană este urmată de faza de latență, în care lucrurile și tensiunile par să se liniștească. Totuși scena politică este agitată de fixațiile intervenite în dezvoltare care dau naștere unor comportamente disincrone.

Televiziunea a jucat în toată această perioadă rolul de ecran al visului (B.D. Lewin) un ecran însă în care fantasmele au fost deseori reprelucrate cu toate că cei ce le recepționau și le atribuiau și le considerau ca autentice și personale. De **altfel,** posesia ecranului a fost unul din principalele laitmotive ale luptei politice, deoarece s-a mizat pe imposibilitatea individului și a maselor de a desprinde realul de ficțiune.

Această incapacitate de a discerne a generat fără îndoială principalele distorsiuni ale vieții socio-politice. Odată cu apariția televiziunilor particulare fragmentarea ficțiunii, precum și ficțiunile paralele au rezolvat în mare parte acest sindrom tele-oneiroid de care a suferit societatea românească. Totuși, televiziunea națională a rămas victima unei intense nevroze a puterii fiind ecoul comportamental al autorității unei mame falice.

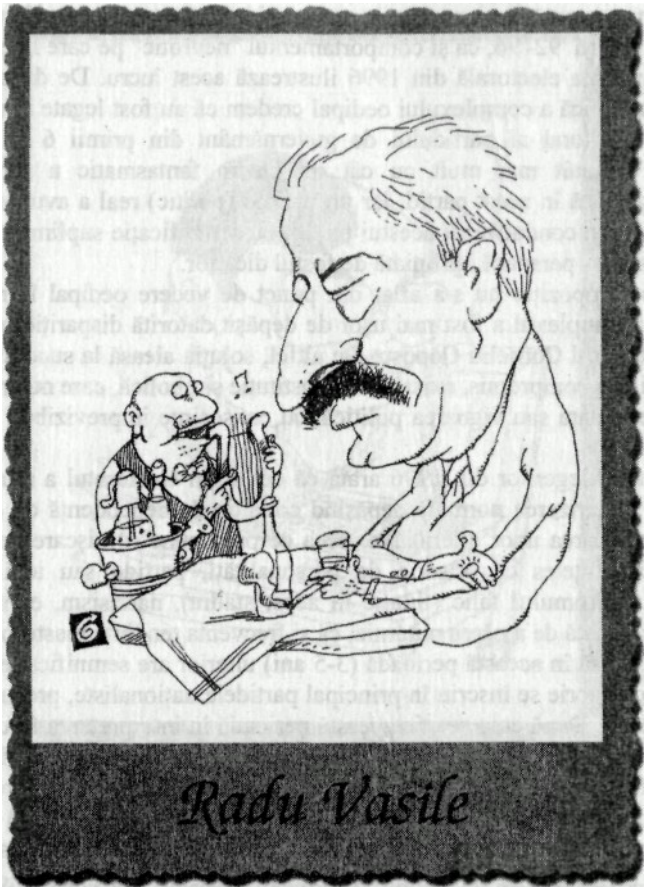

Un prim ministru care își va lua întotdeauna ficusul din hol la plecarea din clădirea guvernului. A fost un adevărat premier al "Miticilor", cu ghiulul și manierele de provincie, inteligent, sau mai bine zis șiret, comunicativ până la flecăreală, dar și negociator fără scrupule în fața unor bestii care au speriat Europa. A mai auzit cineva de mineriade după Vasile? Dar de poetul Mischie?
Se dovedește că a fost omul potrivit la locul potrivit, la timpul potrivit și, foarte interesant, că poți să pari om politic ba chiar prim ministru fără să ai nici un fel de vocație pentru asta. Apropo, poate cineva numi vreun ministru din guvernul Vasile?

în sfârșit, momentul 2000 este evident unul nevrotic, în care subiectul speriat de fragilitatea obiectului care părea dezirabil și în același timp incapabil să mai amâne câtuși de puțin satisfacerea dorinței, se comportă ca într-o criză majoră de adolescență, în care mișcarea se face fie către fantasmele copilăriei, o încercare de reagregare în paternalismul și deresponsabilizare (până la inconștiență a acesteia), fie în fantasmele sangvinare și suprasexualizate ale unor ideologii izvorând direct din filonul perversității extreme - sadismul tip Dracula, Țepeș. Rezultatul neașteptat, o pondere dezagregatoare a ansamblului politic, prin opțiunea pentru calea purificator perversă a violenței și dictaturii.

Este pentru a doua (poate chiar a treia) oară în acest secol, când românii s-au aflat la un pas de dezastru. L-au evitat în ultima clipă, alegând dintre două rele pe cea mai mică, poate și în virtutea obișnuinței, pentru că, de înțeles, cei care în realitate au înțeles ce se întâmplă, și mai ales de ce se întâmplă, sunt foarte puțini. Sigur există responsabilități indiscutabile pentru situația de un nefiresc extrem pusă în fața electoratului, dar dacă maturizarea acestuia ar fi fost reală, în nici un caz rezultatele nu ar fi creat combinația imposibilă și raportul catastrofal opoziție-putere pe care votul l-a generat. Rămâne de notat și faptul (grav) că maturizarea electoratului cu toate distorsiunile pe care le suferă a fost mult mai rapidă decât cea a clasei politice, fixată în principal în perioada sadic-anală și grevată de un narcisism primar jenant în contraproductivitatea lui.

Isărescu este candidatul sută la sută *"made in Europe",* acea Europă pe care toate partidele o clamează şi cu care majoritatea electoratului este în principiu de acord. Spilcuit, prezentabil, ponderat şi alunecos, Isărescu este premierul - şi de ce nu preşedintele - occidental tipic. Alegerea lui însă ar fi foarte atipică pentru electoratul obişnuit cu tiparul activistului de stânga sau de dreapta, care "dă" pământ, butelii, adăposturi, pensii, certificate de revoluţionar şi care are consilieri care vin la serviciu cu fiul sau fiica pe post de miniconsilieri. Acest tip de preşedinte impecabil, ca o bancnotă nouă, cu multe sisteme de siguranţă, nu este încă familiar într-o ţară ca România. Charisma, emotivitatea redusă, ironia, capacitatea de a-şi ascunde prima reacţie sunt punctele lui tari, este şahistul care câştigă mereu cu negrele (nu atacă primul niciodată). Proverbiala ezitare, amânarea fără sens a deciziilor, populismul "de recuzită", trăirea parţială a sentimentului de independenţă (un independent cu voie "de la primărie" sau "supra-eul excesiv", cum ar spune psihanaliştii) le contracarează cu brio pe anterioarele. încă o enigmă a sufletului omenesc şi a patologiei puterii: ce căuta acest om în Coreea lui Kim-Ir-Sen?

Ura

Cartea Cărților - Biblia- conține și cea mai veche poveste de ură: "După aceea, Cain a zis către Abel, fratele său: "Să ieșim la câmp!" Iar când ei erau în câmpie, Cain s-a aruncat asupra lui Abel, fratele său și l-a omorât".

. Un vechi proverb grecesc spunea că ura este o boală a sufletului. într-adevăr, ea poate fi observată deseori în cursul bolilor mintale, alteori dominând toate celelalte manifestări din anumite psihoze, mai ales din delirurile pasionale. Și în afara alienării mintale ura joacă un rol considerabil. Individul care urăște pentru a nu-și leza imaginea personală caută să se disculpe în ochii celorlalți ca și în proprii săi ochi, utilizând pentru o cauză rea întreaga forță a rațiunii. Este ca și cum un jurist cu experiență ar căuta în paginile legilor justificări cât mai solide pentru faptele cele mai abominabile. Devoră, la fel de bine, personalități așa-zis normale sau exercită o acțiune distructivă considerabilă în dezvoltarea societăților umane, în anumite perioade. Dacă ar exista o ură normală și una patologică, probabil singura diferență ar fi faptul că întâia este abil camuflată de rațiune, iar cea de-a doua, foarte puțin sau râu disimulată de subiecții bolnavi. Rațiunea servește, astfel pentru a falsifica realitatea și adevărul și a da unor crime aspectul virtuții.

în cazul bolnavilor psihici, acest sistem de camuflaj, pe care Eul îl folosește pentru a-și justifica ura, funcționează mult mai puțin satisfăcător. Raționamentele sunt deficitare și stângace, arătând un grad mai mult sau mai puțin ridicat de absurditate.

La subiectul normal, rațiunea construiește cu abilitate o canava strânsă de probe și contraargumente, alese toate ca și cum ar fi adevărate. Ele însă sunt cu atât mai numeroase, cu cât punctul de plecare este mai fals. Cu cât culpabilitatea este mai mare, cu atât efortul subiectului este mai important. Acest efort se datorează unui dinamism pasional, unei perseverențe și unei energii uimitoare, care întinde toate fibrele personalității, dar care conduce la un rezultat diabolic.

Patologia urii demonstrează că ființa umană, spiritele cele mai raționale, se pot lăsa înșelate de partea afectivă a psihismului și, falsificând ipoteze, poate să construiască eșafodaje de argumente impecabil îmbinate. în domeniul urii, intelectualii rafinați pot fi mult inferiori unor spirite mult mai puțin cultivate, dar care au un simț psihologic mai profund, un nivel moral mai ridicat sau care se încred mai puțin în raționalizarea oricărei situații.

Unii autori delimitează ura activă, adică ura în care subiectul constituie un focar activ de propagare și iradiere, de ura pasivă sau transmisă, unde subiecții primesc de la propagandiști impulsiunea pe care ei nu o posedau anterior. In primul caz, ura constituie o adevărată maladie internă, pe care subiectul o are în

straturile cele mai profunde ale personalității sale. în cel de-al doilea caz, subiectul este un simplu receptor, care se contaminează după regulile oricărei epidemii sociale. Bineînțeles că ura activă este mult mai importantă, deoarece, pe de o parte constituie focarul inițial care se autoalimentează, iar pe de altă parte are potențial de contaminare și, nu în ultimul rând, este modelul urii ca boală.

Ura, amestec de ostilitate, intoleranță și agresivitate, este îndreptată către acele persoane sau grupuri care îl fac pe subiect să se simtă într-o situație de inferioritate. Asupra subiectului țintă, pe care îl consideră responsabil de cele mai multe din eșecurile sale, cel care urăște își concentrează întreaga atenție și forță psihică! El îl percepe pe cel urât în cele mai sumbre culori și îi atribuie aceleași sentimente ostile și intenții criminale pe care el însuși le are.

într-un mare număr de cazuri, ura traduce o reacție de apărare pentru o disculpare de o acuzație reală sau presupusă.

Pentru a se elibera de această impresie de vinovăție, subiectul acuză și transferă vinovăția asupra altcuiva, după mecanismul "țapul ispășitor". Altcineva este întotdeauna vinovat de greșelile sale și pentru aceasta trebuie să plătească. Acest tip de ură este cel mai violent. Cu cât crește sentimentul propriei vinovății, cu atât reacția de descărcare este mai violentă, iar acest lucru face ca ea să se autoîntrețină și să se perpetueze. Vinovăția declanșează și alimentează noi descărcări de ură.

Ura și delirurile rezultate din ea traduc cel mai adesea o proastă organizare psihologică internă, un conflict în sens freudian. Subiecții care urăsc nu sunt așa cum ar putea să pară, fără moralitate. Din contră, sunt foarte interesați de noțiunile morale și se îngrijesc, în primul rând, să aibă o conduită morală sau, mai bine-zis, să pară din exterior figuri morale. Ceea ce izbește în primul rând la acești subiecți este contrastul și conflictul care există între dorința lor de a părea morali și deficiențele profunde de care suferă personalitatea lor intimă în ceea ce privește nivelul moral. Orgoliul împiedică orice remediu și orice corectare și, datorită acestui lucru, subiectul se găsește în situația de a fi o aparență strălucitoare cu un fond detestabil.

Drama urii este doar rareori consecința unei vicieri morale primitive. Ea se naște uneori dintr-o decizie permanentă sau prea puțin pregătită, pe care subiectul o consideră o soluție pentru problemele sale, ca de exemplu aderarea la o confesiune, la o sectă sau la un partid politic, care nu rezolvă în nici un fel problemele profunde ale individului și care îi generează noi surse de frustrare. Subiectul își va găsi false ținte legate de opțiunea făcută și va considera că prin atacarea lor dezlănțuită va putea să-și rezolve propriile probleme.

Forța distructivă a urii însă va crește în momentul în care individul va urca în ierarhia grupului la care a aderat (partidul, secta, organizația).

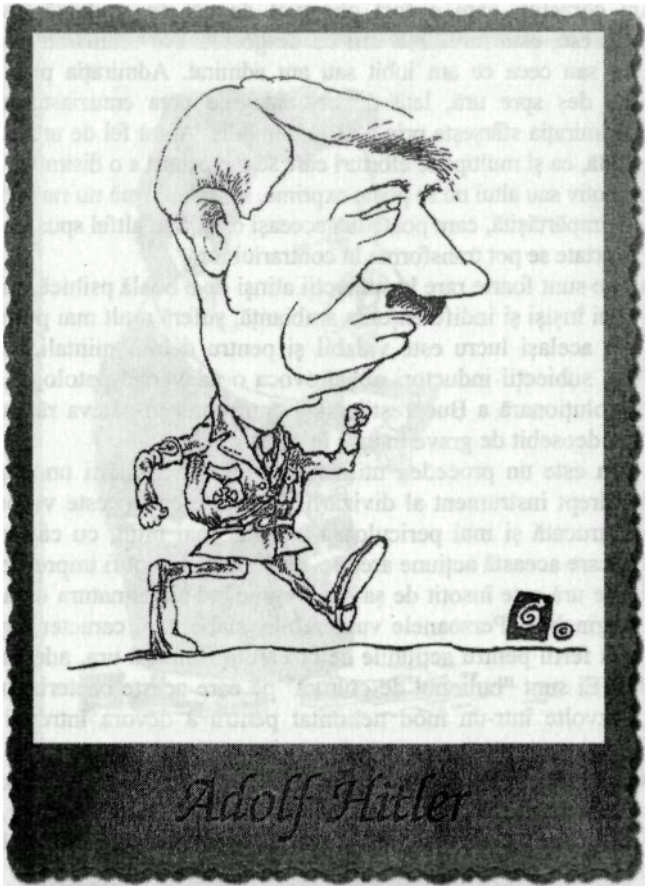

A ilustrat Ura, a ridicat-o la nivel de politică națională, a adus lumii peste 50 de milioane de morți și suferințe inimaginabile, ale căror consecințe încă nu s-au șters. Față de oameni reacționa în mod sadic, dar masochist față de destin și istorie. Sfârșitul pe care l-a avut - sinuciderea în mijlocul distrugerii generale - îl caracterizează în opinia lui Erich Fromm la fel de mult ca visul lui de succes. Un bulgăre de ură care a făcut până la sfârșit implozie.

Mai trebuie spus că, adesea, cei mai violenţi acuzatori sunt cei mai mari vinovaţi. O investigaţie în psihologia acuzatorului conduce frecvent către zone ascunse în care imparţialitatea lipseşte, iar echilibrul realitate-imaginar în acuze este grav distorsionat.

De acea este recomandabil să păstrăm o distanţă prudentă faţă de acuzaţiile făcute cu exces de demonstrativitate, chiar dacă acestea îmbracă, aparent, veşmintele adevărului. Sub acestea se poate ascunde ura.

Despre râs

Oricât ar părea de paradoxal, problema râsului, ca reacție comportamentală, este deosebit de serioasă și suscită confruntări de opinii dintre cele mai diverse: de la un panaceu universal care susține sănătatea, până la o stare de boală sau slăbiciune a spiritului. Chiar dacă simțiți nevoia să zâmbiți, savanți din cele mai diverse domenii, dar și filosofi, au căutat să găsească semnificația, deloc simplă, a râsului.

Doar omul și câteva maimuțe dintre cele mai evoluate râd. (Cineva a deschis chiar un proces împotriva reclamelor cu celebra "la vache qui rit", atenție, pentru că firma punea într-o postură indecentă ...vacile).

A râde este o necesitate pentru ființa umană, care după prima lună de viață începe deja să zâmbească, și doar la patru luni să râdă în hohote. învățăm să râdem cu mult înainte de a vorbi, totuși ceea ce va defini ființa umană va fi capacitatea ei de a râde (sau de a provoca râsul) și la stimularea verbală.

Râsul blochează durerea și, fapt notabil în antologia râsului, primul gaz ilariant a fost folosit ca anestezic. Râsul menține în parametrii normalului starea de sănătate, și rareori o persoană care râde mult va avea migrene, insomnii, crize ulceroase sau dificultăți în respirație. Unii chiar au propus râsul ca terapie într-o sumedenie de boli, dar se pare că e dificil să înveți pe cineva să râdă. Persoanele spontane râd cel mai ușor, cele introvertite simulează râsul.

Bergson, căutând caracteristica cea mai generală a situațiilor care ne provoacă râsul, a concluzionat că râsul se produce ori de câte ori un individ se comportă mecanic, ca un automat, în loc să aibă o reacție inteligentă de adaptare la o situație. Am reflectat mult asupra acestei aserțiuni și cred că adesea chiar și unele popoare devin de râsul lumii prin stupide reacții mecanice.

Nu este lipsit de interes faptul uimitor că, deși râdem în mod spontan în fața unui comportament stângaci sau inadecvat, copilul nu râde de un comportament stângaci decât dacă stăpânește varianta corectă a acestuia. Adultul pierde, din nefericire, acest bun simț înnăscut, lucru evident în zicala "râde ciob de oală spartă".

Râsul a fost, inițial, un comportament de descărcare (mai benignă) a agresivității individului și a cetei de hominizi. El și-a păstrat caracterul contagios, iar un grup care râde predispune și pe alții la râs. Codificat social, el și-a scăzut mult din funcția agresivă, dar a rămas o supapă importantă de descărcare a pornirilor ostile. Individul râde atunci când se petrec agresiuni minore, care nu par să pună în pericol prea mare viața celor implicați în conflict: păruieli, ciomăgeli, zgârieturi.

Un ultim caracter, care a fost observat de cei ce studiază profunzimile sufletului omenesc, este înrudirea urii cu dragostea. Nu urâm într-adevăr decât ceea ce iubim sau ceea ce am iubit sau am admirat. Admirația prea intensă se întoarce foarte des spre ură. Iată de ce, omagiile prea entuziaste sunt adesea periculoase. Admirația sfârșește prin a deveni invidie. Acest fel de ură este frecvent în viața obișnuită, ca și multiplele eforturi care se fac pentru a o disimula. Admirația, care dintr-un motiv sau altul nu se poate exprima, se transformă nu rareori în ură, ca și dragostea neîmpărtășită, care poate lua aceeași cale. Sau altfel spus, sentimentele blocate sau avortate se pot transforma în contrariul lor.

Urile pasive sunt foarte rare la subiecții atinși de o boală psihică, care datorită replierii către ei înșiși și indiferenței la ambianță, suferă mult mai puțin influențe exterioare. Nu același lucru este valabil și pentru debilii mintali, la care prin manevre abile, subiecții inductori pot provoca o adevărată patologie. De altfel, istoria postrevoluționară a Bucureștilor s-a confruntat în câteva rânduri cu acte de agresivitate deosebit de grave induse în acest mod.

Uneori, ura este un procedeu utilizat în scopul dominării unor grupuri, ea fiind folosită drept instrument al divizării. în aceste cazuri este vorba despre o ură fabricată, trucată și mai periculoasă, cu atât mai mult, cu cât se cunoaște scopul pentru care această acțiune are loc, deși urmările pot fi imprevizibile.

Acest tip de ură este însoțit de șantaj, degradând astfel natura umană până la niveluri inimaginabile. Persoanele vulnerabile, slabe, fără caracter, egoiștii sunt terenul cel mai fertil pentru acțiunile celor care infiltrează ura, adevărați tribuni ai dezastrului. Ei sunt "bulionul de cultură" pe care aceste bacterii funeste sunt gata să se dezvolte într-un mod nelimitat pentru a devora întregul organism social.

în stările depresive se produce uneori o adevărată conversie de energie psihică, prin care subiectul, având idei de culpabilitate și de vinovăție, trăindu-și durerea și mâhnirea în singurătate și izolare, refuzând ajutorul celorlalți, își schimbă rolul brusc, devenind un veritabil persecutor.

Orgoliul joacă un rol deosebit în patologia urii, mai ales în constituirea anumitor deliruri. Foarte adesea, ura orgolioasă reprezintă o reacție de apărare contra unei impresii de umilire fizică sau morală, după mecanismele pe care Adler le-a descris ca reacții consecutive complexelor de inferioritate.

în schizofrenie, ura îmbracă un aspect cu totul particular, apărând în ceea ce se numește inversiunea afectivă, în care persoanele care, de fapt, ar trebui să fie iubite (părinți, frați, copii) sunt urâte sau, în cadrul fenomenului de ambivalență, bolnavul urăște și iubește în același timp.

Caracterul special al urii, ca fenomen patologic, este dat de aspectul ei moral, ceea ce ne duce cu gândul la afirmația socratică după care "cauza imoralității, ar fi neștiința".

Deși părea chemat să împărtășească iubirea, ura l-a împins și îl împinge fără încetare pe episcopul orădean să-și vândă sufletul Diavolului prin minciună, vrajbă și venin. Nu doar o dată a făcut apologia urii, dezbinării și răzbunării și nu de puține ori și-a găsit destui susținători. Paradoxal, dar și dușmanii săi cei mai mari sunt secretanți de ură și otravă ca și episcopul deviant. Pe românește se zice un nebun aruncă o piatră și zece deștepți nu pot să o mai scoată. Pe ungurește, autonomie cu orice preț și fără nici un sens.

A fost un ministru mereu cu zâmbetul pe buze părând că se amuză de propria incompetență de electronist ajuns stăpân peste agricultură. Recunosc că amintindu-mi de vestita poezie din cărțile de citire cu lelea Anița, mulgătoarea care a fost în Uniune, povestind despre munca ei cu mașina electrică de muls vaca, mă pufnea uneori și pe mine râsul închipuindu-mi-1 pe vașnicul și surâzătorul bade Ioan cum a deprins în Statele Unite tunsul oilor cu PC-ul. Nu a reușit să se facă decât de râsul curcilor și să se aleagă cu condamnare penală. Vorba lui Nenea Iancu "ce să caute circuitele integrate pe pârloagele din Ciorogârla?"

Râsiil adaugă aici un plus de agresivitate, dar funcționează și ca limitator al intensității agresiunii, ca supapă de siguranță.

Până la doi ani, copilul râde și "la rău" (spargeri de obiecte, certuri între rude). După această vârstă va mai râde "de rău" doar dacă este stimulat să o facă. Gradul de agresivitate a râsului este condiționat cultural și din păcate, sunt zone culturale în care totul este luat în derâdere. Râsul nu este o reacție elaborată, el însoțește orice eveniment neașteptat, orice lucru care nu poate fi anticipat ca probabil într-o succesiune de evenimente: un cântăreț ia o notă falsă, o personalitate alunecă în timpul unei ceremonii, unui fotbalist îi zboară gheata din picior. El subliniază transformarea individului care devine obiect al râsului. Acesta s-a făcut de râs sau a ajuns de râsul lumii. Nu există situații sau persoane care să trezească automat și permanent râsul. Există doar o dinamică psihologică, singura capabilă de a declanșa râsul. In celebra comedie "Dictatorul", nimeni nu mai râde atunci când "omulețul" Chaplin cheamă la solidaritate împotriva sălbăticiei, urii și raționamentului. în dictatură nu se râde. Rareori l-am văzut pe Ceaușescu râzând. Tovarășii nu-și permiteau să râdă. Cine-și amintește să-l fi văzut pe Stalin râzând? în dictatură oamenii își pot pierde chiar capacitatea de a râde. Gândiți-vă la frunțile încruntate ale membrilor Biroului Politic Executiv, la fețele rigide ale prezentatorilor TV, care nu transmiteau nici un fel de căldură umană.

Omul este singurul animal care zâmbește. Pentru că de râs, râd și alte animale așa cum spuneam. Dar zâmbetul - de la zâmbetul Giocondei, până la zâmbetul ironic, zâmbetul trist, pentru că, în mod paradoxal, există și zâmbet trist - este singura reacție afectivă care este absolut specifică oamenilor. Umorul este una din apărările Eului, acele instanțe inconștiente care ne apără imaginea de sine. Singura care nu este patologică este râsul. Toate celelalte: negația, proiecția etc. pot genera patologie. Dacă noi privim cu umor situația, dacă încercăm să sublimăm agresivitatea prin umor, atunci apărarea este bună și nu va crea nici un fel de patologie. Individul râde și dacă asupra lui se petrec agresiuni minore. De altfel, acest "haz de necaz" ține mult de umorul de tip balcanic, de filosofia fatalistă, bine înrădăcinate în structura psihologică a românilor. Această structură psihologică fatalistă este o realitate, nu un simplu construct cultural. Cred că nici un umor nu este mai paradoxal decât umorul balcanic, umorul ăsta de Nastratin Hogea, care a dat și continuă să dea exemple culturale. Că "vitrionul" nostru este de fapt cerneală, asta e iarăși adevărat! Și tot în spațiul românesc mai există genialul "râsu'-plânsu'" pe care ni l-a dăruit Nichita, stare psihologică care ar merita o monografie de proporții.

Nu întotdeauna cel care râde este într-o situație favorabilă. Poți râde ca prostul tot timpul, chiar să mori de râs, să te sufoci de râs, să dai din râs în plâns. Râzând se schimbă moravurile - credeau anticii - dar râsul fără idee nu rămâne decât grimasă, strâmbătură și regresie. Râsul amânat, elaborat și bine temperat rămâne un elixir pentru echilibrul persoanei. Cine râde la urmă râde mai bine!

Este personajul Marte. Un tip foarte mobil, aproape versatil, cu o foarte mare energie pulsională, de un dinamism extraordinar, din acest motiv pare neobosit. Se adaptează situațiilor noi cu o viteză net superioară tuturor politicienilor români. Are intuiție politică, poate transmite pe loc și în orice situație un mesaj politic. Dacă ar fi avut o formație universitară politică, ar fi fost politicianul ideal, de neînvins. Râsul este principalul lui mecanism de apărare. Umorul îl salvează din orice situație.

Agresivitatea este sublimată prin râs, invariabil mecanism de apărare. Din păcate mai râde și când nu trebuie după modelul eternului președinte de la Cotroceni. Are un soi de misoginism care i se trage probabil din activitatea profesională pe care abia reușește să îl ascundă: "Iarna nu-i ca vara" și desigur că nici femeile nu sunt niște politicieni vânjoși. Acest aspect îl dezavantajează în relațiile cu colaboratorii. Nu este negociatorul perfect și ar trebui să aibă flexibilitate în negociere în așa fel încât să nu pară că îl interesează doar situațiile în care poate face scandal și conflict. Odată ce s-ar face de râs, super - căpitanul Băsescu n-ar mai putea conduce nici măcar barca pe Cișmigiu. Dacă pierde, pierde definitiv.

Complexații

Alfred Alder, părintele complexului de inferioritate, a fost un psihiatru austriac, a cărui glorie a egalat-o în epocă pe cea a lui Freud, cu care de altfel a fost contemporan și rival. Alfred era un copil fragil și bolnăvicios al unei familii minoritare din periferiile Vienei. Medic orelist (!), va debuta în activitatea științifică cu o modestă "Cărticică de sănătate pentru croitori".

Aldalar (numele de botez original al lui Adler) își va depăși "toate complexele" și mai ales pe cel de inferioritate, devenind una din cele mai originale figuri ale secolului XX și, desigur, o voce importantă a psihologiei din toate timpurile. Cartea sa din 1927, "Cunoașterea omului", este la fel de actuală și azi. De asemenea, conceptul de comunicare socială.

Termenul de "complex" este vehiculat cu ușurință în limbajul curent, încercând să justifice atitudinile unui subiect la un moment dat, să motiveze atitudinile sau acțiunile care altfel par să rămână în afara oricărei explicații comune. în concepția alderiană, complexul de inferioritate este constituit dintr-un ansamblu de emoții, atitudini, reacții și reprezentări care exprimă într-un mod mai mult sau puțin deghizat sentimentul de inferioritate. De altfel, autorul insista, în ciuda repulsiei pe care acest lucru o provoacă, asupra faptului că "a fi om înseamnă a te simți inferior".

Adler afirmă că, înainte de a ajunge să aibă sentimentul valorii sale integrale, copilul trebuie să aibă sentimentul de inferioritate, de insuficiență. Acest sentiment natural înnăscut este comparabil cu o tensiune dureroasă care se cere soluționată. Mișcarea istorică a umanității este considerată o istorie a sentimentului de inferioritate și o încercare de rezolvare a acestuia. Pornind de la constatarea medicală că un organ este înlocuit de un altul, care îl suplinește, constatare pe care o numește principiul securității, Adler, caută și găsește analogii cu civilizația.

Tendința de securizare îi împinge mereu pe oameni la fapte - spre a le spori securitatea - iar plăcerea și neplăcerea care se asociază acestor strădanii sunt doar stimulente și recompense. Aspirația la efort și biruință este un dat fundamental al umanității, aparține fiecărui individ și acționează încă din momentul venirii pe lume a fiecărei ființe umane. Copilul se simte atras către un scop final al unei superiorități și către un scop final; ea va fi modelată către puterea creatoare a copilului. Creativitatea individuală dă diversitate indivizilor în aceeași măsură ca factorii de mediu și măsurile educaționale.

în opoziție cu concepția freudiană, care afirmă că viața psihică este întemeiată pe pulsiuni fără direcție și fără scop, Adler afirmă forța imperioasă a evoluției, faptul că fiecare mișcare psihică este un pas de la neîmplinire spre împlinire, de la sine spre colectivitate. El neagă, de asemenea, afirmația lui Freud că moartea îi atrage pe oameni în așa măsură încât ei o doresc în vise sau în alte feluri. Și explică el, oamenii care preferă moartea ca alternativă unei lupte cu complicațiile lumii exterioare o fac pentru că lucrul de care se tem cel mai mult este înfrângerea. Acești oameni tânjesc mereu după răsfăț, după facilități, după lucrurile făcute de alții pentru ei.

Lipsiți de spirit critic, răsfățați și dezamăgiți, ei sunt cei care ar adera primii la o teorie privind haosul inițial al vieții psihice.

Sentimentul de comuniune socială este cel care compensează sentimentele de inferioritate. Absența sentimentului de comuniune socială și exacerbarea sentimentului de inferioritate se manifestă încă din viața infantilă prin: hipersensibilitate, nerăbdare, irascibilitate, lașitate, prudență exagerată și lăcomie. Problemele dificile ale vieții, decepțiile, grijile, pierderile provoacă doar sentimente ca: teama, mâhnirea, disperarea, rușinea, jena sau dezgustul, timiditatea. în loc să lupte, individul este gata să se salveze prin fugă, dispus să se retragă cât mai rapid.

Dacă tendința la retragere în fața problemelor riscante ale vieții devine excesivă, ea poate conduce la nevroză, psihoză, comportamente masochiste, înclinații spre sinucidere, alcoolism, crime sau perversiuni.

Anxietatea, timiditatea, pesimismul caracterizează lipsa de contact social îndelungat și sunt accentuate de încercările dure la care destinul supune individul, devenind adesea boală. Același fenomen se întâmplă cu cel care se află mereu în ariergardă, preferând hinterlandul vieții: opțiunea sa este argumentată uneori de ideile posesive sau sentimentele sterile de culpabilitate. Autoacuzarea neîntemeiată o consideră un pretext potrivit pentru a-și explica lipsa de dorință de a merge înainte. întâmplările peste care orice individ ar trece cu bucurie, atunci când își face bilanțul, sunt, pentru acești indivizi, pretexte în plus de a se izola. Marile ezitări pe care le au în fața unor probleme sociale, ezitări la care contribuie emoția manifestată prin modificări corporale, aduc adesea întregul organism într-o stare de dezordine trecătoare sau durabilă. Aceste tulburări se pot manifesta prin diminuarea sau creșterea tonusului muscular, prin zburlirea părului, tulburări digestive sau cardiace, senzația de nod în gât, dorința imperioasă de a urina, excitație sexuală sau dimpotrivă, impotență. Un mod particular de acțiune, generat de sentimentul de inferioritate, este îngustarea excesivă a spațiului vital și reducerea frontului de confruntare cu problemele vieții. Desigur, aici nu este vorba de modul radial de operare a unor personalități excepționale care, impulsionate de geniul lor, renunță la rezolvarea mărunțișurilor vieții diurne.

O personalitate fără nici un Dumnezeu, care avea aroganța (prea apropiată de paranoia) de a se considera "Supremul" în presa comunistă românească. Arogant, gata să găsească "abateri" oricui și oricând, incapabil de comunicare deoarece în orice circumstanță se referea în ultimă instanță tot la propria persoană, s-a conturat ca unul din personajele sinistre ale "epocii de aur". își mai găsește și azi locuri pentru a-și vărsa veninul care îi ține loc de gândire și suflet. Nu va înțelege niciodată că vremea lui a apus.

Lipsa sentimentului de comuniune socială este evidentă la "caii din lumea măgarilor". Răsfățat de soartă, irascibil, dar și timid, după cum arată expertiza grafologică pe care a considerat-o valabilă. Se consideră prea adesea într-un mediu ostil, în care are ieșiri necontrolate. Se crede dotat în exces cu clarviziune și intuiție. Se vede pe sine ca un filosof al existenței cotidiene. Prea adesea crede că doar el are secretul adevărului și ia drept concluzii propriile ipoteze. Nu suportă decât cu vădită neplăcere disputa și sunt extrem de rare cazurile în care să fi admis că a greșit. Complexul domnului Patriciu e evident atunci când trebuie să-și valideze prin vot opiniile. Preferă jocuri de culise, oricât de păguboase, confruntării nesigure care poate să-i și infirme teoriile. Evident însă că anvergura, statura și alura personajului nu se potrivesc cu politicianul de culise. Este ca un elefant care se pitulează după un mușuroi de furnici. Apropo, "tatăl complexelor", Adler, era liberal socialist, iar în rest vorba poetului, dacă în somn "contează enorm elefanții când dorm", noi ceilalți nepoeții și nepoliticienii ce facem cu catârii coane Dinule?

Adler ne avertizează că acest complex de inferioritate este în fapt un Ianus cu două fețe, fiindcă există și așa-numitul complex de superioritate care are același punct de referință: deficitul sentimentului comunitar. El se conturează în atitudini, trăsături de caracter și opinii despre propriile dotări și capacități superioare. Devine vizibil prin pretențiile exagerate față de sine și față de ceilalți.

Indivizii care au acest complex sunt cu nasul pe sus, bărbații sunt feminini, iar femeile sunt exagerat de masculine.

Femeile care au un complex de superioritate dezvolta; sunt exagerat de masculine, iar conduita lor trădează aroganța și excentricitatea. De înțeles "inferioritatea" și dificultățile de integrare pe care copiii personalităților excepționale, chiar geniale, le au mai ales atunci când propria lor dotare psihoafectivă și intelectuală lasă mult de dorit. De înțeles dorința de politică și ieșire în prim-plan pentru etalarea, nu o dată, unui anonimat artistic de excepție. O explicație: se simt egalii persoanelor importante și "se bat pe burtă" cu acestea.

își laudă ținuta exterioară, adeseori excentrică, sunt aroganți. Exuberanți, snobi, au mania de a se lăuda din orice, sunt înclinați să caute greșeli oricui și nod în papură în orice situație. Caută să deprecieze orice, se simt egalii persoanelor importante și comandă celor mai slabi. Sunt victimele unor explozii emoționale, roșii de setea de răzbunare, incapabili de a purta o discuție, deoarece conversația deviază invariabil spre propria persoană.

Presupunerile că subiecții ar fi beneficiarii unor calități paranormale ca telepatia, premoniția, profețiile, bioenergia pot sugera complexul de superioritate de care individul "suferă" și pentru care ușor se regăsesc celelalte elemente de "diagnostic".

Henri Barbusse, celebrul autor al romanului "Focul", susține totuși că există posibilitatea, chiar și pentru caractere distinse, să cadă în plasa complexului de superioritate: "până și omul cel mai bun nu se poate sustrage, uneori, de la sentimentul de dispreț".

Este clar că această stare este, în cazurile de mai sus, doar trecătoare.

Rebel fără cauză, luptător în direcția contra, un Stelian Popescu de tranziție care a transformat știrea în șuetă de birt, culoarea luând locul evenimentului. Pentru Morometele imaginar al politicii românești nu există decât anecdota și lipsa oricărei convingeri interioare.Un cabotin de vocație care se luptă cu tot felul de complexe încercând tot timpul să fie pe scena publică. Nu contează rolul, poate să fie și de sufleur, nu contează audiența, Casandra presei românești este la orice oră din zi și din noapte pe fază, declarându-se cu fermitate împotrivă. Totul va fi mai rău, iar dacă nu, va fi catastrofal. Un cowboy singuratic cu tanganejii rupți în fund, aruncat de nărăvașul armăsar al gloriei în praful arenei, persevereazș și încearcă mereu și mereu. Din praf nu observă că spectatorii au plecat de mult, iar în locul armăsarului a rămas un biet măgar. A mai pățit-o și Tartarin din Tarascon, domnule Cristoiu!

Abandonații

Abandonul schimbă profund comportamentul individului, generând suferință sau chiar boală. Situația celui care provoacă abandonul, trecând la acțiune, este în mod obișnuit, ceva mai favorabilă. Sentimentele sale variază într-o gamă care merge de la ușurare, eliberare, la regret și remușcări, chiar la tendința de a se reveni la situația anterioară. Această reacție este o ilustrare perfectă a zicalei: "Rău cu rău, dar mai râu fără rău". în principiu, nu există un raport între corectitudinea deciziei de a provoca abandonul și sentimentele pe care acesta le va provoca. Abandonul se află într-o stare diferită. O serie de trăiri sunt legate de dificultățile de adaptare la noua situație.

Un loc aparte îl ocupă abandonul în relația de cuplu familial. Abandonul în această situație este considerat unul din evenimentele cele mai stresante din existența individului. Abandonul familial se poate produce și insidios, sub forma unei permanente răciri afective care, în pofida unei relații aparente, conduce lent la abandonarea partenerului. A fost descrisă, în acest caz, o adevărată nevroză de abandon care implică creșterea anxietății și amplificarea termenilor de a fi abandonat, ca și apariția unor fenomene obsesive legate de o nevoie de securizare tot mai crescută. Nu rareori abandonul se refugiază în boală, sperând ca prin acest martiraj să obțină mila sau înțelegerea celui plecat și alianța cu anturajul impresionat de această suferință.

Anumite categorii de vârstă sunt mult mai vulnerabile la situații de abandon, fiind deosebit de dramatică în cazul adolescenților și al bătrânilor. Adolescenții aflați în plină criză de dezvoltare simt deseori nevoia unui sprijin puternic și nuanțat din partea părinților, mai ales când situațiile cu care se confruntă sunt mai dramatice: eșecuri școlare, agresiuni sexuale, infirmități fizice și chiar impasuri sentimentale. Sentimentul de abandon poate îmbrăca, în cazul adolescentului, aspectul unor manifestări dramatice încheiate cu tendințe de sinucidere.

în cazul bătrânilor, în trăirea sentimentului de abandon intervin factori legați inerent de înaintarea în vârstă, pierderea partenerului de viață, handicap biologic, reducerea contactelor sociale prin pierderea prietenilor și rudelor, scăderea activităților zilnice. Sentimentul de abandon este accentuat la această vârstă și de o creștere a nevoii de afectivitate, ale cărei surse de satisfacere scad în mod evident din motive care nu mai trebuie explicate. Inexistența unor rețele de suport social, a unor instituții și politici favorabile vârstei a treia, face ca sentimentul de abandon să fie și mai dramatic resimțit de bătrân, care se vede înlăturat, dat la o parte în mod nedrept de societatea în care el a investit.

Deşi a ajuns la putere prin voinţa lui Dumnezeu, n-a părăsit-o la fel. Şi-a început prima domnie la şase ani, abandonat de tată, şi a sfârşit-o la nouă ani. A revenit apoi la 19 ani şi a pierdut-o definitiv la 26. Astăzi are 82 de ani. Comuniştii, în varianta lor clasică şi în cea cu faţă umană trandafirie, au încercat în toate felurile să îl facă şi orfan de ţară. Nu au reuşit, ba chiar l-au făcut simpatic pentru o masă imensă de oameni care anterior nici nu-l cunoşteau.

Se poartă ca un rege al bunului simţ şi ar putea să fie un model pentru netrebnicii care în anii '90 îl alergau cu miliţia atunci când a vrut să meargă la mormântul strămoşilor săi. Aceiaşi ticăloşi vor să îl recupereze ca imagine pentru a se împopoţona cu presupusa legitimitate la putere pe care o au. Cu toate ifosele şi scălâmbăielile pe care sindromul puterii îl produce în minţile lor bolnave nu vor putea să-şi cumpere sau să-şi obţină prin lovituri de stat titlul de rege.

Precum în cazul adolescentului, la vârsta a treia, manifestările dramatice își află explicația în abandon. O situație cu totul paradoxală a fost observată în cazul copiilor abandonați. Abandonul copilului a fost considerat dintotdeauna și în toate societățile un act reprobabil, chiar patologic, deoarece contravine tendințelor naturale de protecție și atașament ale părinților față de copii, opunându-se unui dat instinctiv.

Interesantă, în acest caz, nu este poziția celui care abandonează și care în mod frecvent poate fi încadrat într-o circumstanță patologică sau cel puțin are un grad important de imaturitate afectivă, ci a abandonaților. Astfel, un studiu sistematic făcut de Școala de Psihiatrie din Geneva a adus recent (1989) dovezi convingătoare că "Marii lideri erau orfani, bastarzi, copii abandonați sau copii respinși de părinții lor". Zece dintre cei doisprezece Cezari, de a căror viață s-a ocupat în celebra sa lucrare Seutoniu, erau orfani și nu mai puțin de cincisprezece dintre cei douăzeci și patru de prim-miniștri pe care Anglia i-a avut, de la Wellington la Chamberlain, au avut același statut. într-un studiu intitulat "Orfanii și voința de putere" sunt citați: Nasser, Bolivar, Gandhi, Mao, Willy Brandt, Sukarno, Thorez, Fidel Castro și soții Evita și Juan Peron, născuți toți în afara căsătoriilor. Trebuie notat că există o anumită predilecție a copiilor nelegitimi pentru dorința de putere, fie ea absolută sau relativă.

Evident trebuie să-1 notăm (ultimul pe această listă) și pe actualul președinte. Voința de putere a lui Ion Iliescu este un fapt deja demonstrat. O serie de mari conducători spirituali au avut, de asemenea, un statut incert, fiind orfani, abandonați sau respinși de propriul tată. Am citat aici pe Moise, Iisus Hristos, Buddha, Mahomed, Luther, Confucius. Studiile statistice, riguros făcute, au arătat diferențe semnificative între dispariția părinților la persoanele celebre, comparativ cu loturile de persoane normale. Dintre semnificațiile date pierderii precoce a unuia sau a celor doi părinți, rezonabilă ni se pare aceea că orfanul poate deveni propriul său părinte, iar Eul ideal îl conduce spre împliniri excepționale.

La polul opus se află furia de a fi abandonat, care conduce la un comportament grav antisocial, aceasta părând să explice similaritățile între subiecții considerați de excepție și cei psihotici. O listă de similarități a putut fi stabilită între persoanele de excepție (mari conducători, genii) și bolnavii psihici grav (psihoticii): o anume vulnerabilitate și o slăbiciune a apărării Eului, ușurința de a fi stimulați, hipersensibilitatea sau senzitivitatea (tendința excesivă de a interpreta în mod negativ, față de propria persoană, acțiunile celorlalți) mascate adesea de o aparentă indiferență, narcisism, un anumit infantilism.

Fără să fim adepții teoriilor pe care le-am trecut în revistă, dar și fără să putem contesta în vreun fel argumentele statistice care ni se oferă, nu putem să nu privim cu vădit interes spre vârfurile puterii, abținându-ne a face pronosticuri electorale. Pentru că niciodată nu se știe cine va fi ultimul pe lista abandonaților.

Un abandonat alb, care a reușit să ajungă la putere într-o țară populată de negri, cu idei ideologice străine și integrând valorile altei emisfere. în domnia sa care pare fără sfârșit, a reușit să transforme Cuba într-o țară abandonată. Alături de Juan și Evita Peron, se înscrie într-o triadă de dictatori sud-americani, a căror biografie începe prin abandon. Să sperăm că în final, părăsit de propriu popor, ca și de enorma putere sovietică, să fie abandonat împreună cu Comunismul la lada de gunoi a istoriei.

Timizii

"Antrenați-o, dacă puteți, să râdă liber cu noi de timiditatea ei, faceți-o să vadă oamenii timizi ca și ea care își domină în sfârșit temperamentul, învățați-o prin indicații indirecte față de ceilalți că timiditatea și lenea sufocă spiritul", ne spune Fenelon, în capitolul cinci al magistratului său "Tratat despre educația fetelor". Și, ca și el (după un sfert de mileniu) să încercăm și noi să depășim această barieră invizibilă care dă un aer comun tuturor timizilor lumii.

Ideile curente despre timiditate sunt din păcate și astăzi, vagi, disparate și confuze. Ea ar putea fi definită ca opusă dezinvolturii, fiind o însușire psiho-individuală manifestată prin nesiguranță de sine, sfială, noncombativitate, anxietate socială, emotivitate crescută, dificultăți de comunicare și integrare socială. Timiditatea nu este teamă, ci predispoziția către aceasta. Ea nu este nici lașitate. De asemenea, în timp ce teama poate fi provocată de lucruri sau acțiuni, timiditatea se manifestă întotdeauna față de persoane.

Timidul se simte intimidat față de persoane de care în mod normal n-ar trebui niciodată să se teamă, care nu-i pot face în mod efectiv nici un rău, care adesea sunt indulgente și bonome și implicit, inofensive. Suferința morală a timidului este cu atât mai mare cu cât comportamentul său stângaci și cu nuanțe ostile se manifestă și față de persoane care îi plac, pe care le admiră sau chiar le iubește. Cu atât mai mult cu cât știe că ar putea să fie rănit de faptul că sentimentele sale, rău evaluate sau greșit înțelese, pot fi interpretate într-un mod contrar. De teama de a nu fi nedreptățit sau jignit, de a nu li se înșela așteptările, timizii evită să-și exprime sentimentele și opiniile. în mod global, aceasta nu face decât să le accentueze timiditatea. Cyrano de Bergerac este un simbol al timidității absolute; complexat de aspectul său fizic, Cyrano rămâne veșnic un suflet delicat și romantic, care își sacrifică toate idealurile și pasiunile pentru a păstra neîntinate prietenia și onoarea. Timidul eroic va rămâne mereu necunoscut, ca și omul din Lună. Persoana timidă este o fire impresionabilă, are reactivitate emoțională excesiv de crescută. Ea preferă singurătatea în locul petrecerii timpului liber cu ceilalți oameni, chiar dacă aceștia, de exemplu, îi sunt colegi de muncă. în colectivități, mai ales atunci când se află în compania unor persoane necunoscute, manifestă tăceri nejustificate, comite stângăcii sau gafe. De asemenea, pot exista dificultăți în exprimare (bâlbâieli) sau tulburări neurovegetative: înroșirea feței și gâtului, palpitații. Toate aceste reacții îl "deconspiră" pe timid, accentuându-i și mai mult inhibiția și retragerea în sine, izolarea și inactivitatea, ceea ce-1 va conduce la sentimente de inferioritate, care sunt adesea fenomene secundare timidității.

Timiditatea propriu-zisă trebuie delimitată de intimidare, considerată doar un acces pasager, o criză. Timiditatea reprezintă un fenomen normal în dezvoltarea individului, fără ca ea să-și păstreze această caracteristică după pubertate. Adesea, ea își află explicația în carențele educaționale: atitudini parentale hiperexigente sau hiperprotectoare, abandon parental, sub raport educativ, insuficientă cristalizare a imaginii de sine în preadolescentă. Uneori, falsa dezinvoltură pe care adolescentul o afișează este doar o "fațadă", o mască a unei timidități excesive. Persistența timidității la maturitate creează probleme individului în integrarea sa și în asumarea rolurilor socio-profesionale obișnuite.

încercările de inventariere a formelor de timiditate admit existența unei timidități normale, echivalentă cu modestia care se opune insolenței și aroganței, unei timidități obișnuite care se manifestă atunci când persoana se află în circumstanțe noi, diferite de cele anterioare, unei timidități profesionale, asemănătoare cu tracul și cu posibilitățile de manifestare numai în anumite situații. Uneori timiditatea te poate costa viața. Ioan Aurel Stoica a fost o personalitate de marcă despre care puțini vor putea să spună lucruri rele. Paradoxal, într-o lume dominată de vadimi, dumitrași, văcari, văcăroi și raymonzi, timiditatea și bunul simț au fost, pur și simplu, mortale. Următoarele forme ale timidității depășesc limita normalului, apropiindu-se încet-încet de patologie. Astfel, se poate vorbi de o timiditate dobândită (prin carențare afectivă), o timiditate constituțională, care prezintă cea mai mare parte din elementele anunțate anterior, o timiditate prin imaturitate afectivă, echivalentă cu puerilismul și timiditatea patologică întâlnită în nevroza anxios-fobică și în cea obsesională. Tipologii au fost întotdeauna tentați să descrie timizii ca pe niște caractere sau tipuri pure. Astfel, Gaston Berger consideră că timizii sentimentali sunt caracterizați printr-o emotivitate vie și schimbătoare. Ei manifestă tendința de a prevedea consecințele îndepărtate ale acțiunilor prezente, de a ezita timp îndelungat înainte de a trece la acțiune.

Dorind să fie în permanență autentic, timidul pare, în cea mai mare parte a timpului, fals celorlalți. Timidul acumulează în mod lent impresii penibile de toate felurile, pe care nu va mai putea să le descarce. La Rochefoucauld considera că este periculos să arăți defectele timidității personale care vor să le corecteze, deoarece ele vor fi și mai inhibate.

Kretschmer, unul dintre cei mai importanți tipologi ai tuturor timpurilor, afirmă că timidul ar fi un om cu capacitate de înregistrare emotivă excepțională, lipsit de posibilitatea de expresie emoțională, mai precis de posibilitatea de descărcare a emoțiilor. De aici, un mod astenic de a trăi, unde persoana timidului apare gracilă, inhibată, complexată, ușor de rănit. Timiditatea face bun cuplu cu tristețea, ea fiind accentuată de complexele de inferioritate pe care persoana le are.

Acoperită de ceața timidității, prima doamnă de la Cotroceni nu a apărut deloc în public, ducând o viață cvasiprivată. Celebra Hilary Clinton și-a făcut publică nedumerirea față de această situație după vizita în originala republică românească.

Noi credem că este greu dacă ești mai sfios să nu te intimideze fantoma tovarășei Adi, mai ales dacă te cheamă tot Elena și a fost vecină cu ea în Primăverii 25 de ani. Este de apreciat că spre deosebire de alți membrii ai familiei, doamna Iliescu a dat dovadă de o consecvență absolută și de un bun simț peste standardele locale. Dacă nu ar fi alegerile locale și generale probabil că nici nu am fi văzut-o în public pe respectabila doamnă.

Complexele timizilor nu sunt de tip freudian, inconștiente, ci cunoscute și deci mult mai active decât celelalte. Din punct de vedere patologic, ele sunt adevărate "trăiri înăbușite". Micile disfuncții care pentru un tip normal sunt banale, trecând spre exterior, el continuă să ardă dureros, înăbușit de propria cenușă. Timidul este incapabil de a se adapta la realizările și nerealizările interne oricărei existențe, exagerând atât faptele pozitive, cât și eșecurile. "Minciuna vitală" a timidului rezultă din supraaprecierea interioară, raportată la eșecurile exterioare. Adesea, cu cât o persoană pare mai nesigură celor din exterior, mai sfioasă, cu atât în interior individul devine mai sigur de propria valoare.

El neagă ordinea ierarhică exterioară în care își stabilește locuri, adesea înalte, când de fapt este complet ignorant.

Alte câteva tipuri frizează patologia. De exemplu, timidul depresiv, predispus permanent la autoflagelare, se învinovățește pentru orice lucru fără importanță și este gata să se acuze. Rețin și prelucrează stările afective, fac crize de morală din nimicuri. Sunt persoane care reflectă puternic lumea în sufletul lor, dar nu sunt capabile să mai scape de imaginile prelucrate la infinit.

Timidul senzitiv este o persoană gata să interpreteze ca ostilă orice atitudine sau fapt din realitate, să se retragă pentru a-și prelucra sentimentele și neîmplinirile. Ratând mereu, senzitivii timizi sunt roși de o aprigă dorință de putere, dorită ca pe o compensație a ratărilor afective. La bătrânețe, eșecurile profesionale devin materie de prelucrare și interpretare, de căutare continuă a "vinovaților". Adesea, în spatele celibatarilor convinși și excentrici se ascund timizi senzitivi în forme foarte grave. Conflictul cu lumea care nu-1 va putea nicicând înțelege va consuma întreaga energie a timidului senzitiv, întunecându-i existența.

J. J. Rousseau spunea în acest sens: "Mi-ar plăcea societatea ca oricui altcuiva dacă nu aș fi sigur că aici mă prezint nu numai în defavoarea mea, ci pur și simplu ca un altul, o persoană care nu sunt eu."

în sfârșit, uneori, timizii fac acte paradoxale dând dovadă de o agresivitate sau de o îndrăzneală mult ieșită din comun.

Desigur, se pune implicit întrebarea dacă ea poate fi vindecabilă. Facem precizarea că există tot atâtea timidități câți timizi și că nu timiditatea, ci fiecare dintre ele pot fi vindecate.

Timidul este un ales printre cei chemați care se împiedică în propriul nimb ca într-o materie adversă, spunea Blaga, un poet și un timid celebru.

Educația, un partener de viață adecvat, un mediu profesional potrivit sunt câteva remedii ale timidității, care pot da rezultate miraculoase. Și încă ceva, timiditatea nu este nici viciu, nici o virtute, ci o simplă dispoziție psihologică.

Cu aer de elev prins cu lecțiile neterminate, încurcat și reflexiv, aparent derutat de prea grelele probleme pe care trebuia să le rezolve, astenicul și timidul prim-ministru de criză a reușit să cucerească o simpatie unanimă și neașteptată, care l-a obligat la un aurit exil în '92. Pentru că, dacă ar fi candidat, s-ar fi putut ca românilor să le placă excesiv timizii. în '96 a părut că și timizii au un preț la care pot fi cooptați, iar noi sperăm că acest preț să nu se măsoare în pagini de dosare minuțios întocmite. Nu pare că se bazează pe munca în echipă din cauza gradului mare de neîncredere, derivat din faptul că este un perfecționist. Are o energie psihică ridicată, dar afectivitatea este ștearsă. Resursele afective nu sunt foarte bogate în acest rău existând și un aspect pozitiv de altfel, pentru că nu-i întunecă mintea, latura cognitivă. Ceea ce-1 deosebește de ceilalți este faptul că a reușit să se afirme în profesiunea sa. După 8 ani de șovăieli și nehotărâre, indecisul Stolojan este hotărât să muncească mai mult, ca un fel de Robocop dornic să încerce să ordoneze haosul balcanic. își transmite mesajele, pragmatice și de o calitate ridicată, în ritmul răspunsurilor automate ale serviciilor de telefonie. Dă senzația unui profesor de matematică care le cere atât premianților, cât și derbedeilor, să înțeleagă că nu pot trece clasa tară să știe tabla înmulțirii. Partea slabă a personalității sale este dată de incapacitatea de a-și transmite concluziile, incapacitatea de a se autoironiza și relaxa și de un fel de paseism care îl împiedică să spună "verde în față" celor cu care a fost la un moment dat într-o barcă oarecare "Adio și n-am cuvinte!"

Bizarii

Cuvântul "bizar" are semnificaţii deosebite în dicţionarele de filozofie, de psihologie, de medicină şi de psihanaliză. în limba română, el a fost împrumutat din franceză, dar etimologia lui este pasionantă, cu atât mai mult cu cât în vorbirea comună şi în limbajul psihiatric are înţelesuri diferite. In general, definim ca bizar tot ce este ciudat, extravagant, ilogic, fantastic sau foarte diferit de ceea ce este obişnuit. în psihiatrie, bizareriile sunt adesea semne certe pentru existenţa anumitor boli. Dar să ne întoarcem la istorie şi să încercăm stabilirea unor conexiuni etimologice.

Unii autori francezi consideră cuvântul împrumutat din limba bască, în care bizar înseamnă barbă, cu înţelesul de om cu barbă, energic, brav. în spaniolă şi în portugheză "bizzare" semnifică: viteaz şi uneori frumos, iar în latină "bizzare" are semnificaţie de: furios, lunatic, însingurat. Este posibil ca în timpul domniei Caterinei de Medicis, când influenţa italiană la curtea regală franceză se manifesta într-un mod excesiv, cuvântul să fi pătruns în franceză.

Cu siguranţă, el este atestat din anul 1558. La sfârşitul secolului XVII, bizar însemna: fantastic, cu obiceiuri neobişnuite, cu opinii extraordinare sau foarte diferite. Cu un om bizar nu se poate trăi, pentru că "are tot timpul apucături rele şi ornamente bizare".

Diderot, în celebra sa Enciclopedie, afirma că termenul indică o tulburare a dispoziţiei sau a spiritului, prin care individul se îndepărtează de gândirea comună a oamenilor. Bizarul este condus în activităţile şi judecărţile sale de idei himerice (...). în sfârşit, pentru La Fontaine, bizar reprezintă un tip inconstant, versatil, iar pentru La Bruyere - inconsecvent.

în Grand Larousse regăsim sensurile de stranietate, singularitate, extravaganţă, curiozitate, paradox, anomalie, baroc, straniu, excentric, insolit, neobişnuit. Această exhaustivă trecere în revistă oferă psihiatrului, tenta de a asocia bizarul cu boala, o serie de reflecţii pe care le-am dorit fertile. Aşadar, omul cu barbă, luptător curajos al Evului Mediu, apare neobişnuit pentru ceilalţi în eroismul său. Cine şi l-ar putea închipui astfel pe Don Quijote? De asemenea, trecutul, cu cât este mai îndepărtat, cu atât ni se pare mai bizar. Nu întâmplător, orice instituţie dintr-o epocă apusă ni se va părea disfuncţională extravagantă şi ilogică, greoaie şi plină de fantasme: Inchiziţia, Cenzura, biroul politic etc. Este evidentă şi tendinţa de modificare a semnificaţiilor unui comportament sub presiunea timpului şi modei. Astfel, dacă în Veneţia renascentistă purtatul cerceilor era apanajul bărbaţilor, în epoca Regelui Soare el revine femeii în exclusivitate.

Gata de a emite opinii excentrice în care totul pare pe dos, cu dispoziție labilă și predispusă spre atitudini de frondă, fostul primar al Clujului reușește să obțină cu ușurință calificativul "bizar", din nefericire extins la prea blânzii lui conaționali. Până și la "Cotroceni", caracterul "Funarului" a fost, nu o dată, precis diagnosticat, iar noi ne temem de faptul că acest tip de personalitate este predispusă la boli psihice dintre cele mai grave...
Moștenirea grea (câteva sute de procese în derulare și visteria goală) pe care a lăsat-o primăriei din Ardeal, va îndemna alegătorii ca pe viitor să se orienteze spre persoane cu mintea mai puțin tricoloră.

în epoca contemporană inițial cerceii arătau o anumită opțiune sexuală la bărbați, ca apoi să devină un accesoriu la modă atârnat de te miri ce părți ale corpului.

O descriere "ca la carte" a lui Ion Heliade Rădulescu ne oferă G. Călinescu în „Istoria literaturii române" de departe cel mai important tratat de psihopatologie socială apărut în românește: "în această lume trăiește violentul Heliade, om dintr-o bucată în felul lui, plin de bun simț în politica speculativă, incapabil de a înțelege necesitatea practică a exagerărilor programatice și a sentimentului tot mai accentuat că toată lumea îl persecută pentru marile lui dreptăți".

Autorii clasici ai psihiatriei afirmau despre bizari că sunt persoane care se ancorează într-o idee și luptă pentru ea, cu cât ea convine mai mult opiniei generale. Sunt oameni care în orice domeniu de activitate, în orice comportament al vieții lor sufletești, se manifestă excentric. O parte dintre fanatici se înscriu direct în această tipologie. Sunt senzitivi și scrupuloși, rigizi, manierişti și pedanți, cu o dispoziție labilă, cel mai adesea indispuși.

Argumentarea ilogică a ideilor pe care le susține, pare să fie o caracteristică a acestui tip (deși în opinia noastră poate fi vorba de prostie, pur și simplu, fiind dificil de susținut că nu există și proști bizari). Cufundați în ideile lor și apărați de platoșa rigidității afective, acești oameni par să nu mai aibă nimic comun cu realitatea, lasă senzația că nici ei nu sunt convinși de realizarea idealului pentru care luptă ce cerbicie.

Nu rareori, acest tip de personalitate este "predispus" la boli psihice grave.

Reformatori, apostoli ai păcii, promotori ai unor doctrine "noi", ei le reprezintă într-un mod atât de unilateral și nerealist încât rar își găsesc adepți. Discrepanța dintre ideal și modalitățile lui de realizare este grotescă. Cu toate că propun adesea reforme sociale, în viața particulară acești fanatici bizari disprețuiesc oamenii și valorile lor, sunt plini de resentimente, egoiști, zgârciți și mizerabili.

în sfârșit, în ipostaza bolii psihice, bizareria poate apărea în circumstanțe patologice dintre cele mai diferite. Senzațiile resimțite de bolnavi, ca nedefinite în anumite părți ale corpului, par stranii, schimbate, străine sau înstrăinate și impresia că totul a mai fost trăit, auzit, văzut, sunt descrise ca experiențe existențiale bizare. Trecerile bruște de la efuziuni afective la sentimente paradoxale, ca ura față de părinți, teama aberantă față de obiecte inofensive, conduc spre diagnosticarea unei boli grave, de tipul psihozei schizofrenice.

O notă aparte o are comportamentul "bizar" al istericului, al cărui limbaj, o dată descifrat, demonstrează că este motivat de dorința perpetuă de a fi în centrul atenției celorlalți. Un caz tipic este Vladimir Jirinovski, campion al gesturilor bizare, violent și ostentativ, ca însuși spiritul slav. Mereu posibil țar la Kremlin, el este o soluție "bizară" pentru ecuația complicată pe care o reprezintă actuala Rusie. Totuși nici în bizarerie cameleonul afectiv care este istericul nu reușește să fie autentic.

Catharsisul domnului Gelu Voican Voiculescu: o listă de fabulații în care doctrine esoterice se amestecă cu teroriștii, cadavre, dosare furate și mineri, foarte mulți mineri... Când e cazul "barba rade" și pune mâna pe ciomag. Alteori dosarele furate de la securitate sunt suficiente pentru orice fantezie diplomatică sau parlamentară a "cioclului sentimental". Din ce zonă sufletească abisală va fi răsărit această creatură periculoasă în momentul în care fanteziile se transformau în acte de putere... Ce suflete și minți bolnave din fosta securitate au pregătit României post ceaușiste un destin în care astfel de persoane să aibă cheile de control ale statului? Ne va spune istoria, ne vor explica psiho-arheologii viitorului. O veche zicală: ferește Doamne de kalajnicovul mitomanului.

Anonimii și sindromul Procopius din Caesarea

"- Cum ați zis? / - Am zis FANTOMAS, am zis FANTOMAS... / - Ce-nseamnă asta?/- Nimic... Și totul. / - Totuși, ce este asta?/- Nimic, dar uneori este ceva. /- în sfârșit, ce este ceva-ul acesta?/- Este teama!"

Așa începe cel mai celebru roman foileton al secolului, care se întinde pe nu mai puțin de 44 volume și în care frica anonimă și-a găsit o savuroasă ilustrare.

Identificarea și căpătarea autonomiei personale începe încă din stadiile precoce ale dezvoltării individului. Procesul se va încheia la sfârșitul adolescenței și va continua la toate nivelurile formal importante ale integrării biopsihosociale. Identitatea este o trăsătură fundamentală a personalității.

Identificarea se desfășoară în etape succesive. Dublând fiecare puseu de creștere, ea reprezintă modalitatea prin care individul devine ceea ce este, într-o continuă conturare și delimitare, care se încheie o dată cu structurarea personalității.

Identificarea nominală (integrarea propriului nume) este partea componentă a procesului de structurare a personalității. Ea străbate, rând pe rând, toate formele comunicării, de la mimică și gest la nivelul verbal și grafic. Este interesant de știut că, numele fiecăruia dintre noi este cel mai important reper al ființei noastre umane. Chiar și în stările de abolire profundă a vigilității (comă) când individul nu mai răspunde la stimuli tactili și dureroși, se obțin rezultate pozitive la pronunțarea numelui. De altfel, în tradiția populară există o întreagă mistică a numelui și botezului, care ilustrează importanța patronimiei. Individul uman se identifică cu numele său, iar schimbarea acestuia, chiar la vârste mici (sub trei ani), îi creează mari tulburări de personalitate.

Anonimatul este un proces invers identificării. El acționează entropie, destructurând instanțele Eului și estompând limitele acestuia. în acest mod apar premisele abaterilor de la regulile obișnuite de funcționare socială a individului, iar descărcările pulsionale primitive și neelaborate devin posibile.

în ceea ce privește comunicarea, anonimul este, în primul rând, un handicapat. Pentru că el nu poate să se delimiteze ca parte activă a dialogului și deciziei, nu reușește să se asume ca parte a realului. Este deficient, laș și periculos, decăzut din condiția umană a persoanei la nivelul acției sălbatice, primitive. El se denominalizează, iar simultan devine un "anomic", adică o persoană "fără lege", care acționează în afara regulilor și sub imperiul instinctelor, cel mai adesea, brutale. Actul anonim este supraîncărcat de agresivitate și izvorăște, nu rareori, din ceea ce Fromm numea "distrucția vindicativă". Adică starea care-i stăpânește pe indivizii anxioși, posesivi sau cu caracter narcisiac extrem.

Lipsa posibilității de răspuns a victimei, imposibilitatea acesteia de a se apăra, vorbește de la sine despre caracterul sadic al autorului anonim. Autor care-și contemplă rezultatul fără a se expune vreunui risc sau judecăți morale.

Similitudinea agresiunii anonime cu violul este izbitoare. Nu întâmplător, mulți autori au fost determinați să-i caute rădăcinile în grave deficiențe psihosexuale, asimilând acrul anonim cu perversiunile.

Anonimul, dând frâu liber pulsiunilor și fantasmelor agresive, se transformă dintr-o ființă rațională într-una delirantă, confundându-și proiecțiile cu realitatea, cu care de fapt evită să se confrunte. Așa se face că anonimul plonjează în delir și-și extrage surse de satisfacție din propriul narcisism. De cele mai multe ori, actul anonim nu este o construcție organizată și, atunci când se desfășoară, el își arată impreciziile și grosolănia impulsivă. Amestecul de secvențe spațiale și temporale, tușa afectivă puternică, repetarea procedeelor de atac sunt tipice și constituie amprenta actelor făcute la umbra anonimatului. Nelipsită este scatalogia, inscripționarea gardurilor, zidurilor, altor părți din locurile publice fiind ilustrativă. De notat este și discrepanța existentă între posibilitățile de penetrantă și potentă a anonimului și posibilitățile deficitare ale acestuia, care nu-și găsesc altă concretizare.

încă din secolul trecut, părintele psihiatriei moderne, Kraepelin, clasifică fără ezitare scriitorii de anonime alături de procesomani, vagabonzi, incendiatori și ucigași de copii. Recent, Sivadon considera anonimografia o tendință bolnăvicioasă, ea făcând parte din manifestările care anunțau trecerea de la normal la boala psihică propriu-zisă.

De remarcat e faptul că regimurile totalitare încurajează, chiar stimulează, tendința individului spre anonimizare, ca și defularea sa prin acte anonime, în special în scris. Oferind astfel, prin aparatul represiv de care dispun, posibilitatea elementelor bolnave de a-și satisface agresivitatea. Se pare că, în societățile umane, normal structurate, anonimografia ar fi apanajul femeilor celibatare și nevrotice, chiar delirante. Alți specialiști arată că, în cele mai multe cazuri, autorul de anonime este o persoană cu refulări sau insatisfacții sexuale majore, indiferent de sexul căruia îi aparține. Oricum, sunt cunoscute suficiente cazuri în care autorii anonimelor sunt bărbați care susțin adevărate campanii de defăimare. Urmările actelor de agresivitate anonimă pot fi deosebit de grave: divorțuri, sinucideri, risipa zadarnică de mari energii materiale și umane. Pericolul pe care anonimografii și alți agresori anonimi îl prezintă nu trebuie nici minimalizat, nici ignorat. El nu trebuie raportat numai la faptele deja săvârșite, ci și la potențialul de periculozitate pe care, în condiții favorabile, acești subiecți îl pot dezvolta. Și ne referim la actele de terorism, incendieri, crime etc.

Anonimul este în situația paradoxală de a nu-și putea savura "victoria", dacă totuși ea se produce. Deoarece lașitatea constituțională de care dă dovadă, îl face să nege fapta, chiar dacă este prins în flagrant delict. El se plasează în aceeași poziție psihologică cu masturbantul. Acesta obține o satisfacție de care îi este rușine și care stârnește oprobiul tuturor. De altfel, unele lucrări de specialitate arată paralelismul celor două suferințe la subiecții în discuție.

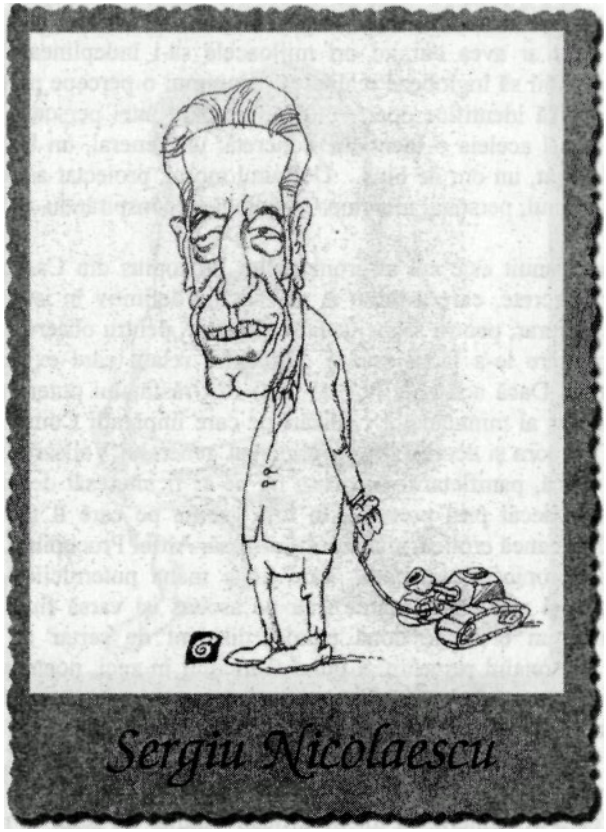

Regizor oficial al regimului Ceaușescu, care a creat o adevărată hagiografie eroică a comunistului de omenie venit să salveze țara de năpârcile liberalo-legionaro-țărăniste, inventatorul despotului luminat spre binele poporului. Și-a gândit opera hollywoodian partinică special pentru a satisface nevoia de continuitate a mărețului conducător. Pescuitor în ape tulburi s-a răsucit la 180 de grade asumându-și în mare parte regia și montajul evenimentelor din 21 decembrie 1989. Mereu în căutarea unui actor care să dea formă unor fantasme (artistice) din ce în ce mai megalomane: comisari, ofițeri superiori, oameni politici, demnitari, chiar domnitori... Regretabil este că în viața de zi cu zi, regizorul nu se mai poate desprinde de actorul-regizor. După mai vechea-i meteahnă nu a rezistat să nu își interpreteze și personajul. Vai, cât de desuet personaj! Este ilustrația perfectă a procopitei cronice.

Fiind vorba de o perversiune, anonimul își alege, de obicei, un pseudonim din galeria fantasmelor sale, deseori un personaj cu care ar vrea să se identifice. Un personaj care ar avea curajul ori mijloacele să-i îndeplinească aspirațiile exagerate. Incapabil să înglobeze realitatea, anonimul o percepe parțial și caută, prin pseudonim, să identifice doar rolul sau statutul unei persoane, fără să fie capabil de a-i găsi aceleia o identitate concretă: un general, un bun român, un credincios adevărat, un om de bine... Deficitul moral, proiectat astfel, devine și mai hilar. Anonimul, personaj mincinos și ridicol, deconspirându-se în sărăcia sa sufletească.

Un caz neobișnuit este cel al cronicarului Procopius din Caesarea, autorul celebrei Istorii secrete, care a intrat și va rămâne definitiv în istoria literaturii pentru talentul literar, pentru sagacitatea portretelor, pentru observațiile de mare profunzime pe care le-a făcut asupra putredelor relații care existau la vârful puterii bizantine. Dacă acest scriitor nu ar fi fost răsfățatul puternicilor zilei și cronicarul fabulos al minunatelor realizări pe care împărații Constantinopolului Iustinian și Theodora și acoliții lor, în principal generalul Velisarie și Antonina, le făceau în epocă, pamfletarul de geniu nu ne-ar fi interesat de nici un fel în lucrarea noastră decât prin portretul în tușe groase pe care îl face Theodorei ajunsă din saltimbancă erotică, sfântă împărătească. Altfel Procopius din Caesarea este prototipul cronicarului amoral, care linge mâna puternicilor zilei (și nu numai mâna, ci și alte părți jenante), iar pe ascuns își varsă fluviul de umori considerându-se un erou de două parale, disident de sertar și ticălos fără frontiere. Că personajul respectiv a putut fi întâlnit în zeci, poate chiar sute de exemplare în mass-media românească, dar și pe holurile uniunilor artiștilor plastici, uniunii arhitecților sau, minunea minunilor, printre foștii membrii ai numerosului comitet central al PCR, nu ne mai miră, dar fiecare nou pacient suferind de procopită nu poate să nu stârnească repulsie.

Regizori care în nemernicia lor modificau statura, ba chiar și numele unor eroi ai neamului pentru ca aceștia să semene cu scorniceșteanul peltic, fac filme despre "adevărurile revoluției" și aruncă cu zoaie în fostul secretar general. Un cameleon lingav și pervers, maestru de emisiuni TV în care era preamărită nu doar gloria tatălui, ci și posibila succesiune a fiului, prințișorul Nicu, (trecut prea devreme în lumea umbrelor peste un Styx de alcool în care vodca nu mai putea fi separată de whisky) l-a pălmuit pe ultimul în direct pe ecranul TV, același de pe care cu câteva zile înainte îl lăuda în mod insuportabil.

Redactori șefi, editorialiști și alți mâzgâlitori pe la gazete au devenit oponenții demascatori ai împușcatului, deși cu scrierile lor s-ar asorta bine adevărate biblioteci ale rușinii.

Este o personalitate amorfă, supergonflată, ca o păpușă de bâlci. Trăsăturile pregnante sunt: grandomania și autoadmirația narcisiacă. Are o personalitate în care cele două trăsături, histrionismul (vrea să fie tot timpul în centrul atenției) și narcisismul (se place pe el) se amestecă perfect. Consecvența lui este inconsecvența. Este un cameleon, se colorează în funcție de mediul în care se află. Cameleonismul este atât o calitate, cât și un dezavantaj. Are o mare putere de a transforma miturile în realitate și apoi de a le transmite celorlalți ca fiind realitate. Atinge culmi ale agresivității verbale, dar și ale ridicolului oricărui masturbant care-și laudă virilitatea. încadrarea în patologic pare să fieevidentă oricui. "Din punct de vedere al trăsăturilor de caracter CV. Tudor este apreciat ca un element ușuratic, cu tendință de lăudăroșenie, iar în relațiile cu colegii adoptă o atitudine de îngâmfare, aroganță și lipsă de tact", iată cum îl caracterizează superiorii de la Cooperativa "Ochiul și Timpanul". Noi nu avem nimic de adăugat.

De departe campionul situațiilor de tip procopită este cel al fecaloidului personaj (personaje?) care semnează sub pseudonimul Alcibiade, personaj imund și moluscuos care îmbălează cu producțiile lui fetide pe oricine nu-i satisface pohtele paranoice de putere sau îi neagă calitățile pe care singur și le atribuie la cote maxime.

De altfel identificarea cu discipolul lui Socrate, aventurier și scandalagiu gata să mutileze și statuile zeilor și să slujească chiar și dușmanii țării sale, arată fantasmele unora care oricât ar dori nu poat deveni din persoană, personalitate. Cât de mare poate să fie crevasa morală din interioritatea unei ființe umane care pe pagina întâi a unei reviste citează versete din Biblie și operează cu exces de metafore care îndeamnă la pace și blândețe, iar pe contrapagină semnează cu pseudonimul amintit acest delicat text care poate figura cu succes în orice manual de psihiatrie la loc de frunte în capitolul obsesii sexuale ale debililor mintali? *„Parcă o și vedem pe Andreea Marin cum vine, ca Ana lui Manole, cu sufertașul la vorbitor, (...). Apoi, făcând un semn complicilor ei, distinsa prezentatoare va exclama, cu gropițe în obraji și un ochi mai mic: "Cristi, ai suferit destul! Cine crezi că a venit, de la mari depărtări, pentru a-ți face o surpriză?"Tar Cristi se va încrunta, în stilul său de copil bătrân, căruia veșnic îi tună și îi fulgeră, șuierând printre dinți: „ Cine poate să vină la un om ca mine? Nu vedeți că s-a ticăloșit lumea? Acești ghiolbani nu-mi dau voie nici să fac pipi-n baie, nici să mă masturbez, ceea ce e o barbarie fără margini! Nu de oaspeți aveam eu nevoie, dragă Andreea... Mai bine îmi aduceai o bombă, să arunc Jilava-n aer, fiindcă așa nu se mai poate. Să nu-mi spui că n-aveai cum să o strecori: o băgai într-un cărnat, că tot îmi place mie cabanosul; sau între picioarele tale lungi, fiindcă nu cred că ar fi îndrăznit cioflingarii ăștia să te caute acolo, unde numai zeii au acces. M-aș fi mulțumit și cu două grenade, strecurate în sutien. Ah, ce aș mai fi mușcat eu sfârcurile țâțelor tale, dar, în realitate, aș fi smuls cuiul grenadelor, ca să sară în aer toată șandramaua asta! Acum, vii și-mi spui că a venit cineva să mă vadă, de la mii de kilometri. Cine ar puteafi?*

Poate Aurica Geamantan, care mi-a rupt ața la 16 ani, dar m-a dus Miliția la un atelier de croitorie și m-a cusut la loc?'"

Valuri imunde se revarsă săptămânal sub semnătura Alcibiade, un om care a comis o adevărată crimă împotriva limbii române atunci când a transformat pamfletul într-o culegere de dejecții care ar înspăimânta până și comunitățile de

Cerem scuze cititorilor pasajelor reproduse din Revista România Mare, acest lucru datorându-se nevoii de a proba cu exemple concrete diagnosticele pe care le veți pune. De asemenea, ne considerăm exonerați de orice răspundere privind secretul medical dacă dumneavoastră veți stabili diagnostice precise pe probele puse la dispoziție întrucât ele sunt adunate din documente publice și nu din jurnalele intime ale vreunui personaj. In ceea ce privește instituirea vreunei terapii, vă reamintim că psihiatrii nu se pot sesiza din oficiu.

Un exemplu de procopită de tip nou în care rosul din osul puterii ca și osanalele cântate cu voce asurzitoare sunt uitate brusc în momentul în care subiectului i se pare că este puterea însăși, că totul este prea mic și prea meschin pentru geniul politic al unui (de fapt) rătăcitor prin culise. Urmarea revelației: "dezvăluiri" indecente pentru cel care nu o dată era autorul din umbră al textelor inexacte sau mincinoase. Cel care acceptă foloasele nu trebuie să nege ponoasele. Să nu uităm că Procopius a lăsat manuscrisul istoriei secrete nepublicat în timpul vieții sale. Probabil că, spre deosebire de contemporan, individul acela mai avea o urmă de bun-simț și oglinzi pe masa de lucru. Probabil că oamenii mai considerau în acele vremuri îndepărtate vanitatea nemăsurată un mare păcat și aproape sigur după o ticăloșie de proporții nu mai aveai cum reveni în politică și nici la borcanul cu miere al puterii. Alte vremuri, alți oameni.

rromi analfabeţi din Rahova sau Ferentari. Pamfletul despuiat de spirit, umor şi sarcasm este o simplă bolboroseală de înjurături pe care mintea unui obsedat sexual o secretă. Acest om care îşi spune Alcibiade se pare că doreşte să fie preşedintele României - o Românie-balamuc, în care, în loc de judeţe, există doar secţii de incurabili. Nu trebuie să fii psihiatru, nu trebuie să ai titluri de doctor în ştiinţe, nici măcar nu trebuie să fii doctorand în teologie pentru a aprecia starea mintală a acestui om neobosit, cum se autodefineşte. Neobositul nu doarme şi produce ca un vierme de mătase o plasă de gâgisme pe care le consideră filosofie pentru că - nu-i aşa? - le semnează cu numele natural: *"Foartepuţin s-a analizat, până acum, semnificaţia naşterii fiecărui om: în imensa majoritate, noi venim pe lume cu capul înainte! Pentru câteva clipe, femeia care ne naşte arată ciudat, ca un om cu două capete. încercaţi să vă imaginaţi scena naşterii, imortalizată de un pictor. Cine pe cine naşte, mama pe copil sau copilul pe mamă?" "Un bărbat care se crede femeie e ca un stejar care vrea să dea zambile." "Amestecul credinţei cu păcatul dă naştere la cele (s.n.) mai voluptuoase remuşcări. Păcătuim ca să avem de ce să ne pocăim." "De la un timp citesc atât de mult noaptea la lumina veiozei, am ajuns să-mi ţin pleoapele cu mâna. N-aş fi crezut vreodată, în copilăria mea, că mâna poate avea şi o astfel de întrebuinţare." "în sfârşit am priceput unde anume seamănă omul cu maşina, zahărul în sânge şi zahărul în benzină provoacă blocarea totală a organismului." "Mai aşteaptă-mă pământiile puţin / Eu încă nu sunt pe deplin creştin!" "Genial verset al aceluiaşi Apostol loan: „Nu vă miraţifraţilor, dacă vă urăşte lumea." Am senzaţia uneori că a fost scris special pentru mine."* L-aţi recunoscut desigur pe un inconftmdabil doctorand care îşi cumpără în fiecare an titlul de "Om al anului" cu 300 de dolari de la Institute Biografice specializate în comerţ de titluri în daltonista sa operă filosofică "Purpura albastră". Aferim.

Anonimul face casă bună cu secretomanul - persoană care vede pericolul scurgerii de informaţii peste tot. Uscăciunea spirituală şi sufletească a secretomanului îl determină să creadă că va putea, prin cele mai diverse metode, să fie unicul depozitar al realităţii, pe care ar dori să o ascundă de privirile curioase şi pofticioase ale celorlalţi. In binomul patologic, pe care îl creează cu anonimul, acesta îi alimentează, pe de o parte, neîncrederile, "deconspirând" pe cei care încearcă să-i afle "secretele", iar, pe de altă parte, îi satisface nevoia de autoliniştire cu privire la efortul permanent de ascundere pe care-1 face. în 1968 Leonid Ilici Brejnev "Balşoi tanchist" a fost omul care, pornind de la scrisoarea anonimă a „unui grup de comunişti revoltaţi", a înghеţat primăvara de la Praga... Adevăraţii autori ai operaţiunii au rămas necunoscuţi peste 20 de ani. Cam tot atâta o să ne trebuiască să aflăm cine au fost teroriştii din decembrie '89. Anonimul şi secretomanul formează un cuplu sado-masochist tipic, marcat de un accentuat deficit psihosexual. Nu există, din păcate, metode terapeutice pentru anonimografi, cu excepţia măsurilor de sociosanogeneză: o societate sănătoasă nu generează anonimi.

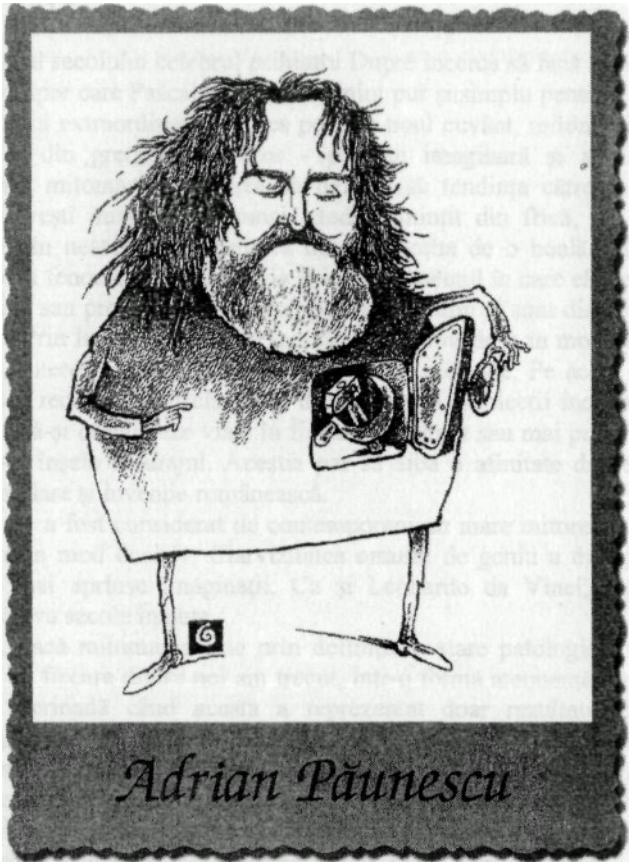

Un talent de excepție pe care dorința de a fi în centrul atenției îl face să se autodenunțe, chiar și în ipostaze mai neobișnuite, precum cea a respectabilului "porc". Iată ce spunea despre el, un mitoman: "La 18 ani, ne-am dus la mare, luasem un premiu de 200 de lei, de la "Scânteia Tineretului" și noaptea, pe malul mării, la Constanța mi-am spus: "Tu ești un geniu, eu cred că tu o să ajungi chiar și președintele României". Candidat nici nu mai discutăm... Am fost la Galați și publicul de acolo, 50 de mii de oameni, mi-a strigat numele, într-o vreme în care nu se striga decât un singur nume, și a fost un mare scandal, era să fie interzis Cenaclul (Flacăra, n.r.), încă de atunci din 1983." în rest, spre socialism în zbor și dacă nu a reușit ca președinte, măcar țuțăr de președinte a fost idealul omului din Barca.

Mitomanii

La începutul secolului celebrul psihiatru Dupre încerca să facă lumină asupra persoanelor despre care Pascal spusese "că mint pur și simplu pentru a minți". El nu bănuia atunci extraordinarul succes pe care noul cuvânt, mitomania, îl avea. Construit clar din grecescul *mythos* - poveste imaginară și *mania-pasiune* anormală, prin mitomanie el dorea să definească tendința către minciună și crearea de povești imaginare. Atunci când ai mințit din frică, din lene, din dragoste sau din neatenție, evident că nu este vorba de o boală. Minciuna și simularea devin fenomene maladive de abia în momentul în care ele se dovedesc a fi nemotivate sau prea puțin motivate, persistă în timp și sunt disproporționate în intensitate. Prin lipsa de finalitate logică, ele se dovedesc în mod clar străine, chiar nocive, intereselor autorului și prin aceasta, morbide. Pe acest criteriu se vor putea ușor recunoaște și clasifica, drept bolnavi, subiecții înclinați în mod constituțional să-și organizeze viața în ficțiuni mai mult sau mai puțin frecvente, prin care să-și înșele anturajul. Aceștia par să aibă o afinitate deosebită către minciună, simulare și invenție românească.

Jules Verne a fost considerat de contemporani un mare mitoman. Istoria i-a contrazis într-un mod decisiv. Clarviziunea omului de geniu a depășit în mod absolut cele mai aprinse imaginații. Ca și Leonardo da Vinci, Jules Verne "vedea" cu câteva secole înainte.

Și totuși, dacă mitomania este prin definiție o stare patologică, trebuie să recunoaștem că fiecare dintre noi am trecut, într-o formă atenuantă, prin această stare, într-o perioadă când acesta a reprezentat doar rezultatul normal al funcționării psihice, și anume în copilăria noastră. Copilăria este timpul în care mitomania este normală atât pentru individ, cât și pentru umanitate. Supusă legii fundamentale a ontogeniei, activitatea psihică parcurge aceeași evoluție și aceleași manifestări ca acelea ale omului primitiv și ale sălbaticului.

Activitatea mitomanică se manifestă sub patru forme clinice, foarte rar simultane. Prima este alterarea adevărului prin exagerare, atenuare, deformarea faptelor reale sau adăugarea de fapte imaginare. Se poate sesiza că povestirea succesivă a aceluiași fapt, de către aceeași persoană, la intervale diferite, este deosebită. Chiar dacă variantele expuse sunt contradictorii, acest lucru nu pare să deranjeze naratorul. Subiecții par să sufere de o amnezie parțială a povestirilor anterioare, iar lipsa de spirit critic, exuberanța și sugestibilitatea sunt tot atâtea semne ale infantilismului psihic. Studii sistematice arată că femeile jură de două ori mai ușor decât bărbații și se înșeală asupra exactității faptelor mai frecvent decât aceștia.

Cu toate acestea, deși comisiile Parlamentului nostru care se ocupă de elucidarea diverselor evenimente (vezi: Revoluția, mineriadele, corupția, distribuirea de apartamente, afacerea băncilor, terasa Anda) sunt compuse în cvasimajoritate din bărbați, ei elaborează versiuni succesive care se înscriu prea adesea în limitele confabulației.

Cea de a doua formă este minciuna patologică. Aici se poate face o distincție: minciuna-mijloc, minciuna-tendință. Prima - act episodic utilitar. Cea de a doua - act obișnuit, adesea inutil și aproape întotdeauna încadrat într-o povestire. Folosirea facilă și frecventă a celei dintâi trădează tendința individului de a utiliza în lupta vieții arma pe care o manevrează cel mai ușor și care necesită cel mai mic efort. Varietatea mobilurilor care îi dau ocazia mitomanului să folosească minciuna patologică este infinită, dar mai frecvente sunt impulsurile vanitoase și cele sexuale.

Simularea, cea de a treia formă de mitomanie, asociază minciuna și fabulația cu multă energie fizică și psihică. Simularea pune în joc, cu complicitatea întregii energii fizice și psihice, capacități înnăscute de imitație pentru a realiza adevărate numere de iluzie vie și concretă, care pot înșela până și pe medicii cei mai iscusiți. în sfârșit, ultima formă este cea a fabulației fantastice, care se dezvoltă pe un fond de personalitate în care vanitatea, răutatea și perversitatea se întrepătrund în proporții diferite. Raportul care există între aceste trei tendințe a permis autorilor clasici să descrie trei tipologii diferite: mitomanul vanitos, mitomanul malign și mitomanul pervers.

Primul are un apetit bolnăvicios pentru gloria efemeră, o nevoie instinctivă pentru regizări și înscenări. Prin vorbăria luxuriantă care îi însoțește fiecare intrare în scenă, el încearcă să convingă anturajul de rolul decisiv jucat în cele mai diverse împrejurări. Este lăudăros și fanfaron, și nu încetează chiar să se autoacuze atunci când aceasta îl pune în centrul atenției generale. Nu se dă în lături de la afirmarea unor false atentate, provocându-și chiar și leziuni pentru a capta interesul spectatorilor. Cel mai adesea, afirmă dispariția atentatorilor pe care nu i-ar mai putea recunoaște. El susține întotdeauna că știe pentru ce a fost agresat, dar niciodată cine a fost agresorul.

Asociază în grade diverse și variate agresivitatea și instinctul distructiv, de la simpla malițiozitate până la ferocitatea fără limite. Forma malițioasă cuprinde o serie de fabulații orale sau scrise, pe care autorul le pune la cale împotriva altora. Această categorie de mitomani aparține mistificatorilor care prin temperament și tendințe instinctive se simt împinși spre crearea de povești destinate să-i înșele pe ceilalți, provocându-le victimelor lor o serie de reacții totdeauna neplăcute sau dureroase. Mistificatorul își păstrează anonimatul și se bucură în secret, fie singur, fie împreună cu complicii, de consecințele mașinațiilor sale. Mistificatorii își aleg ca victimă fie o persoană din anturaj, în general încrezătoare și naivă, fie un grup, o familie sau chiar o societate în întregime.

Dacă nu ar fi fost malign prin puterea uriașă ce i-a fost pusă în mână de mai marii partidului din care face parte, acest trăncănitor fără egal în politica românească ar fi putut fi chiar subiect de amuzament pentru o mulțime de oameni pașnici. Ministrul informațiilor în guvernul Sadam Husein, Aii Al Shaaf "Comicul" îi pare un frate arab la fel de incoerent și delirant în ceea ce privește realitatea. A plantat palmieri cu șpagă pe litoral, care au pierit la prima pală de crivăț. A imaginat un parc Dracula, personaj cu care simbolic s-a identificat cu o suspectă pasiune, antrenându-1 până și pe prietenul și tovarășul de ghiduții kitch Adi Năstase în porcăriile pe bani publici pe care le-a patronat. Excesiv de "bărbătos" a amenințat câteva ziariste la telefon. Cât despre proiectul Dracula, cum spune românul: Dracu' l-a inspirat, Dracu' l-a luat.

Mitomanii maligni sunt mari specialiști în acuzații calomnioase, în care inventivitatea răuvoitoare, insinuările acuzatorii și imputațiile calomnioase se succed într-un ameţitor carusel. Procedeele folosite de mitomanii maligni sunt variate: descrieri mincinoase, scrisori anonime, compromițătoare sau acuzatoare, organizarea de scene violente mai mult sau mai puțin dramatice. Lașitatea caracterială împinge aceste persoane la anonimat sau pseudoanonimat, când autorul își substituie numele fantasmelor propriei persoane (el devine rând pe rând "300 de generali de armată", "Un ofițer cinstit al armatei", personaje mitologice etc). Autorii de orientare psihanalitică au asemănat plăcerea răutăcioasă și sterilă pe care mitomanul o extrage din actele sale, cu cea masturbatorie, care păstrează în mod similar anonimatul.

Mitomanul pervers este cel la care fabulația este rezultatul unei mentalități amorale și tinde să satisfacă intenții stupide, depășește cu mult imaginația comună când prezintă cifre fabuloase ale afacerilor sale, atrăgând naivii și credulii în răsunătoare falimente și eșecuri. Grație complicității conștiente a anturajului, fantasmele prind viață, și persoane, care altfel care altfel nu ar fi fost decât banali escroci, târăsc sute sau mii de oameni în aventuri financiare derizorii. în forma sa lubrică, mitomanul pervers este cel care își satisface erotismul numai atunci când victima cade pradă poveștilor sale și comportamentelor seducătoare mistificate. Din rândul lor se recrutează logodnicii de profesie, dar și adevărații poligami.

Din nefericire, speranțele confraților, că vor veni timpuri noi, în care medicina va putea să-și impună rezultatele observațiilor legislațiilor, izolând mitomanii, nu s-au adeverit.

Iată, mitomanii își secretă liniștiți, alături de noi, veninoasele povești.

Grosolanii

Găsirea unor criterii de diferențiere cât mai precise, dar și posibilitatea de a defini un tip de personalitate sau altul sunt preocupări vechi ale cunoașterii umane, iar una din primele încercări îi aparține lui Platon. El considera psihicul constituit din trei segmente: primul ar cuprinde inteligența, cel de al doilea afectele și pasiunile, ultimul foamea și reproducerea.

Criteriile de separare a diferitelor tipologii vor fi într-o permanentă mișcare și schimbare, de la epocă la epocă, având însă un numitor comun: acela de continuă separare a unor portrete psihologice complete, care, transfigurate sub o etichetă sau alta, vor putea fi regăsite oriunde și oricând. Aceste portrete vor fi cu atât mai expresive cu cât abaterea de la normă este mai importantă.

Fără să dispună decât în rare cazuri de un vocabular propriu și atunci folosind cuvinte din alte discipline, ca medicină, antropologia sau sociologia - caracterologia a împrumutat cuvinte comune pentru a descrie comportamentul. Numai că acest lucru a presupus imprecizie și confuzie, ea fiind o știință a nuanțelor.

Printre criteriile discriminatorii, considerate a avea formă penetrantă în realizarea unor descrieri, J. T. Monde propune delicatețea. Explicată ca "noțiune mai ușor de perceput decât de definit", Bossuet o numește "susceptibilitate sufletească", iar Bussy "o finețe și exactitate a spiritului". Alți autori sunt de părere că delicatețea este o noțiune din domeniul senzorialului și socialului și mai puțin din cel intelectual. Totodată, delicatețea scoate la iveala bunătatea și o corectă apreciere, legată de dorința intimă de a nu atenta la drepturile celuilalt, de a nu ofensa pe nimeni. Persoanele delicate protejează instinctiv susceptibilitățile celorlalți și evită ciocnirile sociale. Delicatețea pare să fie un dar natural, pus într-o lumină mai puternică și de educație, fără ca acesta să îl poată crea. Definitorii pentru delicatețe par să fie respectul de sine, simțul demnității și respectarea scrupuloasă a drepturilor celorlalți, mai ales a dreptului de proprietate, a dreptului la confort și protecție. S-ar putea crede că folosirea acestui criteriu, delicatețea, este ceva nou sau chiar ceva exterior, forța în tipologie. Totuși lucrurile nu stau deloc așa.

în "Cartea de aur" Teofrast încearcă să descifreze "tainele firii omenești" și introduce între cele treizeci de portrete originale și pe cel al grosolanului. Iată câteva din " tușele" care îl caracterizează:

"Grosolănia pare să fie necunoașterea buneicuviințe".

"Grosolanul este omul care vine în adunarea publică chiar și în ziua în care s-a îmbătat cu Kykeon (băutura alcoolică inferioară, n.n.); este omul care poate să susțină că parfumul nu este mai plăcut la miros ca usturoiul.

Debutul intelectual la şcoala de jandarmi îi va marca întreaga carieră literară în care va încerca, culmea, uneori cu succes, să transforme grosolănia în rafinament. Complexul lui a fost cel al bastardului (era fiul natural al lui N. Crevedia, un publicist filolegionar relativ cunoscut în epocă), un ou de cuc pus într-un cuib străin din care puiul intrus îi aruncă pe puii autentici. Mereu între două lumi se va simţi ca peştele în apă în mizeria comunistă a anilor '60 -'80. A reuşit o perioadă îndelungată să depăşească rezistenţele celorlalţi, cerând, ameninţând, reclamând, tulburând totul. Din păcate, chiar în cariera sa literară, neputând sesiza limita "al tău, al meu", a nimerit şi prin ogrăzi străine. A lăsat epigoni care vor să fie "încă şi mai mult" decât a fost maestrul. în grosolănie au reuşit.

Poartă încălțăminte mai mare decât piciorul lui. Vorbește cu glas tare. Nu are încredere în prieteni și rude, în schimb destăinuiește slujitorilor lui cele mai importante secrete. Când se așează pe scaun, ridică veșmântul mai sus de genunchi și i se vede goliciunea. Pe stradă nu admiră și nu rămâne mirat de nimic, afară numai dacă dă cu ochii de un bou, măgar sau țap. în cămară, îmbucă grăbit de ici, de colo și bea numai vin neîndoit. Face curte slujnicei care frământă pâinea, dar se ferește să fie văzut (...). Părăsește masa ca să dea nutreț vitelor. Când cineva bate la ușa, aleargă el cel dintâi: cheamă câinele și, apucându-1 de bot, spune: "Lui i-am încredințat spre pază moșia și casa (...)".

Când încasează bani de la cineva, se uită la ei cu neîncredere, de teamă că nu ar avea greutatea cerută, apoi cere alții în schimb. Când coboară în oraș, întreabă pe fiecare drumeț cât costă peștele, cu cât se vând pieile, dacă vor avea loc concursuri. îl informează că, îndată ce va ajunge în oraș, se va tunde și va cumpăra pește sărat. La baia publică îi vine să cânte; poartă ghete bătute cu ținte."

Descrierea părintelui tipologiei ne relevă principalele trăsături psihopatologice ale grosolanului: dezinhibiție instinctuală, agresivitate, impulsivitate, incapacitate de autostăpânire, lipsă de respect pentru ceilalți, nerespectarea uzanțelor.

Grosolanul, lipsit de delicatețe, percepe cu dificultate diferența dintre al său și al tău. Dacă are nevoie de ceva, cere cu insolență să i se împrumute, fără să se gândească o clipă că ar putea fi refuzat. întârzie restituirea obiectelor, folosește uneltele și aparatele altora, atunci când ei sunt absenți, le lasă murdare și în dezordine. Dacă este refuzat în cererile sale, lipsa de tact devine vizibilă. Tactica sa este să ceară, să reclame, să amenințe, să tulbure totul până când rezistențele celorlalți la solicitările sale vor ceda. Astfel își va vedea îndeplinite scopurile. Nu este interesat de necazurile și disconfortul pe care le produce prin comportamentul său.

Grosolanul își atribuie drepturi supraumane, iar dacă poziția socială îi permite, ambițiile și pretențiile sale devin de-a dreptul nebunești. Se crede îndreptățit să facă vizite și să participe la reuniuni la care nu a fost invitat. Folosește orice prilej de a prezenta ca o favoare faptul că el se află într-un loc sau altul și își prelungește vizitele dincolo de limitele oricărei decente. Dă sfaturi lipsite de discernământ, este într-o continuă cursă de popularitate, își impune opinia fără să țină cont de ceilalți. Nu are simțul relației sociale și, atunci când acest defect este dublat de o inteligență mai puțin sclipitoare, grosolanul devine un maestru al gafelor.

Este incapabil să se stăpânească, iar familiaritatea sa este jignitoare. De asemenea, el consideră bonomia și glumele nesărate un autentic pașaport interpersonal.

Grosolanul va atenta fără ezitare la confortul celorlalți, după principiu "scoală-te tu ca să mă așez eu". Indiferent de dificultatea situației, el își va asigura propria satisfacție la un nivel cât mai ridicat.

Milițian de școală nouă, infractor de drept comun, samsar de fotbal și înainte și după '89 a reușit prin metode specifice să-și urce grosolana prezență până în fruntea ligii profesioniste de fotbal. îmbogățit doar el știe cum, țipând ca din gură de șarpe ori de câte ori cineva încerca să spună adevărul, s-a făcut împărat pe un imperiu de mizerie, blaturi, amenințări sau scabroase "dezvăluiri". Se crede un fel de sfânt intangibil cu puteri divine, dă dovadă de o familiaritate jignitoare și consideră bonomia și glumele nesărate ca autentic pașaport interpersonal. Dând dovadă de lăudăroșenie incontinentă își exhibă permanent norocul și mai ales așa zisul simț al umorului și previziunii.

De exemplu, el va deranja o sală întreagă de spectacol pentru a-și ocupa locul de pe tichet, chiar dacă a venit un sfert de oră mai târziu. La cinematograf ronțăie floricele, la meci, semințe și aruncă petarde, la munte mutilează peisajul pentru a face focuri de tabără sau a-și instala cortul.

Indiferent unde se află își aprinde țigara și folosește expresii triviale în a complimenta pe cineva.

Reprezentantele de sex feminin ale acestei tipologii au o atitudine provocatoare. Nu se îngrijesc de detaliile vestimentare, adoptă poziții indecente, iar față de persoanele de același sex se poartă cu o lipsă crasă de intimitate.

Lăudăroși și insuportabili, ei transformă orice informație discretă în declarație publică. își laudă permanent starea de sănătate, norocul, sexualitatea deosebită, poziția sociala, averea și mai ales așa-zisul simț al umorului și previziunii. Nu sunt deloc contrariați de lipsa contactului cu realitatea.

Grosolanii sunt niște dizarmonici care îi fac pe ceilalți să suporte mai greu anomalia lor decât ei înșiși. Fără să fie o boală, absența delicateței creează o patologie socială în care victimele sunt normalii.

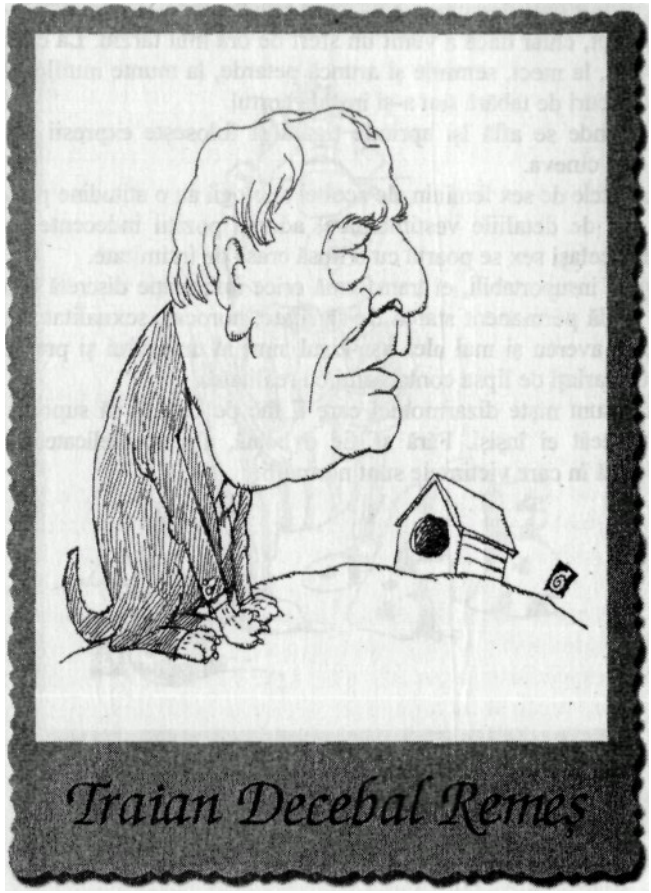

Contabil fără perspectivă ajuns, prin jocul sorții, ministrul liberal de finanțe, a ilustrat cum nu se poate mai bine grosolănia spirituală, agresivitatea voluntară și voluntarismul agresiv. S-a ilustrat printr-o serie de măsuri nu bune sau proaste, ci pur și simplu de o stângăcie idioată. Totul în numele lui "așa vreau eu" și "știu eu ce fac".
Nu a fost niciodată interesat de necazurile și disconfortul pe care comportamentul său politic le-a produs. Când corabia convenției s-a scufundat, fără îndoială omul nostru a fost un personaj de primă mână în dezastrul guvernamental, i-a părăsit pe liberali încercând să se agate de colacul de salvare al altui partid cu aceiași grosolănie indiferență cu care a guvernat.

Senzitivii

Constituția senzitivă a fost descrisă de marele tipolog Kretschmer, având următoarele caracteristici psihologice: vulnerabilitatea, sensibilitatea excesivă, un simț al observației extrem de dezvoltat în ceea ce privește relațiile sociale, dar și o toleranță scăzută la frustrări și un interes deosebit pentru felul în care imaginea proprie se reflectă în ochii celorlalți.

Senzitivul se impresionează ușor în legătură cu experiențele de viață, pe care le are, și este incapabil adesea de descărcare sau de deviere a tensiunilor psihice care îl domină. Nesiguranța îl face să orienteze spre sine experiențele trăite, căutând în tot ceea ce se întâmplă propriul său păcat, partea sa de vină reală sau, pur și simplu, inventată. Dacă senzitivul este astenic, acest mod de percepție a evenimentelor de viață duce la resemnare și izolare. Dacă este stenic, el are puternice frământări interioare și se ceartă interior cu sine însuși. Dacă senzitivul este afectiv, are un suport emoțional puternic, vom găsi o puternică dorință de a ieși în evidență, de a avea o onoare morală nepătată.

Un exemplu este Alexandru Macedonski care provenea dintr-o familie în care imaginația tenebroasă, ideile de persecuție și închipuite erau monedă curentă. Era de o nervozitate extremă, dublată de stări extatice sau veritabile momente de apatie. Va oscila între visurile de mărire politică și cele de golire literară, considerându-se în permanență un "paria" îndepărtat pentru că nu este înțeles. Deși a fost "într-adevăr un mare poet" (G. Călinescu), el s-a dorit egalul (de fapt superiorul) lui Eminescu.

Orgolios peste marginile îngăduite, disprețuiește desfrâul și se rușinează de indecență, retrăgându-se în mediul familial. S-a considerat întotdeauna neînțeles nu doar în operă, ci și în invențiile sale - aparat de stins coșurile!!

Conflictele legate de morala sexuală sunt frecvente, iar dezvoltarea excesivă a simțului moral al senzitivului este uneori în contrast izbitor cu anomalii ale instinctului sexual. Impulsiunile și fanteziile sexuale, greu de imaginat, parazitează sufletul acestor persoane, fiind refulate cu dificultate. Evident că aceste impulsuri, oricare ar fi forma lor și oricât de perverse ar fi uneori, nu se realizează, practic, niciodată. Rușinea interioară îl determină pe senzitiv să își facă reproșuri teribile și să își controleze și mai amănunțit, cu scrupulozitate, comportamentele. Mecanismele de proiecție, tipic fYeudian, fac însă ca aceste reproșuri, pe care individul și le adresează sieși, să fie transferate pe mediu, ca și cum ceilalți ar fi autorii acestor reproșuri.

Caracteristicile bazale ale predispoziției senzitive sunt sensibilitatea, suspiciunea și invidia care, uneori, pot îmbrăca si aspectul particular al geloziei.

Este animat de o dorință puternică de a ieși din comun, dar acest lucru nu se realizează din cauza unei energii psihice destul de scăzute. își caută un model charismatic, însă sunt rare exemplele în care copia a fost percepută ca autentică. Luptător, pare prea iritabil pentru a reuși să iasă victorios din conflicte. Dorește o imagine de presă la care el însuși aspiră (în secret) fără să o fi atins, iar când sensibilitatea de mimoză îi este atinsă, elaborează teorii ale complotului rocambolesc de un ridicol întrecut doar de lipsa simțului umorului. Mecanismul de proiecție a funcționat fără greșeală. Mai grav este faptul că în anturajul imediat a menținut deseori persoane cu o senzitivitate la fel de contraproductivă, care se fac, în plus, purtătoare de cuvânt ale complexelor. A crezut că politica îi poate calma complexele care ar fi avut cu siguranță nevoie de o serioasă psihanaliză, și aceea făcută la timpul corespunzător. Lider închipuit regional, planetar și galactic, a fost o simplă stea căzătoare, o rachetă de artificii care a cufundat din nou în întunericul gândirii și relațiilor colectiviste milioanele de oameni care au crezut în puterea schimbării. Neîndemânaticul luptător s-a învins singur, preocupat la nesfârșit de o imagine în care, până la urmă, de fapt nici el nu a crezut.

Senzitivul bănuie pe toată lumea și se bănuie și pe el însuși. Khan îi caracterizează ca persoane cu o sensibilitate de mimoză, incapabile de descărcare afectivă și impresionabile dincolo de orice limită. Din punct de vedere temperamental, senzitivul are puternice oscilații afective, lucru vizibil chiar în stările euforice, și nu rareori cvasidelirante, în care încearcă să își mascheze oscilațiile dispoziției. Desigur, este mai înclinat spre depresie decât spre euforie. Senzitivul pare să nu știe să ierte, pentru că el nu știe să se ierte.

Irascibil, cu energia nervoasă dirijată spre interior și repliat în sine însuși, senzitivul are o dispoziție generală mai mult depresivă, anxioasă sau mâhnită. Incapacitatea de descărcare a senzitivului îl face să rețină la nesfârșit trăirile ofensatoare, pe care le exteriorizează după ruminații prelungite lent, aproape vâscos. Dacă senzitivitatea este combinată uneori cu indolența afectivă, personalitatea este de tipul senzitivului rece, un individ aproape bizar, asemănător schizoidului. Evident că nu orice creștere a susceptibilității și interpretativității poate fi asimilată cu senzitivitatea, oricare individ-în timpul unor boli corporale, mai ales în cele febrile, după stări de oboseală prelungite sau în timpul unor circumstanțe fiziologice particulare- devine " mai senzitiv", dar această stare dispare o dată cu cauza care a generat-o. Mai trebuie spus că, uneori, senzitivul poate descărca, printr-o reacție de scurtcircuit, materialul afectiv cu care se supraîncarcă, dar în nici un caz nu este vorba de explozivitate. Mai mulți autori au subliniat caracterul oscilant al senzitivului. El oscilează mereu între polul subaprecierii și cel al supraaprecierii, apărute printr-un fenomen de hipercompensare.

Auto-deprecierea conduce senzitivul, prin mecanisme de supracompensare, către poze hiperretușate. Atât în fața sa, cât și în fața celorlalți, el se va prezenta aproape exhibiționist, ca un sensibil delicat și rafinat într-așa măsura, încât față de finețea sa ceilalți par niște brute, iar viața brutală și ordinară nu are ce să ofere unui om excepțional. Dincolo de acest mod de a privi și a gândi realitatea, se intuiesc ușor mecanismele megalomaniei egocentrice, care are drept scop depășirea celorlalți într-un mod oarecare. Bineînțeles că situațiile de viață deosebite au un anumit rol în declanșarea senzitivității, dar și senzitivul are un talent deosebit de a le alege din mediul înconjurător tocmai pe acelea care îl avantajează. După Ribot, senzitivii s-ar putea grupa în trei subgrupe caracteristice: contemplativii - persoane cu activism scăzut, sensibilitate accentuată, inteligență pătrunzătoare; emoționalii - indivizi cu activism intermitent, impresionabilitate marcată, nivel intelectual bun sau mediu; umilii - sensibilitate exagerată, potențial energetic scăzut, limitare intelectuală, timiditate, teamă, reacții parțial inhibate. Clasificarea marelui psiholog francez vine în acord cu opinia exprimată de mulți psihiatri: nivelul intelectual scăzut (prostia), lipsa de informație (ignoranța) sau cel puțin cauze favorizante în declanșarea sindroamelor ce îi caracterizează pe cei care se află permanent sub starea "de a interpreta".

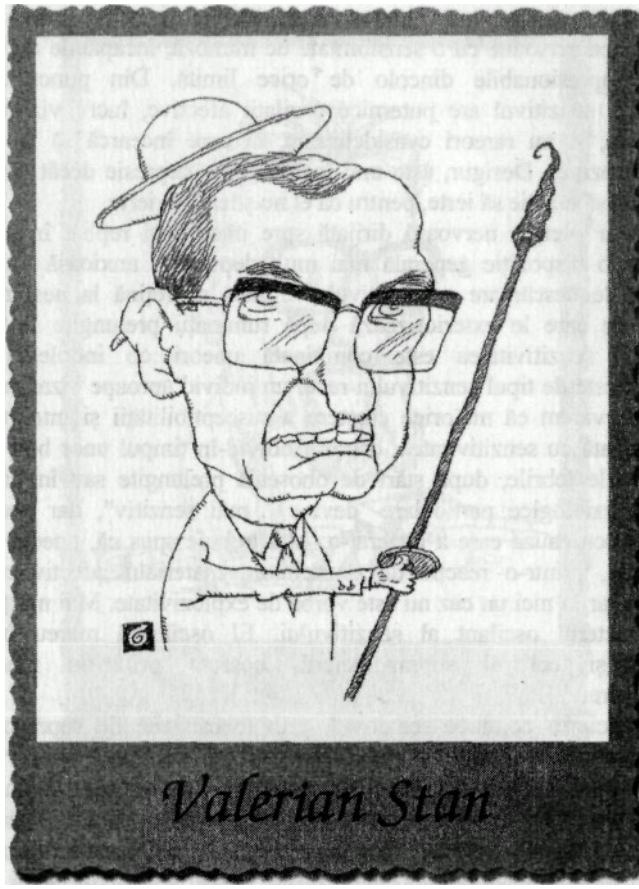

Un domn Quijote cu aere de Savonarola care a derutat pe prea mulți și a încurcat și a distrus ori de câte ori era nevoie de limpezire și construcție. Pentru a se putea afirma, a avut nevoie de adversari puternici sau cunoscuți pentru ca lumea să se întrebe cine mai este și Valerian Stan ăsta. Intransigent pe teme minore, s-a aventurat cu o îndârjire numai bună de impresionat opinia publică și adversarii politici împotriva oricărui aliat, oricui care putea fi un prieten. A reușit să-și facă dușmani în rândul celor mai buni susținători și a furnizat apă la moară tuturor lichelelor politice care aveau drept slogan "Suntem noi răi, dar și voi sunteți ca noi!" în orice caz, ar fi reușit să fie un excelent cadrist și, de ce nu, poate chiar mai sus în PCR, partidul care bănuia pe oricine.

Structura de personalitate senzitivă este factorul hotărâtor în dezvoltarea delirului senzitiv de relație, considerat de mulți o formă de paranoia. Rănind locul cel mai sensibil, imaginea de sine va provoca dezvoltarea unui delir, a cărui tematică izvorăște din evenimentul traumatizant. Evident, temele de persecuție (subiectul se crede disprețuit, urmărit, batjocorit) sau de urmărire. Delirul se dezvoltă concentric, subiectul fiind centrul evenimentelor organizate de cei din jur. De obicei, comportamentul nu este influențabil, iar vindecările sunt puțin frecvente. Și aici nivelul de inteligență pare să joace un rol deosebit.

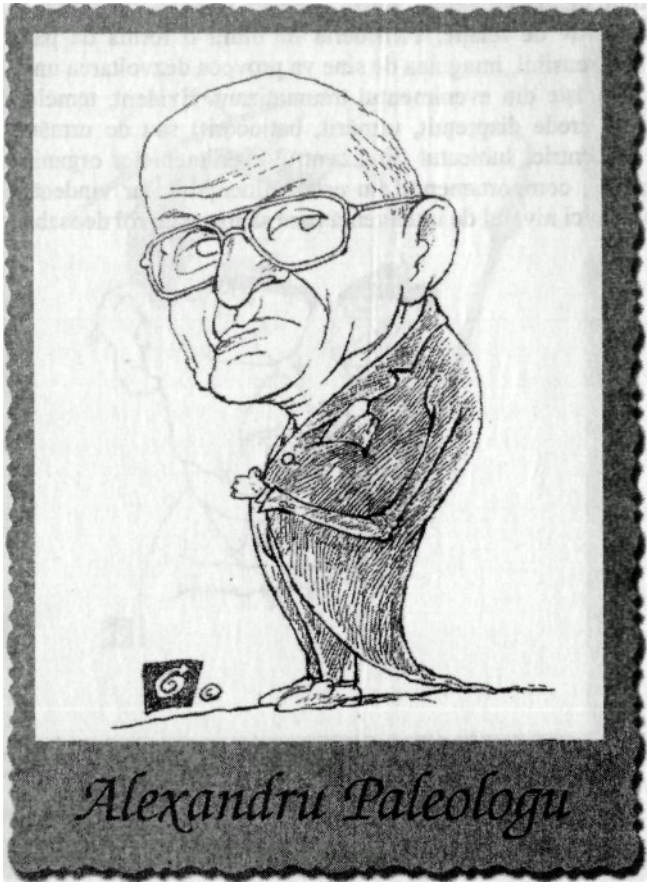

"Bovarismul este iluzia despre sine care precede și însoțește iluzia despre celălalt și despre lume" - spunea G. Paiante. "Ambasadorul golanilor" se crede protejat de vulg prin raritatea obiectelor cărora li se dedică, își compune cu artă tăcerile, îmbogățindu-le cu atitudini neobișnuite, oferă o fațadă de zile mari. Nu încearcă neapărat să se impună celorlalți. Pentru a nu se confrunta, se izolează. Lui îi trebuie doar pretexte ca să se prefere pe sine.

Bovaricii

La începutul secolului, Jules de Gaultier scria o carte tulburătoare, al cărei titlu avea să facă epocă și ale cărei idei aveau să își găsească o perpetuă actualitate: "Bovarismul". Neologismul avea drept sursă de inspirație numele celebrei eroine a lui G. Flaubert, Emma Bovary, iar descrierea de finețe a acestui fapt psihologic a pornit de la analiza globală a romanelor sale.

Termenul se referă la capacitatea individului de "a se concepe altul decât este". El desemnează o constelație psihologică ridicolă și în același timp patetică, în care aspirații și ambiții, deopotrivă legitime si zadarnice, evoluează pe fundalul unor insatisfacții și compensații de ordin fictiv, romanesc sau sentimental.

Slăbiciunea personalității face individul să se conceapă altfel decât este și să renunțe la caracterul său determinant, dintr-o necesitate vitală și un interes particular de a avea un caracter diferit. Este o fugă după o imagine dintr-o oglindă magică și amăgitoare, în care individul crede orbește. Această slăbiciune a spiritului este însoțită însă întotdeauna de neputința de a egala modelul propus, neputința cu atât mai tragică și mai periculoasă cu cât dragostea de sine împiedică individul să își recunoască, măcar pentru el însuși, incapacitatea.

Afirmația lui Gustave Flaubert "Madame Bovary c'est moi" a șocat și a uimit inițial. Faptul a devenit mai puțin surprinzător după ce Jean Delay, academician francez, scriitor și psihiatru, a descris mai frecvent bovarismul la creatorii din diferite domenii. Oricum, dacă un geniu suferă de bovarism, este cu totul altceva...

Amorul propriu pune individul în postura de a se autoînșela, amăgindu-se că are imaginea după care tocmai alerga. Participant activ la această "păcăleală", el imită personajul cu care dorește identificarea în toate aspectele lui exterioare, în aparențe: gesturi, intonații, îmbrăcăminte, frazeologie. Efectul este, cel mai adesea, parodic.

Discrepanța dintre model și imitație este cu atât mai vizibilă, cu cât acești indivizi sunt dotați cu disponibilități reale de a simți și de a gândi autentic. Energia lor este deturnată de la scopuri și mijloace, în care ar fi reușit cu siguranță, dacă nu s-ar fi înverșunat să copieze moduri de acțiune străine lor, pe care ar fi putut foarte bine să le admită sau să le înțeleagă, în nici un caz să și le asume și să le reproducă. Efectul asupra propriei personalități este devastator, iar eșecul previzibil. Răul de care sunt atinse aceste personalități crește o dată cu devierea voluntară spre scopuri și imagini împrumutate, în disonanță cu scopurile spre care, în mod spontan, vocațiile naturale le îndrumau. S-a vorbit chiar de un "indice bovary", care ar măsura devierea existentă în fiecare individ, între imaginar și real, între ceea ce este și ceea ce crede el că este.

Visătoare ca și Emma, talentata și mult iubitoarea de sine poetă își dorește idile politice înfrumusețând berbanți politici, ușuratici și incapabili să-i satisfacă poftele de putere și să-i aline tristețea provincială. Fuge, ca orice bovaric după o imagine dintr-o oglindă magică și amăgitoare în care crede orbește. Sedusă și abandonată, bovarica mămică a lui Arpagic urăște totul, denunță totul, desperează totul, lâsându-i pe cei care s-au amăgit cu existența unei presupuse intuiții feminine derutați și cu un sentiment enorm de frustrare. Dar cine a afirmat vreodată că poeții sunt persoane responsabile?

Desigur, determinarea acestui indice la fiecare persoană și recanalizarea energiei individuale către scopuri naturale ar fi un exercițiu util de autocunoaștere. Știința psihologiei nu a progresat însă până la performanțe atât de subtile.

Disocierea energiei individuale între imaginar și real, între dorință și posibilitatea de realizare face ca trăirile personalităților bovarice să se desfășoare într-un câmp de forțe distorsionate.

Persoana se va pune mereu în slujba falsei concepții pe care și-o creează despre sine însuși, în slujba imposibilului, risipindu-și energia psihică. Dacă energia sa nativă este mediocră, el nu va realiza decât acte minore în care neputința izvorâtă din incompetență și inaptitudine se va manifesta prin neghiobie, prostie, stângăcie și grimase, un dans al vieții cu păți greșiți, care stârnește râsul și disprețul celor pe care "bovaricul" i-ar vrea ca admiratori. Victime ale unor false concepții despre sensibilitatea sau inteligența lor, acești indivizi refuză locul și rolul pe care posibilitățile lor reale li l-ar fi oferit, considerându-se deseori victime.

Dacă bovaricii care au un nivel energetic redus nu sunt capabili să se angajeze într-o acțiune fermă, cu totul alta este situația celor cu grad crescut al acestui nivel. Aceștia sunt capabili să treacă la acțiuni care însă îi conduc, aproape invariabil, spre faliment spiritual sau sentimental. Hipnoza imaginii diferite de real acționează întotdeauna la acești indivizi la care "imaginația senzațiilor și sentimentelor precede senzațiile și sentimentele". Nici o realitate nu este admisă de conștiință dacă nu a fost în prealabil "prelucrată": deformată și transpusă, conform imaginației proprii. Psihiatrul Morel a insistat asupra acestei tulburări de imaginație, care face ca acești subiecți să ia figuri de împrumut. Este paradoxal faptul că deși ei trăiesc sub semnul imaginarului, imaginația în sine pare să le fie săracă, neputând autentifica un model, ce aderă la unul gata pregătit, care, de regulă, este inadecvat.

Dezechilibrul "bovaricilor" este impulsionat de dorința lor de exagerare, conjugată cu exagerata capacitate de a se concepe drept altul: imaginea proiectată în conștiință se comportă ca un hipnotizator.

Un caz particular de "bovarism" îl reprezintă snobul. El este un debil care știe însă ce este forța. Nepriceput la sarcinile cele mai mediocre, știe că există misiuni superioare. Nu poate suporta să își vadă slăbiciunile și de aceea, în secret, instinctul de conservare, tinde să i-o ascundă complet. Se deghizează în proprii ochi într-o mască de superioritate.

Nu tinde să dobândească talente care îi lipsesc, deoarece aceasta ar însemna o recunoaștere a înfrângerii, ar distruge masca superiorității sale. își alege o deviză nonactivă și noncreatoare: "a înțelege înseamnă a egala" și-și adaugă doar pentru el "și a depăși". Refuză misiuni comune, fiind predestinat doar pentru cele înalte. Neavând acces la gustul comun, se laudă că are un rafinament doar pentru sublim, pe care ar fi în măsură să îl perceapă.

Senatorul din părțile Chirițoaiei ot Bârzești (o variantă autohtonă a Emmei) aspirant la o imagine democrat-pașoptistă, ilustrează faptul că bovarismul grupează orgoliul, vanitatea și sărăcia aprecierilor. Individul se crede altfel decât este, iar amorul propriu îl face orb la ridicolul imaginii adevărate, cea care este percepută de ceilalți. Uzează de frazeologie, gesturi și intonații cu efect prea adesea paranoic. Formă estompată a constituției paranoiace, bovaricul nu se poate trezi din visul său de grandoare decât în delir.

în toate domeniile adoptă criterii excentrice: raritatea, preţiozitatea, bizarul, excepţii care ar fi dovezi de frumuseţe şi valoare.

Raritatea obiectelor cărora li se dedică îl protejează de cei mulţi, de vulg şi crede că un lucru este cu atât mai frumos, cu cât îl înţelegi mai puţin, şi cu cât îl înţeleg mai puţini.

Tăcerea sau indiferenţa sunt luate drept dovezi de superioritate. Snobul îşi compune cu o adevărată artă tăcerile, îmbogăţindu-le cu gesturi rare, cu atitudini oferind doar o faţadă care ascunde cu grijă o sărăcie sufletească exemplară. El nu încearcă neapărat să se impună celorlalţi, chiar plânge şi se izolează pentru a nu se confrunta. Lui îi trebuie doar pretexte să se prefere pe sine. Interesant este faptul că snobii se înţeleg între ei, iar snobismul se maturizează doar în medii în care densitatea de indivizi asemănători este mare.

Sărăcia sufletească şi nevoia de simulare îi adună şi îi grupează pe snobi într-o adevărată coaliţie secretă, dar şi mutuală; ei se acceptă instinctiv.

Dacă opiniile li se confirmă, ei îşi simt demonstrată superioritatea, dacă nu li se confirmă, sunt la fel de siguri de ea, deoarece "vulgul" este incapabil. Condiţia fericirii snobilor: fixarea realităţii într-un simulacru şi operarea substituţiei de persoană.

Bovarismul este, după psihiatrul Genii Perrin, "o formă estompată a constituţiei paranoice", care grupează orgoliul, vanitatea, sărăcia aprecierilor şi un anumit grad de inadaptabilitate.

Credem însă că bovarismul este mult mai frecvent în registrul nevrozelor, iar zona isteriei, în care imaginarul este compensatoriu, oferă destule exemple.

Depanatorul de televizoare franţuzeşti, rămas fără slujbă pe malurile Senei datorită apariţiei circuitelor integrate, vine să continue tradiţia unei ilustre familii politice româneşti, în stil avorton. S-a acoperit de tone de ridicol, etalându-şi vanitatea pe fondul unei acute crize de inteligenţă. Pare mai degrabă coborât din manualele de propagandă ale anilor '50, care prezentau decadenţa burgheză ca o degenerare. Şi-a găsit un loc călduţ la România Mare - un partid al cărui şef, doctor în istorie, îşi închipuie probabil că a dat lovitura cu acest nechezol de Brătieni. Orice sac îşi are peticul. Dacă nu vă mai amintiţi ce era nechezolul - un amestec în care 10% de cafea declasată era amestecat cu porumb şi cocean prăjit, năut şi alte porcării care în vremea lui Ceauşescu se vindea drept cafea cu înlocuitori. Dacă nu vă mai amintiţi cine erau Brătienii, nu încercaţi să aflaţi de la proaspeţii doctori în istorie, Mischie, Vădim, ci din cărţi scrise preferabil înainte de '44.

Vanitoșii

Sunt animați de dorința de a obține beneficii subiective sub forma de admirație, laudă, fast, scoatere în evidență din desfășurarea unei activități, în care subiectul nu mai este interesat doar de reușita acesteia în sine, ci de satisfacția narcisiacă pe care această activitate i-o poate aduce.

Conștient sau nu, vanitosul eludează problema valorii reale a individului, cantonându-se într-o continuă laudă și apreciere, căutând să se mintă pe sine, dar și pe ceilalți. Vanitoșii consideră stima publică drept cea mai prețioasă avere, își orientează viața către scopuri ușuratice, inutile sau mai puțin importante, dar din care pretinde să i se atribuie gloria.

Vanitosul este adesea un mediocru și un prost. El nu se poate ridica nici măcar la nivelul orgoliului obișnuit. Vanitosul vrea să triumfe, să-și umilească rivalii, dar ambițiile sale sunt meschine. Cu toate că aspirațiile sunt joase, modestia lipsește din pretențiile sale. Miopia sa spirituală îl face neputincios pentru a percepe scopuri și consecințe mai îndepărtate.

Adesea el se consideră ajuns în vârful gloriei când cucerește dregătorii mărunte, chiar dacă acestea sunt aplaudate de un anturaj pe care el și-1 alege pe măsura sa. Micimea sufletească este o trăsătură dominantă a vanitosului. El caută întotdeauna succese exterioare, priviri admirative, lingușirea celorlalți, chiar dacă aceasta este de cea mai proastă calitate.

Unii vanitoși recurg la excentricități pentru a provoca uimirea celorlalți, o uimire atât de mare, încât aceasta să se transforme în admirație. Este cunoscut exemplul comportamentul stoic al Diogene care locuia într-un butoi. într-una din zile, părăsindu-și locuința, el se așezase sub o streașină de pe care curgea apă rece. Locuitorii Atenei treceau compătimindu-1. Doar Platon când a trecut împreună cu elevii săi le-a spus acestora: "Dacă vreți ca mila voastră să fie folositoare acestui vanitos, prefaceți-vă că nu-1 vedeți, indiferența fiind mijlocul cel mai sigur de a pune capăt acestui supliciu ridicol". Suferința lui Diogene și rezistența sa, disprețul față de suferință ar fi fost poate onorabile dacă acestea nu s-ar fi desfășurat în public. Dorința de laudă și solicitarea de aprecieri sunt, alături de lipsa de importanță a scopurilor, semne caracteristice ale vanității. Cere fără rușine admirația, căutând să predetermine răspunsul așteptat, prin fraze de tipul: "Nu este așa că opera, lucrarea, realizarea este interesantă?" sau "Nu vi se pare că am făcut un lucru deosebit?"

Vanitosul este afabil și sociabil, cererile sale sunt adesea atât de naive și de puerile, încât multora le este dificil să-i refuze o admirație formală lipsită de conținut valoric care este mai mult un gest de politețe. Nu este o persoană foarte susceptibilă, și nu se ofensează, atunci când i se refuză laudele, nu se formalizează în fața micilor răutăți pentru că el este convins, că în final va reuși.

Personalitatea vanitosului, săracă și fără consistență, nu se poate susține fără un aport exterior. Vanitosul îi judecă pe ceilalți după aparențe și consideră, de asemenea, că succesele sale cele mai importante i se datorează aspectului său vestimentar, coafurii, ținutei. Adesea, mai ales în cazul femeilor, aceasta este inadecvată sau nepotrivită cu vârsta, dar siguranța de sine a vanitosului, încrederea în calitățile sale, îl fac să încerce să și le valorifice la maximum.

El este convins că ceea ce ne frapează și ne atrage la majoritatea oamenilor este aspectul exterior. Simpatia sau dragostea nu ar avea altă bază decât aparențele. Vanitosului îi place să creadă în creațiile imaginației sale supraexcitate, atunci când aceasta este flatată. El își face o meserie din a place, iar vanitatea feminină excelează în consumarea unui timp social excesiv pentru acest scop. Este foarte interesant procesul prin care femeile ajung să aibă un comportament vanitos, etalând o frumusețe contrafăcută, fabricată (operații estetice, coafuri sofisticate, tratamente cosmetice), ca și cum ele ar fi creatoarele, și nu doar beneficiarele acestor operațiuni de înfrumusețare.

Despre vanitos, La Bruyere spune că vorbește cu impetuozitate, foarte rar cu atenție, îndepărtându-se de adevăr, cu atât mai mult atunci când acesta nu este convenabil. Vanitosul vorbește întotdeauna pentru ceilalți, nu pentru a comunica, și de acea, când citește ziarele sau romanele, el nu o va face decât pentru a-și putea uimi ulterior auditorii, în nici un caz dintr-o nevoie personală.

într-un mod pe care îl consideră adecvat și chiar abil, vanitosul conduce conversația către propria persoană, căutând să scoată în evidență fapte sau întâmplări importante în opinia sa, în care el a fost antrenat și în care și-a dovedit superioritatea și calitățile. Uneori, încearcă să critice în public calitățile cele mai pregnante pe care consideră că le are, sperând că astfel va atrage protestele celorlalți, și astfel, recunoaștere indirectă a superiorității sale.

Teama de a trece neobservat îl împinge adesea să admită că a făcut uneori greșeli ușoare, pe care însă le exagerează în dublu scop: de a-și masca pe de o parte, neîndemânarea, iar pe de altă parte, de a trezi, o reacție de compătimire și indulgență din partea publicului. Sunt adepții paradoxului în discuție și susțin, nu o dată, opinii bizare al cărui unic scop este de a provoca uimirea. Atunci când cei mai sensibili se indignează, ei răspund cu impertinență obiecțiilor, reușind să atragă atenția și realizând astfel scopul care îi preocupă. Vanitoșii se lansează adesea în pariuri absurde sau în farse periculoase, în istoria personală a vanitoșilor existând, mai ales în perioada tinereții, un număr important de întâmplări, unele foarte neplăcute care și-au aflat mobilul în încheierea de necugetate pariuri sau în participarea efectivă la astfel de farse.

Vanitoșii încearcă întotdeauna să-și creeze reputația de curajoși; teama de dispreț este întotdeauna mai puternică decât prudența, iar prostia pare să crească un mod proporțional cu vârsta.

Este un lider de vitrină și nu un personaj politic. Ar trebui să fie cel mult liderul spiritual al partidului sau, cum se spunea altă dată, tovarășul consilier politic al unității. Se închipuie om politic, își imaginează că și partidul este o firmă. Are senzația că se pricepe în diverse domenii, cum ar fi politica dar, în realitate, nu are habar. Deși dispune atât de mijloace financiare, cât și de imagine, nu reușește să frapeze. Experiența de a lucra cu oamenii este avantajul lui. Trăsăturile de personalitate definitorii sunt: orgoliul, omnipotența și vanitatea. Ultima îl împinge să-și cheltuiască averea considerabilă (unii spun că ar fi chiar în mare parte vorba chiar de averea fostului dictator) într-o aventură politică care în afara faptului că liderul e băgat în seamă, nu a adus până acum nici un avantaj nimănui. Cum ar spune tânăra generație, partidul domnului Voiculescu e până una alta un partid "fițos", iar domnul aflat în fruntea partidului, un exhibiționist la vârsta senectuții. Fundamentala lipsă de morală a trădătorului profesionist îl face să sară dizgrațios dintr-o barcă în alta pentru a se agăța de ciolanul puterii.

Dorința de decorații și titluri este caracteristică vanitosului, ele îl fascinează, așa cum obiectele strălucitoare atrag coțofenele și gaițele. Vanitosul are o abilitate instinctivă de a-i trage pe ceilalți pe sfoară, mai bine-zis de a-și alege victimele pe care să le înșele cu imaginea sa. în opinia lui J. Toutlemonde, vanitatea ar avea trei componente: narcisismul, supraestimarea propriei persoane și aspectul de agresivitate sexuală, legat de instinctul de cucerire. El susține că, datorită acestui aspect, vanitatea este mai frecventă la femei.

O variantă a vanitosului este tipul monden, care are mai accentuate mediocritatea scopurilor urmărite, preocuparea pentru ceea ce este exterior și ținută. Dacă pentru vanitos, gustul pentru toalete era important, pentru monden el depășește plăcerea narcisiacă, devenind, mai degrabă, o obligație rigidă de a se menține în elita modei și a bontonului, cu prețul celor mai dure sacrificii. Ținuta sa va fi impecabilă, își va interzice exclamațiile gălăgioase, gesturile exagerate, contrazicerile vehemente, exprimând prin ținută un fel de cod de politețe și de respect față de sine și de ceilalți, rezervat, din păcate, doar domeniului exterior. Ținuta devine o lege rigidă, căreia individul i se supune în orice clipă și care modelează manifestările oricăror pasiuni, îndepărtând din ele orice ar putea să pară vulgar, violent sau trivial. Cu toate acestea, ținuta nu poate ține loc de morală sau de educație, ea neavând nimic comun cu ceea ce se numește intimitate sufletească.

Mondenul se supune unui cod riguros, unei discipline a mondenității, după reguli inflexibile și, bineînțeles, discutabile, pe principiul "asta se face", "asta nu se face", fără să se gândească la rațiunile unui astfel de comportament sau la faptul că ar putea să pară altora ridicol. Față de cei care nu se comportă astfel, el se poartă cu un dispreț suveran, îi evită ca pe niște persoane contagioase, nu-i consideră demni să facă parte din lume. Opiniile acestor pigmei, disprețul sau furia lor, nu îl afectează, considerându-se senin și nemuritor. Este atras de așa-zisa societate, de o lume asemănătoare în care să se poată "plictisi" în voie.

Psihismul mondenului este caracterizat de o sărăcie a imaginației și chiar de o anumită rarefiere intelectuală. Spiritul lor nu strălucește mai mult decât luminile, cristalele și oglinzile de care le place să se înconjure. Ceea ce pare interesant este un instinct gregar, care face ca astfel de personalități să se adune și să se supună unor distracții și convenienţe ușuratice, unor identități de gesturi și opinii aflate prea des sub semnul imitației. Scopul final al mondenului rămâne unul obscur, acela al unei diferențieri de masa amorfă a indivizilor către o elită la fel de amorfă.

Sărăcia de idei a acestui tip, absența ideilor personale, nu va putea fi niciodată compensată de superbitatea vestimentației, de eleganța gesturilor sau de rigoarea manierelor. Mondenul este un vanitos temperat, iar vanitosul este întotdeauna prost.

Dotat cu un activism ieșit din comun, noul "politician" este un exemplu de impulsivitate și de lipsă de moderație atunci când abordează orice domeniu. Nu se sinchisește de reguli, de adevăr sau de logică, iar lumea pe care o construiește este cea a dorințelor sale, de copil frustrat, care acum se răsfață sieste plin de capricii. Un Domn Goe care are nevoie de partid pentru ca măcar anul acesta să treacă clasa - era tot ce mai lipsea din peisajul politic românesc. S-a dus deja și s-a răzgâiat la Cotroceni, a scos limba la Vădim și urmează să ne toarne la toți dulceață în galoși. Pentru a-ți face cunoscute gândurile, trebuie sa ai acces deplin Ia bagajul de cuvinte al limbii române și în mod excepțional la gramatica acesteia. Dacă bagajul este limitat la: creștin, național, eu și fotbal, întotdeauna cei gata să te urmeze nu vor depăși numărul spectatorilor unui stadion de provincie. Dacă ar fi nevoie de un singur cuvânt care să îl caracterizeze, acesta cu siguranță ar fi - confuzie; confundă o grupare politică cu o echipă de fotbal, dezbaterea politică cu procesul etapei și alegătorii cu galeria de club. Valorile morale sunt confundate cu valoarea banilor și cu puterea pe care aceștia i-o oferă reputatului președinte și impresar de fotbal în sezonul de transferuri, iar felul în care se comportă pe terenul politicii este asemănător cu cel al unui fotbalist nimerit din greșeală într-o echipă de hochei. Să ne amintim de alți celebri charismatici șefi de partide - Marian Munteanu, Nica Leon sau Victor Surdu care cu ea cu tot au obținut invariabil sub 1%.

Histrionicii

Personalitatea de tip histrionic sau isteric a preocupat lumea medicală și nu numai încă din vremea lui Hipocrate. Inițial, se credea că anumite trăsături ale acestui tip aparţin numai sexului feminin, lucru infirmat de realitate, care a arătat o frecvenţă asemănătoare a personalităţilor histrionice și la persoanele de sex masculin. Trăsăturile esențiale ale acestei personalități sunt dominate de o excesivă dramatizare și emoționalitate, de căutare excesivă a atenției celorlalți de la care individul așteaptă constant sau cere aprobări, laude și asigurări, de aspectul inautentic și imatur al gândirii, afectivității și implicit al activității.

Subiectul vrea să pară mult mai mult decât este în realitate (Jasper este extrem de preocupat de aspectul său fizic, erotizează relațiile sociale). Acest din urmă aspect nu este decât o supapă a inautenticității trăirilor veritabilei sexualități. In permanentă ofensivă seductivă, provocator, istericul își ascunde sau își maschează inhibițiile sexuale. El încearcă să controleze sexul opus sau să intre într-o relație de dependență cu acesta. Evadările în fantezii romantice sunt frecvente.

Un exemplu este Madonna, cu o aparență de înger demonic, mereu provocatoare și mereu schimbătoare, o formă (impecabilă, altfel!) fără fond. Erotizează totul până la cote incredibile și când nu mai are ce exhiba devine de-a dreptul violentă (dar și vulgară). Este foarte aproape de imaginea populară (și falsă) a istericei nesățioase sexual. Temperamentul, care se dorește vulcanic, este în cazul ei un simplu joc de artificii. Pentru un moment de atenție, totul de vânzare...

Istericii sunt centrați pe propria persoană, iar acțiunile lor sunt orientate spre obținerea unor satisfacții imediate, având nevoie permanent de gratificații și fiind lipsiți de o elementară toleranță pentru frustrare. Stilul de comunicare este excesiv de impresionist și lipsit de nuanțe și detalii. Vacanțele sunt descrise ca fantastice, iubiții ca extraordinari, mama drept o persoană "frumoasă, extraordinară". înclinați la exagerarea relațiilor interpersonale, ei se plasează fie în rolul de "victimă", fie în rolul de "prinţesă", fără a fi conștienți de aceasta. Unii chiar se percep pe ei înșiși ca fiind încântători și atrăgători.

Deși doresc cu ardoare noul, stimularea, excitația, se plictisesc rapid. Leagă repede prietenii, își exprimă emoțiile cu exagerare inadecvată, îmbrățișează cunoștinţe întâmplătoare cu ardoare excesivă, plâng și suspină necontrolat în ocazii sentimentale minore, își schimbă rapid și într-un mod superficial emoțiile, au accese de furie. Janesch spunea că istericii au o mie de simțăminte, dar nici un sentiment.

Ministrul extraterestru este atras de ecranul televizorului mai ceva decât romulanii de teleportatorul de pe nava căpitanului Picard. începe cu entuziasm și simpatie orice activitate în care crede că strălucește alături de cel pe care l-a descoperit și îl abandonează imediat ce găsește o nouă sursă care i se pare mai convenabilă. Face caz de personalitățile excepționale, doar pentru că se consideră una dintre acestea, de fapt îi disprețuiește profund pe ceilalți și îi manipulează cu îndemânarea de prestidigitator a histrionului. N-a reușit să-și îndeplinească marele vis, acela de a pune ca președinte degetul pe butonul atomic al televiziunii naționale, pe care cu siguranță ar fi transformat-o în oglinda sa personală. Inchipuiți-vă dimineața, Alexandru Mironov bărbierindu-se în fața ecranului de televiziune. Face orice să-și păstreze un public minim, dar a reușit cu istericalele sale pompoase să rămână aproape singur.

Nimic mai trist ca un bătrân singur.

Ei participă doar caleidoscopic la trăirile anturajului, ceea ce le accentuează celorlalți senzația că au în față niște cameleoni afectivi și comportamentali, care sunt lipsiți de controlul propriei voințe și motivații.

Persoanele autoritare îi pot domina temporar, dacă ei cred că acestea le pot oferi soluții. De altfel, ei au tendința de a prezenta reacții inițial pozitive la orice reprezentant puternic al autorității despre care ei cred că le poate oferi soluții magice problemelor lor. Acesta este motivul unor crize de isterie colectivă, în care se manifesta o simpatie cu nimic justificată pentru anumiți reprezentanți ai autorității.

Cu cât nivelul persoanei cu autoritate este mai important ierarhic (patriarh, președinte, comandant de armată etc), cu atât numărul persoanelor care se lasă cuprinse de valul de isterie este mai important și cu atât preocupările și problemele autentice par să fie ignorate. Fantasmatic, soluția reală pentru care individul ar trebui să cheltuiască energie și să facă demersuri logice este înlocuită cu soluția magică, care este doar un transfer afectiv izvorât dintr-un plan primitiv al personalității. Astfel, se poate întâmpla, de exemplu, ca un număr mare de persoane calamitate să își părăsească gospodăriile distruse, să spunem de furia apelor și să întrerupă recuperarea bunurilor proprii pentru a participa cu entuziasm la vizita de lucru a unei autorități oarecare. Cei ce participă la astfel de manifestări nu simt deloc enormitatea comportamentului lor, iar mai târziu, ieșiți din transă, vor avea o adevărată amnezie afectivă pentru modul în care, lucrurile s-au petrecut într-adevăr. Prezentate însă unui observator neutru sau puțin implicat afectiv, lucrurile vor părea întotdeauna patologice, chiar monstruoase. Despre fenomenele de isterie colectivă se pot scrie tratate.

Istericul joacă rolul omului interesat de orice, în cea mai înaltă măsură, dar care nu pătrunde nici o esență în mod serios. Actele sale de voință sunt ca focul de paie sau ca gloanțele de manevră; nu au efecte reale deși sunt zgomotoase. Acțiunile istericului sunt trădate de superficialitatea și inautenticitatea scopurilor. Când vorbește în public, caută efecte ieftine, apreciază doar valorile, formele, ignoră corelația dintre vorbe și realitate, mai precis, aceasta nu i se pare importantă, considerând că dacă ceea ce spui, spui frumos, poți să afirmi orice. De dragul efectului și impresiei, istericul sacrifică întotdeauna adevărul. Manifestă puțin interes pentru rigoarea intelectuală, gândirea analitică, descoperind repede că publicul reacționează mai repede la fraze frumoase decât la nuditatea adevărului. Cu o enormă capacitate de metamorfozare, se poate adapta la situații excepționale sau bizare, firește, doar pentru scurt timp și numai în mod superficial. El nu trăiește în contemporaneitatea faptelor, ci în imaginarul formelor care nu vor căpăta niciodată realitate istorică. Istericul se găsește oriunde acasă, adaptându-se celor mai eterogene forme sociale. El rămâne întotdeauna un ambalaj frumos și plastic, care, lipsit de conținut interior, poate îmbrăca orice obiect al realului.

Deşi încearcă la nesfârşit să joace rolul misionarului dăruit, rămâne mereu acelaşi clovn trist care, fără a rezona cu oamenii pe care îi prezintă sau îi ascultă, nu-şi doreşte de fapt decât să atragă atenţia asupra propriei persoane. "O mie de simţiri şi nici un sentiment" este lozinca sub care par să se desfăşoare toate demersurile "tristului" teleast. Este adevărat că Freud a reuşit la sfârşitul unui celebru tratament să o transforme pe isterica Anna O. într-o militantă socială de renume mondial - Bertha Pappenheim. Minunile nu se repetă, iar Freud a murit de mult. Doar isteria rămâne veşnic tânără.

Falsa libertate a histrionului îl duce în situaţia tragică a corăbiei fără lest, care pe o mare agitată de furtună nu va avea posibilitatea de a ancora, fiind obligată la rătăciri violente. Istericul nu are istorie, pentru că sentimentele sale nu au trecut. El se împodobeşte cu haine, forme şi culori, pentru a ascunde goliciunea interioară (Klages). Egocentrismul acestui tip de personalitate îşi află rădăcinile într-o inadecvată apreciere a valorilor umane, ca şi incapacitatea de a-şi reprezenta trăirile şi dorinţele celuilalt. Printr-o aparentă hipersexualitate el găseşte un mijloc de a capta atenţia celorlalţi şi de a încerca să îşi potolească infernala sete de afectivitate. Unii autori îl denumesc "sugativă afectivă". Se iubeşte prea mult pe sine pentru a se putea dărui. El va promite în permanenţă, fără a da niciodată.

Histrionul poate avea calități native de excepție, în primul rând imaginația și trăirea într-o lume romantică sau romanțioasă. Talentata poetă de dincolo de Prut și-a căutat o nouă celebritate în lumea politică, candidând și fiind aleasă pe listele unui partid național. A trecut repede la unul naționalist. Cameleonismul afectiv și superficialitatea au ieșit repede la iveală, tratând incapacitatea funciară a istericului de a fi în istorie. Cât despre a face istorie, ce să mai vorbim.

Sindromul Cicciolina

Povestea acestui sindrom "latin" este mai veche. Vom cita din celebra lucrare a lui Procopius din Caesarea, "Istoria secretă", încheiată în anul 558 după Cristos, un pasaj referitor la ocupația Teodorei, cea care avea să devină împărăteasa Bizanțului la treizeci de ani: "Ea a stăruit mult timp într-o casă de desfrâu, măcinându-și trupul cu o îndeletnicire împotriva firii. Când s-a făcut mare și coaptă pentru dragoste, a fost adusă pe scenă și a ajuns în curând "o târfă care bate ulițele", cum ziceau strămoșii noștri. Nu era nici flautistă, nici cântăreață din lăută și nici pricepută la dănțuire, ci arăta privitorilor, mereu înghesuiți, doar frăgezimea și toată goliciunea trupului ei". Celebritatea cucerită în cadrul teatrului, unde numărul preferat al viitoarei împărătese era cel în care "se întindea jos, pe pământ, doar cu o centură în jurul coapselor, iar apoi câțiva lucrători din teatru aruncau boabe de orz pe părțile rușinoase, iar niște gânsaci, anume pregătiți pentru așa ceva, le culegeau una câte una cu pliscurile lor și le mâncau", o va ajuta să ajungă în fruntea piramidei statului.

în cealaltă parte a Imperiului Roman, în eterna cetate a Romei, un "pornostar" devine membră a Parlamentului italian. Este vorba de Ilona Sdaller, mai cunoscută publicului drept Cicciolina, care în anii '78 s-a remarcat prin pornografia violentă din emisiunile Televiziuni italiene. în 1979 a devenit candidată a Partidului Ecologic, iar 1987 a fost aleasă, devenind prima vedetă porno-parlamentară. Obiectivele politice: un viitor fără energie nucleară, libertate sexuală absolută, dreptul pușcăriașilor la dragoste. Fascinanta, prin absurdul ei, carieră politică a "micuței unguroaice" avea să fie marcată și de declarații agresiv lascive în care își oferea priceperea trupească drept remediu politic pentru crizele unor politicieni de tip Saddam sau Jirinovski.

Confuzia de planuri și insolita deviație de la real par să fie anexele unui "sindrom" pe care îl vom numi sindromul Cicciolina.

în epoca televiziunii, acest sindrom pare să cuprindă, prin contagiune, numeroase persoane care până atunci se remarcaseră prin performanță într-un domeniu în care mai ales calitățile fizice îi aruncaseră în prim plan. Tensiunea electorală a făcut ca scena politică să fie brusc invadată de numeroși "suferinzi", iar listele de candidați ale unor partide să sufere fenomenul de cicciolinolizare. Desigur, nimeni nu poate contesta talentul ieșit din comun și genialele lovituri date micuței mingi de tenis de către Ilie Năstase, care însufleţea tribunele (altfel destul de sobre) ale terenurilor sportului alb. După cum nimeni nu poate uita limbajul puțin academic și gesturile așișderea care constituiau de asemenea faima negativă a celui care era cunoscut cu prea puțin măgulitorul apelativ de "Nasty".

Un fotbalist cum rar s-a văzut, un antrenor care în culmea carierei a făcut minuni cu năbădăioșii și talentații jucători ai naționalei, umplându-ne sufletele de bucurie. Un om căruia soarta i-a surâs și din punct de vedere financiar cu atât mai mult cu cât nimeni nu-l întreabă cât câștigă. în același timp un cetățean onorabil pentru care viața obișnuită este la fel de puțin cunoscută pe cât știm noi, obișnuiții cu viața, programele secrete din cantonamente. Generalul Iconiță care își clamează intens religiozitatea de câțiva ani încoace se lasă momit și de diavol, care îl cheamă spre caruselul puterii. între două rugăciuni și o recuperare fizică trimite mesaje de tip coreean mai marilor partidului. Senator de drept în sportul românesc vrea să sfârșească senator pe bune în Parlament. Este convins că și-n politică picioarele sunt totul. Don General se va ruga înainte de a vota fiecare paragraf de lege, iar noi ne vom închina ori de câte ori va lua cuvântul în plen sau în comisii.

Cum un primar nu se poate remarca prin lobby-uri și vole-uri, ne temem că rămâne prea puțin pentru o reală figură politică. Mai mult, hilarul situației va fi de proporții când la sectorul 5 al Capitalei, giulețeanul Ricâ Răducanu, altfel un portar de fotbal intrat în istorie, va da buzna prin hotărâri și ordonanțe, depășind, după un mai vechi obicei, "careul" în care își avea locul.

O nouă confuzie între giumbușlucurile lui Tamango și responsabilitatea civică și asumarea problemelor comunității. închipuiți-vă audiența la primarul general Nasty a primarului Tamango de la 5. E de râs, e de plâns?

Sigur că despre talentul lui Nicolae Dobrin, care "ne ascunde mingea și n-o mai găsim", cum strigau suporterii din Trivale și apoi cei ai Naționalei, s-au scris și se vor mai scrie în continuare volume. Ele vor întreține în memoria colectivă o imagine a unui zeu al fotbalului. Dar tot memoria colectivă va conserva uluitoarea sintagmă publicitară, găsită spontan de consumatori, care, prin bodegi și cârciumi, comandau "cincizeci de ochii Iu[1] Dobrin". "Gâscanul" nu mai este la vârsta fotbalului, dar nu credem că a ajuns (sau că va ajunge) la cea a politicii. Și pentru a nu crede cineva că - vai, Doamne! - sindromul Cicciolina atinge doar sportivii, lista actorilor care se simt străbătuți de fiori politici este de trei ori mai lungă. Cităm la întâmplare: Ion Caramitru, Virgil Ogășanu, Victor Rebengiuc, Ion Besoiu, Dorel Vișan. Pentru toți aceștia, politica pare să fie un "violon d'Ingres". Sunt alți actori sau cântăreți însă, care speră că în politică vor reuși ceea ce nu au reușit pe scenă. Iarăși la întâmplare: Teofil Vâlcu, Agatha Nicolau, Floarea Calotă, Dida Drăgan.

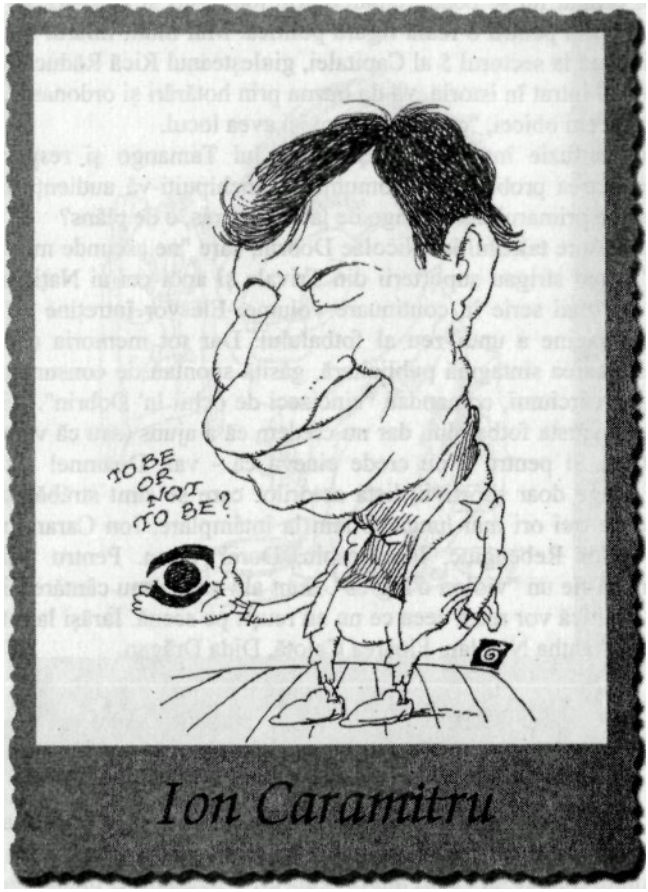

Un Hamlet pe care generațiile nu-1 vor uita, un actor cu vocație și inspirație, căruia șansa i-a oferit în plus prilejul să fie împlinit în cariera artistică, este în politică un Hamlet de provincie (să mă ierte domnul Cehov). Se urcă fără trac pe scena politicii ca actor și regizor (printre mulți alți profesioniști și improvizatori) și trece cu ușurință de la un rol la altul, tot mereu mai atras de putere. Joacă rolul vestitorului providențial ("Mircea, fă-te că lucrezi!"), scena balconului ("Nu mai trageți, nu e nevoie de răzbunare fizică!") chiar și un pic din bufonul regelui și eșuează în comedia guvernării într-un rol pe care tot zice că nu și-1 dorește. Pe scena politică prea mulți actori sunt doar marionete...

Om bogat

Nu-l poţi gândi pe omul bogat din România dintr-o singură perspectivă. El nu poate beneficia de un portret clasic, din simplul motiv că în ţara noastră, miliardarul n-a avut timp să-şi construiască şi un tipar rezervat doar lui. Magnaţii lumii împart cu mândrie cele două modele arhicunoscute: cel american, în care privilegiatul a ajuns să deţină zeci de companii şi trei edificii după un tun dat la bursă sau după alte artificii nu chiar legale şi cel burghez, în '.'are averea trece din posesia părinţilor în cea a odraslelor, şcolite prin te miri cine ştie ce colegii de renume. Dacă-i menţionăm şi pe cei care au avut noroc la Loto sau la vreun alt joc şi care, de frica sărăciei, îşi ţin banii într-un cont din bancă, refuzând să se remarce social în vreun fel, avem o primă imagine a celor "cu bani".

în Occident, cei mari din domeniul afacerilor sunt adesea desemnaţi de sintagme ca "regele ciocolatei sau al internetului", "baronul tutunului", "contele oţelului sau al detergenţilor". Această terminologie introduce practic ideea de noblețe și blazon al omului bogat care a reușit, cel care a ajuns în vârf și care își stăpânește averea ca pe o adevărată persoană plină de virtuți. Totuși, acești "regi" sunt câtuși de puțin monarhi și foarte mult adevărați supuși ai regelui regilor, care este, pe piață, consumatorul. Toţi aceşti regi depind de bunăvoinţa Măriei Sale Consumatorul care le-ar ameninţă regatul şi blazonul ori de câte ori ceva nu ar merge în relaţia cu el. Nici o astfel de persoană nu îi sfidează şi nu îi ignoră pe cei mulţi pentru că orice gest nepotrivit nu ar face decât să-i piardă pe consumatori.

în România, acest model evident că nu poate funcţiona, deoarece confuzia dintre bogat şi îmbogăţit funcţionează ca atare, iar în privinţa titlurilor "nobiliare" nu poate fi vorba ca publicul să poată oferi măcar micile grade de "cavaler" vreunuia din bogaţii autohtoni. Teoretic, 50 de ani de regim nedemocratic, dictatorial (ar fi un pic cam mult să zicem comunist) ar fi trebuit să aducă o echilibrare (fie ea şi forţată) a păturilor şi rangurilor sociale. Ea s-ar exprima evident şi în bugetul oamenilor. Practic, însă, ne-am trezit într-o ceaţă densă şi cenuşie: oameni bogaţi existau şi în regimul trecut, convieţuiau însă în rezervaţii cu acces limitat - cu alte cuvinte nu-i vedeam cât sunt de bogaţi, pentru că nu se puteau afişa cu aşa ceva. Cunosc oameni care fumau ţigări Kent ascunse în pachete de Cişmigiu sau care îşi purtau blănurile şi bijuteriile de aur de 18 karate cu diamante doar în propriile apartamente şi numai în prezenţa celor mai buni prieteni sau a rudelor. Câte un "curajos" îşi plasa o antenă parabolică ascunsă de ochiul vigilent al omniprezentei securităţi. Totuşi, bani existau şi încă stocaţi la CEC, care datorită sumelor uriaşe care se acumulau a fost nevoit la un moment dat pur şi simplu să micşoreze dobânda.

Este o persoana arogantă şi foarte orgolioasă, care îşi închipuie că toţi ceilalţi pot fi trataţi ca nişte obiecte şi că pot fi manipulaţi cu uşurinţă. Cea mai mare slăbiciune a lui e că îşi închipuie că lumea poate fi manipulată şi cumpărată cu uşurinţă. E lipsit de sinceritate şi nu este în stare nici să-şi asume responsabilităţi şi nici să-şi recunoască greşelile. Un om care nu poate avea relaţii normale cu nimeni, relaţii de comunicare sau de prietenie. Ca şi Sarsailă nu suportă lumina zilei şi afacerile la vedere pentru că şantajul, ameninţările şi banii negri ar fi probabil prea vizibile. A apărut în lumina reflectoarelor doar atunci când a fost strâns prea tare cu uşa şi numai pentru a-şi expune un şir lung de ameninţări codificate la adresa unor potentaţi politici. Ei au înţeles mesajul şi Vântu s-a retras din nou în umbră.

Cel mai adesea nu era vorba de oameni putred de bogați, ci de o bogăție putredă obținută din speculă și trafic de influență. Prima modificare socială a fost apariția la lumină a acestor hârciogi. Avem în ei o primă categorie de oameni bogați. Cei pe care firea cameleonică i-a ajutat la schimbarea discursului de lemn cu unul mai adecvat noului tip socio-economic. Au găsit cu multă ușurință o justificare firească a averii lor și accesul către scara influenței: politica.

Din perspectivă psihologică ei nu au avut nevoie de o inteligență ridicată, de un caracter sau un temperament aparte, deosebite. Cameleonismul în acest caz nu sugerează decât un soi de abilitate, uneori înnăscută, alteori dobândită, de a nu fi prins. Mai pe scurt și mai popular - multă nesimțire, prost gust și absența criteriului de fair-play. Termenul, de altfel, aparține unei limbi și culturi diferite așa că amestecul în această caracterizare nu își găsește locul. La acest model au aderat din păcate mulți ucenici de vază care au îngroșat pătura bogaților proveniți din "foști".

Acestora li se alătură o cohortă tot mai numeroasă structurată după model vestic: uneori mai scrobit (vezi modelul britanic sau chiar cel francez), alteori mai șui (vezi modelul american), de regulă mai dur, axat pe supraviețuire și pe celebra regulă "nu riști, nu câștigi", dar oricum mult mai *fair*. Adeziunile la acest model le-au putut depune doar cei cu o inteligență superioară, ce dețineau un autocontrol temperamental, certe abilități sociale și însușiri caracteriale din sfera "bunului simț" popular. Mixajul rezultat nu e chiar atât de fericit. Personajul îl veți regăsi de regulă în vârful ierarhiei unei mari companii (trans, mulți ș.a.m.d naționale), din totuși puținele existente pe piața românească. Forțându-se să zâmbească și să îndeplinească multe din normele saxone existente "în manual", îi lipsește claritatea și naturalețea specifice tipului fără griji financiare, dar cu mare grijă pentru averea lui (și mai ales pentru viitorul averii). Diferența tipologică ar fi ca între Hagi Tudose și Don Quijote. Capitalul reprezintă o perspectivă, în măsura în care va produce din nou capital și nu prin simpla sa achiziție.

Din punct de vedere al stratificării sociale, România tinde să aibă doar oameni foarte bogați și oameni la limita pauperității. Pseudo-pătura socială de mijloc este alcătuită în principal din funcționarii care-și mai permit încă să plătească întreținerea la un apartament cu patru camere, să mănânce carne săptămânal și să-și țină copii prin școli. Văzut prin prisma unui sărac, bogătașul sau "patronul" este întâi servit, apoi invidiat, iar în cele din urmă urât visceral și înjurat pe la colțuri și în bodegi cu prietenii sau colegii de muncă. De asemenea, este subiect de discuție la masă în familie, unde se comentează atât abuzurile acestuia, cât și ultimele sale achiziții.

Pentru că, nu-i așa, patronul (mai nou încoronat cu titulatura de general manager) poartă costum lucios din mătase, are cel puțin două telefoane mobile și conduce un jeep spațios.

Există un basm scris de Ispirescu cu un titlu ciudat "Florică a' mamii" în care doica țigancă ce substituise copilul împăratului cu propriu-i puradel, nu admite ca tuciuriul prințișor să nu poată lua de nevastă o prințesă vecină al cărei tată țâfnos își consideră viitorul cuscru un sărăntoc. împărăția pornește război, socrul mic este "convins" și tinerii își pun pirostriile sub ochii satisfăcuți ai doicii "așa Florică a' mamii, fiecare după rangul lui". Povestea lui Marian Care Este, este în esență asemănătoare, doică fiindu-i un partid trandafiros. Partidul duce lupte cu îndărătnica primărie, dar pașnice, cu Albano, artificii, "reveioane", economate, cârnați cu fasole și nenumărate ilustrate de pe care prințul, care este să recunoaștem, mai tuciuriu, ne zâmbește încurajator din cutiile poștale. Cu țoale scumpe, merțane 4x4 și ghiuluri cât cuprinde, Marian seduce primăria. Marian a' mamii după rangul lui va fi același personaj care este... Ca și în basmul lui Ispirescu, de fapt, contează ce vrea Doica. Așa Marian a[1] mamii, fiecare după partidul lui. Care este.

Nu mai locuieşte la bloc, nici măcar în celebra arie "la fântâni" sau pe lângă vreo Casă Albă în capitalele de provincie, ci şi-a tras vilă cu două nivele în vreun cartier cu bodyguards la capul străzii, în vilă, jacuzzi, televizor cu diagonala de minim 100, mobilă italiană în bucătărie şi florentină în sufragerie, dormitor şi debara. Sisteme de securitate peste tot păzesc bogăţia îndoielnică în calitate şi estetică, cu o vigilenţă care o depăşeşte pe a Sing-Sing-ului, sugerându-ţi uneori ideea sinistră că proprietarii se antrenează pentru o vizită la puşcărie. Gardurile sunt înalte, după ele pândesc câini interzişi de lege în mare majoritate Rotweilleri, a căror agresivitate dementă trimite la ceva din inconştientul stăpânilor.

O cu totul altă lecţie tipologică ne-au servit-o românii bogaţi de peste hotare (şi eventual reveniţi după '90). Evit să folosesc termenul de îmbogăţiţi peste hotare, pentru că aici terminologia are o altă perspectivă. Şi anume: ce îi deosebeşte pe aceştia de cei de mai sus? în primul rând cunoaşterea ambelor discursuri. Atât cel autohton, exersat până la vârsta emigrării (uneori suficientă pentru a putea face diferenţa), cât şi discursul capitalului acumulat pe baze solide (cunoaştere, creativitate, interpretarea şi predicţia fenomenelor etc). îi mai deosebeşte şi răbdarea de care dau dovadă de multe ori, psihologic ea se traduce prin toleranţă la frustrare sau capacitate de autocontrol. De asemenea, ei ştiu că averea nu se face de la cei săraci, ci întrucâtva chiar invers, întâi ajutându-i să se îmbogăţească şi abia apoi reintroducându-i în sistem. E o operaţie pe termen lung, nu o găinărie de pe azi pe mâine. Exemplele (mă refer la cele pozitive, că de celelalte suntem sătui) nu sunt multe, dar sunt relevante, consistente şi non-contestabile. Cu alte cuvinte chiar dacă povestea cu "capra vecinului" nu dispare în totalitate, cel puţin o spunem mai în şoaptă.

Ei ai- putea fi un model de urmat, căci sunt de-ai noştri. Ca şi cum imaginea bogatului din România nu ar fi destul de hărţuită şi bulversată, uneori chiar pe nedrept, presa duce un război fără cruţare disecând, mai bine zis făcând vivisecţie, pe orice bogat cade întâmplător în atenţia ei.

Orice acţiune a unui bogat este susceptibilă de a fi greşită şi cu siguranţă i se poate ataşa un imaginar cordon ombilical ce duce spre sfera politicului. Bogăţia este în acest caz sinonimă cu omnipotenţa şi corupţia, cu snobismul şi lipsa de cultură.

Sistemul nostru birocratic este extrem de haotic (şi nu pe de gratis) ceea ce face ca bogaţii să fie suspectaţi de mită perpetuă în vederea facilitării unor afaceri, de la un simplu teren şi până la câştigarea părtinitoare a unei licitaţii. In România, banul nu impune respect, ci naşte ura. Din toate părţile, avuţii (cu excepţia străinilor care fac afaceri pe la noi) sunt împroşcaţi cu diferite acuze, de la lipsa de omenie şi până la "eludarea de la litera legii", expresie folosită în dispreţul limbii române de numeroase publicaţii. Totodată, aceştia sunt recunoscuţi ca indivizi care acceptă o singură valoare: aceea a valutei. Zilele lor şi nopţile cu vise cu tot stau sub spectrul acumulării de capital cât mai mare.

Bogatul baron băcăuan este ca toți ceilalți baroni o sechelă gravă a comunismului, un brigand local lipsit de scrupule și morală care s-a cățărat sus, foarte sus peste un pașnic ținut moldovean. Cu sertare goale în creier, extrasenzorialul Mitică din Bacău și-a uimit concetățenii, prin impertinența cu care a sfidat legea, prin cameleonismul uriaș cu care a sărit dintr-o barcă în alta a puterii. Baronul care împarte cârnați - imagine devenită emblematică, blazon din care nu lipsesc de regulă trandafirii, iar, mai nou, boabele de fasole - bogătanul care satură prostimea visează să-și povestească viața pe sticlă oferind americanilor, cel puțin așa susține domnia sa, o telenovelă modernă în care Mitică își părăsește ca Napoleon prima nevastă stearpă, ca Henric al VIH-lea pe Ana de Boleyn - a doua nevastă infidelă, și se împlinește alături de Laureta - mama Emei și Marei - ca Alexandru Lăpușneanu alături de Teofana și Teodora, cele două fiice ale sale. Ca și acesta se *bazează* pe cei mulți (dar proști) despre care crede că îl vor vota la nesfârșit și, ca și acesta, îi vrea pe toți chiar dacă ei ar dori altceva. Fostul mecanic cu cârnatul pe blazon are și o deviză "Nici o plăcere în viață nu costă prea mult..." Să completăm, fiind siguri că este vorba de o personalitate dizarmonică "... dacă plătesc alții".

Snobismul este o caracteristică *sine qua non* a intrării în "lumea bună", unde preţul cât mai mare, vila cea mai înaltă şi maşina cea mai scumpă sunt etaloanele calităţii. Paradoxal magnaţii presei, mai pe faţă, mai pe ascuns, tind spre categoria bogaţilor (îmbogăţiţilor autohtoni), suferind din punct de vedere psihologic şi comportamental de acelaşi sindrom al bogatului autohton ca aceia pe care îi vânează şi pe care îi supun oprobiului general. Aceleaşi BMW-uri şi AUDI-uri, aceleaşi lanţuri şi brăţări de două degete pe braţe, aceleaşi cămăşi de 2000 USD bucata, uşor şifonate etc. etc. în birourile, vai-Doamne, boşilor de presă ca şi în cele de orice firmă, când intri te cuprinde jalea şi kitch-ul, pe birourile mici şi negre din lemn de tec îngrămădite simboluri tehnologice, tablouri de hotel, rafturi cu dosare, plante artificiale. Deh! Oameni bogaţi, feriţi de ochii muritorilor, prin simbolicele termopane colorate. Ochiul atent distinge peste tot iniţialele marelui boss: în monograme de aur, platină, fir aurit. Totul însă miroase a bani. Iar cuvântul de ordine din păcate rămâne opulenţa.

In sfârşit câte ceva despre oameni cu bani (mulţi bani) aflaţi în situaţii oficiale aşa cum ar trebui să se comporte fără ca atribute exterioare să îţi sugereze "Iată un om bogat". Aceasta este schiţa unui comportament simulat care ar permite identificarea unui ochi avizat: tenacitate, rezistenţă în acţiunile întreprinse, activitate susţinută atunci când îşi propun ceva; sociabilitate, sunt plini de respect faţă de normele sociale; au reacţii prompte la stimuli şi nu au dificultăţi de relaţionare; au multă putere de muncă şi rezistenţă la efort; le place să fie implicaţi, să participe efectiv; sunt mereu ocupaţi; felul lor obişnuit este să organizeze, să propună mereu câte ceva; trec repede de la gând la faptă, dacă vor ceva cu adevărat şi realizează; sunt tulburaţi numai de lucruri grave şi nu se manifestă afişând o "mască de fier"; de obicei iau lucrurile aşa cum sunt, cu calm ca şi când s-ar fi aşteptat; obişnuiesc să vorbească cu calm, la obiect şi în cunoştinţă de cauză; fac faţă situaţiilor critice şi îşi păstrează sângele rece; cuvintele nu au o mare importanţă, ei iau în calcul doar faptele; îi plictiseşte monotonia, preferă schimbarea.

Aceşti oameni percep lumea ca un loc în care totul este posibil, puterea lor şi libertatea lor fiind în raport cu mărimea contului, sunt înconjuraţi de lucruri şi persoane care îi pun într-o lumină favorabilă şi le accentuează calităţile; sunt mereu ocupaţi, chiar dacă de fapt nu fac nimic; vor să inspire respect şi acceptare necondiţionată, încearcă să-şi păstreze o aură de mister şi întotdeauna îşi exacerbează narcisismul. Această gonflare de imagine este poate principalul motiv al senzaţiei de inautenticitate pe care mulţi o reclamă după ce intră în contact cu un astfel de personaj. Să fii bogat în ţara asta înseamnă să-ţi asumi riscul de a fi urât şi invidiat nu numai de către cei săraci, ci şi de către cei din aceeaşi tagmă; înseamnă să îmbrăţişezi imaginea unui om pentru care sentimentele nobile general acceptate să nu însemne nimic dacă din ele nu pot fi scoşi bani, tot mai mulţi bani. Cu certitudine se poate spune că bogatul din România este original în cel mai rău sens al cuvântului.

Dacă mulți îmbogățiți sunt nostalgici ai vechiului regim, baronul Dinei e pe față un fan al lui Ceaușescu. Dacă acel personaj nu ar fi fost altceva decât o monstruoasă întruchipare a obtuzității de spirit dublată de agresivitatea paranoiacului neiubitor de oameni, fostul milițian devenit pescuitor în ape tulburi ar putea să îi facă și icoană de aur cu banii de la Banca Internațională a Religiilor răzbunându-se pe naivii care au crezut în popii care administrează ochiul dracului. Dar Dinei știe prea bine ce îl atrage la Pingelică neisprăvitul, la care a fost slugă fidelă: tovalul obrazului, bășica umflată a personalității acestuia, tinichelele cu care acesta se decora de câte ori voiau mușchii creierului său neinstruit. S-ar vrea asemenea, dacă mardeiașii și polițiștii vânduți care îi alcătuiesc suita ar putea să îl propună baron general la al XVI-lea Congres.

Politică și vânătoare

O știre macabră a făcut recent ocolul mapamondului: un traficant a fost prins la granița de la Nădlac cu o mie de ciocârlii moarte și ascunse în saci, pe care dorea să le vândă, cu 38 de euro bucata, în Italia.

Deși pare de necrezut și este o monstruozitate să ucizi ciocârlii, individul mi se pare cât se poate de sănătos pentru standardele noastre, când totul a ajuns de vânzare. O mie au fost descoperite, dar câte alte mii au fost exportate fără ca vameșii să bage de seamă? Te poți întreba: cum să omori ciocârlia? Ați auzit dumneavoastră pe cineva să omoare pasărea cea mai îndrăgită de român, căreia i-a fost dedicată cea mai frumoasă melodie scornită de geniul popular din Carpați? Dar totul este posibil când AGVPS, organizația care deține monopolul vânătorii în România, patronată de însuși primul ministru, a trecut ciocârlia, după cum am aflat de la televiziune, pe lista păsărilor dăunătoare, alături de cioară și coțofană! în aceste condiții, țăranul român n-ar trebui să se mai întrebe de ce Lia-Ciocârlia nu se mai așează pe coarnele plugului său când dă primăvara. Sublima vestitoare a zorilor a luat, din păcate, drumul Europei chiar înaintea lui...

După 1989, cei mai vârstnici dintre politicienii români, lăsându-se cuprinși de patologia puterii, au transformat instituțiile democratice într-un fel de cimitir al elefanților. Cei mai tineri și mai activi au dezvoltat un alt fel de boală, tot a puterii, cunoscută sub numele de baronită. Este un fenomen foarte grav, un sindrom care a creat nenumărate clone ale lui Ceaușescu. Aspirația mai marilor zilei din societatea românească, de la miniștri până la "baroni", este de a deveni ca El: de a fi adulați de mulțimi, de a fi aplaudați și mai ales de a organiza partide de vânătoare în care sunt măcelărite sute de animale nevinovate. Din punct de vedere psihologic, n-a fost nici o revoluție în 1989, deoarece mentalitățile și tabieturile au rămas aceleași.

Instinctul de a vâna ține, desigur, de natura umană și a reprezentat în primele etape ale lui *homo sapiens* un mod de supraviețuire. Mai târziu, omul primitiv a început să vâneze și pentru a se apăra. Făcând un recurs la istorie, cu excepția unor celebre brute precum Hercule, nu avem prea multe exemple de eroi vânători în antichitate. Omul nu a glorificat cu plăcere moartea animalelor, deoarece nu le ucidea din plăcerea de a ucide. Până la urmă, chiar și Hercule - din punct de vedere psihiatric un exemplu tipic de comportament epileptic - a ucis leul din Nemeia, nu din plăcerea de a obține un trofeu, ci pentru a salva comunitatea din regiunea respectivă. Nici după apariția religiilor, a lua sufletul unui animal n-a fost considerată o virtute. Omul nu trebuie să omoare din plăcere. însăși zeița vânătorii, Artemis, nu era o zeiță foarte agreată de greci. în Evul Mediu, vânătoarea a început să devină un privilegiu al nobililor și al regilor, un tabu la care nu aveau acces țăranii liberi, iobagii, târgoveții etc. în fine, la începutul

epocii moderne, vânătoarea se va "liberaliza", ajungând la îndemâna oricui avea bani sau locuia lângă o pădure. Apariţia armelor de foc performante avea să reducă enorm şansele animalului şi, prin aceasta, să-i transforme pe vânători în killeri de plăcere. în zilele noastre, vânătoarea a devenit un teren de descărcare a unei violenţe sanguinare extraordinare.

Capodopere ale naturii precum căprioarele, caprele negre, cerbii, cocoşii de munte etc. sunt ucise în serie, de veritabile "plutoane de execuţie". Dacă ne referim la specificul naţional, deşi avem o tradiţie străveche în domeniul vânătorii, românii nu au dat dovadă, în istorie, de cruzimi nemaipomenite faţă de sălbăticiuni. Nu veţi găsi nici o baladă românească în care să se vorbească laudativ despre omul care omoară un animal, care omoară o fiinţă a lui Dumnezeu. Arătaţi-mi o pagină de literatură românească în care să se facă un elogiu al plăcerii de a ucide!

Este vorba de un măcel programat de oameni fără suflet şi fără dragoste de natură şi, până la urmă, fără dragoste de ţară. Se aranjează sub ochii noştri dispariţia vânatului din România, după modelul dispariţiei pădurilor. Dacă ne lăudăm că, la ora actuala, avem mai mulţi urşi şi lupi decât întreaga Europă, în câţiva ani vom ajunge să-i admirăm doar în grădinile zoologice, ca francezii sau ca germanii. Deja, graţie inconştienţei vânătoreşti, o superbă pasăre de stepă, dropia, a dispărut din Bărăgan. A mai auzit cineva de dropie?

în această epocă, violenţa sanguinară s-a "ataşat" de pătura conducătoare, ahtiată după privilegii şi plăceri exclusive. Nu întâmplător, toţi dictatorii secolului al XX-lea, în frunte cu Hitler, au fost vânători pasionaţi. Stalin a avut la îndemână câteva milioane de ţinte umane asupra cărora şi-a revărsat veninul de ucigaş; Hitler la fel. Dar epigonii lor, precum Ceauşescu sau Gadhafi şi Sadam Hussein, au fost nevoiţi să se mulţumească, datorită împrejurărilor, cu lichidarea faunei din ţările respective.

Dacă în Occident vânătoarea este legată strict de bani, un trofeu de urs fiind plătit cu până la 10.000 de dolari, în societăţile dictatoriale a fost un privilegiu al păturilor favorizate, Securitatea, Miliţia şi Armata care controlau distribuţia armelor în teritoriu. La vânătoare, fiecare secretar de partid îşi exercita capacitatea de a-şi copia şeful suprem, de a se remarca prin servilism şi vrednicie în hăituirea vânatului. Mai mult, acest "sport" ţine şi de patima colecţionarismului. Vânătorii colecţionează "trofee". Dar sunt trofeele luptei cu cine? Ale luptei cu natura - parte a ideologiei comuniste, generatoare de mari dezastre ecologice. Cum să califici sentimentele omului modern care-şi freacă mâinile de bucurie lângă animalul însângerat şi cald, căzut la capătul puştii cu vedere în infraroşu? N-ar fi oare mult mai demn să intri în pădure cu un binoclu şi un aparat de fotografiat, decât cu o armă?

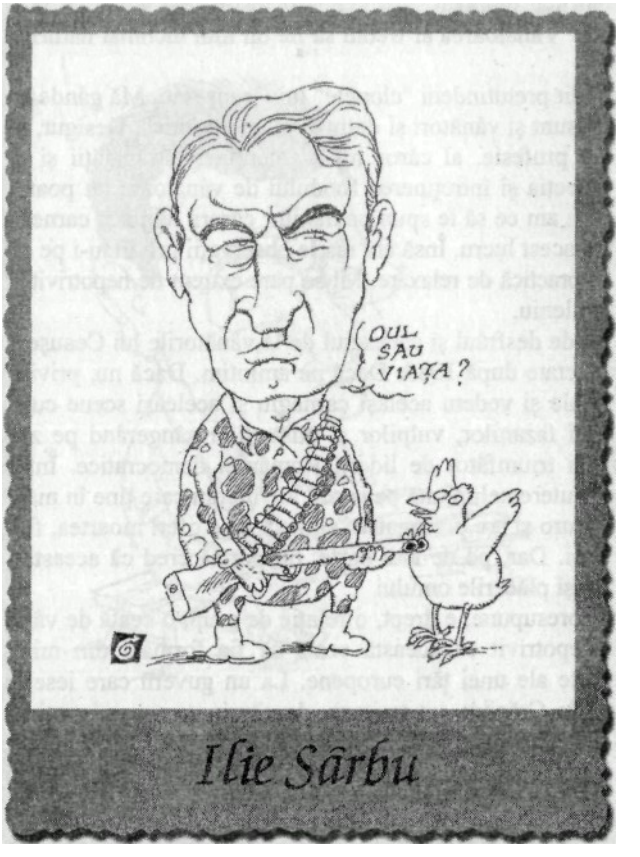

Ființa umană rămâne paradoxală între violență și transcendență. Ajuns întâi bogat, apoi puternic prin politică, omul care a luat calea studierii sfintelor taine nu și-a putut reprima niciodată dorința de a vedea făpturile Domnului dându-și duhul sub gloanțele armei sale de vânătoare. La ceas oprit de lege și de datini (măcar de legile bisericești pe care teologul ar fi cam trebuit să le "interiorizeze") a devenit din vânător, vânat. în cazul ideal "degetul lui Dumnezeu", destinul a apăsat pe trăgaci, în caz real o fi știind vreunul din șefii serviciilor de informații adunați ciurdă la celebra vânătoare al cui a fost degetul sau prostia...

Morala fabulei de vânătoare: un om născut într-o comună cu nume de căprioară (Ciuta) n-ar trebui să tragă în propriul totem. A doua morală: în situația dificilă de a te afla la celălalt capăt al puștii este riscant să folosiți expresiile preferate ale șefului, ca de exemplu, "Să-mi numere ouăle!"

N-ar fi mult mai civilizat să-ți exersezi instinctele violente pe un computer, cu ținte virtuale? Vânătoarea ar trebui să fie un imn închinat naturii, nu prohodul acesteia.

S-au răspândit pretutindeni "clonele" lui Ceaușescu. Mă gândesc cu groază la persoanele care sunt și vânători și dețin și putere politică. Desigur, nu-i condamn pe vânătorii de profesie, al căror rol în menținerea sănătății și a echilibrului cinegetic, în selecția și întreținerea fondului de vânătoare nu poate fi contestat. De asemenea, nu am ce să le spun oamenilor cărora le place carnea de vânat, nu e de condamnat acest lucru. însă am unele observații privindu-i pe cei care își fac din vânătoare o practică de relaxare. Mi se pare extrem de nepotrivită cu începutul de secol și de mileniu.

Ne amintim de desfrâul și carnagiul de la vânătorile lui Ceaușescu, înfățișate de filmele proiectate după 1989. Dacă ne amintim. Dacă nu, privim fotografiile din ziarele actuale și vedem același camagiu și aceleași scene cu ulcele de vin fiert la căpătâiul fazanilor, vulpilor și mistreților sângerând pe zăpadă. Ulcele ținute mândru și triumfător de liderii României democratice. înțeleg oarecum sentimentul de putere nelimitată pe care-l are un om care ține în mână o pușcă de zeci de mii de Euro și are prerogativa sinistră de a oferi moartea, fie și doar unui amărât de vulpoi. Dar, pe de altă parte, nu pot să cred că aceasta poate fi una dintre relaxările și plăcerile omului

Vânătoarea presupune, e drept, o relație de grup, o ceată de vânători. Dar mi se pare total nepotrivit ca această ceată să fie formată din miniștrii și șefii serviciilor secrete ale unei țări europene. La un guvern care iese la relaxare și curăță, în ziua de Crăciun, un teritoriu de căprioare sau mistreți nu pot să mă gândesc ca la un guvern protector. Nu cred că acel guvern e format din niște oameni binevoitori, miloși, cu preocupări deosebite în domeniul lor. De asemenea, mi s-a părut scandalos că au ales perioada dintre Crăciun și Bobotează. în tradiția românească, acestea sunt zile de meditație în care, pe de o parte, omul își face bilanțul moral al existenței lui, iar pe de altă parte, își face planuri. în această perioadă nu trebuie să moară nimic, decât Anul Vechi. Se trage cu pușca și se pocnește din bici tocmai pentru a alunga duhurile răului și ale morții. Dacă ne amintim, această perioadă a mai fost o dată pângărită în modul în care știm cu toții, la 25 decembrie 1989, prin cunoscuta execuție. Tocmai de aceea ar trebui să existe o prudență în această perioadă de mare sărbătoare, în care doare încă rana trecutului apropiat. Iar dacă acțiunea respectivă se termină și cu un accident, sigur că imaginația populară este tentată să facă tot felul de interpretări. Cu atât mai mult cu cât se aude că ministrul accidentat, și totodată organizatorul vânătorii, are studii de teologie, deci cunoaște mai bine decât ceilalți companioni de aventură "bărbătească" ce semnificație au zilele sărbătorilor de iarnă.

M-am tot întrebat de fapt ce fel de politician este un arhitect fără operă și fără coloană vertebrală. Un preș lung și murdar sub picioarele oricărui șef. Ministru fără opinii, trădător fără principii, mereu cu osul gros al puterii în gură, principialul politician seamănă mult cu un câine de vânătoare: mereu atent la comanda stăpânului, dând din coadă la orice apreciere, murdărindu-se atunci când acesta greșește și trântește vânatul în mocirlă. Dacă ar fi un câine ar fi politicianul perfect, cu singura problemă că oricare i-ar fi rasa, chiar și javră maidaneză, acesta nu și-ar trăda prietenii sau stăpânul pentru un os de cauciuc...

Vânătoarea din colinde este doar o vânătoare de imagini şi de metafore. Este o vânătoare virtuală, simbolică, după cum ne pot aminti lecturile din liceu. Am impresia că unii miniştri, înainte de a pleca la vânătoare, ar trebui să-şi reia lecturile tinereţii. Ca intelectual, nu mai poţi fi vânător în ţara lui Labiş, în poezia căruia plâng şi pietrele la "moartea căprioarei". Vă amintiţi dramaticul vers: "Sticlea în ochii-i umezi ceva nelămurit / Ştiam că va muri şi c-o s-o doară". S-a uitat vreun ministru în ochii vreunei căprioare în care a tras?

Date fiind contextul european şi moştenirea comunistă, nu. Aţi auzit vreodată de partidele de vânătoare ale lui Chirac, Schroeder sau Major? Dacă aş fi în locul primului ministru român, spre exemplu, aş pune puşca în cui măcar pe perioada mandatului. Nu m-aş duce decât la trageri la poligon, din când în când, pentru a demonstra electoratului că sunt un trăgător neîntrecut. Dar pe perioada unui mandat, nici un ministru, cu atât mai puţin un prim ministru (şi nu vorbesc numai de actualul, ci şi de ceilalţi care au ocupat fotoliul de la Palatul Victoria după 1989, de asemenea pasionaţi trăgători în ţinte vii), n-ar trebui să mai meargă la vânătoare. Nu de altceva, dar în bătaia puştii ar putea să se simtă, în mod simbolic, chiar electoratul - "animalul" cel mai lipsit de apărare al tranziţiei româneşti. La disperare, este în firea oamenilor să se identifice cu victimele ucise de politicienii vânători.

Visez la o Românie în care preşedintele şi primul ministru, o dată cu obţinerea mandatului, să-şi pună puştile în cui şi să nu le folosească decât în mod excepţional, în cursul protocoalelor internaţionale. Şi atunci, nu pentru a arăta oaspeţilor cât de buni ţintaşi sunt, ci pentru a le arăta frumuseţile şi bogăţia cinegetică a ţării.

Coplagiatorii

Plagiat vine din latinescul plagium care însemna a vinde altora sclavi care nu îți aparțin, faptă deosebit de gravă și sancționată ca atare. Lumea modernă și-a schimbat valorile, dar și hoții, obiectul vânzării nu mai sunt sclavii, ci creația. Iar contravaloarea acesteia nu se mai măsoară neapărat în bani, ci în titluri academice, prestigiu social, funcții politice sau te miri ce altceva poate satisface vanitatea umană.

Fără nici un dubiu, a plagia este un dezastru moral inacceptabil pentru orice societate sănătoasă și evident că faptul respectiv se încadrează în "nebunia morală" descrisă încă din anii secolului XIX de psihiatrii timpului. Este drept, acei oameni, mari savanți și medici, și mai ales intelectuali cu o ținută morală impecabilă, mai încadrau aici ucigașii de copii, incendiatorii și scriitorii de anonime. Foarte clar trebuie precizat că bieții pacienți psihotici cu delir de autor, cei care se cred Shakespeare, Eminescu, Mozart sau Van Gogh nu au legătură cu plagiatorii. Aceștia au conștiința clară a interesului pe care îl urmăresc furând bunul altuia. Există nuanțe în care nebunia se amestecă cu prostia, impertinența și tupeul, cazul ministrului Beuran depășind orice tipar și orice limită a ceea ce se poate imagina, când 7-8 cărți traduse sunt semnate cu numele plagiatorului.

O altă nuanță a jalnicului spectacol este a celor care au semnat, fără măcar să se gândească o clipă, că materialele respective sunt creația altcuiva. Chiar dacă autorii ar fi fost bieții negri rezidenți puși la tradus sau, mai rău, sau studenți, sau oricine, hoții fără rușine și-au îndesat în buzunare valorile altcuiva strigând că le aparțin (vezi cazul ex-ministrului Daniela Bartoș, care pur și simplu părea să nu înțeleagă că nimic nu-i dădea dreptul să își pună numele pe o lucrare ca și cum ar fi semnat o cerere sau o adresă ce îi era adresată). Sunt alții care s-au lăsat antrenați în jocul marelui plagiat Beuran, fără ca aparent să aibă o motivație clară. Aceștia - vezi cazul unor membri corespondenți ai Academiei sau reputați șefi de catedră - par să nu fi urmărit un mobil oarecare, dar aici doar proba timpului poate da un verdict.

in sfârșit ultima categorie, dar nu și cea mai puțin periculoasă este cea a plagiatorilor calificați, impostori tupeiști care abia dacă știu să vorbească corect românește, cei care pun virgula între subiect și predicat știu medicină pân' la genunchiul broaștei, n-au dat în viața lor decât concursuri de împrejurări și publică tratate de supraspecialitate, vizând vârfurile cercetării mondiale, tehnologiile deceniului următor sau folosirea unor medicamente, terapii sau tehnici de care încă nu s-a auzit în România. Mai mult, aceștia se cred legitimați să plagieze pentru că - nu-i așa? - în România nu există date despre așa ceva.

Nu am auzit cuvinte rele despre chirurgul Beuran și nici măcar despre directorul Beuran, deși în medicină invidia medicorum este absolut celebră. Boala doctorului este Puterea pe care a vânat-o sistematic până când s-a plasat în vârful blestematului Minister al Sănătății - acolo unde în 15 ani impostorii s-au îngrămădit ca muștele la miere să facă pe miniștrii și să-și rotunjească conturile bancare. Ghinionul domnului ministru - dorința lui de savantlâc și titluri nemuncite cuvenite desigur altora, mai puțin doritori să consulte și să maseze partea dorsală a mai marilor politici ai timpului. Nu a înțeles nimic din toată povestea susținându-și moralitatea cu o calpă decizie judecătorească.

O biată moluscă morală.

Din păcate mulțimea aceasta se află în principal acolo unde se cere să ai carte - la propriu și la figurat - în Alma Mater. Aceștia sunt dascălii generației copy-paste care învață imoralitatea de la înălțimea catedrei universitare predată de către oameni care, la rândul lor, în mod absurd și ilegitim, validează în comisii, comitete și foruri academice pe cei care îi vor urma. Doamne-ferește ca aceștia să reprezinte vreo valoare și să se trezească strigând "Regele e gol!" Pentru că plagiatorul instituție va promova fără doar și poate impostura, pe cel căruia oricând i se poate arăta o listă de lucrări plagiate dacă va încălca legea tăcerii *(omerta),* dacă va face altfel decât îi cer nașii și nășicii impostori.

Iată că un caz concret, cel al ministrului Xerox Beuran arată însă și grave efecte a plăgii existente în lumea academică și mai puțin academică medicală. A fost nevoie să se instituie o comisie (vezi Doamne de specialiști!) care să spună că albul e alb și nu negru, ca și cum trebuie să hotărască cineva prin analiză și vot dacă este zi sau noapte, ca și cum fiecare membru al consiliului sau al senatului UMF nu ar fi putut hotărî cu propria minte dacă e alb sau negru. Poate că acesta este doar un reflex nou apărut într-o țară în care cei care fură cu mia de miliarde nu pățesc nimic, iar cei care fură un sac de porumb iau ani grei de pușcărie. Pentru plagiatul evident, trebuie ca soluția să vină la telefon de sus, de foarte sus. Se instituie de asemenea ideea că dacă plagiezi "puțin", câteva pagini, n-are rost o dezbatere care pare absurdă în raport cu cei care fură cu volumul. Unii sunt hoți și alții mici hoți. Morala devenind evident o noțiune cantitativă și nemaiavând legătură cu calitatea tipologiei individului.

Nimeni nu cere absurdul. Până la perfecțiunea lucrărilor academice adevărate, de mult uitate în România, există scăpări, mici omisiuni, citare greșită sau neglijență în redactare. Dar cum s-ar putea explica faptul că într-o lucrare există câteva sute de autori care nu se regăsesc într-o bibliografie. Editorul acestei lucrări, prin redactorul desemnat, este în acest caz un impostor ca și presupusul autor un co-plagiator. în aceeași oală intră și avocații năimiți care își pun condeiul la încercare sau microfonul - după caz - susținând uriașa aberație că pentru student și tânărul medic e mai bine că a învățat după o carte plagiată, dar corectă și completă, iar nu după una originală.

Acești oameni nu par să cunoască termenul de traducere și nici pe cel de proprietate intelectuală. Ei sunt gata să lingă mâna domnului ministru, domnului rector, domnului șef de catedră sau domnului director de la firma X sau Y, înscriindu-se evident în cohorta co-plagiatorilor. Iar ca legătura dintre plagiat și politică să fie cât se poate de clară vom arăta că ultimii, dar nu cei de pe urmă în cohorta coplagiatorilor, sunt cei care au putut da legi în România prin care chiriașul, iar nu proprietarul, să poată cumpăra locuința ocupată samavolnic celui dintâi. Uzurpatorul să aibă mai multe drepturi decât uzurpatul.

Plaga purulentă a plagiatului necesită un tratament chirurgical. Altfel urmează septicemia.

Un Beuran cu fustă.

Baronita

în România ultimilor ani, un apelativ oarecum impropriu, a scos în evidență o nouă categorie de îmbogățiți atotputernici ai tranziției - baronii locali. Nu se știe cine și de la ce ziar a lansat pentru prima oară această expresie, dar ea s-a răspândit cu iuțeală în toate mediile, având meritul de-a sintetiza o realitate pregnantă a ultimilor ani.

Se poate presupune că atunci când i-au botezat astfel pe învârtiții din județele României, "nașii" anonimi au avut în minte modelul Baronului de Munchhausen - cel mai cunoscut baron din istorie, simbol al lăudăroșeniei și mistificării, un aventurier fanfaron și mincinos.

în ceea ce privește așa-numiții baroni locali, ei sunt produse ale nefericitei întâlniri a dizarmoniei grave de personalitate cu un fundal social puternic destructurat

Din această conjuncție, în absența unei scări reale de valori, au apărut pseudo-identitățile - niște fantoșe lipsite de conținut uman și psihologic. Acești baroni nu au mai multă substanță decât singurul baron cunoscut de toți românii - și anume Munchhausen - un pseudolog, vanitos și ridicol, un măscărici pe care orice copil îl cunoaște ca atare.

Precum celebrul ofițer german Karl Friederich Hieronymus, baron von Munchhausen, așa-numiții baroni locali din județele patriei noastre se îmbată cu propriile minciuni, se gonflează până la dimensiuni cosmice, acoperind cu umbra lor morganatică tristele realități ale comunităților care îi suportă. Trebuie tratați ca un fenomen social exploziv, cel mai grav de după 1989. Ei distrug totul, distrug orice probabilitate ca șansele indivizilor să fie egale în societate, subminează autoritatea statului, distrug chiar ideea de democrație și morală.

Un recurs la istorie ne-ar putea descoperi sursa de inspirație a celor care au lansat pe piața media din România deja celebrul apelativ. în Franța, Germania și Anglia Evului Mediu, titlul de baron le permitea unor nobili să administreze autarhic o regiune, ignorând puterea centrală a regelui. Baronii aveau puterea absolută pe plan local sau regional, ba chiar porneau război contra Centrului, ca lorzii englezi, de multe ori angajați în lupte crunte, fratricide, contra regelui din Londra. Abia pe la 1285, regele Franței, Filip al IV-lea cel Frumos, un monarh dur și rece, a trecut la centralizarea statului, executând nesupușii. El a desființat chiar și Ordinul Templierilor, care avea o enormă putere ocultă, confiscând averile membrilor săi în 1312. Evident că titlul nobiliar nu a dispărut, dar puterea și privilegiile baronilor au fost foarte mult reduse. Titlul istoric de baron nu are nimic peiorativ - și, totuși, a ajuns la noi de râsul lumii.

Pentru că, în esență, baronii locali români sunt niște mici Ceaușești, sunt niște baroni kitsch. Trăsătura lor comună este reacția agresivă, o agresivitate primară și vulgară îndreptată împotriva tuturor celor care au o altă părere, care încearcă o altă cale decât cea pe care ei - baronii - au indicat-o supușilor fideli.

Toți, fără excepție, îl au ca model pe Ceaușescu și, precum acesta, își afișează numele în orice spațiu public din oraș. Nevoia de identitate și onorabilitate este enormă, deoarece aceste atribute le sunt în mod vizibil străine, își emit diplome, certificate, atestate de credibilitate, de prieteni ai artelor, ai puternicilor zilei, ai unor persoane publice din străinătate, deși singurele documente care le-ar putea purta numele într-o lume dreaptă și cinstită ar fi mandatele de aducere sau de arestare sau, după caz, de eliberare din penitenciar.

Baronii se amestecă în viața cetății, dar nu pentru a o îmbunătății, ci pentru a culege mulțumirile nenorociților cărora le oferă câteva firimituri de pâine și mai ales mult circ. Toți dețin echipe de fotbal, posturi de televiziune și de radio, ziare, stadioane și bani, foarte mulți bani, precum și titluri de cetățeni de onoare comunali și câte o nevastă nou-nouță la "mâna a doua".

Aria de răspândire a baronilor locali este provincia. Au pus mâna pe județe, mai exact au fost lăsați să pună mâna pe aceste teritorii, pe de o parte pentru a scuti puterea centrală (baronii centrali) de bătăile de cap ale administrării, iar pe de alta, pentru a-i da fiecăruia șansa să extragă cât mai mult din resursele locale.

Din păcate, monstruozitățile nu s-au oprit aici. Orice lucru rău generează lucruri și mai rele. Astfel, au apărut baroni în diferite domenii. Este îngrozitor că au apărut baroni în Alma Mater: rectorii pe viață sau baronii universitari. Aceștia gestionează titlurile universitare în mod discreționar, introduc criterii arbitrare, oricare altele decât valoarea, în promovarea inteligenției românești, provoacă o pagubă cu consecințe inimaginabile pentru elita românească și așa atât de greu încercată. Au apărut, de asemenea, baronii de elită care își permit să se grupeze în tot felul de cluburi ca, de exemplu, Clubul Vânătorilor de Urși, din care fac parte numai zece persoane, printre care Adrian Năstase, Ilie Sârbu, Dumitru Sechelariu etc. Așa cum făceau adevărații baroni de pe vremuri, acești epigoni au privilegii, sunt mereu deasupra legii sau își fac legi speciale, care îi privesc strict. Precum lorzii englezi de odinioară, care veneau cu oastea împotriva Capitalei, de câte ori nu le convenea ceva în politica regelui, și în România zilelor noastre un baron local, nemulțumit de atitudinea centrului PSD față de el, și-a trimis autobuze încărcate cu simpatizanți la București, ca să-i ia apărarea. O adevărată mineriadă de partid.

Baronii sunt întotdeauna ai Puterii, nu cunosc din istorie să fi existat baroni în afara puterii, chiar dacă uneori s-au revoltat împotriva ei. Ei au reprezentat puterea locală și ori erau atât de puternici încât să-și facă propriile stătulețe ori se supuneau regelui sau împăratului. Este o problemă falsă să ne întrebăm ai cui sunt baronii.

Unul din elevii celebrului psihanalist al limbajului, Jaques Lacan, a scris o formidabilă carte despre felul în care numele ne influențează personalitatea și comportamentul. Celebrul patronim "Mazăre" i-a influențat atât de mult păstaia personalității primarului din Constanța încât aceasta a pocnit inscripționând locurile de joacă, autobuzele, gardurile și zidurile, ilustrând celebrul proverb românesc "Numele p.....pe toate gardurile". Iată că anonima legumă preferată pentru cantine, școli de reeducare, șantiere și pușcării de regimul Ceaușescu s-a gonflat și, ca într-un basm stupid, s-a întrupat într-un baron păstăios și balonat mintal.

Pe de altă parte, baronii de azi ai puterii din România n-au apărut din senin. Putem vorbi de protobaroni, apăruți încă din timpul lui Ceaușescu. Și în vremea aceea existau astfel de indivizi care dominau județele - primii secretari care aveau și puterea și atribuțiile actualilor prefecți.

Nu este vorba de diagnostice, ci de tipologii. Toți baronii de care vorbim seamănă între ei de parcă ar fi frați. Este evident însă că unii sunt adevărate prototipuri grotești, au devenit arhetipurile unei noi nomenclaturi.

Un baron a cumpărat cu banii obștii palmieri pentru a-i satisface fantasmele unui ministru al turismului bântuit de idei bizare. El a mai importat samba - formații braziliene de mâna a doua aduse pe bani grei pentru diverse sărbători locale. Interesant de notat că baronul de la Marea Neagră, spre a-și crește puterea, s-a îndreptat spre reprezentanții bisericii care s-au aliat cu ușurință cu acesta. Slujba nu se mai desfășoară în biserică, ci pe plajă, unde ia aspect de discotecă în aer liber sau de ceremonie religioasă hawaiană. Este știut că baronului îi plac exotismele. Totul sub patronajul baronului care, caz fără precedent, a pus taxe la intrarea în localitățile pe care le patronează. De departe un alt caz de baron, constituie exemplul cel mai grav de baronită pe care l-a generat sindromul puterii. Sculerul-matriţer devenit stăpân absolut peste împrejurimile Bucureștiului a creat virusul revoluționarului cu certificat, personaje de hârtie falsificată, monștri morali făcuți pe bandă de comunistul de omenie de la Electroaparataj, care stătea până în '89 mai mult prin piețe ca inspector ceaușist, lăsând pe alții în postura de producători și proprietari. Din piață a căpătat gustul ciubucului și ciupelii, dar a și simțit satisfacția primară pe care ți-o dă lovirea unuia mai slab și care nu se poate apăra în fața reprezentantului puterii. A încasat din greu de la unul și de la altul pentru a crea zeci de mii de privilegiați care să nu plătească taxe statului pentru simplul motiv că au făcut tot ceea ce au făcut în acele zile de decembrie 1989 milioane de români. Diferența este că doar unii au avut norocul să îl cunoască pe baronul de Pantelimon. Agresivitatea lui se manifestă prin maculare. El mânjește tot ce este sfânt, curat, nobil și dacă nu reușește cheamă gașca și mardeiașii pentru a amenința pe oricine: șef de partid mai mare sau mai mic, procuror sau simplu cetățean, față de care baronul se consideră imun. Balonarea lui s-a făcut prin suflul divin de la Cotroceni, acolo unde marele profesionist și pacient al sindromului puterii a inventat uimitor de repede certificatul de revoluționar.

Morții din decembrie 1989 încă nu se răciseră la morga din București când primele certificate fuseseră deja emise. Cerneala s-a uscat mult înaintea sângelui.

După toate aparențele, personajele respective nu se simt prea deranjate de publicitatea care se face în jurul acțiunilor lor extravagante. Care este explicația? Baronii transformă întreaga publicitate în bani, în agresivitate. Oriunde s-ar afla, ei par clone ale aceluiași arhetip de pigmeu moral care se agită spre vârful piramidei. Complexul puterii este forma exacerbată a celuilalt complex pe care-1 au baronii: complexul de inferioritate, pe care psihiatrul austriac Adler îl definește ca pe un handicap emoțional, fizic, intelectual și chiar de integrare socială.

Este baronul local rural tipic. Un țărănoi autoînnobilat, cu mintea înfierbântată de virusul baronitei, care descoperind alfabetul și cărțile a hotărât să devină scriitor ca Monsieur Jourdain - marele vorbitor în proză. Cumpără istoria la kilogram și metru pătrat, cumpără orice mai e de vânzare în Gorj, iar la bibliografie trece nu doar lucrările (de unde să țin eu minte toate titlurile astea?), ci mai ales poziția locului de veci a lui Grigore Iunian - remarcabilă personalitate cu care baronul gorjean vrea să împartă cavoul și viața veșnică. Cetățean de onoare prin amărâtele orășele minerești devalizate și ruinate prin deturnări de fonduri și mineriade generale și locale, fără îndoială, baronul iubitor de lăutari și chefuri șoferești visează posteritate pentru el și familie, fiind capabil de răzvrătire împotriva partidului care l-a creat și, în cele din urmă, l-a exclus formal din rândurile sale. Năstase I-ul, pe urmele lui Filip cel Frumos al Franței, l-a pus pe jar, tăindu-i, din cine știe ce motive interne, proptelele de sub picioare. încearcă să înfeudeze în partidul soare PSD pe oricine trece sau a trecut prin județul pe care-1 baronește. închipuiți-vi-1 pe Brâncuși membru PSD. O să spuneți că e un delir. O să vă răspund că aveți dreptate. Așa e delirul de grandoare al "baronilor ciupercă" răsăriți după ploaia de putere aberantă revărsată pe Valea Jiului după '90. Colegi de partid - Miron Mitrea cu Mihai Eminescu, Octav Cozmâncă cu George Enescu. Uneori psihopatologia pare săracă în fața realității.

Oprișan are "naș" ca și alți colaboratori în umflarea drept baron de Vrancea pe misteriosul Priboi - supersecuristul din preajma primului ministru. Portretul psihologic - același. Impertinență uriașă, golănism absolut, cultură lipsă, activitate înainte de '89 în general absentă sau undeva la căldurică pentru partid. Se vrea dandy, Mecena, părintele poporului. Oprișan inventează totul - biografie, studii, încearcă să pună orice ar părea de interes într-un ambalaj jegos și plin de rupturi prin care nu se vede decât agresivitatea, intoleranța, lingușeala și inconsistența. Disprețul legii, disprețul oamenilor, disprețul pur și simplu îl caracterizează cel mai bine pe *dandy-ul* focșănean. Uimitor pare faptul că în esență, oriunde s-ar afla, baronii locali par clone ale aceluiași arhetip: un pigmeu moral care se agită impertinent spre vârful piramidei.

Minciuni și mincinoși

Există o patologie a minciunii care diferă de toate neadevărurile pe care boala sau lipsa de informație le determină. Adică nu oricine spune un neadevăr este un mincinos. Patologia minciunii este, în primul rând, una morală, nu ajunge în saloanele spitalelor sau în cabinetele de consultații; ea se desfășoară și afectează individul ca personaj social.

Conștiința mincinoasă este una dedublată, care caută adesea să învăluie, în argumentele ei false, întreaga personalitate a individului, să îl îmbete cu voluptatea falsității, cu deturnarea realului peste care imaginarul dorinței modelează favorabil situațiile.

După Sutter, minciuna este faptul prin care persoana se depărtează în mod deliberat de sistemul de corespondente social admis dintre real și anume forme de expresie, iar Fribourg-Blanc afirma că "mincinosul alterează fundamentele oricărui contact, ucide încrederea reciprocă, fără de care nimic nu s-ar putea rezolva în societate".

Oricât ar părea de evidentă nocivitatea minciunii, ea are o putere de atracție fabuloasă și, ca și în cazul altor situații patologice, se creează o situație de cuplu între cel care minte și cel care este mințit, situație în care, paradoxal, și cel de al doilea depășește deseori rolul pasiv de victimă. Cine nu cunoaște sintagma "minte-mă, dar minte-mă frumos" devenită chiar refren de romanță! Interesant este faptul că nu o dată discursul politic, mai ales în perioadele electorale este supraîncărcat de aserțiuni mincinoase, adică "alterări intenționale ale adevărului" (Fribourg-Blanc). Desigur, există autori care au susținut că pentru definirea minciunii criteriul adevărului este insuficient și că utilizarea sincerității drept criteriu ar fi mai indicată. Și acest criteriu, în cazul discursului politic, îl plasează adeseori doar sub conul de umbra al minciunii.

Astfel, cine și-ar putea închipui că un candidat, să spunem la președinție, ar putea promite cu sinceritate un milion de locuri de muncă într-o economie pe care tocmai o declarase ca fiind într-o situație critică? Minciuna politică este cu atât mai nocivă cu cât foarte mulți autori sunt întru-totul de acord Lafon, care considera minciuna "un moment din lupta noastră contra societății".

De aici, superparadoxul care naște patologia socială: cel care se dorește reprezentantul interesului de grup sau general, folosește - pentru a câștiga încrederea sau fidelitatea grupului social - un eșafodaj care, cu siguranță, va leza interesul celor pe care îi capacitează. Oricât ar părea de improbabil acest scenariu, el funcționează și poate fi regăsit în nenumărate momente ale istoriei mai vechi sau contemporane.

Un alt paradox al forţei de atracţie a minciunii este cel al valorificării unor mari mincinoşi. Bineînţeles că nu ne referim aici la simpaticul baron von Munchausen şi nici la Lelio, "mincinosul" lui Goldoni.

Vom vorbi despre Ulisse care, prin minciuni bine ticluite, reuşeşte să provoace căderea Troiei. Calul troian va deveni un adevărat "arhetip" al minciunii care distruge. Şi acum se spune "mă tem de greci chiar dacă aduc daruri". Chiar Platon ne spune că mincinosul capabil să înşele în mod expres sau cu bună ştiinţă este superior celui care spune adevărul, căci el poate "şi una şi alta".

Mai aproape de vremurile noastre, Winston Churchill susţinea utilitatea "minciunilor necesare" care, în vreme de război, au menirea să protejeze adevărul. Considerate drept minciuni, unele convenţii sociale ar avea chiar rolul de a amortiza şocul produs de situaţii critice şi de a concilia aparenţe ireconciliabile.

îl vom urma pe Descartes care crede că putinţa de a minţi pare să fie o marcă de subtilitate sau putere, dar voinţa de a o face este, fără îndoială, o slăbiciune.

Egoismul este cel care dă dimensiunea întregii meschinării care stă la baza unei organizări mincinoase a discursului, afirmă cu subtilitate Jenkelevitch. Chiar atunci când aceasta are consecinţe îndepărtate în timp, ea nu are nici susţinere solidă, nici o amploare cu adevărat raţională.

Minciuna implică logosul, dar este un logos cu viaţă scurtă. Această idee este în mod excepţional realizată în proverbul după care "minciuna are picioare scurte". A minţi înseamnă a renunţa la avantajele pe termen lung pe care adevărul le-ar oferi, pentru a beneficia rapid de micile facilităţi pe care minciuna le presupune. Mincinosul este un om slab şi fricos; pentru el minciuna este posibilitatea de abandon a oricărei misiuni sau sarcini, un anestezic faţă de orice efort. încet, dar sigur, minciuna îl va conduce însă în labirintul propriei sălbăticiuni.

Construcţie fără perspectivă, minciuna va ridica noi obstacole mincinosului, care va deveni tot mai izolat şi mai periculos în dorinţa sa de a evita să îşi asume şi partea mai puţin plăcută a realului, cea care cere efort şi sacrificii.

în politică, mincinosul se refugiază din faţa "dificultăţii de a gândi" (Laffay) în sisteme globale. Acelaşi autor afirmă că acţiunile în care se angajează politicianul cu conştiinţa mincinoasă sunt "iraţionale, isterice şi militante". Nu lipsesc simplificările propagandei şi a relei credinţe.

Mincinosul mai cere folosirea de mijloace care nu mai au nimic comun cu ordinea şi liniştea socială deşi, vai, rău intenţionat cum este, tocmai pe acestea le invocă şi tocmai lor li se consideră apostol. El este întotdeauna pentru liniştea noastră. El ne salvează întotdeauna de "bandele de legionari, moşieri, unguri, copoşi" şi orice alte simboluri ale unui rău adevărat sau investit ad-hoc cu puteri malefice.

Minte cu nonșalanță și are state vechi de serviciu în dezinformare și zvonistică. A fost folosit drept piesă grea ori de câte ori puterea își arăta mușchii pe ecranul televizoarelor. Bălmăjește într-un stil inimitabil descrieri despre case de cultură, soarta orfanilor, scufundarea vaselor, monarhismul opoziției și două-trei vorbe despre el, el, inegalabilul Eminescu. La sfârșitul unor astfel de emisiuni informative, spectatorul este la fel de năucit ca și redactorul prezentator, care se întâlnește prea des înainte de emisie cu celebrul Rasputin. Pe termen lung totul se sfârșește cu bine atât timp cât domnul respectiv a ajuns director de canal. De televiziune națională.

Sub presiune, mincinosul face orice concesie (mincinoasă) pentru a se salva, deoarece el nu se poate lăsa frustrat.

Dacă este în fruntea unui grup, el va sacrifica întotdeauna adevărul pentru a-și menține poziția, chiar dacă pe termen lung acest lucru îl va costa.

Minciuna este, la fel ca viciul sau desfrâul sau orice toxicomanie, sub suveranitatea clipei, ea nu are trecut (mincinosul și-1 schimba în permanent, ajustându-1 după necesitățile prezentului) și nici viitor. Satisfacția pe care o asigur este imediată, iar mincinosul nu este capabil niciodată să negocieze cu realul termenii ruinători în care sacrifică adevărul.

Multora mincinosul le pare un timid și un "rezolvitor" excepțional dotat, deoarece în lumina momentului el pare să găsească întotdeauna primul răspunsul. în perspectivă, "calea" mincinosul este o fundătura noroioasă, plină de capcane și gropi. Cei care urmează o astfel de "călăuză" (mincinoșii se cred adesea îndrumători de excepție, un fel de "despoți" luminați sau scientologi ultra-perfecționați) vor constata, din nefericire, lașitatea funciară și abulia (lipsa de voință) a acestor personaje care îi expun la dificultăți pe care în mod normal nici nu și le-ar fi închipuit.

Soluția "la minut", superficială și dotată în politică cu un fel de probabilism revoluționar, este lipsită de empatie, adică este un discurs vid, în care interlocutorul nu se regăsește. Celebrul filosof și estetician Alain spune că minciuna nu este decât un logos fraudulos, o laborioasă speculație care abandonează în fața dificultății. în loc să se rezolve, ea este un abandon și un "discurs pe cale de a se prăbuși".

Tot mai singur, mincinosul nu-și va mai putea depăși însingurarea și pentru că nu mai poate avea încredere în oameni atâta timp cât el îi minte pe toți. Impostura va deveni o boală fără leac, nici măcar confesiunea nu va mai avea rolul de a alina pe care îl are de regulă.

Mincinosul nu va mai găsi în el nici un adevăr. Sau, mai precis, nu-1 va mai putea deosebi de minciună.

Minciuna transformă Eul individului într-o fantoșă pe care o va îmbrăca într-o armură izolatoare, care va opri sau va reflecta orice rază de căldura ce ar izvorî din dragostea față de oameni. Din nefericire, încet-încet, aceasta armură se transformă, devenind chiar epiderma personajului, Eul mincinosului gonflându-se și devenind insensibil la orice mișcare și față de orice dinamică. Mincinosul este o ființă cu umanitatea caricaturizată, apropiat de poziția de obiect neînsuflețit. Jean Kelevitch consideră drept cauză fundamentală a minciunii lipsa de generozitate. Generozitatea este cea care ne face, în opinia acestui autor, inocenți și transparenți ca la începutul lumii.

Autorii de inspirație psihanalitică au considerat că există o asemănare excepțională între prima minciună pe care individul, din lene sau teamă, nu o corectează și traumatismul original care declanșează nevrozele.

Un general căruia minciuna i-a "scurtat" piciorul la momentul oportun. Rolul de mare mincinos pe care l-a avut în '89, capcană în care l-a atras spre Târgoviște pe comandantul său suprem și pactul precipitat cu noile autorități cu care și-a reglat rapid conturile, fac din enigmaticul personaj o figură cât se poate de balcanică. Există desigur și generali de armata lași și mincinoși. Dar, pot oare exista lași și mincinoși generali de armată?

Sufocat de propriile minciuni, mincinosul se înfundă tot mai mult în ele; pentru a evita scandalul sau explicațiile de fond, se va încăpățâna în a crea false situații, transformându-se într-un comediant care joacă în scena vieții un rol străin și nepotrivit. în loc de aplauzele și aprecierile celorlalți, el nu va culege decât propriul dispreț și teamă.

Mincinosul este bolnav moral, dar care nu își recunoaște boala, care se transformă într-un adevărat alibi existențial. Toate sentimentele acestui personaj defectual se deformează, își pierd căldura și capacitatea de nuanțare. Incapabil de altruism, mincinosul se prosternează în fața Eului său gonflat, iar acțiunile sale **vor** părea celorlalți anarhice, în contratimp, lipsite de o direcție vizibilă. Duplicitatea real-fals va însoți discursul mincinosului, iar audiența sa va deveni tot mai slabă, capitalul de credibilitate pierzându-se cu atât mai rapid cu cât mincinosul ocupă în ierarhie o poziție mai înaltă sau este persoană publică. Dictaturile și dictatorii au un adevărat tactism pentru minciună, iar explicația este pe de o parte legată de viziunea simplificată și unilaterală pe care o au despre societate și despre drepturile celorlalți, iar pe de altă parte din lenea de a crea modele adevărate. Ei caută să își apere minciunile, încercând să scoată din teritoriul realului toate acele elemente care contrazic în mod evident propriile aserțiuni. Cu cât se înfundă în labirintul propriilor minciuni, dictaturile instituționalizează măsuri de selecție și instituții abilitate să facă aceste selecții, ajungând întotdeauna la celebrul "Minister al Adevărului" Orwellian. Presa cade prima victimă a acestor măsuri care tind să împiedice comunicarea liberă între oameni, deoarece comunicarea și comparația sunt cei mai mari dușmani ai minciunii. Sistemele totalitare din Est s-au prăbușit și datorită dificultăților economice, dar, probabil că în primul rând, datorită dezvoltării sistemelor de telecomunicații, care au permis oamenilor să vadă în deplină goliciune pe cei care îi conduceau.

încercarea de manipulare a relațiilor cu ajutorul mass-media este sortită eșecului în momentul în care apare alternativa. Revenind la dictaturi, ele își dezvoltă concentric sistemele de apărare a minciunii, creând veritabile labirinturi de interdicții, care nu au alt obiectiv decât deturnarea atenției generale. Sistemele de apărare ale dictaturii sunt specializate în crearea țintelor false, care să abată psihologic opinia individuală și de masă de la veritabilele probleme cu care oamenii se confruntă. O mare parte dintre mincinoși au o capacitate mimetică excepțională și se îndreaptă instinctiv exact spre acele trăsături caracteriale la care minciuna le interzice accesul și care, cel mai adesea, de fapt le sunt străine. Astfel, falsa modestie și umilința sunt modele frecvente. Se trec în mod ostentativ în coada unor liste și își declară lipsa de bunuri materiale sau ascetismul cu o veritabilă voluptate. Funcționează și în cazul minciunilor caracteristice același mecanism al dublei contabilități și al plăcerii perverse de a-i oferi celuilalt simpla iluzie, în locul realului.

Periuță monstruoasă a Puterii, a transformat Societatea de Radiodifuziune într-o tribună propagandistică de laude și dezmierdări fără limite și fără decență la adresa iubitului conducător și iubitului protector - mărețul prim ministru cu nume de Guvern: Adrian Năstase. Admirația cu note patologice are în spate rațiuni cât se poate de concrete. Domnul D.Ș. nu este o periuță, ci un aspirator de bani și putere. Acest *Madam Colette* masculin care se atașează de orice vizită și delegație guvernamentală și prezidențială și își relatează plângăcios emoțiile de la matinal până la jurnalul de noapte, va rămâne cu siguranță în istoria radioului drept cea mai lungă limbă de catifea herțiană.

Mulțimile sunt seduse de eroare; adevărul nu a fost niciodată subiect de interes. Inconștientul colectiv este irațional și favorizează credulitatea.

Vânzătorii de iluzii devin lesne stăpânii mulțimilor seduse de oratori mincinoși. înainte de a trece la descrierea câtorva "caractere mincinoase" merită să ne oprim puțin atenția asupra psihologiei mulțimilor, așa cum este ea văzută de părintele psihosociologici, Gustave Le Bon. Bineînțeles, nu ne vom opri decât asupra minciunii.

„Iluziile - umbre vane, odrasle ale viselor noastre - au influențat din zorii civilizațiilor soarta popoarelor și a omenirii în ansamblu. Cei care le-ar distruge ar secătui izvoarele resemnării și speranței și ar deschide doar drumul unor forțe nemiloase și oarbe, forțele naturii. Ca și insectele care se îndreaptă instinctiv spre lumină, indivizii se orientează spre oratorii capabili să le ofere vorbele mincinoase aducătoare de speranță. Nu adevărul, ci eroarea este factorul de evoluție al popoarelor." (Cu o intuiție genială, Gustave Le Bon exemplifica acest lucru, în urmă cu un secol, cu "iluzia vie" a socialismului prezicând că forța sa rezidă în faptul că este apărat de "minți ce ignoră suficient realitatea pentru a cuteza să promită omului tară pic de sfială, fericirea").

O himeră, căreia filosofii și istoricii au căutat să îi dovedească zadarnic absurditatea, este aceea că instituțiile pot remedia defectele societății și că progresul popoarelor decurge din îmbunătățirea constituțiilor și a formelor de guvernare. Minciuna la care se recurge este schimbarea denumirilor care ar fi etichete deșarte. Republicile pot fi conduse de "despoți luminați" înconjurați de sute de SPP- iști și "consilieri", iar monarhiile pot fi conduse de regi care se plimbă cu bicicleta (vezi monarhul suedez).

Excesiva sugestibilitate a mulțimilor este terenul care favorizează răspândirea iluziilor și minciunilor. Mulțimea în stare de expectativă, atentă, favorizează sugestia. Inconștientul colectiv nu este, evident, rațional, iar lipsa rațiunii critice nu face decât să favorizeze credulitatea. Imaginarul este confundat cu realul și imaginea sugerată, cu evenimentul. Pot astfel să fie văzute mașini de fabricat bani, legionari în uniforme negre și verzi, cu centuri de piele, trenuri cu moșieri care își "revendică" (cf. D. Marțian) moșiile, tabere ungurești de antrenament terorist la Baraolt, creșteri continue ale nivelului de viață. "Rațiunea arată incoerența unor asemenea imagini, dar mulțimea nu o vede", spune Gustave Le Bon. Imaginile evocate sunt confundate de imaginația deformată a mulțimii cu evenimentele.

Neverosimilul nu există pentru mulțimea aflată în această situație. O exemplificare excepțională a aserțiunilor anterioare va face Wilhelm Reich în celebra sa carte despre psihologia de masă a fascismului.

A cunoscut încă din prima clipă puterea cuvintelor asupra lui "stupid people". Personaj anticharismatic, nu s-a jenat și nu s-a prefăcut atunci când a apreciat la două decenii intervalul revenirii la realitate. Vrăjitorul din Dămăroaia prooroceşte în cunoştinţă de cauză şi îşi schimbă culoarea ori de câte ori cineva îi oferă mai mult spaţiu pe postul de televiziune. Lozinca prognosticurilor lui "dacă se adeveresc am avut dreptate, dacă nu se adeveresc, am avut, evident, dreptate." Nu consideră că minte niciodată, deoarece crede că orice aserţiune este adevărată, dacă a fost emisă de el însuşi.

Să mergi la teatru sau la cinema, să citești cărți, să faci sport, să te speli pe dinți sau să mergi la școală sunt activități importante, dar ele nu caracterizează diferența dintre un regim dictatorial și unul autentic democratic.

Eroarea tipică a comuniștilor este aceea de a califica construcția unui imobil, deschiderea unui metrou sau inaugurarea unei școli drept realizări socialiste (...); nici una dintre aceste activități nu indică însă dacă oamenii acestei societăți sunt sclavi sau oameni liberi, indivizi raționali sau iraționali.

Din păcate, clișeul cu "realizările" este o mare minciuna care încă funcționează și dă apa la moară unor mincinoși și nostalgici. Tipul psihologic care este definit de falsa indiferență este adeseori mai frecvent în anumite perioade istorice când condiționarea socială face individul să adopte acest mod de apărare.

După Fr. Paulhan "bancurile" și ironia servesc deseori ca supape sociale, iar falsul indiferent încearcă să le evite, afișând un dispreț suveran care îl protejează și pe el de efectul caustic al acestor forme de agresivitate mascată.

Trebuie totuși notat că în minciunile falsului indiferent există un complement de adevăr, ceva care rămâne autentic, el nefiind un simplu simulator, ci o persoană care își disimulează dorințele și neliniștile sub masca rece a indiferenței. El își reține pornirile intime, simpatiile, își ascunde gusturile și preferințele, opțiunile și ideile. într-un fel, toate acestea sunt partea de adevăr pe care falsul indiferent le sacrifică pe altarul măștii sale și care nu devine decât o hidoasă construcție în care imaginarul distruge căldura realității.

Falsa indiferență este o lene a spiritului și a afectivității. Paradoxal, indivizii cu acest tip caracterial vor fi lipsiți de surse de afectivitate pentru că rigiditatea comportamentală pe care o afișează le va face imposibila receptarea semnalelor corecte ale celorlalți. Foarte adesea vor fi caracterizați drept mizantropi, egoiști, orgolioși, intoleranți.

La polul opus se situează falșii sensibili, persoane care mimează o excesivă participare și înțelegere la realitate, dar care de fapt desfășoară un cameleonic mimetism, care nu are nimic sau prea puțin în comun cu adevăratele lor trăiri. Acești indivizi presupun că o rezonanță în exces la vibrațiile afective ale lumii îi califică și îi situează înaintea celorlalți, le dă un aer de superioritate. Falsa sensibilitate este și un mijloc de apărare, individul nu va fi "dizident" față de opiniile sau sentimentele celorlalți, chiar dacă de fapt el nu aderă și nu simte nimic sau aproape nimic. Nu riscă în acest fel niciodată să fie prins pe picior greșit: reușește întotdeauna de partea mulțimii. Ba încă și în exces!

Bineînțeles că o astfel de tipologie nu se poate structura decât pornind de la autoînșelare și autoamăgire, de la o minciună fundamentală care reprimă adevăratele sentimente și opinii pentru a oferi în schimb coparticiparea. Este un mod depreciativ de a trata propriile reacții, care conduce la crearea unui univers artificial presupus a fi al celorlalți, în care individul acționează ca o marionetă care imită impecabil trăirile celorlalți. Mai mult, sentimentele încep să fie

confuze și să fie descrise conform unor convenții pe care subiectul le consideră favorabile. Tremuratul de frică în fata unei lupte va fi descris cu o manie sacră care evident pune în valoare forța și nu lașitatea subiectului. Deși nu este nimic rușinos în a te teme în fața unei confruntări.

M. J. Sully considera că multe convenții sociale îi împing pe indivizi să urmeze calea comportamentului simulat, să adopte modelul falsei sensibilități și afirmă că în anumite perioade mulți indivizi devin profund inautentici în comportamentul, raționamentele și chiar sensibilitățile lor. Trecând prin experiența socială de până în 1989, înclinăm să îi dăm dreptate acestui psiholog de la începutul secolului și să ne amintim de dubla contabilitate emoțională care domină nu doar societatea, ci și pe fiecare dintre noi ca individ.

Și nu putem să nu ne amintim de marea "schizofrenizarea socială" de care vorbește psihiatrul Ion Vianu care cuprinsese întreaga suflare românească și ale cărei consecințe continuă să își facă simțită încă monstruoasa prezență.

Minciuna lasă sechele profunde chiar atunci când este folosită doar pentru supraviețuire. Dar nu spunea oare Jean Fursay că "orice om care s-a născut în acest secol și trăiește este un supraviețuitor".

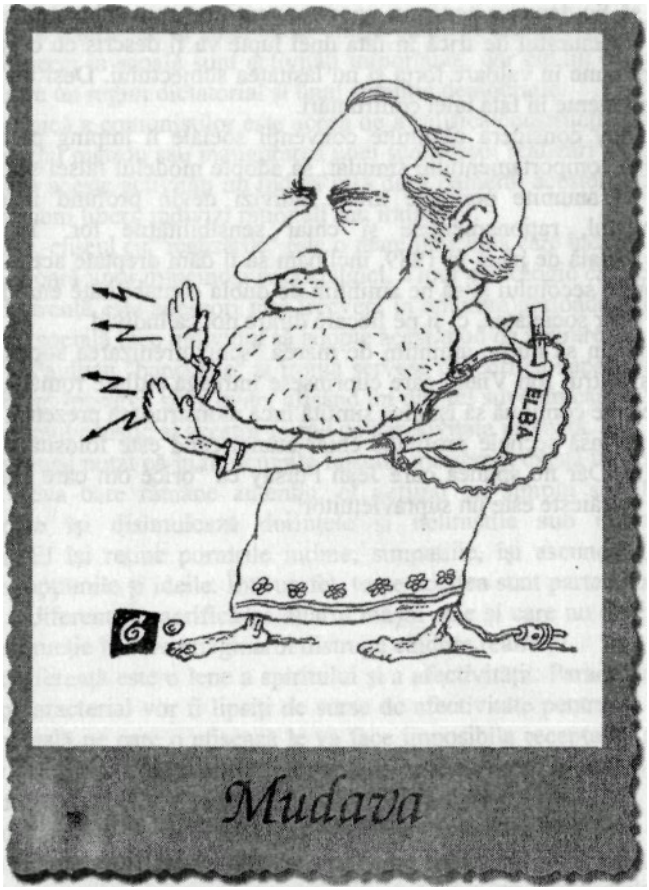

"Vindecător miraculos", fanatic activ și stenic, se consideră dotat cu puteri miraculoase nu numai în domeniul medical, ci și în cel social. "Fanatic de luptă", atrage în jurul său o droaie de fanatici pasivi care, cu defectul lor de imaginație, repetă ca roboții sloganurile guru-lui. Pornind de la celebrul exemplu al "savantului" Ion Mânzatu, descoperitorul apei vii și apei moarte, se înscrie în cursa prezidențială prezentând o listă cu o sută și ceva de mii de semnături ale bolnavilor. Semnăturile au fost strânse înainte de tratamente. Spera probabil că va deveni după alegeri un nou vicepreședinte al partidului de guvernământ. Partidul vicepreședinților foști candidați la Președinție.

Delirul de mass-media

Orice rezident de psihiatrie, ba chiar orice student în medicină aflat în ultimul an, află că există un delir în doi în care un membru al unui cuplu aderă la delirul celuilalt fără ca el să poată fi considerat un bolnav psihic. Mai mult, într-o descriere considerată clasică, doi mari psihiatri ai secolului trecut - Falret și Lasegue - au arătat condițiile acestui delir, printre care menționau existența unui nivel de inteligență mai important al inductorului (bolnav) față de indus (sănătos), participarea comună a celor doi la amplificarea delirului, un anumit grad de "credibilitate" pe care acest delir îl are, adică menținerea acestuia în limitele posibilului. Istoria psihiatriei a înregistrat cazuri de delir indus în care numărul participanților este de trei, patru și chiar mai mulți, condiția fiind ca inductorul să rămână unic. Această mică disertație cu temă psihopatologică ne este prilejuită de apariția la o scară încă nemaiîntâlnită a unei psihoze colective având ca temă producerea iminentă a unui mare cutremur, anticipat cu precizie de un presupus specialist, inventator, om de știință și cercetător cu autoritate. Seismofobia cu dată fixă care a cuprins nația română a fost declanșată de afirmația lui Vergii Hâncu care, pornind nici mai mult nici mai puțin de la legea atracției universale și legea mișcării pământului în jurul axei sale, legi pe care la nivelul clasei a opta orice elevi, chiar și cei nu prea silitori, le află, elaborează o predicție "sută la sută" despre iminența unui seism de șapte, opt sau, nu-i așa, chiar nouă grade Richter.

Domnul cercetător trecut bine în vârsta a treia trăiește pe continentul american și a venit aici să vadă cu ochii lui și, evident, să verifice pe propria-i piele marea zguduitură care se va produce. în plus, încearcă să convingă autoritățile pentru a fi copărtașe la provocarea artificială și la oră fixă a primului mare seism din istorie în care populația avertizată, toți 22 de milioane de cetățeni vor sta în locuri sigure privind cum li se prăbușesc doar casele și podurile, cum li se rup șoselele și le plesnesc barajele. Avantajul: nu vor fi morți. Ori de câte ori va fi nevoie de un cutremur, domnul Hâncu și autoritățile îl vor produce. Ideile domnului Hâncu nu admit replica, eroul preferat al domniei sale este Galileo Galilei, iar dușmanul principal (nu, nu este cum ați crede - medicul psihiatru!) este alternativa. Orice alternativă care nu corespunde alegațiilor sale nu poate fi admisă. Dacă savantul prezicător ar fi făcut afirmațiile terifiant hilare de mai sus într-un salon de psihiatrie, în parcul Cișmigiu sau la vreo cârciumioară de cartier, atât codul deontologic, cât și bunul nostru simț ne-ar fi făcut să le ignorăm și să le considerăm exact ceea ce sunt: niște bizare rezultate ale unei minți rătăcite în veșnicul cuplu de forțe dorință-putință.

Un biet profesoraş de provincie, probabil cu institut pedagogic sau vreun seral la bază, care uimit de principiile fizicii şi ignorând până la nebunie teoria probabilităţilor a reuşit cu ajutorul presei, dar şi cu cel al politicienilor să ţină pe jar o ţară întreagă. Oricând politicienii sunt avizi de subiecte senzaţionale: cutremure, sex în grup, penisuri tăiate sau văduve negre reapărute brusc din nisip pentru ca lumea să fie mai puţin atentă la miliardele de lei furate de unul sau altul sau la scumpirile care vor face viaţa alegătorilor un coşmar.

Ceea ce ne determină să le reproducem în searbădă lor deviere de la realitate este faptul că mii, sute, sute de mii sau milioane de oameni au reacționat la această înșiruire de idei delirante, orbiți în fața evidenței, de puterea fascinantă a mass-media. A fost de ajuns ca delirul să fie expus de la tribuna micului ecran pentru ca logica fiecăruia sau a multora să se blocheze instantaneu.

Plimbate de la un post de televiziune la altul, la ore de maximă audiență, reluate pe primele pagini ale unor ziare în criză de tiraj, delirurile inventatorului de carton au devenit, prin amplificare și prin adăugarea unui ambalaj emoțional tot mai gros, subiectul a ceea ce am numi nu o psihoză de masă, ci o psihoză de mass-media. Pregătirea a existat și, manifestări de mai mică amploare, generate de "viruși informaționali" cu tematică medicală, au declanșat campanii preventive care într-o istorie a psihiatriei pot să figureze la loc de cinste, alături de vrăjitoarele din Salem sau de vindecările Maglavitului (celebrul Petrache Lupu - debil mintal, vizionar din anii '40).

Astfel, vom cita ochelarii antieclipsă, a căror absență ar fi generat, vezi Doamne, zeci sau sute de mii de orbiri cum afirma un medic oftalmolog, umblând din post în post (de televiziune) pe la mijlocul verii. Lumea a fost prudentă și nu au fost orbiri, în schimb a fost conjunctivita, tot o formă nu medie, ci "mass-medie". Cam la fel se întâmplă cu sinuciderile, în care presa se străduiește din răsputeri să claseze România în locurile fruntașe, iar statisticile fac ce fac și o pun în coada plutonului european, spre mulțumirea noastră și a celor care, bine sau rău, înfruntă viața. Pentru că tot suntem aici, la delirul de mass-media, să amintim de vindecătorii, tămăduitorii și bioenergeticienii băștinași sau veniți de dincolo de Prut, din care posturi de televiziune și ziare își fac rubrici fixe în disprețul logicii, banilor și sănătății oamenilor.

Și încă, și încă... Cazul Hâncu, cu tot necazul și spaima pe care unii nu o vor uita, dar va avea, sperăm, rolul unei imunizări, a unei vaccinări. Poate se va descoperi o cale de reducere a impozitului pe prostie, fie el aplicat pe cea netă. Sau măcar pe cea brută.

Despre manipulare

Individul uman este în același timp personalitate (sau conștiință în sine ca structură) și persoană (sau conștiință în acțiune). Omul este rând pe rând, dar și simultan, personalitate și persoană. Persoana este "masca" sub care individul este actorul nenumăratelor episoade din existența socială concretă, enorma scenă pe care în cursul existenței fiecare o străbate. Calitatea de persoană normală a oricărei personalități rezultă din felul în care fiecare individ se înscrie în universul semnificațiilor care acoperă și întregește realitatea, făcând ca o lume dată să se transforme într-una acceptabilă sau în cel mai fericit caz într-una favorabilă. Omul trăiește și acționează într-un univers care abundă tot mai mult în informație, pe care o preia și o prelucrează, dacă are timpul și disponibilitatea afectivă de a o face pentru că timpul și afectivitatea sunt dușmanii invizibili ai rațiunii.

Intoxicarea informațională poate lua aspecte diferite: fie prin prezentarea continuă și unidimensională a unor clișee care să se impună coriŞtiinței, să devină cadrul și model al persoanei (situație înspăimântător de bine cunoscută de noi toți până în momentul Revoluției), fie prin inserarea unor toxine informaționale, informații al căror conținut este cu atenție dirijat pentru a se insera exact pe starea de spirit care să abată atenția de la semnificația reală a acestei informații - semnificația nocivă.

Individul poate fi "manipulat" pentru o perioadă mai lungă cu efort deosebit, cu mijloace relativ sofisticate și structuri organizaționale precise. Pentru intervale scurte poate fi însă manipulat prin informație, în special prin cea structurată vizual, care îi creează falsa impresie de coparticipare directă la eveniment. Manipularea individului se face mult mai ușor atunci când este integrat în grup mare, când omul devine masă umană. Conduitele de masă intensifică manifestările emoționale care contaminează și iradiază, depășesc cu ușurință pragul raționalului, care este invadat literalmente de "reflexe", de înlocuirea Eului cu inconștientul. Falsa senzație de "coparticipare" duce automat la slăbirea cenzurilor comportamentale, individul având senzația pe de o parte că atitudinea colectivă (deși colectivitatea respectivă poate fi absolut minoră într-o colectivitate umană) este cea oportună, iar pe de altă parte că nu are responsabilitatea actelor sale fiind vorba de o opțiune colectivă. Mijloacele de informare în masă și, în primul rând televiziunea, sunt un caz informațional de excepție pentru manipularea individuală, oferind modele prefabricate pentru persoană, anihilând personalitatea fiecăruia prin recurgerea la instinctul inconștient care se află în profunzimea fiecăruia dintre noi.

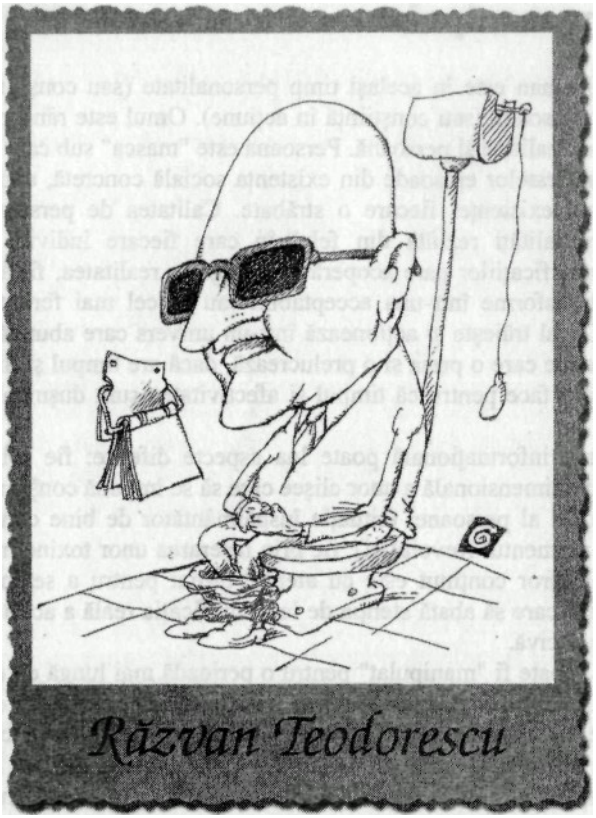

Manipulantul televiziunii din 9 februarie 1990 până în 15 iulie 1992 renumitul bizantolog reuşeşte să deformeze la proporţii apocaliptice realitatea, fiind unul din responsabilii direcţi pentru evenimentele din Piaţa Universităţii, pozează chiar victimă, instigă populaţia şi grăbeşte, în cadrul unui plan concertat, sosirea minerilor. Levantinul profesor de arte a abdicat pentru un pumn de arginţi şi o poziţie mai înaltă pe treptele puterii de la orice urmă de morală. A urcat treaptă după treaptă până în punctul mirific al ministerului în care se găseşte cloşca cu puii de aur: bugetul culturii. Din el puterea te lasă să faci volume de maculatură subvenţionată pentru prieteni, admiratori şi lăudători. Să cumperi de la cunoscuţi ori simpli membri cotizanţi, la orice preţ, obiecte de artă cu autenticitate discutabilă pentru muzeele patriei. Să organizezi sindrofii groteşti care transformă comemorările în aniversări şi cultura în propagandă. Totul grandios şi kitschios ca un apus de soare festivist. Oare puterea îţi dă şi dreptul de a te mai numi după toate acestea profesor?

Dispoziția afectivă este "arma" care poate fi cel mai lesne de mânuit, chiar și de neprofesioniști în materie de manipulare. Nimeni nu poate nega neliniștea, nesiguranța, teama firească de un viitor încă imprevizibil, fantasmele răului trecut care încă plutesc deasupra sufletelor noastre.

Nimeni nu poate nega un grad mai mare decât cel obișnuit de oboseală (deci, atenție! - de umbrire a raționalității) care a cuprins fiecare individ după efortul revoluției, la care practic au participat nu doar activ, direct, ci afectiv și emoțional toți oamenii acestei țări, ca și efortul de a descoperi lumea nouă a libertății (deci atenție! - ea nu este o lume a oricărei libertăți, în nici un caz a eliberării de condiția umană).

în sfârșit, imaginile neobișnuite ale violenței, agresivității bestiale, ale descărcărilor emoționale explozive au devenit un patrimoniu afectiv dominant în ultimul timp. în aceste condiții, manipularea prin mijloace mass-media, în special cele vizuale, este un pericol extraordinar pentru fiecare individ, transmiterea unor informații într-un mod intenționat lipsit de neutralitate, este categoric o încercare de a transforma rapid (citește instantaneu) personalitatea în persoană și persoana în masa amorfă. Numai structura amorfa, lipsită de idei, redusă la nivel afectiv instinctual care răspunde reflex (cât de bine au fost aceste reflexe sociale învățate în ultimele câteva decenii când de altfel "reflexologia" devenise model unic pentru psihologia acestei țări) la comenzi precise și situații standardizate printre care modelul originar "lupii răi - mieii buni" duce la trezirea unor riposte obișnuite în fața pericolelor vitale cu care se confruntă ființa umană.

Parafrazându-1 pe celebrul psihanalist Wilhelm Reich, aș arăta că un medic, pentru a trata, într-o existență, câteva zeci de examene, care să certifice cunoștințele sale practice și teoretice, un crainic (sau un director de televiziune), un ziarist, care poate influența decizia a milioane de ființe umane în momentele în care societatea este anemică, nu este în mod paradoxal supus nici unui examen, nici măcar unei banale testări psihologice. Este un pericol grav, cu atât mai mult cu cât există un singur car de televiziune, deci un monopol al informației de moment și prea puține ziare de tiraj care să dea posibilitatea alternativei. Unilateralitatea informației este și ea o formă de manipulare.

Ardelenii sunt bine cunoscuți prin faptul că între români sunt ultimii care ar da "cinstea pe rușine". Cu toate acestea pentru un post de ministru, un respectabil, până atunci, sociolog clujean a făcut albul negru și cioara privighetoare, făcând preziceri mai ceva decât clanul Omida și transformând sondajele Metromedia în ode partidului iubit. A declanșat o adevărată pasiune pentru "sondorii" primului ministru (vezi și cazul Alin Teodorescu) care se aciuează la Guvern, mai repede ca prezicătoarele și vracii la curtea țarilor ruși.
In al doisprezecelea ceas, într-un moment de ciudată luciditate, își împarte colegii de partid în disperați, moftangii și frustrați, autoîncadrându-se la "puțin moftangiu". Părerea noastră este că moftangiu, ca și lichea, nu are grade de comparație fiind substantiv. Sau poate la Cluj poți fi și "puțin fată mare"?

Lucrare practică

Printre multele calități ale doamnei Karen Horney (1885-1952) se numără nu doar faptul de a fi fost o mare creatoare de școală, ci și aceea de a nu fi recunoscut în nici un fel zecile de aspiranți la topul puterii de pe plaiul mioritic. Domnia sa ne-a lăsat o serie de chei diagnostice cu care putem să-i identificăm pe cei bolnavi și să le facem lor și nouă un bine, nealegându-i. Totul se rezumă la a citi cu atenție textul care urmează și dacă recunoașteți "calitățile" vreunui competitor să-1 lăsați în plata Domnului să-și vadă de treburile lui obișnuite. Politica nu este nici sanatoriu, nici ospiciu.

Votul fiecăruia nu poate în nici un caz să fie un bilet de tratament de unul, două sau cine mai știe câte mandate pentru cei care, uite-așa, nu se mai simt în largul lor decât în fruntea bucatelor.

"Lupta nevrotică pentru putere servește ca protecție împotriva pericolului de a se simți sau de a fi privit ca o cantitate neglijabilă. Nevroticul cultivă un ideal de putere, rigid și irațional, care îl face să creadă că el ar fi capabil să fie stăpân pe orice situație, oricât de diferită și că ar putea să o rezolve numaidecât. Acest ideal se asociază cu orgoliul și, în consecință, nevroticul consideră slăbiciunea nu numai ca pe un pericol, ci și ca pe o dezonoare (...)".

El are mai mult sau mai puțin dispreț pentru toți cei care sunt de acord cu el sau îi împlinesc dorințele, care au inhibiții sau nu își controlează emoțiile, în așa fel încât să arate întotdeauna o față imperturbabilă. Aceleași lucruri le disprețuiește la sine, se simte umilit dacă are de recunoscut existența vreunei inhibiții la propria-i persoană. Formele specifice pe care le va lua o astfel de luptă pentru putere depind de faptul că lipsa de putere este cel mai mult temută sau disprețuită. Manifestarea luptei pentru putere se vădește în dorința nevroticului de a avea controlul atât asupra altora, cât și asupra lui însuși.

Nu admite să i se întâmple nimic care să nu fi fost inițiat sau aprobat de el. Această manie a controlului poate lua și o formă atenuantă de a permite altuia să aibă deplină libertate, dar insistând ca el să știe tot ce face acela.

Uneori accentul cade pe trebuința de a ști dinainte ce i se va întâmpla, de a anticipa și de a prezice orice posibilitate. Această atitudine se poate asocia cu repulsia față de orice situație care include factori necontrolabili. Nici un risc nu este asumat. O altă atitudine care poate caracteriza nevroticul în lupta pentru putere este dorința de a fi original. Poate fi o permanentă sursă de acută iritare pentru el dacă ceilalți nu fac exact ceea ce el așteaptă de la ei și exact la timpul prevăzut de dânsul. Atitudinea de nerăbdare este strâns legată de acest aspect al luptei pentru putere.

O altă atitudine în lupta pentru putere este aceea de a nu ceda niciodată. A fi de acord cu opinia altuia sau a accepta un sfat, chiar dacă acestea sunt socotite

juste, este interpretat ca o slăbiciune şi simpla idee de a le da curs provoacă împotrivire. Cea mai generală expresie a acestei atitudini este stăruința ca lumea să se adapteze la sine în loc ca el să se adapteze la lume.

Căutarea puterii este o protecție împotriva neputinței şi insignificației. Această din urmă funcție este împărțită cu căutarea prestigiului. (...) întregul său respect de sine se bazează pe faptul de a fi admirat şi se reduce la nimic dacă nu primeşte tributul de admirație.

O altă particularitate care rezultă din tendința compulsivă de a domina este incapacitatea individului de a avea relații de la egal la egal. El trebuie fie să conducă, fie se simte pierdut, dependent şi neputincios.

La persoanele la care setea de prestigiu depăşeşte orice limită, ostilitatea ia de obicei forma dorinței de a-i umili pe ceilalți. De obicei, ei au trecut în copilărie printr-o serie de experiente care se pot referi fie la situația socială în care au crescut, apartenența la un grup minoritar, sărăcia, fie la propria situație individuală, discriminarea în favoarea altor frați, respingerea, faptul de a fi fost tratat de către părinte ca o jucărie".

(Karen Horney - „Personalitatea nevrotică a epocii noastre", Ed. IRI, Bucureşti, 1996)

Diagnostic: putere patologică

Pacient: handicapat emoțional, fizic, intelectual, neintegrat sau pseudointegrat social
Simptome: manipulator, autoritar, agresiv, încăpățânat, demonstrativ, pedant

Când devine puterea o boală?

Dorința individului de a fi superior ține de istoria noastră atavică, de specie - cei puternici supraviețuiesc, cei mai puțin puternici, nu. Comportamentul de putere a devenit tot mai sofisticat. Dorința naturală de putere este uneori deturnată, devine o maladie. Freud vorbește de complexul puterii, o formă elevată a agresivității umane care transformă complexele noastre de inferioritate în complexe de superioritate.

Nu este cumva o formă de autoprotecție?

Nu. Este încercarea individului de a compensa un handicap emoțional, fizic, intelectual sau de integrare socială. Tradiția populară spune că "omul însemnat e omul dracului". Persoanele neintegrate vor să se răzbune pe societatea care i-a marginalizat, ajungând în vârful acesteia: Hitler, un ajutor de zugrav a ajuns fuhrerul Germaniei, Ceaușescu, o calfă de cizmar, a devenit "iubitul conducător". După 1989 avem foști milițieni și infractori care devin puternicii și bogații României, care sfidează cu bogăția lor, dau lecții de morală și comit infracțiuni în care atrag sute și mii de persoane. Apoi, devin intangibili. Au obținut puterea.

Cum se recunoaște bolnavul de putere?

Tendința de manipulare a celorlalți este simptomul clar al puterii patologice. De ce există oameni cu har, inteligență sau cultură superioară și cu o putere interioară extraordinară, pe care n-o folosesc niciodată? Psihologic, complexul puterii este o raportare a realității doar la Eul propriu al individului, plasat deasupra celorlalți. Realitatea obiectivă este subordonată realității subiective. Așa vedem în România "liderii regionali", "cei mai mari vânători", "afaceriștii imbatabili". Persoane care se cred inegalabile sau de neînlocuit. Bolnavul de putere se eternizează în funcție pentru că își este suficient sieși. El este mereu ocupat, chiar dacă nu face nimic. Se înconjoară cu o aură de mister, imaginația publică putând să pună orice în loc. Se înconjoară cu o suită de "supuși" care îl aprobă. Yesmenul este subalternul preferat al acestui bolnav. Se crede permanent amenințat, deci simte nevoia să fie păzit. Toți bolnavii de putere au dezvoltat

servicii de protecţie. De ce un politician important conduce singur maşina şi merge pe stradă fără pază, iar alţi politicieni, lideri de partide care sunt ditamai matahalele, nu ies fără suită şi girofar?

Care este legătura dintre bani şi setea de putere?

Persoana cu handicap încearcă să-şi acopere defectul cu bani. Crede că poate avea orice femeie, că un cârd cu zeci de mii de dolari compensează orice deficit de înălţime, virilitate sau inteligenţă. în popor se zice că "sutele mărită slutele". Imaginea dorită, diplomele sau titlurile, se cumpără cu bani. Se confundă bogăţia cu omnipotenţa, cu capacitatea de a fi deasupra legilor. Asta e cauza pentru care românii îdentifică bogăţia cu corupţia. Bolnavul de putere îşi etalează opulenţa: doar în România mai vezi atâtea maşini de lux sau vile cu zeci de camere în care nu locuieşte nimeni. Aceste persoane par să n-aibă mustrări de conştiinţă, fapt cu atât mai grav cu cât unii dintre ei au o cultură şi o pregătire profesională superioare.

Dar nu este greşeala lor: puterea patologică se dezvoltă întotdeauna pe indiferenţa noastră faţă de complexele altora, pe frica şi lenea noastră de a gândi, pe prejudecăţile noastre faţă de responsabilitate.

AŞA ARATĂ BOLNAVUL

* Autoritar, încăpăţânat, demonstrativ, veleitar, pedant
* Operativ şi agresiv, cu o eficienţă extraordinară asupra comunităţii
* Vrea să aibă mereu ultimul cuvânt
* îi ironizează pe ceilalţi până devine ridicol prin lipsa de idei
* îşi creează o pseudo-identitate, "umplută" cu ceea ce şi-ar dori să fie
* Face paradă de bogăţia şi forţa sa, atunci când le are
* Se înconjoară de lucruri şi persoane care îl favorizează
* Se crede permanent ameninţat de ceilalţi

Bibliografie selectivă

1. Adler, Alfred - *Cunoașterea omului,* Editura Științifică, București, 1991.
2. Adler, Alfred - *Sensul vieții,* Editura IRI, București, 1995.
3. Baoduin, Charles - *Decouverte de lapersonne,* Editura Alean, Paris, 1940.
4. Baruk, Henri - *Psychiatrie morale experimentale, individuale et sociale,* Editura PUF, Paris, 1945.
5. Baudrillard, Jean - *Strategiile fatale,* Editura Polirom, Iași, iS96.
6. Becker S., Gary - *Comportamentul uman - o abordare economici,* Editura ALL, București, 1994.
7. Biberi, Ion - *Individualitate și destin,* Editura Fundația pentru literatură și artă, București, 1945.
8. Boudon, Raymond (sub coordonarea) - *Tratat de sociologie,* Editura Humanitas, București, 1997.
9. Boutonier, Juliette - *Les defaillances de la volonte,* Editura Puf, Paris, 1945.
10. Călinescu, George - *Istoria literaturii române,* Editura Minerva, București, 1982.
11. Daval, Roger - *Trăite de psychologie sociale,* Editura Presses Universitaires de France, Paris, 1970.
12. Dinescu, Mircea - *Pamflete vesele și triste,* Editura Seara, București, 1996.
13. Dupre, Ernest - *Pathologie de l'imagination et de l'emotivite,* Editura Payot, Paris, 1925.
14. Echipa de sacrificiu - Din culisele guvernării postrevoluționare (5 ianuarie 1990-5 februarie 1991 (Editat de România azi SA, București, 1992.
15. Enăchescu, Constantin - *Socrate (Descoperirea omului și cunoașterea de sine),* Casa editorială ODEON, București, 1994.
16. Falret, Jules - *Les maladies mentales et neuvreuses,* Editura Librairie J.-B. Bailliere et Fils, Paris, 1890.
17. Fiessinger, Ch. - *Laformation de caracteres,* Editura Perrin et Cie, Paris, 1914.
18. Fromm, Erich-^rfa *de a iubi,* Editura Anima, București, 1995.
19. Fourastie, Jean - *Le long chemin des Hommes,* Editura Robert Laffont, Paris, 1976.
20. Glucksmann, Andr. - *Bucătăreasa și Mâncătorul de oameni,* Editura Humanitas, București, 1991.
21. Horney, Karen - *Personalitatea nevrotică a epocii noastre,* Editura IRI, București, 1996.
22. Ionescu, Șerban - Jacquet, Marie-Madeleine; Lhote, Claude. *Les mecanismes de defense. Theorie et clinique,* Editions Nathan, Paris, 1997.
23. Jaccard, Roland - *Nebunia,* Editura de Vest, Timișoara, 1994.
24. Jankelevitch, Vladimir-*Du mensonge,* Editura Confluences, 1942
25. Jankelevitch, Vladimir - *La mauvaise conscience,* Ed Felix Alean, Paris, 1993.
26. Jung, *C.G.-în lumea arhetipurilor,* Editura "Jurnalul literar", 1994.

27. Kolle, Kurt - *Seeliche Abnormitat,* Stuttgart, 1961.
28. Kun, N.A. - *Legendele și miturile Greciei Antice,* Editura Orizonturi, București, 1996.
29. Laffont-Bompiani - *Dictionnaire des oeuvres de tous Ies temps et tous Ies pays,* Editura S.E.D.E., Paris, 1962.
30. Laffont-Bompiani- *Dictionnaire de personnages,* Editura S.E.D.E., Paris, 1963.
31. Laplanche, Jean; Pontalis, J.-B. *Vocabularul psihanalizei,* Editura Humanitas, București, 1994.
32. Lăzărescu, Mircea - *Introducere în psihopatologia antropologică,* Editura Facla, Timișoara, 1989.
33. Le Bon, Gustave - *Psihologia mulțimilor.* Editura Anima, București, 1990.
34. Le Bon, Gustave - *Opiniile și credințele,* Editura Științifică, București, 1995.
35. Le Bon, Gustave - *Revoluția franceză și psihologia revoluționarilor,* Editura Anima, București, 1992.
36. Levi, Jean - *Funcționarii divini,* Editura Amarcord, Timișoara, 1995.
37. Liiceanu, Gabriel - *Apel către lichele.* Editura Humanitas, București, 1992.
38. Liiceanu, Gabriel - *Despre limită,* Editura Humanitas, București, 1994.
39. Lorenz, Konrad - *Cele opt păcate capitale ale omenirii civilizate,* Editura Humanitas, București, 1996.
40. Machiavelli, Niccolo - *Principele,* Editura Minerva, București, 1995.
41. Pamfil, E., Ogodescu, D. - *Persoană și devenire.* Editura Științifică și enciclopedică, București, 1976.
42. Paulhan, Fr. - *Les mensonges du caractere,* Editura Felix Alean, Paris, 1905.
43. Pontalis, J.-B. - *Atracția visului. Dincolo de psihanaliză,* Editura Humanitas, București, 1994.
44. Poștei, Jaques (sous la direction) - *Dictionnaire de psychiatrie et de psychopathologie clinique,* Editura Larousse, Paris, 1993.
45. Procopius din Caesarea - *Istoria secretă,* Editura Academiei, București, 1972.
46. Regis, E. - *Precis de Psychiatrie,* Editura Gaston Doin, Paris, 1923.
47. Reich, Wilhelm - *Funcția orgasmului. Psihopatologia și sociologia vieții sexuale,* Editura TREI, București, 1995.
48. Reich, Wilhelm - *La psychologie de masse du fascisme,* Editura Petite bibliotheque Payot, Paris, 1972.
49. Ribot, Th. - *Les maladies de la Memoire, Les maladies de la Personalite,* Editura Felix Alean, Paris, 1900.
50. Ripa, Yannick - *Istoria* ***vtsultti,*** Editura Alcris, București, 1994.
51. Rodict, A et Henyer, G - *Lafolie au XXe siecle,* Editura Masson, Paris, 1931.
52. Rosenzweig, Franz - *Cărticică despre mintea omenească sănătoasă și bolnavă,* Editura Humanitas, București, 1995.
53. Schneider, Kurt - *Die psychopathischen personlichkeiten,* Editura Franz Deuticke, Viena, 1950.

54. Sillamy, Norbert - *Dicționar de psihologie,* Editura Univers Enciclopedic, București, 1996.
55. Sirota, Andre - *Conduite perverse în grup. Interpretări și intervenții.* Editura Polirom, București, 1998.
56. Sumpf, Joseph et Hugues, Michel - *Dictionnaire de sociologie,* Librairie Larousse, Paris, 1973.
57. Ștefanescu, Domnița - *Cinci ani din istoria României. O cronologie a evenimentelor DECEMBRIE 1989-DECEMBR1E 1994,* Editura Mașina de scris, București, 1995.
58. Tudose, Florin - în *Vademecum în Psihiatrie* (sub redacția Gorgos C), Editura Medicală, București, 1985.
59. Tudose, Florin - în *Dicționar enciclopedic de psihiatrie* voi. I-IV (sub redacția Gorgos C), Editura Medicală, București, 1986-1991.
60. Tudose, Florin - *Expres,* nr. 1-10, 1990.
61. Tudose, Florin - *Ochiul Soacrei,* nr. 1-25, 1995-1996.
62. Tudose, Florin - *Psihopolitica. Fals tratat de psihopatologie socială,* Editura Infomedica, București, 1996.
63. Tudose, Florin - „ *Visez la o Românie în care președintele și primul ministru, odată cu obținerea mandatului, să-și pună puștile de vânătoare în cui",* Revista Formula AS, nr. 599, 618, 2004.
64. Tudose, Florin - *Despre baronii locali sau micii ceaușești ai tranziției. „ Cel mai gravfenomen social de după '89* ", Revista Formula AS, nr. 618, 2004.
65. Tudose, Florin - *Psihologia Azi,* nr. 4, 2004.
66. Tudose, Florin - *Cei mai puternici 66 de români, apărut în suplimentul revistei Banii Noștri,* iunie, 2004.
67. Vaschide, Nicolae - *Le sommeil et Ies reves,* Editura Ernest Flammarion, Paris, 1918.
68. Villey, G. - *La psychiatrie et Ies sciences de l'homme,* Editura Felix Alean, Paris, 1938.
69. Vlad, Nicolae - *Psihopatiile,* Editura Quadrant, Botoșani, 1995.
70. Wurtz, Bruno - *New Age. Paradigma holistă sau Revrăjirea Vărsătorului,* Ediția a Ii-a. Editura de Vest, Timișoara, 1994.
71. Zimbardo G., Philip - *Psychology and Life,* Thirteenth Edition, Harper Collins Publishers, New York, 1992.

Tiparul executat la ***S.C. LUMINA TIPO s.r.L***
str. Luigi Galvani nr. 20 bis, sect. 2, București
tel./fax 211.32.60; tel. 212.29.27
E-mail: **office@luminatipo.com**
www.luminatipo.corn